

Vatra veche

Vatra veche

12

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XIV, nr. 12 (168) decembrie 2022 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) • Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 • Redactor-șef fondator Romulus Guga • VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

INTRARE ÎN ALBA IULIA

Să intrăm în cetate ca-n odăile lunii,
în care de somn înveliți sunt străbunii,
să ne punem pe inimă mâinile
cu care ne-ntinde istoria pâinile!
Să intrăm în cetate ca-n odăile morții,
noi, cei răstigniți peste spițele roșii,
să ne-adunăm carnea, oasele, sângele
pe care sufletul nostru le-ar plânge-le!

Să intrăm în cetate ca-n odăile vântului,
să trecem degetele peste fluiera sfântului
Iancu, să se-audă cântecul lui întomnat
în care maicile noastre ne-au îmbrăcat!
Să intrăm în cetate ca-n odăile graiului,
să ne punem cuviința peste cânepa straiului
noi, morții, noi, viii, noi, cei nenăscuți,
în care Ardealul pe gură-l săruți!

HORIA BĂDESCU

CORNELIU DRĂGAN-TÂRGOVIȘTE

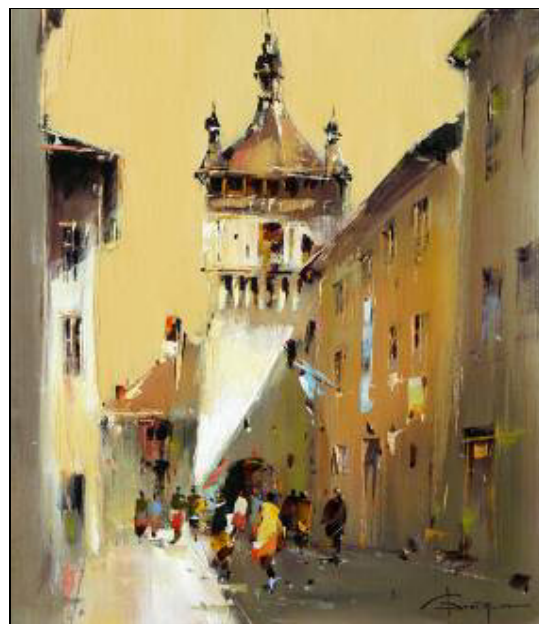
„Luceafărul” și Crăciunul

SUMAR

Vatra veche dialog cu pictorul Mihai Teodor Olteanu, de Adalbert Gyuris/3
„Lucașfăruș” și Crăciunul, de Horia Ion Groza/5
Semn. Recurs la Eminescu: rușii, de Aurel Buzincu/7
Un pic de Caragiale, de Aurel Buzincu/8
Relecturi. George Călinescu – *Enigma Otiliei*, de Ionel Popa/10
Frumoasa poetă... (Gabriela Melinescu), de Oana Dorela Ciobanu (Văleanu)/12
Memorialistică. Irina Procopiu, de Dorin Nădrău/14
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/15
Jurnal. Noi scene din viața literară, de Ion Lazu/16
Vitrina. Un poet de anvergură națională (Nicolae Băciuș), de Dumitru Hurubă/17
Rombul poeziei lui Răzvan Ducan, de Nicolae Suci/18
Infinitul luat la talpă (Răzvan Ducan), de Daniel Marian/20
Îngerul din cadru și poezia (Zoaia Elena Deju), de Nicolae Suci/20
O generație care începe să aibă istorie (Bianca Marcovici), de Iulia Deleanu/23
Se anunță o trilogie... Nicolae Suci, *Festinul*, de Zenovie Cârlogea/24
Din Sumer la Izbeliștea (Nicolae Suci), de Lőrinczi Francisc-Mihai/27
Un roman autobiographic (Ana Maria Marin), de Geo Constantinescu/29
Un nou Babilon (Silvia Urdea), de Ioan Marcoș/30
Fragmente din Babilon (Silvia Urdea), de Constantin Stancu/34
Spectacol cotidian (Dumitru Hurubă), de Doina Bălțat/37
Istoria unei case-muzeu (Ioan V. Boșan), de Mircea Daroși/41
Cititorii despre critici: Ioan Marcoș, de Cristina Rodica Mazălu/42
Poeme de Dumitru Mălin/43
În apărarea Berthei (Charlotte Brontë), de Iulia Roșu/44
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/45
Poeme de Aurel Șorobetea, Cora Botezatu/46
Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan, de Luminița Comea/47
Amvon. Pe noi numai Dumnezeu din cer ne salvează, de Gheorghe Șincan/48
Părintele Dumitru Stăniloiaie, de Florin Bengean/49
O scrisoare onctuoasă, de Radu Șerban/52
Marea întâlnire, de Valeriu Tănăsă/53
Un bilanț sumar, de Veronica Pavel Lerner/54
Biblioteca Babel. José Manuel de Vascongelos, în românește de Maria Stancu și Valer Stancu/56
Note de călătorie. Aachen, de Maria Cecilia Nicu/57
Paralele în timp, de Bianca Marcovici/58
Teophile Gautier și lumea artelor frumoase, de Alexandru Măroiu/59
Să ne mai (re)amintim de... Johann Sebastian Bach, de Dumitru Hurubă/63
Poeme de Valeria Bilț/64
Starea prozei. Strict secret, de Simona Mișușu/65
Poeme de Veronica Pavel Lerner/67
Starea prozei. Domnița și Tudor Avădanei..., de David Kimel/68
Pisicica, de Ioan Mugurel Sasu/69
Poeme de George Baciu/70
Poeme de Christine Bernadette Rousseau/71
Starea prozei. Ceasul cu capacul de aur, de Gheorghe Jurcă/72
Șlefuită de trenurile din lagăr, poem de Sorin Grecu/73
Poeme de Constantin Stancu/74
Protocoloale de la Toronto, de Eugen Mera/75
Istorie și artă : Hilma af Klint, de Dorina Brândușă-Landen/76
Festivalul Interferențe, de Doina Modola/78
Literatură și film. Jinpa și Tibetul, de Alexandru Jurcan/79
Cartea zilelor noastre. Un roman despre nebuni, de Adrian Simeanu/80
Muzica zilelor noastre. Între Tomescu și armeni, de Adrian Simeanu/80
Interviu. Rozalia Pataki, de Adalbert Gyuris/81
Catrene spumogene, de Nicolae Mătcăș/82
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/83
De la un clasic citire. Petre-Paul Dimitriu/83
Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/84
Panoramic cultural 2022, foto-reportaj/87

Corneliu Drăgan-Târgoviște

Corneliu Drăgan-Târgoviște

Corneliu Drăgan-Târgoviște

Număr ilustrat cu lucrări de Corneliu Drăgan-Târgoviște

Vatra veche dialog

MIHAI TEODOR OLTEANU
„Picturile unui artist
adevărat, creează emoții și
rămân bătute în inimi”

(II)

- Ești mulțumit de ceea ce faci acum? Ce te-ar motiva să schimbi ceva?

- Sentimentul de mulțumire e un sentiment uneori atât de drag, dar uneori atât de să te sperie de el, pentru că mulțumirea te poate duce la o prea mare încredere, la o prea mare bucurie, la o prea mare întâlnire cu tine, alesul. Această mulțumire te poate face să uiți pornirea ta, să uiți de smerenie, să uiți de credință și să treci dintr-o parte în alta a lumii fără să îți mai pese de bucuria celor din jur și de măsura acestei bucurii. Nu cred că trebuie să îi dai importanța creșterii tale ca artist, împlinirii tale ca artist. Tu trebuie să rămâi veșnic începătorul, debutantul, tu trebuie să ai sufletul la fel ca atunci când ai expus prima oară într-o galerie, ca atunci când ai văzut primul critic de artă, ca atunci când ți-ai văzut numele în primul ziar sau ți-ai auzit cuvintele la un post de radio sau televiziune și după cuvintele tale cineva a zâmbit, cineva s-a bucurat, cineva poate a bătut din palme. Acest sentiment e suficient să te țină o viață întreagă, acest sentiment e suficient să îți dea puterea și tăria de a merge mai departe, de a continua. Nu e nevoie ca un artist să fie veșnic ovaționat, nu e nevoie ca despre un artist să se spună mereu cât de mare, cât de important e. E nevoie ca acel artist să fie însă văzut, ca tablourile lui să fie privite și vorbite, indiferent cu ce fel de cuvinte. Tablourile care nu se vorbesc, care nu se privesc, despre care lumea nu știe că există chiar nu există. Un artist adevărat trebuie să expună într-una. Trebuia să arate publicului său că nu și-a terminat opera, că nu a pictat cel mai mare, cel mai frumos și cel mai important

tablou, care pentru el nici nu există. Cu fiecare mâine în care el pictează, pictura lui crește înăuntrul lui, crește înăuntrul inimilor și devine mai bogată, mai trainică, mai consistentă. Nu mărimea unui tablou, nu importanța unei teme, nu frumusețea încadrării sau locul în care acesta e așezat are importanță. Ci faptul că în momentul în care îți anunți o expoziție, la vernisaj vin 2, 3, 5 oameni, care se bucură de tablourile tale, e important pentru tine. Acești oameni vor pleca acasă mai fericiți, nu pentru că au auzit cuvinte de laude pentru tine, nu pentru că un critic de artă te-a ridicat în slavă, și ridicându-te te-a pus pe o treaptă... Nu criticul, nu radioul, nu televiziunea te vor pune acolo, ci inimile în care ai intrat, ci casele în care tablourile tale au fost atârinate în cuie, bătute cu șfială, în locuri în care ochiul tău, ochiul stăpânului casei se uită de cum deschide ușa, de dimineață până noaptea sau de noaptea până dimineață. În momentul în care într-o casă de intelectuali tu ai un tablou sau două sau trei, care se iau la bătaie, care se iau la ceartă, care se alătură altor tablouri și își spun povestea înlănțuind-o cu povestea celui care le-a făcut pe celelalte, atunci tu trăiești, atunci arta ta trăiește, atunci sentimentul că o bună bucată de vreme nu ești uitat, o bună bucată de vreme nu rămâi neprivit, aceasta înseamnă că ești pictor, aceasta înseamnă că întâlnirea ta se întâmplă în public, ești, cum am zis mai departe, actorul care îți joci propriul rol, dacă regizorul vine și îți spune să taci și tu te-ai oprit, înseamnă că nu aveai de ce să începi vreodată. Tu nu ai de ce să ascuți de un regizor, tu nu ai cum să ascuți de un scenarist, tu nu ai cum să ascuți de scenograful care îți pune simeza, tu ascuți de un singur gând, de o singură stare, că dăru pentru că ai fost părăsit.

- Te-ai stabilit în Timișoara. Ai trecut și prin alte orașe. Crezi că locul unde trăiești te ajută ca pictor ?

- Copilăria mi-am trăit-o în orașul natal Luduș. Un oraș, de fapt comună atunci, străbătut de Mureș, un oraș între dealuri, iar la începutul primului deal mare erau așezate trei biserici. Acolo era locul în care mergeam în fiecare duminică cu speranța și cu dorința unei rugăciuni, nu pentru mine, nu pentru sufletul meu, nu pentru bucuria mea, era o rugăciune ce o spuneam întotdeauna pentru tatăl

meu, să îl văd, să îl privesc din nou și să știu adevărul despre el. Și acum îmi dau seama de cum s-au purtat primii învățători ai mei și cum m-au prezentat colegilor mei. Câtă durere mi-au dat și mie, poate aproape egală cu durerea și durerile tatălui meu din temniță. Să mă prezinte ca fiul unui criminal, pentru mine a fost asemeni unei mici răstigniri, unei tăieri de mâini și de picioare, a unei stigmatizări și totuși eu nu am crezut în povestea primei învățătoare și am încercat din răsuputeri să o înfrunt și să îi spun că tatăl meu este și va fi un om curat, un om nevinovat. Am avut dreptate, să cred în acest lucru. Ludușul m-a trimis apoi la Cluj, la Târgu-Mureș, la Sibiu și alte orașe în care am expus... La Cluj mi-am terminat liceul de arte și apoi Facultatea de Arte. La Cluj, am întâlnit unul dintre marii preoți ai locului, devenit episcop și mitropolit al Clujului, acest om a început să îmi semene din ce în ce mai mult cu chipul tatălui meu pe care îl așteptam. Acest om se numește Iustinian Chira Maramureșeanul și odihnește la mănăstirea Rohia. La toate expozițiile din Cluj, din Bistrița, din Târgu-Mureș, a venit și și-a ales lucrări, a cumpărat lucrări pe care apoi cred că le-a trimis în satul său natal, nu le-am mai văzut de atunci, dar știu că sunt undeva bine puse. La plecarea lui dintre pământeni, am simțit că sufletul lui aburește sticla sicriului... Nu știu dacă am simțit doar eu, nu știu dacă a fost doar un simțământ sau a fost chiar realitate și dacă da și dacă nu, știu că acel om, într-o zi va fi făcut sfânt al Ardealului. Apoi a venit întâlnirea cu Târgu-Mureș, cu Bistrița, cu Timișoara. La Timișoara, am venit și mi-am dorit să vin datorită întâlnirii cu Deliu Petroiu, un alt personaj, al vieții mele, un alt personaj de aceeași talie cu tatăl meu, un intelectual de mare clasă, un intelectual care a dăruit Timișoarei, Aradului multă, multă înțelepciune, bucurie, iar artiștilor plastici le-a fost tată spiritual, un îndreptar, un căutător, sau chiar dirijor în drumul lor spre armonie, spre împlinirea culorii. Deliu Petroiu, la întâlnirea de la Cluj mi-a spus: „Când vei termina să vii la Timișoara, că voi avea grijă de tine”. Am venit la Timișoara și a avut grijă de mine! A avut grijă să mi se deschidă zeci și zeci →

ADALBERT GYURIS

de expoziții, a avut grijă să vorbească cu înțelepciunea lui, cu puterea lui de pătrundere în inimile publicului. A fost cel mai puternic orator în materie de critici de artă pe care i-am întâlnit și nu am întâlnit puțini. A scris puțin, a vorbit enorm, a scris puțin, pentru că bucuria lui era să vadă imediat reacția publicului, iar cărțile nu se citesc în fața autorului, cărțile se citesc în singurătate sau în biblioteci, fără ca autorul să fie acolo. El vroia ca prin puterea cuvintelor lui, vroia să simtă imediat reacția publicului și vroia pe tine, artistul de care vorbea, indiferent de școala sau de pregătire să te facă să intri în inima publicului. A reușit, poate cu sute și sute de artiști, a reușit acest lucru, dar nu cu fățarnicie, nu cu egoism și nu cu sentimentul că el știe tot, te-a lăsat pe tine să fii primul, deși puterea cuvintelor sale era uluitoare, niciodată nu a venit peste tine, ci s-a suprapus atât de frumos pe opera ta, încât nici tu nu puteai să spui sau să arăți mai multă simțire în ceea ce ai făcut decât el. El îți prelua toată această povară de pe umerii tăi și a întâlnirii cu publicul tău. Pentru că el doar privindu-ți lucrările începea să simtă ce ai vrut să spui, se transpunea în inima ta, în sufletul tău, te căuta în dedesubtul culorilor suprapuse pe pânză, înăuntrul sentimentelor pictate sau înlănțuite în vrejele culorilor. Tu erai acolo, înăuntrul tablourilor, dar el trebuia să te scoată în afară și să te arate publicului prin cuvinte. Asta făcea criticul de artă Deliu Petroiu. Și întotdeauna reușea! Au trecut atâția ani de când a plecat și nu știu dacă cineva i-a luat locul. Timișoara mi-a dat cele mai înalte bucuri, prin zecile și zecile de expoziții în care mi-am adus tablourile, nu pentru mine, nu pentru a arăta publicului ce știu, ce pot, ci cât îs de grozav sau de căutat sau de iubit, ci le-am adus pentru el, pentru public, pentru a-i arăta că pictura e un mod de a se lega oamenii între ei, de a se apropia și de a uita de necazuri. Mai ales astăzi, când lumea a devenit mai rea decât a fost, când oamenii au început să își arate unui altuia că nu le pasă unul de altul, ci că fiecare poate trăi singur, poate trăi prin propriile puteri, e o mare minciună, e o mare amăgire. Nici unul dintre noi nu putem trăi singuri, pentru că nici unul dintre noi nu am fost făcuți, nu am fost născuți din singurătate, ci dimpotrivă, din contopirea a cel puțin două

mari inimi, a două mari iubiri, iar contopirea lor a dus la nașterea noastră, iar nașterea noastră s-a făcut prin marea Lui atingere, prin marea Lui iubire pe care în clipa în care o vom părăsi, vom părăsi și viața. Nu poți să faci nimic, nici bogat fiind, nici sărac fiind, fără iubirea Lui, fără taina Lui și fără acceptul Lui de a te hărăzi, de a te dărui, de a-ți trimite lumina și cuvântul spre a trăi. Orice tablou, orice pictură, orice realizare spirituală a ta se naște din lumina pe care El a pus-o în mijlocul dragostei, în mijlocul singurătăților, ca singurătățile să se poată întâlni, să se poată destrăma și schimba din singurătate în împlinire. Arta nu poate să fie singură, să fie doar de o parte, ea trebuie să fie înăuntrul nostru și înăuntrul celor care o privesc. Între tine ca artist și tine ca privitor, nu există decât dragoste, iubire și lumină, iar Timișoara mi-a dăruit acest sentiment din prima până în zilele noastre.

- Oamenii pot fi educați prin artă? Ce trebuie făcut în acest sens ca oamenii să devină mai buni ?

-Oamenii sunt buni și răi, nu pentru că așa vor ei, ei sunt așa pentru că unii au știut să aleagă bunătate, iar alții au stat deoparte, nu s-au dus nici să o aleagă, nici să o aștepte, bunătatea din inima noastră nu depinde numai de noi, ci depinde și de ceea ce se înlănțuie în noi și de ceea ce ne-a fost dăruit de la naștere. În principiu, toți oamenii au fost înzestrați cu lumină și cu iubire și acestea două înlănțuite ar fi trebuit să meargă mai departe spre lumina noastră, prin bunătate și prin reînnoirea acestor daruri, a luminii și a iubirii. Cele două daruri înlănțuite te fac pe tine

Adalbert Gyuris, Mihai Teodor Olteanu

mai bun, te fac pe tine mai uman, te fac pe tine să semeni cu cel din care te-ai născut, cul cel din care ai primit lumina și iubirea, dar uneori fățarnicia omului merge atât de departe încât uită de unde a venit, uită de ce a venit și uită încotro se va duce și încotro sau unde se va întoarce. Această fățarnicie se naște la un moment dat din multe și multe izbânzi, ale tale, ale omului, izbânzi și lucruri pe care crezi că le-ai făcut singur, pe care crezi că numai tu puteai să le faci. De fapt, ele ți-au fost date, ele ți-au fost date dar cu o sfială și o delicatețe pe care tu nu ai fost în stare să o simți că nu sunt ale tale, că nu îți aparțin ție, ci că ți s-au dat, ți s-au dăruit doar pentru a te forma, doar pentru a te forma după chipul și asemănarea Lui pentru că nimic din ce avem noi personal nu poate niciodată să iasă din matricea lui, nu poate niciodată să depășească matricea Lui, noi nu putem fi decât fiii lui, nu putem fi decât umbre și lumini ale Lui, dar neuitându-L și neoprindu-ne să îi dăruim pentru ca toate împlinirile noastre sunt legate de lumina și iubirea Lui care nu le putem risipi, ci le putem duce mai departe, tot prin lumină și tot prin iubire. Aceste daruri ale Lui, noi, risipindu-le, nu pe El îl pierdem, ci pe noi, pe noi ne pierdem, iar pierzându-ne pe noi într-un fel ne săracim, pierzându-ne pe noi înseamnă că nemaivând lumina, iubirea, noi nu mai suntem decât niște umbre care colindăm lumea în căutare de ceva... Arta e cea ce te ține la suprafață și cea care îți arată că nu ai voie să pizmui, să urăști, să fii gelos pe darurile celorlalți, ci dimpotrivă să iubești pe cel care ți se pare mai bun ca tine, să îl iubești pe cel care ți se pare că dăruie mai mult și iubindu-l să intri, de fapt, în drumul său de dăruire.

Timișoara mi-a dat acest sentiment, săptămâna de pace, de liniște și de întâlnire cu înălțimea din Decembrie 1989, m-a făcut să cred că sunt pentru totdeauna al Timișoarei și că acest oraș mă va lumina întotdeauna în timpul vieții și apoi multă vreme după ea.

- Dragă Mihai îți doresc să ai parte de multe bucurii, împliniri și să ajungi unde meriți! Sunt convins că ești pe acest drum, deja băătorit și că te îndrepti unde îți este locul !

A consemnat cu mare drag și prietenie Adalbert Gyuris.

„Luceafărul” și Crăciunul:

o interpretare creștină a poemului eminescian

„Regii duc în pace-eternă a poarelor destine,/ Închinând înțelepciunii viața lor cea trecătoare, // Dar un mag bătrân ca lumea îi adună și le spune/ Că-un nou gând se naște-n oameni, mai puternic și mai mare./ Decât toate pân-acuma. Și o stea strălucitoare/ Arde-n cer arătând calea la a evului minune”. Astfel scria Eminescu la 23 de ani, în poemul *Dumnezeu și om*. Acea stea strălucitoare i-a călăuzit pe cei trei magi la Bethlehem și, după cum notează Vasile Lovinescu (*Steaua fără nume*, Ed. Rosmarin, 1994), în momentul în care au ajuns, imaginea stelei până atunci colțurată, s-a transformat din *Luceafăr* „în *Soare de Miezul Noptii*”.

„Cobori în jos, luceafăr blând,/ Alunecând pe-o rază”... Dacă privim icoana clasică a Nașterii Domnului, atât de plină de simboluri, observăm că, din acest soare al Divinității, coboară o rază care formează într-o aură o stea din care raza se împarte în trei – Sfânta Treime, pentru a continua coborârea spre peștera unde S-a născut Pruncul. Icoana este împărțită în trei registre – cel de sus este cerul, cel din mijloc e domeniul unirii cerului cu pământul, unde s-a săvârșit Întruparea, iar cel de jos este pământul cu evenimentele sale. Raza cerească întâmpină dificultăți, căci trebuie să străbată un dur vârf de munte care întruhidează lumea neprimitoare așa cum a devenit ea după căderea în păcat a primilor oameni. Aici se întâlnește lumea nemuritoare cu cea muritoare. Incompatibilitatea dintre aceste două lumi naște un conflict de mari proporții care se rezolvă prin dragostea întrupării.

Ajungem astfel la o temă dragă poezilor. Între poemele mari inspirate de ea sunt *Luceafărul* lui Mihai Eminescu (1883) și *Demonul* lui Mihail Lermontov (1841), în care cel trăit în eternitate, îndrăgostit de o fiică de împărat, dorește întruparea. Aceasta se produce însă doar în cazul Demonului lermontovian și are un efect negativ. Demonul aduce răul în lume, devine un tiran, distruge totul, inclusiv mireasa care, în urma sărutului, moare, fiind luată la cer, în timp ce Demonul se rescufundă în neagra și eterna sa singurătate.

Luceafărul este un erou pozitiv și, pentru motive ce vor fi discutate mai jos în text, renunță a-și pierde nemurirea pe care de dragul fetei de împărat era gata s-o preschimbe în perisabilitatea vieții pământești.

Criticul literar interbelic Lucian Boz intuiește în persoana Luceafărului o ființă cerească, poate pe Cel care, în termenii Sfântului Evanghelist Ioan, este Însuși Cuvântul (*Masca lui Eminescu*, Ed. Vinea, 1998). El scrie: „Luceafărul a fost numit «Cuvânt curat», adică neoplatonicul, gnosticul și ioaaniticul Logos.” Gnosticul și neoplatonicul recunoșteau Eonul, acest ansamblu de forțe eterne emanate de o existență vie prin care ea acționează asupra universului. Lucian Boz scrie: „Eonul este luat [aici] în înțelesul Logosului”. Și explică: „conceptul eonului a avut o răspândire mare în gnosticism, care a pătruns pe meleagurile românești, adus de literatura bogomilică”. Este foarte posibil că mintea iscoditoare a genului eminescian a avut cunoștință și de acest concept. Pentru înțelegerea Luceafărului ca Logos, Lucian Boz amintește și metafora „gurii” folosită de Eminescu în dialogul dintre Tatăl și Hyperion: „Cere-mi cuvântul meu dentăi -/ Să-ți dau înțelepciune? // Vrei să dau glas acelei guri./ Ca dup-a ei cântare/ Să se ia munții cu păduri/ Și insulele-n mare?”. Metafora apare și în poemul cumva înrudit *Fata-n grădina de aur*: „Tu ce sfințești a cerului coloane/ Cu glasul de eternă gură”.

Dorul de absolut din inima fetei, contemplând înălțimile pline de mister ale nopții luminate blând de aștri („O dulce-al nopții mele domn/ De ce nu vii tu? Vină!”) începe după

o vreme să prindă grai și să conducă la un minunat dialog al dragostei. „Cobori în jos, luceafăr blând,/ Alunecând pe-o rază,/ Pătrunde-n casă și în gând/ Și viața-mi luminează!” spune fata. „O, vin` odorul meu nespus,/ Și lumea ta o lasă;/ Eu sunt luceafărul de sus,/ Iar tu să-mi fii mireasă” răspunde Luceafărul. Fata, însă, îl dorește acolo jos, lângă ea. În avântul său sufletesc, ea oscilează între aspirația transfiguratoare a iubirii („O, ești frumos, cum numa-n vis/ Un înger se arată,/ Dară pe calea ce-ai deschis/ N-oi merge niciodată” - strofa 23) și dorința pătimașă a dăruirii trupesti („O, ești frumos cum numa-n vis/ Un demon se arată,/ Dară pe calea ce-ai deschis/ N-oi merge niciodată !” - strofa 36). Este interesant că Petre Grimm (1881-1944), unul dintre numeroșii traducători în engleză ai poemului *Luceafărul*, folosește numele Lucifer în loc de Luceafăr (pe care, de pildă, Adrian Săhlean îl traduce frumos cu „the Evening Star”) pentru a-l contrasta cu numele Hyperion. În traducerea sa a celor 98 strofe ale poemului, ambele nume apar de un număr egal de ori – șase. Poate Petre Grimm a acționat în aceeași idee - de a sublinia dualitatea emoțională dintre două trăiri aparent într-un conflict continuu: aspirația curată (*Agape*; cu îngerul) și ispita cărnii (*Eros*; cu demonul).

Eminescu scria în *Miron și frumoasa fără corp* despre „Dorul după ce-i mai mare/ N-astă lume trecătoare./ După ce-i desăvârșit”. Psalmistul spune: „Dumnezeule, Dumnezeul meu, pe Tine Te caut de dimineată. Înselat-a de Tine sufletul meu, suspinat-a după Tine trupul meu” (Psalm 62, 1-2). Iar răspunsul nu întârzie „căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3,16). Iar Domnul Se întrupează și se naște în ziua de Crăciun.

În mod evident însă există o prăpastie între lumea morții, pieritoare, unde dragostea se face în păcat, într-un „eros” puternic senzual și lumea Vieții veșnice, nemurirea, unde domnește doar „filia” și „agape”. Spre dezamăgirea eroului, viața eternă, a înălțimilor, nu poate fi schimbată pozitiv într-o viață pământească, →

HORIA ION GROZA

trecătoare, sortită morții, căci transformarea ar însemna renunțarea la puritatea celestă a lumii pentru scufundarea într-o lume a păcatului, o lume lipsită de orizont. Demiurgul îi spune deci fiului său, Luceafărul, care voia a-și da chiar nemurirea în schimb pe-o sărutare: „Îți dau catarg lângă catarg./ Oștiri spre a străbate/ Pământu-n lung și marea-n larg./ Dar moartea nu se poate...”

Prăpastia dintre cele două lumi poate fi trecută doar într-un singur mod - acela al Domnului care evită întinarea, nedorind așa cum dorea Luceafărul scufundarea completă în felul denaturat al omului lumesc, omul *dintâi*, cel căzut în păcat. Păstrându-Se curat și nepierzându-Și dumnezeirea, Iisus este omul cel de-al doilea, singurul capabil de a transfigura firea umană. Precum și este scris: „Făcutu-s-a omul cel dintâi, Adam, cu suflul viu; iar Adam cel de pe urmă cu duh dătător de viață” (1 Cor. 15:45). Și: „Omul cel dintâi este din pământ, pământesc; omul cel de-al doilea este din cer” (1 Cor. 15:47). Maica Domnului și Biserica Îi sunt Domnului Iisus mireasă.

Luceafărul își dă seama de realitate când privește seducerea făcută de Cătălin, prin care subit fiica de împărat dobândește o identitate terestră – Cătălina. „Vicleanul copil de casă ce împle cupele de vin” îi propune fetei, după el foarte naivă, să se predea total lumii instinctuale a plăcerilor (și nu unei lumi a cerurilor sau unei lumi transfiguratoare!): „Tu ești copilă, asta e.../ Hai ș-om fugi în lume/ Doar ni s-or pierde urmele/ Și nu ne-or ști de nume.../ Vei pierde dorul de părinți/ Și visul de luceferi”. Luceafărul înțelege, cu tristețe, zădărnicia sacrificiului său și realitatea incompatibilității dintre cer și pământ care poate fi învinsă doar la modul messianic, mod inaccesibil duhurilor și accesibil numai lui Dumnezeu. Luceafărul, deci, renunță: „Ce-ți pasă ție, chip de lut./ Dac-oi fi eu sau altul ?// Trăind în cercul vostru strămt/ Norocul vă petrece./ Ci eu în lumea mea mă simt/ Nemuritor și rece”.

George Călinescu (*Opera lui Mihai Eminescu*, vol.2, Ed. Minerva, 1970) subliniază faptul că „Luceafărul este pentru mulți [analisti] un tratat de metafizică abstrusă” ceea ce a dus la a vedea în

el pe Arhanghelul Mihail, pe Neptun, pe Satan-Lucifer, pe un Orfeu pagan, pe întruchiparea unui „haos matern din care a ieșit lumea, prin potența activă a Demiurgului”, pe „Logosul, verbul revelator al dumnezeirii”, pe Hyper-eon sau chiar pe „România geologică or pământul, Cătălina fiind nația românească”.

Se știe că Eminescu a menționat într-un manuscris că a cunoscut legenda Luceafărului din jurnalul turistului german K[unisch], cu sensul alegoric că, deși „geniul nu cunoaște moarte”, el „nu este capabil de a fericii pe cineva [și] nici de a fi fericit”. Călinescu pledează în consecință pentru interpretarea general acceptată, proprie romantismului și în ton cu „teoria schopenhaueriană a genialității”. După el, Luceafărul este „minte contemplativă, apollinică, cu o scurtă criză dionisiacă, aspirând la fericirea edenică a topirii în natură, [fericire] care îi este însă refuzată”.

Eminescu a lucrat opt ani la conceperea și desăvârșirea poemului „Luceafărul” și pentru cele 98 de strofe finale el a redactat peste șase sute de strofe, fiecare strofă fiind revizuită în medie de șase ori. Deci a meditat îndelung asupra poemului său. Nu știm tot ce a gândit. Nimeni, cu excepția lui Dumnezeu, nu poate cunoaște toate tainele uriașului univers al unui geniu, nici chiar el însuși.

Deși a scris „Eu nu cred nici în Iehova”, Eminescu nu era un necreștin. El provine dintr-o familie cu evlavie în Dumnezeu, cu bisericuța sa proprie în Ipotești. Mama poetului a avut șase frați și surori care au intrat în monahie și chiar Eminescu însuși voia cândva să se călugărească (Theodor Damian, *Ideea de Dumnezeu în poezia lui Eminescu*, Eikon, 2016). Impresionat de credința poetului, Gheorghe Gavrilă-Copil i-a închinat chiar un Acatist ca pentru sfinți, ceea ce desigur este o exagerare, dar nu fără un grăunte de adevăr.

În *Luceafărul*, Eminescu afirmă simplu și frumos existența eternității în care trecem după moartea pământescă: „Părând pe veci a răsări/ Din urmă moartea-l paște/ Căci toți se nasc spre a muri/ Și mor spre a se naște”. Mai mult, cuvintele eminesciene „mor spre a se naște” repetă chiar vorbele Mântuitorului despre nașterea din nou, „de sus” (Ioan 3,3) și despre necesitatea morții

bobului de grâu pentru a produce roadă (Ioan 12,24). Cum spune un minunat colind de Crăciun din Maramureș: „Azi e miercuri, mâine joi/ Vine Domnul pe la noi/ Însă de văzut Îl vede/ Numai omul care crede.// Numai omul care știe/ Că vecia nu-i pustie”.

De aceea, interpretarea creștină pe care o propunem și pe care, foarte posibil, marele poet o purta conștient sau inconștient în adâncul său, apare extrem de plauzibilă și revelatoare. Întruparea se realizează într-adevăr prin dragoste, ca răspuns al celui din lumea duhurilor dat aspirației celui din viața pământească. Dar o întrupare rodnică nu se poate realiza prin scufundarea în ființa umană decăzută prin păcat, ci numai prin păstrarea purității celeste și prin lucrarea de transfigurare a ființei umane, a aducerii acesteia la principiile celeste.

Alt geniu al poeziei, Lermontov, a simțit aceasta și Demonul său, care ipotetic dacă s-ar putea întrupa ar acționa exclusiv după legile voluptății cărnii, nu produce decât distrugere și disperare. Întruparea trebuie a se realiza doar la modul pozitiv în scopul transfigurării.

O astfel de întrupare nu a fost posibilă în realitate decât prin miraculoasa taină a Nașterii lui Iisus cu dubla Sa natură. Nicio altă ființă din lumea cerurilor nu poate realiza aceasta, din cauza uriașei incompatibilități dintre cele două lumi și geniul lui Mihai Eminescu ilustrează acest adevăr într-o manieră aproape de perfecțiune.

Deci nu teoria superiorității și inadaptabilității geniului neînțeleș, ci imposibilitatea spirituală a conviețuirii celor două principii cu excepția transfigurării, lucru însă realizabil doar de către Dumnezeu.

În 1977, poetul decedat prea devreme, Gheorghe Pituș, scria simplu dar frumos: „Nu pun dispreț nicicând pe nime,/ dar eu îmi părtinesc poporul,/ oricum ar fi – el e izvorul/și steaua fixă de vechime:// el a slujit o albăstrime/ ce colorează viitorul/ c-un fel mai cosmic în decorul/ vieții popoarelor sublime.// La noi un om e ca o casă,/ pe deal o casă-i ca o țară/ și steaua seamănă c-o masă// a cerului înalt de vară/ unde luceafărul coboară/ să-și ia lucirea ne-nțeleasă” (Gheorghe Pituș, *La noi*, în Gh.Pituș, *Stelele fixe*, Ed. Eminescu, 1977).

Recurs la Eminescu: rușii

(VIII)

„Așadar ieri a trecut un an de când a căzut Plevna. (...) Cine nu-și aduce aminte de bucuria febrilă de acum un an la căderea Plevnei, deși de-a doua zi politica rusească s-a întors în contra noastră? Bucuria de atunci era pentru un eveniment în defavorul nostru”, scrie Eminescu la sfârșitul lui noiembrie 1878, când se încheiasă deja de mai multe luni Congresul de la Berlin și măcar una dintre cele hotărâte acolo se pusese deja în aplicare: retrocedarea Basarabiei istorice. Comentase între timp lucrurile cu reveniri numeroase și din perspective felurite – cu aceeași mânie sau tristețe, cu aceleași răbufniri.

Nu are însă motiv să înceteze a le vorbi cititorilor de gazetă despre necuviințele, primejdiile și relele pe care le-a adus românilor istoria învecinării lor cu Rusia. Mai strigătoare la cer decât toate, firește, o tâlhărie la drumul mare și pe lumină – Basarabia. În 1812, spune el, în condițiile în care Napoleon I îl amenința pe țarul Alexandru I cu „o armată cum n-o mai văzuse pământul până atunci, de 640.000 de oameni cu 1370 de tunuri”, Rusia era interesată „de a încheia pacea cu orice preț”, nefiind propriu-zis „în poziția de a anexa Basarabia” – chiar dacă pretențiile ei, după ce învinsese Turcia în războiul care tocmai se încheia prin Tratatul de la București, vizaseră inclusiv o graniță imperială pe Dunăre, cu încorporarea întregii Moldove și a întregii Țări Românești, aflate acum de câțiva ani sub ocupație țaristă; graba, însă, și opoziția pe care i-o făceau Franța și Anglia, interesate ca expansiunea rusească să fie cât mai limitată, determinaseră Rusia să-și restrângă ambițiile – se pare că, într-o etapă, chiar la mult mai puțin decât avea să obțină în final –, dar și să apeleze, în absența cuceririi cu sabia a Moldovei dintre Prut și Nistru, „la o altă armă, rubla rusească și trădarea dragomanului Moruzi”; fanariotul Dimitrie Moruzi, cumpărat el însuși de ruși și care pentru această faptă avea să fie pedepsit de sultan prin decapitare, a făcut posibil ca Înaltă Poartă să dea ceea ce nu era al ei și nu era în drept să dea, iar Rusia să primească și să ia ceea ce nu putea lua.

Încât întreabă gazetarul, cu subțire ironie, spre finalul studiului său doct intitulat *Basarabia*, contând, desigur, pe drept, pe morală și pe onoare cu mult mai mult decât pe însușirile rusești, dar mai mult chiar și decât istoria însăși ar îngădui: „Este oare cu puțință de-a admite că onoarea marelui nostru vecin ar fi fost angajată în această ...cucerire?” Și va continua prin august: „Deosebirea între noi și disputorii Europei e că ei ne iau o provincie și ne dau alta, privind lucrul în sine ca foarte indiferent, pe când noi simțim cu vioiciune că ni se rupe o bucată din patria noastră străveche, lucru ce nu se poate compensa nici prin bani, nici prin drepturi nouă, nici prin cesiuni de teritoriu. Durerea noastră e drept că nu mișcă pe nimeni, dar presupunem totodată că niciun om înțelept din diplomația europeană, nici chiar acia ce ne sunt contrari, nu ne vor lua în nume de rău un resentiment ce e natural și care-și poartă justificarea în sine însuși”.

Însă revine numaidecât la vina celor dinăuntru: „C-un tratat în regulă cu Rusia în momentul intrării în luptă nu mai era vorba de schimb, compensație etc., și Basarabia ar fi rămas a noastră împreună cu Dobrogea”, scrie în august 1878, pentru că „Din punct de vedere istoric, dreptul nostru asupra Dobrogei e incontestabil”. Dar dacă „am ajuns de a vedea trecut în protocoalele de la Berlin termenul umilitor de *schimb* (s.a.), [acesta] e un fruct al domniei radicalilor care, nepunând niciun preț (...) pe sângele vărsat al românilor, era neapărat ca ușurința lor să aibă drept urmare disprețul din partea Congresului”. Încât, prin septembrie, se mira: „Ciudată e pretențiunea a o samă de ziare liberale ca, după toate câte suferă țara, și anume țara adevărată, cea cu opinci, noi să mai fim și politicoși cu d-nii gentelmani din Cameră, din minister (n.n.- A.B.: din guvern), din demnitățile responsabile ale țării. După un război biruitor,

d-lor pierd una din acele provincii ale României a căreia posesiune e străns legată cu chiar începuturile amândoror Principatelor românești de la Dunăre, provincie care-n mâna noastră însemna o misiune europeană în Orient și valora cât neutralitatea garantată de toate puterile. D-lor o pierd după ce au avut ocazie a o asigura – și noi să fim politicoși. (...) D-lor au contribuit la prefacerea întregii Peninsule Balcanice și a țării noastre într-o rețea de halte și conacuri ale politice rusești — și noi ... noi să fim politicoși și să le mulțumim poate pentru aceasta...”.

Și concluziona vreo trei săptămâni mai târziu: „Din capul locului politica esteroară a guvernului nostru a fost șovăitoare, nehotărâtă, lipsită de energie, având numai și numai de scop de-a mântui popularitatea oamenilor ce-l compun, nimic mai mult. Ceea ce s-a făcut în mod hotărâtor s-a făcut întotdeauna prea târziu. Înainte de toate, nu mai e nicio îndoială acum că guvernul a lucrat întotdeauna fără știrea și consimțământul prealabil al Parlamentului”.

Iar în consecință, „Basarabia s-a dus de unde nu se va mai întoarce, în surul negrei străinătăți. În zadar moldovanul va mai privi în zile senine din vârful Ceahlăului în zarea depărtată Ismailul, Cahulul, Bolgradul și țărmii Mării Negre, în zadar va vedea departe, ca margine a orizontului său, Cetatea Albă și Chilia; ceea ce va vedea din punctul din care Alexandru Voevod cel Bun va fi rotit ochii pentru a-și măsura țara cu agerimea lor, ceea ce va vedea va fi pământ înstrăinat. În zadar își va aduce aminte omul cunoscător de cele trecute, cum că, tari ori slabi, în trecut nu s-a găsit unul dintre noi care să consfințească pierderea pământului sfânt al patriei; astăzi va găsi sute de oameni, aleși în Sfatul țării, cari au căutat zile întregi formula ca să scape de acel pământ, căutând a masca cu fraze patriotice lipsa lor de statornicie și de bărbăție, lipsa lor de adevărat și energie patriotice. Iar poporul? Poporul tace, petrece cu jucării, cu parăzi, cu intrări triumfale; poporul, care și-a vărsat sângele și aurul pentru a ține pe umere o politică nesocotită și criminală, va găsi în fraze jurnalistice, în laudele lingușitorilor săi, în panglicăriile demagogiei fățișe și a celei mascate o despăgubire meritată→

AUREL BUZINCU

pentru pierderi reale și ireparabile”.

Or, spune gazetarul cu gândul la viitorul sumbru ale Basarabiei, „Relele Turciei moscovite, sub care încape Basarabia, sunt cu mult mai mari decât ale Turciei balcanice. (...) E destul ca țaranul să fie acolo nemulțămît cu soarta lui pentru ca guvernul rusesc să prefacă țara într-un pustiu. (...) Sub forma monarhiei absolute, domnește cel mai mare arbitrar administrativ; se rusifică cu sila tot ce nu e moscovit; biserica a devenit o poliție a conștiinței care închide în temniți mii de oameni de altă religie; pentru o vorbă liberă sau un șir liber tribunalele dictează pedepse neomenoase, condamnă la munca silnică în minele de plumb fete în vârstă aproape copilărescă și băietani de pe băncile școlii, pentru nimicuri, pentru credințe cari au trebuit să se nască ca idealuri nerealizabile în întunericul acelor internate în care semicultura și prospăiala e un mijloc pentru o mai adâncă barbarie decât aceea a unui popor primitiv”. De aceea: „Fost-a cineva care să spună poporului în ce stare vor ajunge frații lui din Basarabia cedată, pentru a-i trezi instinctul de conservare și bărbăție?”

Sentimentul că vorbele îi sunt ca predica în pustiu devine tot mai acut. „Contra instinctelor de rapacitate ale unei societăți putrede și corupte, contra Bizanțului modern, cuvintele nu ajută la nimic...”, scrie în 5 octombrie, „dar ne îndeplinim datoria” – care asociază tot mai des în expresie amarul și invocarea într-o formă sau alta a soluției cunoscute a venirii lui Țepeș. Așa, spre exemplu, consemnează cum duminica din 8 octombrie 1878, ziua de intrarea triumfală în București a trupelor române întoarse din Bulgaria a fost hotărâtă de comisarii ruși și români și pentru schimbarea autorităților române din Basarabia cu cele rusești: „Deci în aceeași zi în care Bucureștii vor fi împodobiți cu flamuri tricolore și se vor ilumina, un alt colț al pământului românesc va intra într-un întuneric veșnic poate. Nu există o ironie mai mare decât aceea a sorții”. Și cum în preajma aceleiași zile, ziarul francez *La Presse* publică un articol intitulat *România* „în care se aduc laude senatorilor guvernamentali, deputaților și guvernului pentru buna lor purtare în chestiunile cele trei impuse de Tratatul de la Berlin”...

Un pic de Caragiale

(III)

Doar că progresismul, cel politic și nu numai acesta și având varii conținuturi, este la modă, iar *moda* (în înțelesul de *curent general*, cum i se va spune mai târziu) face minuni. Pasiunea cu care lumea lui Caragiale o absolutizează și o îmbrățișează este unică – o poveste ea însăși despre un martiraj duios. Într-o continuă criză de identitate și având mereu a se confrunta cu o insatisfacție față de ceea ce el, real sau mai puțin real, este – lucruri umane grave, dramatice în sine, netematizate însă propriu-zis, neinteresante pentru formula literară a scriitorului, poate și pentru că nici umanitatea care îl inspiră nu devine atentă și preocupată de ele –, în general personajul se află într-o derivă continuă și stă, ca și Cațavencu, doar că poate nu întotdeauna în atâta urgență de reacție, între șiruri de posibilități și de opțiuni. Iar alegând, într-un fel de cvasiimponderabilitate, poate lua lesne morile de vânt drept uriași sau invers – cu care însă nu se luptă, pentru că vremea și felul umanului sunt aici și acum altele decât ale cavalerilor medievali, tot așa cum, de fapt, morile de vânt și uriașii sunt aici și acum altceva. Dar tot o *scrânteală* omenească generează fenomenul: poate că cea a ieșirii benevole din sine și din, cel mult, universul închis al unei comunități tradiționale restrânse, închise și izolate, în consecință, calmă, rânduiește, așezată (*liniștea colibei tale* la Slavici) – asta sub imperiul unei atracții, dar și al unei presiuni irezistibile interioare de înlocuire a sinelui cu *altceva*, impunându-se aspirația de viațuire totală, bruscă și pe nepregătite în arenă, în viața publică (amici, berărie, *five o'clock*, vizite, tren de plăcere, presă, politică, instituții etc.), într-un mediu în clocot și în vacarm, de acerbă concurențialitate și în care racordarea comparativă este iminentă și agresivă în efecte.

Pe seama extrapolării unei afirmații de prin 1896 a gazetarului privind neologismele, s-ar putea ajunge la reprezentarea pe care Caragiale o poate avea despre

întreaga mișcare de acest fel și în temeiul căreia își va fi constituit lumea ficțională – iar că, în bună măsură, opera există deja la această dată n-ar fi, ușor de înțeles de ce anume, un contraargument de luat în seamă: *Prin răspândirea din ce în ce mai mare a presei și a învățământului, scrie gazetarul, ele [n.n. - A.B.: neologismele și prin extensie noutățile, importurile] încep a pătrunde în stratele de jos ale populațiunii urbane și a deveni astfel o parte integrantă a vocabularului românesc. (...) Viața modernă, cu curentele ei multiple, vulgarizează pretutindenea noile achiziții ale culturii. E vorba, așadar, de un proces integrator al modernității, constând în preluări sub acțiunea Occidentului, dar și sub cea a unei energii proprii a comunității și a individului, ocazionat de deschidere, care să fi declanșat și susținut fenomenul de racordare europeană, dar, mai vizibil, goana concurențială a înveșmântării în straie care, străine în croi și cusături, îmbracă trupul cum se întâmplă și lasă să se vadă asta. O fatalitatea, deci, și ceea ce ar fi de pus în discuție, tot ca o fatalitate sau nu, se referă – nu se știe dacă numai ca aspect al unei faze de tranziție sau mai mult decât atât, ca un epigonism definitiv – la vulgarizarea inovației în actul preluării ei. Dincolo de efectul pe termen lung al racordării și al integrării cu spațiul tratat la întâlnire nu cu respingere, ci cu atracție, într-o regăsire emoțională unificatoare (și, tot normativ, uniformizatoare) până la urmă, avem iminența coborârii în vulg a ceea ce se preia, adică nu doar prin amestecul cu→*

AUREL BUZINCĂ

rezultate imprevizibile a noului cu existentul, dar și prin faptul în sine de preluare prin puterile, dispoziția, filtrele celui care face concret preluarea și adaptarea.

Peste acestea și în context, un lucru încă se impune adus neapărat în discuție – dat fiind că există cert o preocupare a lui Caragiale vădită, ca în eseu *Câteva păreri*, în mai multe locuri, fie de a veni în sprijinul cititorului său, fie, deloc de neglijat, de a-și susține viziunea și chiar a-și întări încrederea în ea. Ca o curiozitate, dar nicidecum doar atât, numărul din 15 august 1885 al hebdomadarului francez cultural foarte popular *Revue politique et littéraire (Revue bleue)* se deschide cu eseuul lui Frédéric Paulhan *De la bêtise chez l'homme*. În doar câteva zile, în 20 august, apare în *Voința Națională* editorialul atribuit lui Caragiale, necontestat și fără motive de contestare și inclus în opera publicistică a scriitorului sub titlul [*Prostia în viața noastră publică*]. Comentatori precum Șerban Cioculescu sau Florin Manolescu au fost atrași, în legătură cu articolele din această perioadă, de faptul situații gazetarului pe poziții liberal-guvernamentale și preocupați de a-l explica și apăra. Dar de și mai cert interes pare să fie aici recursul gazetarului și scriitorului la filosofia *prostiei umane*. În relație cu aceasta, e ca și cum Caragiale era deja avertizat în materie, era preocupat de chestiune, căuta răspunsuri la întrebări sau numai formularea și argumentarea lor cu autoritatea competenței recunoscute – care acum se pronunță ca un judecător într-un tot favorabil reclamantului. De altfel, doar cu mai puțin de o săptămână înainte, un articol din aceeași *Voința Națională* – tot editorial nesemnat, atribuit lui Caragiale sub titlul [*O boală contagioasă*] – are darul să pară că pregătește terenul pentru lămuriri pe care realitatea le pretinde în mare grabă. El are ținte bine precizate și extrage o morală cum altfel decât caragialiană: faptul că poporul nu prea are *gustul citirei* verifică, în cazul de față, adevărul spusei că și *nenorocirea e bună la ceva*. Dar analiza se impune înaintea glumei. Publicațiile momentului ar pune în discuție, pentru istoricii viitorului, *starea sănătății intelectuale a unei părți a contemporanilor noștri*, pentru că *atâtea miniumi de năzdrăvnie câte*

se tipăresc zilnic i se par gazetarului sarcastic, dar nu bășcălios și coborât în derizoriu, *documente prețioase pentru studiul psihiatriei, încât o minte mai cumpătată trebuie să se întrebe dacă nu e aici o boală publică, o monomanie*. Și constată: *Potopul de publicațiuni insane este un fenomen în adevăr prea ciudat și de niște proporții prea colosale pentru a fi trecut cu vederea de toată lumea*. Ar fi fost de observat în polemice falsitatea, reaua credință, strâmbătatea punctului de vedere, apoi *mania plagiatului atât de frecventă (...)* – iar din nenorocire, *boala de care e vorba este contagioasă; căci cele ce se scriu se scriu pentru a fi citite, și de aici contagiunea*. Și e de văzut că, încercând un răspuns la întrebarea despre situație, nu s-ar putea spune că rămâne la junimismul lui de fond: *Care să fie cauza acestei stări bolnăvicioase a spiritelor? – o fi disproporția între mijloacele intelectuale și năzuința de a înfățișa ceva în viața publică? – o fi năzdrăvnia puerilă a unei societăți tinere chemate deodată la o viață prea matură pentru puterile încă neocoapte ale multora?*

În fond, Caragiale nu s-a ocupat niciodată cu altceva și ceea ce vede și tematizează acum a văzut și a tematizat aproape mereu.

Iar Fr. Paulhan îi vine în sprijin ca și chemat să vină, iar gazetarul îl preia bucuros:

„Mai întâi, prostia este după acest autor, *mai mult un chip de a înțelege rău decât a nu înțelege deloc, și mai adesea ea se manifestă sub forma pretenției. Pretenția ne lovește prin contrastul între ceea ce ni se anunță și ceea ce ni se dă în*

Corneliu Drăgan-Târgoviște

Corneliu Drăgan-Târgoviște

adevăr” – și conchide imediat că acesta ar fi unul dintre *vițiile cari se manifestă mai des în viața noastră publică*. Sau: *Pretenția najutată de mijloace, iată cusurul de căpetenie al societății noastre în știință, în artă și mai ales în politică*” și concluzionează în acord cu autorul francez: *Aci stă una din rădăcinile boalii intelectuale de la noi (...): pretenția lipsită de mijloace*.

Convins că progresul se face nu numai în domeniul *binelui*, ci și în cel al *răului*, Fr. Paulhan consideră că omul nu este doar un animal înzestrat cu rațiune, ci și un animal dotat cu *prostie* (n.n. - A.B.: în înțeles de *bêtise*, nu de *folie*, *sotitise* sau altul) și că găsim la om *facultatea de a înțelege rău*, care e cu totul altceva decât a *nu înțelege*, tot așa cum aceasta ar putea fi remarcată și la unele animale superioare, însă ea fiind la om mai dezvoltată, mult mai rafinată și complexă – un *defect al minții* care nu corespunde *lipsei de inteligență*, pentru că se poate combina cu *facultăți intelectuale* remarcabile și chiar ar exista *de-adevăratele prostia oamenilor inteligenți*.

În esență, fiecare om înțelege lucrurile după natura lui și fiecare minte avându-și propria deformare, lumea reflectată se transformă în funcție de acestea, ia chipul pe care deformarea minții i-l imprimă – și există *prostie* care se manifestă în *idei*, dar și în *acte* și în *coduită*. Exemplul generic oferit de autor privește imposibilitatea de renunțare la anumite obiceiuri de care inteligența îi recomandă omului să se despartă.

Ceea ce este în chip evident mai puțin complex decât ceea ce se întâmplă, în această privință, în lumea lui Caragiale.

Relecturi

George Călinescu – ENIGMA OTILIEI

- tablou de familie –

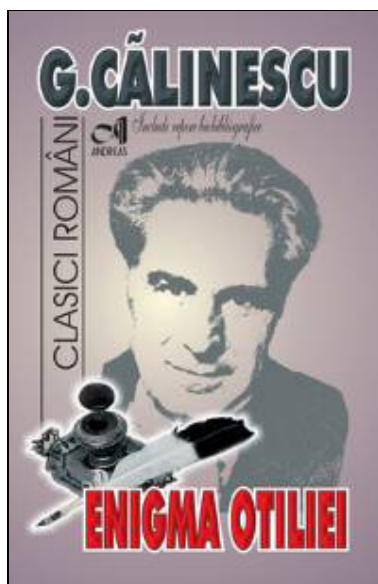
(II)

După citirea romanului, remarcând și rememorând portretul fetei, care pentru bărbații din jurul ei este o enigmă, ne dă târcoale un gând: Când a imaginat-o pe Otilia, Călinescu și-a adus aminte de excepționalele versuri ale poeziei *Eva*, de Lucian Blaga? În loc de răspuns, să le recitim: „Când șarpele întinsese Evei mărul, îi vorbi/c-un glas ce răsuna/de prin frunziș ca un clopoțel de argint./Dar s-a mai întâmplat că-i mai șopti apoi/ și ceva la ureche,/încet, nespun de încet, ceva ce nu se spune în scripturi./Nici Dumnezeu n-a auzit ce i-a spus anume,/cu toate că a ascultat și el./ Și Eva n-a voit s-o spună nici lui Adam./De atunci femeia ascunde sub pleoape o taină/ și-și mișcă geana parc-ar zice,/că eu știu ceva/ ce nu știm,/ce nimenea nu știe,/nici Dumnezeu chiar.”

Felix este pagina albă pe care se va scrie destinul său. Toate personajele romanului înțeleg, într-un fel sau altul, destinul tânărului, însă nici unul nu înțelege enigma Evei vreau să zic a Otiliei.

Condus de Otilia, Felix intră într-o odaie foarte înaltă, îmbăcsită de fum des și înțepător de tutun. În mijlocul odăii, se afla o masă în mijlocul căreia se afla o „lămpă de petrol cu un glob de sticlă mată.” În jurul mesei se aflau trei persoane în „fața unui joc de table.” La intrarea lui Felix, însoțit de Otilia, cele trei persoane „ridică capul în felurite grade de curiozitate. Erau două femei și un bărbat.” Otilia îl prezintă pe Felix, celor din odaie. Din acest moment, descriția, oarecum statică până acum, se animă și devine o scenă de text dramatic, naratorul prezintă *actorii*, și notează câteva indicații de scenografie și mișcare pe scenă. În timp ce, rând pe rând, cei prezenți își vor declina identitatea în fața lui Felix, scriitorul, prin ochii acestuia, îi portretizează. Fizionomist exersat, scriitorul lasă cititorul să citească în portretul personajului, caracterul acestuia. Iată fizionomiile, în ordinea prezentării lor lui Felix de către Otilia.

„E Felix, zise ea aprindu-se în fața bărbatului care tocmai aruncase zarurile.” Acesta, ridicând capul și

privindu-l, îi întinse mâna; “-Pascalopol, se recomandă el cu o ceremonie care trăda creșterea lui aleasă, reținând ceva mai mult mâna tânărului într-a sa, spre a-l examina [...]cu politețe grabnică, respectuoasă”. Pascalopol, amic al lui Costache, protector și admirator al Otiliei, era un bărbat „de vreo cincizeci de ani”, „voluminos”, „elegant prin finețea pielii și tăietura englezească a mustății cărunte”, hainele îi erau din „stofă fină”, cu „pieptănătura îngrijită”, „Emanând discret un parfum bărbătesc”. Înfațișarea, gesturile sunt ale unui *gentleman*, ale unui autentic aristocrat al sufletului și spiritului. În roman, portretul îi e întregit cu aspecte biografice, atenția scriitorului stăruind asupra locuinței (cea din București și cea de la moșie) care denotă rafinament artistic și sufletesc, și asupra preocupărilor spirituale (cântă la flaut, posedă o bogată colecție de muzee, citește literatură bună, vorbește mai multe limbi străine, ca moșier e un autentic fermier american.

Otilia opri apoi pe Felix în fața unei „doamne” cam de vârsta lui Pascalopol. Aceasta ridică spre el o privire scrutătoare și examină din cap până în picioare pe Felix, întinzându-i cu „multă demnitate mâna”, spre a-i fi sărutată. Avea părul „negru” cu o coafură „japoneză”, față „gălbicioasă”, gură cu „buze subțiri, acre”, „nas încovoiat și acut”, obraji „brăzdați de câteva cute mari”, ochi „bulbucați”, precum cei ai bătrânului. „Doamna” era îmbrăcată cu o bluză „de mătase neagră”, cu multe cerculețe și „strânsă” la gât cu o „mare agrafă de

os, la mijloc era „sugrumată” cu un cordon. Nimic natural, spontan, feminin la ființa pe care Otilia o recomandă „-E tanti Aglae, sora lui papa”. Aglae e un amestec de prețiozitate și vulgaritate. Întreaga înfațișare îți creează impresia că te afli în fața unui mecanism, nu a unei ființe. Întrebările, exclamațiile, replicile veninoase și vocea, pe măsură, îi dezvăluie disprețul, aroganța, răutatea față de noul sosit în familia fratelui ei. Aceleași sentimente le nutrește și față de Otilia, fata vitregă a lui Costache. Prin vestimentația în negru vrea să dea impresia de sobrietate și severitate și astfel să se impună ca model. În lumina filosofiei scriitorului, Aglae e întruchiparea femeii ajunsă la stadiul de sterilitate iremediabilă, întreaga sa imagine opunându-se ideii de rod sufletesc, spiritual. Este evidentă intenția scriitorului de a pune pe Aglae și Pascalopol într-o relație puternic contrastantă. Nu întâmplător, în text, cele două portrete sunt vecine.

„-E verișoara Aurelia”, zise Otilia, oprindu-l pe Felix în fața celei care „ședea cu coatele pe masă și cu capul între palme, privind jocul celor doi.” Când tânărul Felix s-a apropiat de ea, îl privi fix cu o „vădită curiozitate”. Acum numai intuim, dar vom afla din roman de ce îl privește cu atâta curiozitate avidă. Aurica era „o fată cam de vreo trizeci de ani, cu ochii proeminenți ca și ai Aglaei, cu fața prelungă sfârșind într-o bărbie ca un ac, cu tâmpile mari încercuite de două șiruri de cozi împletite. „E o femeie urâtă, total lipsită de orice feminitate. E o prelungire a mamei. Aurica e o grație grotescă.

În timp ce Otilia face prezentările, e însoțită, ca o umbră, de moș Costache. Din vorbele și gesturile lui, puține, dar repetate, se schițează imaginea unui bătrân aflat undeva între bătrânețe senilă, viclenie, nevinovăție. Felul de a vorbi completează imaginea. Când e solicitat de Aglae s-o împrumute cu câțiva franci, Costache, bălbăindu-se, răspunde „-N-n-n-am”, dar atunci când se înverșunează să achiziționeze de la alții, îi dispere bălbăiala și vocea îi devine fermă.

Părăsit de Otilia, care trece de la Pascalopol la „papa” și înapoi la „papa”, Felix se refugiază pe o→

IONEL POPA

canapea în obscuritatea camerei. O tusa îl face să tresară. După ce se obișnuiește cu obscuritatea descoperă alături un „bărbat în vârstă” cu „papuci verzi în picioare și cu o broboadă pe umeri”, aplecat asupra mesei mici brodând” cu lână de diferite culori o bucată de etamină. Arătarea cu „mustața pleoștită și un mic smoc de barbă” privește o clipă pe Felix cu niște ochi „grozav de spălăciți”, ca apoi să-și continue „munca creatoare de artist.” Era Simion, bărbatul Aglaei. Redus de familie la starea de mobilier, Simion va sfârși la ospiciu.

În partea de text aflat pe coordonata temporală a prezentului narativ, putem distinge două paliere: cel static, al descripției, și cel cinetic și dialogic al actorilor. În acest decor, scriitorul introduce o scurtă retrospectivă. Uitat și obosit, învăluit de sunetul zarurilor, Felix cade în reverie, remorându-și anii de școală la Iași, moartea părinților. Vocile și zgomotul zarurilor îl readuc în prezentul acțiunii.

Odaia descrisă este un decor de comedie, iar ocupanții ei, actori. Fără efort, descoperim un comic al fizicului și al vestimentației, dar și unul al comportamentului. Toți membrii clanului Tulea sunt creionați balzacian în prelungirea comicului molieresc. Șarjarea este principalul procedeu de realizare a comicului, mergând până la grotesc. De la această șarjare, sunt excluși Felix, Otilia și Pascalopol.

Pentru imaginea completă a tabloului flamand al familiei Tulea, trebuie să spunem ceva, pe baza cunoașterii romanului, despre cei absenți din incipitul romanului.

OLIMPIA e fiica lui Aglae și Simion. „Seamănă la chip izbitor” cu Simion și cu fratele Titu: „avea bărbia despicată la fel în două, în chip supărător pentru o femeie”. Era măslinie la față și cam planturoasă, și câțva peri îi conturau o ușoară mustață. Sprâncenele, ca la Titu, erau îmbinate viguros deasupra nasului”. Olimpia nu are nimic feminin în ea, încât, după ce și-a atins ibovnicul și apoi pentru scurtă vreme soțul, Stănică o dă la o parte.

TITU absent din tabloul de familie e pomenit de „mama” într-o replică veninoasă la adresa lui Felix. Din roman aflăm că e „permanent” licean, că preocuparea lui principală e

ascuțirea creioanelor colorate cu care își exersează talentul creator, reproducând ilustrate poștale. Când se plictisește și se simte obosit de munca de artist, se refugiază în grădina unde se leagănă. Nătâng și întârziat mintal, Titu e o copie a tatălui. Există în roman o replică care spune totul despre el: când cineva i se împotrivesc sau îl contrazice, strigă „Să nu mă insultați, măgarilor, că vă spun la Mama!”

STĂNICĂ RAȚIU face parte din clanul Tulea prin alianță. E un demagog fanfaron. Sub masca bonomiei și disponibilităților amicabile, își ascunde chipul adevărat, gândurile și faptele de arivist. Este un Mitică și un Cațavencu, „capabil de orice”, după cum spune Otilia.

O primă concluzie: Călinescu realizează *portretul total*.

Procedând la o translație de la informațiile culese din *Mica enciclopedie onomastică* (1975) a lui Christian Ionescu, spre personajele călinesciene, vom înțelege că alegerea numelui personajului nu e lăsată în voia hazardului. Numele personajului literar cuprinde în el un întreg univers semantic necesar romanului; antroponimul ales trebuie să se integreze în legitatea interioară a operei. Denominația personajului face parte din actul creator. Există mai mulți selectori care prezidează alegerea numelui personajului: statutul social (originea socială, religia, profesiunea, starea civilă, relațiile cu celelalte personaje), starea bio-psihologică și intelectuală (vârstă, sex, sănătate, nivel intelectual, temperament, preocupări, obsesii). Prin toți acești parametri, în actul lecturii, numele personajului trebuie să exercite asupra cititorului o *presiune* care să-l orienteze spre una sau alta dintre posibilele grile de decodare. Pe cât de puternică și adecvată va fi presiunea, pe atât de viabil va fi numele personajului și bogăția de înțelesuri. Lectura operei rămâne incompletă și chiar superficială, fără o încercare de hermeneutică a sistemului onomastic al acesteia.

În lumina celor spuse, să încercăm să decodăm numele personajelor din *Enigma Otiliei*, prezente în tabloul de familie, flamand, din incipitul romanului, și prin aceasta să surprindem suprapunerea perfectă între numele personajului și portretul lui.

Costache Giurgiueanu. Costache este un derivat românesc din Constantin, nume de împărat. Prin frecvență și nuanța de diminutiv familial, și-a pierdut aura imperială, devenind un nume banal, oarecare. Giurgiueanu poate avea o dublă etimologie, ambele realizate prin sufixare. O primă origine poate fi Giurgiu, un derivat de la universalul Gheorghe+ (v)eanu. A doua poate fi substantivul giurgiue/cercevea+eanu. Intuiția scriitorului n-a dat greș, alegând din lumea numelor posibile pe cel mai potrivit pentru a sugera statutul socio-moral al personajului, iar dacă luăm în seamă impresionismul fonic, atunci putem afirma că sonoritatea și cadența fonemelor sugerează ceva din temperamentul și psihologia personajului. Costache Giurgiueanu are ceva comun cu caragialeanul Zaharia Tra-ha-na-che. Dincolo de orice speculație, acest nume e cel mai potrivit pentru individualizarea personajului.

Otilia e un nume modern pentru onomastica românească, fiind împrumutat din cea apuseană. Etimologic, provine de la un vechi cuvânt germanic cu sensul de bogăție. Desigur că în cazul Otiliei lui Călinescu e vorba de o bogăție... capricii, mistere și frumuseți feminine. În contextul romanului numele se pliază perfect pe frumusețea și tinerețea fizică și spirituală a personajului.

Felix, ca și Otilia, este un nume împrumutat pe cale cultă din onomastica apuseană, moștenită de la romani. Etimonul lui este adjectivul latinesc *felix* (*fericit*), „favorizat de zei”. Și personajul lui Călinescu este fericit și iubit de zei, încât înfrânge ostilitatea clanului Tulea și alte obstacole și se împlinește social, profesional, familial, la modul rodniciei.

Leonida Pascalopol. Numele Leonida își are originea în vechea gracă, având etimonul *leo/leu*. Numele ne amintește de eroul spartan căzut la Termopile în lupta contra perșilor.

Călinescu nu dă numelui o onotație ironică precum Caragiale în comedia sa *Conul Leonida în față cu reacțiunea*. Leonida lui Călinescu cade solemn, grav, cu conștiința că-și face datoria, în luptă cu Eros, acceptând jertfa de sine, redând Otiliei libertatea. Solemnitatea și→

noblețea pe care le acordă personajului prin nume, se întemeiază pe faptul că etimologia neogrecescului Pascalopol trimite la sărbătoarea creștină Sfintele Paști.

Stăpânul unei moșii și, mai ales, al unor *interioare* de rafinament estetic-cultural, nu poate avea decât un nume nobil, acela ales de scriitor. Numele și comportamentul personajului închid în ele și ecouri din etica epicuriană. Leonida Pascalopol e în plin contrast cu vulgaritatea și barbaria *gintei* Tulea.

Aglae (*Tulea*) își are originea în vechea greacă și denumea una dintre Grațiile care însoțeau pe zeița Afrodita. Grațiile, inițial, au fost niște zeități ale vegetației, ale rodirii și mai apoi ale frumuseții feminine. În neogreacă, numele își nuanțează semnificația în înțelesul de strălucire, minunat. Or, personajul lui Călinescu prin înfățișare, comportament, exprimare, nu ilustrează nici unul din atributele Grațiilor olimpice. Apelativul *Tulea*, probabil, își are originea în în latinescul *Tulli*, nume de gintă. Familia lui *Aglae* e o gintă.

Simion e nume de origine biblică, cu sensul „a auzi” și „a împlini” voința lui Dumnezeu. Simion iudeul, în drum spre Damasc are revelația (*aude*) lui Iisus. Din acel moment, îmbrățișează credința lui Iisus, devenind Apostolul Petru. Și Simion al lui Călinescu are o revelație: a auzit glasul Domnului cae l-a chemat să-i îndeplinească voința. Sensul comic-caricatural cu care e folosit numele biblic pentru portretizarea personajului este evident.

Olimpia e nume preluat din onomastica apuseană, fiind relativ nou și rar în cea românească. Originea lui e în grecescul *Olimp*, sediul zeilor. În vechea greacă cuvântul *Olympia* era folosit și ca supranume al zeitelor. Și în postura sa neologică și-a păstrat încărcătura augustă.

Dar, în nestăvilita sa joacă ironică și moralizatoare, Călinescu metamorfozează prestigiul numelui în comic. Să rememorăm „frumusețea” personajului și eșecul lui matrimonial și vom pricepe metamorfozarea de sensuri la care a supus scriitorul numele.

Așa a procedat cu numele tuturor membrilor familiei Tulea.

Aurelia (*Aurica*) e derivat de la Aurelia (masculinul *Aurel*).

FRUMOASA POETĂ A FIINȚELOR ABSTRACTE

„Ne-ar merge mult mai bine la toți, dacă am ști că viața e viață și poezia e poezie și că acest adevăr e prototipul unui romantism autentic al omului obișnuit” afirma scriitoarea Gabriela Melinescu în *Poet văzut cu ochiul liber*, primul subcapitol al primei revelații, din cartea *12 Revelații* (1974, Editura. Eminescu). Și continuă aceasta „dar poezia este o poezie și viața este viață și lucrul acesta îmi intră în simțuri cel mai greu”¹ în cel de-al doilea subcapitol, intitulat (*Marele Di Maggio*).

De la venirea pe lume, a mângâiat-o și întărit-o pe ea Domnul, născută la 16 august 1942, în București un an „îngrozitor, cu sărăcie și moarte peste tot”, copleșită de un somn adânc, încât cei care au asistat la nașterea poetei, au crezut că murise. Alături de alți copii „adormiți”, într-o încăpere întunecată, pentru o perioadă de timp a fost abandonată, fiind descoperită mai apoi de un cadru medical. „Copilul crezut mort trăia, dar ochii lui erau acoperiți de albeață”, astfel încât, la insistențele mătușii, a fost supusă unei operații dificile, cu o recuperare îndelungată. Abia în momentul „dureros de miraculos”, în care a văzut lumina, și-a dat seama că a început să trăiască, pentru că Domnul ne poartă prin multe necazuri, multe pătimiri, multe suferințe și multe dureri de inimă, înseamnând că îi suntem dragi lui.

Provine dintr-o familie modestă, mama Maria și tatăl Ioan Melinescu, ebenist (tâmplar de mobilă din lemn de abanos) al cărui destin tragic, se sinucide, fiind obligat în acele vremuri tumultuoase să lucreze ca paznic de noapte, își pune amprenta semnificativ pe sufletul și creația Gabrielei Melinescu.

Studiază la școala elementară și Liceul „Gh. Șincai” din București, apoi urmând cursurile Institutului Pedagogic (1960-1963) și Universității din București, Facultatea de Limba și Literatura Română, licențindu-se în anul 1967.

Anul 1964 poate fi considerat unul decisiv pentru evoluția sa poetică și pentru leagătura profundă de aproape un deceniu cu *marele poet al sensurilor* cum îl considera Eugen Simion pe Nichita Stănescu, „dramatică dar fericită relație erotică”. „Nichita era un fenomen... se născuse cu poezia în el. De la el am învățat că nu există lucru mai greu decât a trăi”, afirma Gabriela Melinescu. Pentru Nichita acești ani au

Grafică de Gabriela Melinescu

fost dintre cei mai prolifici, poetul concepe și publică volumele *11 elegii*, *Oul și Sfera* și altele. În amintirea ei, Nichita Stănescu scrie poezia *A mea*: „Singuratecă ea mă așteaptă să-i vin acasă./ În lipsa mea ea se gândește numai la mine./ ea cea mai dragă și cea mai aleasă/ dintre roabele sublime./ Ei i se face rău de singurătate/ ea stă și spală tot timpul podeaua/ până o face de paisprezece carate/ și tocmai să calce pe dânsa licheaua...”

Debutează cu volumul de poezie *Ceremonie de iarnă*, în 1965, în care versurile poeziei care a împrumutat numele volumului: *Cobori frumos cu bradul pe un umăr./ poate din munți, pe-o vijelie cruntă.../ și ninge bradul peste chipul meu/ subțire, voalul alb de nuntă.*

Poezia Gabrielei Melinescu s-a aflat în centrul unei mișcări de înnoire lirică ascendentă din anii '60, în care se pot observa inflexiuni ludice și cochetării firești și nevinovate de eros adolescentin. Ca de exemplu, în versurile: *Eu nu-i vedeam, îi auzeam răzând/ Băieții fluierau frumos pe stradă./ Rupe spălăm în curte, sub un pom/ și frică îmi era c-or să mă vadă./ Simțeam cum înfioară drumul,/ iubeam și pietrele pe care ei călcau. (Cenușăreasa)*

Volumului de debut îi urmează în doar câțiva ani *Ființele abstracte* (1966) și *Interiorul legii* (1968), în care se poate sesiza dorința acută de interiorizare a poeziei, pentru a atinge o structură intimă, specifică, un schelet al „sentimentelor”.

În volumele: *Boala de origine divină* (1970), *Jurământ de sărăcie, castitate și supunere* (1972), dar și din cartea →

OANA-DORELA CIOBANU
(VĂLEANU)
doctorand anul II

¹ Gabriela Melinescu, *12 Revelații*, Editura Eminescu, București, 1974, pp.5,8

fantastică pentru copii: *Bobinocarii* și romanul: *Catargul cu două corăbii* (ambele apărute în 1969), se poate observa evoluția actului creator care devine mult mai matur trecând peste filtrele percepției infantile de la început.

După încă un volum de poezie, *Împotriva celui drag* (1975), și o carte de reportaje scrisă împreună cu Sânziana Pop, Gabriela Melinescu emigrează în Suedia, unde se căsătorește cu editorul de origine belgiană René Coeckelberghs (1936-1989), pe care îl cunoscuse la București. Devine cetățean suedez, iar din 1986 începe să publice în limba țării de adopție – volume de poezie, romane și jurnale recunoscute de Institutul cultural scandinav.

Pe lângă poezie și proză, notabile sunt și scrierile sale memorialistice de tip jurnal. Jurnalul este o literatură a confesiunii, a eliberării noastre de sine, cu scopul de a transmite cititorului un mesaj profund, din care ar putea învăța anumite lecții despre viață, chiar și despre moarte, sinceritatea fiindu-i caracteristică

Așa și Gabriela Melinescu își concepe această scriere organizată în cinci părți: „Jurnal suedez I” (1976-1983), „Jurnal suedez II” (1984-1989), „Jurnal suedez III” (1990-1996), „Jurnal suedez IV” (1997-2002), „Jurnal suedez V” (2003-2008), ca refulare la cele întâm-plate, ca o evadare din spațiul uneori prea rigid în care trebuia să se obișnuiească la început și chiar să ducă o viață normal. Să pleci într-o țară străină, doar pentru a-ți fi mai bine și susținută de sentimentul iubirii pentru soțul pe care abia îl cunoscuse, a reprezentat pentru diarista, Gabriela Melinescu provocarea vieții. S-a impus cu răbdare așa cum reiese și din pagina de început a primului volum de Jurnal „Januarie, E un miracol că am ajuns până la Stockholm, după atâția ani de așteptare, ani îngrozitori când m-am pomenit crunt izolată...”²

Aflându-se în atmosfera unui oraș nordic, Stockholm, atât de străin sufletului său, singura soluție care-i oferea putere și echilibru era creația și rugăciunea. Între acestea două există o legătură profundă, am putea spune chiar ființială. Sufletul poetei este plin de căldură generată de credința pe care o primise încă din copilărie de la mătușa sa Zenovia de la Nămăiești, care mai târziu s-a transformat în natură. Aceasta devine conștientă că „omul nu poate nimic singur, fără ajutorul lui Dumnezeu. Totul i se descoperă din veșnicie.

Prețutindenea sunt taine ale lui Dum-

Grafică de Gabriela Melinescu

nezeu. Suntem înconjurați de taine. Suntem o taină uriașă și pentru noi înșine.”³ Conștientă că rugăciunea inimii „Doamne, Iisuse Christoase, fiul lui Dumnezeu, ai milă de mine, păcătosul”, învățată în copilărie de la mătușa sa, călugăriță, o considera darul cel mai de preț în clipele de disperare. Și cum tot felul de clipe grele au încercat-o, această rugăciune veche, care aparține sfinților părinți din Muntele Athos, și-a făcut loc în inima sa, chiar s-a amestecat cu sângele acesteia și i-a dominat trupul pentru totdeauna. Deși a spus-o de mii de ori, considera că nu a ajuns la stadiul de a o rosti cu măiestrie, inima și ritmul respirației fiind esențiale în rostirea acestei rugăciuni.

Continuă să scrie, atât poezie, cât și proză, să traducă, să graveze ceea ce îi oferă un loc sigur în societatea culturală suedeză care cu greu își îndrepta atenția spre persoane exilate. Încă de la început, poeta și prozatoarea și-a continuat activitatea de autor din România scriind alte 5 volume de versuri și 8 de proză, numeroase traduceri din limba suedeză în limba română, dar și retroversuni din limba română în cea suedeză, ea fiind principalul ambasador cultural al României la Stockholm. Publică cele 5 volume de *Jurnal suedez* în care are cuvinte de laudă pentru Nichita Stănescu, plus romanul *Acasă printre străini*, scris în limba română.

Jurnalul este o prezență pozitivă în viața Gabrielei Melinescu, însuflând conștiința existenței transformărilor sale: „Țin acest jurnal ca un detectiv pentru a descoperi în primul rând: a mă descoperi pe mine (...).”⁴ Acesta poate fi perceput

ca un instrument specializat în a diagnostica sufletul și identitatea celui care se confesează în el „Prin notarea în jurnal, îmi voi aminti căci sensul jurnalului e rememorarea vieții, îndreptarea.”⁵

Are talent și pasiune pentru desen și pictură pe care le practică mai ales după plecarea în Suedia, devenind autoare a numeroase picturi, gravuri, desene, ilustrații de carte cu care organizează expoziții de pictură și gravură în Suedia, Elveția și România, cum este cea de la Galeria Dialog din București din 6 aprilie 2009, coordonată de Ruxandra Garofeanu.

Desenele relevă lumea fantastică a copilăriei, cu întregul alai de himere, jocuri de mult uitate, personaje precum păsările fabuloase, peștii plutitori printre stele, motanul uriaș care o însoțește protector pe fetița copleșită de lectură. Fără îndoială desenele sale au o strânsă legătură cu scrisul Așa cum afirma criticul Mircea A. Diaconu, în prezentarea cărții artistei, *Puterea morților asupra celor vii* (2005) „Gabriela Melinescu a scris vreo 25 de cărți, în românește sau în suedeză, de poezie, de proză, reportaje, multe alte volume de traduceri. Tot ea desenează cu o mână (stânga, se pare) care are vocația misterului și intuiția fantasmelor și face gravură, trăind la granița dintre moarte și viață.”

„Cel mai nimerit ar fi, probabil, să nu facem o ierarhie între scris și desen, între literatură și arta plastică, ci să vedem în ambele etape, registrele unui aceluiși „motor” expresiv și creativ, ale unei aceleiași „foame” de real: scriind, recurgând la artificialitatea convențională a limbajului verbal, orice poet autentic nu poate să nu fie nemulțumit, să nu se simtă încorsetat, să nu fie mânat să depășească scrisul, să scrie mai departe de cât îi permite limbajul. El trece, atunci, inevitabil, de litera semnificantă, urmărind realizarea spiritului prin eliberarea liniei într-un grafism care își caută sensurile altfel, mai direct, îmbrățișând lumea formelor, începând să zămislească nemijlocit lumea. Scrisul autentic, scrisul cu adevărat poetic este tocmai cel care se depășește pe sine, care evadează și trece dincolo de el însuși, nemulțumit de convenționalitatea, de artificialitatea și, deci, de ineficiența limbajului strict verbal. Orice poet autentic, așa cum este Gabriela Melinescu, visează să creeze lumea, să atingă starea de *Geneză*.⁶

³Starețul Tadei de la Vitovnița, *Cum îți sunt gândurile așa îți este și viața*, Editura Predaina, București 2010, p. 109

⁴ Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez I - 1976-1983*, pag. 27, ed. Univers, București, 2000.

⁵ Ibidem, p.154.

⁶ <http://agenda.liternet.ro/articol/8971/Daria-Ghiu/Creatia-dincolo-de-arta-Gabriela-Melinescu-desen-gravura-si-pictura>. accesat 11.08.2022

²Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez I - 1976-1983*, pag. 5, ed. Univers, București, 2000.

Memorialistică:
Irina Procopiu
„Pagini de jurnal” (1891-1950)

Irina Procopiu (1873-1954) a fost doamnă de onoare a Reginei Maria. Fiica generalului Anton Berindei și a Mariei Brăiloiu, și-a însușit o remarcabilă cultură și a frecventat saloanele literare ale timpului, ținând ea însăși un salon dedicat artiștilor. Câteva sumare date biografice: Se îndrăgostește de arhitectul elvețian Louis Blanc (1860-1903), stabilit la București și se căsătorește cu acesta. Se recăsătorește cu avocatul-jurnalist Jean Procopiu. Devine doamnă de onoare a Reginei României, calitate în care este cunoscută în înalta societate și are prilejul să cunoască, la rândul-i, oameni aparținând acestui mediu.

Irina Procopiu a lăsat un jurnal interesant și instructiv mai ales din punct de vedere documentar, care a trecut prin multe înainte de a fi publicat pentru prima oară în 2016 (Irina Procopiu, „Pagini de jurnal 1891-1950”, Traducere din limba franceză, introducere, note și comentarii de Georgeta Filitti, Editura Polirom, Iași, 2016): mai multe caiete s-au pierdut, iar cele rămase au avut nevoie de o întâlnire providențială între istoricul Georgeta Filitti și o descendentă a fostei doamne de onoare. Însemnările nu tocmai zilnice, adesea simple consemnări ale încărcatului program al diaristei, au farmecul special al jurnalelor nehrăzite publicării, destinate a rămâne în familie. Valoarea documentară a jurnalului rezidă și în aceea că acoperă epoci dintre cele mai tensionate din istoria României, fragmente din „la belle époque”, perioada interbelică, al Doilea Război Mondial, începuturile ocupației sovietice.

Aflată în anturajul Reginei, autoarea jurnalului consemnează relevant ca informație evenimente petrecute în proximitatea familiei monarhice, mai totdeauna cu o vădită atenție și nedisimulată discreție. Este impresionantă și menționarea detaliată a numeroaselor întâlniri cu scriitori de renume: Ion Minulescu, Lucian Blaga, Mihail Sadoveanu, Ionel Teodoreanu, Ion Marin Sadoveanu, Camil Petrescu, Alice Voinescu, Yvonne Stahl. Prima

însemnare din jurnal este datată 6/18 octombrie 1891, iar ultima, 30 august 1950. A rămas în lumea bună și după moartea Reginei Maria, dar începând cu anul 1939 consemnează date despre război, aprecieri proprii, poziția oficialităților, ultimii trei ani din jurnal cuprinzând note lapidare și reci.

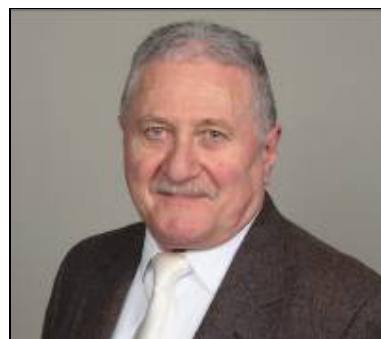
În fine, în opinia mea, jurnalul Irinei Procopiu este o carte prețioasă de istorie recentă a României, cu precădere a Casei Regale a României, consemnată de un martor autentic al acesteia.

Fragmente: = De 5-6 zile, Ion cel mic are temperatură și nu se știe de ce. Bietul Cârstea a trecut astă-seară pe la noi, necăjit din cauza soției, aflată încă în sanatoriu la București, după ce și-a rupt piciorul într-un accident de automobil. Spune că micuțul n-are decât o infecție intestinală. I-am văzut pe Enescu și Maruka; ea e tot mai dificilă, amărâta (2 octombrie 1940, Sinaia)

= Dejun la Ella Băicoianu, cu doamna Du Bard. Se duce să-și întâlnească mama și fata în Franța. La 4, vizită lungă a lui Fotino, acum politician. Pe urmă, un moment la Coletta. George se întoarce de la Maxut; apoi mergem la Veturia Goga, care ne istorisește toate vexațiunile, umilințele și insultele suferite la Ciucea din partea ungarilor. Plec de acolo cu Florica Assan, trec pe la Marie Louise, care îmi spune că micuțul are o febră ganglionară gravă. Cu Florica Assan la cinema, un film francez prost, cu actori excelenți. Toată lumea e îngrijorată din cauza trupelor nemțești care vin în țară (9 octombrie 1940)

= Ieri, la dejun, Binica și Sadovenii, cel din urmă disperat că nu are de lucru. Vorbim îndelung despre crima comisă prin uciderea atâtor legionari, nimeni nu s-a îndoit de aceste lucruri doar fiindcă s-au făcut în taină. Sadoveanu spune că dacă ar fi știut (era pe atunci subsecretar de stat la Arte) și-ar fi dat demisia. Am văzut-o deunăzi pe Veturia, care ne-a povestit toate necazurile pe care le-a avut cu ungurii la Ciucea. Bietul Goga, rămas în teritoriul ocupat! (12 octombrie 1940. Sâmbătă dimineața)

= Trupe nemțești în țară. De ce? Suntem cu adevărat ocupați? Nimeni nu poate dori asta. Toată lumea vizi-

tează casa doamnei Lupescu; îmi pare rău că nu m-am dus, mi s-a spus că e de prost gust, că sunt scrisori de la diferite doamne din societate, Martha Bibescu, Martha Mitileneu, Elencuța etc. Multe scrisori au dispărut. Care din doamnele astea nu vrea să i se vadă corespondența? Probabil Martha Bibescu. E o scrisoare, se pare, care începe cu aceste cuvinte: „Scumpo, scumpo, suverana mea!”. Bravo, Martha, nu-i rău! Și de asemenea, cărți cu dedicație. E dezagustător. Am fost la Cleo, Didina și Maruka (13 octombrie, duminică seara)

= Am dejunat la Ella, pe urmă am văzut din tramvai magazinul care vinde faimoasele aparate ce înlocuiesc lemnele – par bune. Acasă, lecție de pian cu Ina, pe urmă la Marie Louise, care pleacă mâine-dimineață la Sinaia. L-am văzut pe cel mic, apoi m-am dus la Maruka, imposibilă ca totdeauna. El, un înger (16 octombrie, ora 11 noaptea)

= Mă întorc de la Maruka, unde am cinat. Ce nesuferită a putut fi, e de neînchipuit. Dimineața, dentist, diverse cumpărături. După-amiază, am văzut-o pe Ella Băicoianu, lecție de pian cu Ina, pe urmă am depus o carte de vizită la Irina Mavrocordat și alta la Constantin Pleniceanu (19 octombrie, miezul nopții)

= Am dejunat la Liny, pe urmă o parte a după-amiezii am petrecut-o la Adina, de unde fiica ei Maria m-a condus acasă. Vizita lui Fotino; în acest timp, un refugiat de la Cernăuți vine să-mi ceară 180 de lei să-și plătească odaia. Legionar care a stat un an și jumătate în închisoare pentru că a incendiat fabrici evreiești. Noi dispoziții pentru exercițiile de apărare pasivă: există temerea că va fi un bombardament englezesc îndată ce va pleca legația lor (21 octombrie 1940).

DORIN NĂDRĂU

Coroandă la Dimitrie Stelaru

(LVI)

Scrisoarea trimisă de Mihail Straje*, din București (str. Cerceluș, nr. 44, sect. IV), la 16 august 1970, lui Dimitrie Stelaru, la București (str. Aleea Stupilor, nr. 6, Bloc E 9, sc. II, et. I, ap. 26) .

București, 16 august 1970

“Prietenule Dimitrie Stelaru,

Am, obținut, în sfârșit, adresa dumitale. O căutam de mai multă vreme, întrebând pe ici pe acolo – pînă cînd – ce simplu era și nu mi-a dat prin gînd: m-am adresat și m-am informat prin Uniune.

Iată acum pentru ce îți trimit aceste rînduri. O să rîzi, îmi închipui, pentru că nici nu s-ar putea altfel. Te rog însă să îți potolești, rîsul, pentru că, fără s-o vrei, ai devenit o muză.

Da, o muză! Deci, cauză ca rîsul să îți se transforme într-o imensă nedumerire.

Într-una din zilele toamnei care a trecut, fără a fi observat de d-ta, pe sălile redacției „România literară”, te priveam înconjurat de vrei doi tineri de-ai casei.

Aceștia căutau, se pare, a te atrage într-o încăpere. Ezitai. Făceai doi-trei pași, te opreai, iarăși la fel repetat, pînă cînd se ivește Geo Dumitrescu. Hotărît atunci, l-ai urmat atunci împreună cu ceilalți în încăperea hărăzită șefului redactor.

Am așteptat un timp să reapari. Întîrzierea se prelungea, iar eu nu mai țineam să rămîn locului, așa că, am plecat.

Din momentul înșă ce te-am văzut și mai departe ... pășind eu pe străzi, nu știi de ce nu-mi ieșeau din minte. Mă aflu ca sub un fel de obsesie ce începea a mă chinui într-un fel.

Nu-mi puteam răspunde în mod clar ce s-a întîmplat, așa de extraordinar, de nu-mi pierdea icoana aceea a d-tale, ținuta și o anumită bunăcuviință sfiicioasă, care te deosebea net de toți cei ce te înconjuraseră. Pe de o parte, ceata oarecum agresivă în gesturi și vorbe, iar de cealaltă parte un fel de neobișnuită reținere și un nefiresc ivit din nu știi ce, ce se învăluia într-o neexplicabilă, dar copleșitoare emotivitate ca din taine ce mi se impuneau.

Tot mergînd eu așa, obsedat, repet, de toate la care asistasem de departe, ce mi se imprimaseră altfel decât s-ar putea închipui - și de ce n-aș spune-o – copleșit de cele ce veneau dinspre d-ta spre mine, am început să rostesc un șir vorbe, ce se orînduiau în versuri.

Eu, cel ce nu mai scrisesem versuri din adolescență (naive înșăilări, unele tipărite) te cîntam acum, nu pe d-ta persoana, ci pe poetul. Pe poetul cum mi-l închipuiam că a fost *poetul* din totdeauna și cu care te identificai.

Reînviau în mine, pășind așa pe străzi, nu numai trecutul cu întîlnirile noastre întîmplătoare și vorbele schimbate, nu numai tinerețea cu toate ale ei, ci și unele mai apropiate, și spuse de ale d-tale. Asociam totul și altora, le înrudeam, aflam și mă înfrăteam cu mari nefericiți din totdeauna și de peste tot locul.

Astfel că, pentru a încheia, iată ce aveam a-ți spune: Am scris un fel de poem, intitulat: *Era un poet*. Ești d-ta acela, crezut, crescut în mine.

Îți notez aici, numai cuvintele cu care se deschide. E un *motto*.

„Cînd să ne despărțim, prietenul mă întrebă:

-Știi, zise el, cel ce trecu adineauri, de v-ați făcut semne ... Cine era?

I-am răspuns:

-Era un poet acela ...”

*

Prietenul la care mă refer e imaginar.

*

Și dacă te intrigă să afli ce mai urmează, ca vers, comunică-mi o zi și o oră unde ne-am putea întîlni.

Cu bine, Dimitrie Stelaru!

Mihail Straje

Corneliu Drăgan-Târgoviște

Strada Cerceluș nr. 44, București IV, Telefon: 21.75.24, București, 16. VIII. 1970”.

Note

1.*Poetul, istoricul literar, lexicograful literar Mihail Straje (ns. în 30 octombrie 1901, în loc. Galbeni, jud. Roman – m. la 1 aprilie 1978, în București). Autorul valorosului *Dicționar de pseudonime, alonime, anagrame, asteronime, criptonime ale scriitorilor și publiciștilor români*, București: Editura Minerva, 1973, XXIII p. + 810 p.

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*

Telegrama trimisă de Claudiu, în 24 august 1970, de la Craiova, lui Dimitrie Stelaru (la Vila Scriitorilor din Călimănești, Str. Lenin nr. 71), sosită în aceeași zi.

Craiova, 24 august 1970

“TELEGRAMĂ. Primitor: Dimitrie Stelaru, Str. Lenin nr. 71, Vila Scriitorilor, Călimănești

Nici o altă fericire pe lume decât însănătoșirea ta.

Nimic mai drag pe lume decât cărțile tale, bunul meu prieten.

Nimic mai ucigător decât dorul de tine. Dumnezeu să te binecuvinteze și să-ți dea sănătate.

Prietenul tău **Claudiu**, care îți sărută mâinile”.

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

GHEORGHE SARĂU

(III)

30 ian. 94 Tot D.H.T.: Individualismul... nu are ca resort egoismul, ci simpatia față de tot ce este om, o mai mare milă față de toate durerile, pentru toate nenorocirile omenești, o nevoie mai arzătoare de a le combate și a le alina, o mai puternică sete de dreptate.

Baudelaire: Nu poate exista progres adevărat, adică moral, decât în individ și prin individul însuși. Dar lumea e făcută din oameni care nu pot gândi decât în comun, în bandă.

Dna Lepage, proprietăreaa pensiunii în care a trăit Baudelaire la Bruxelles, persoană pentru care legătura între chiriașul ei muribund și creația literară va rămîne un mister de nepătruns. Jeanne Duval, amanta lui Baudelaire. Dna Aupick, mama lui B.

Alain: Mereu în individ se regăsește omenia, mereu în societate se regăsește barbaria.

Bucuriile simple, de C. Noica - mă mir că le am în casă de vreo doi ani și abia acum le citesc. Dar ele, aceste cărți, sunt chiar ca niște prieteni adevărați - poți să nu-i vezi, să nu apelezi la ei ani întregi - îi știi că există, iar această încredere în ei îți induce siguranță de sine în fața vieții. Or, cărțile astea poți să le citești oricînd. Sunt chiar mai de nădejde ca oamenii. Mă pot întrerupe din discuția cu amicul și să citesc 2-3 rînduri din Noica: „Graba noastră în toate este cu desăvîrșire necritică. Ar trebui să vedem dacă nu e ceva de cîștigat și din întîrzieri.” Vedeți, după o frază ca aceasta, discuția cu amicul devine și mai interesantă.

Lui Pascal i s-a interzis pentru început studiul geometriei, spre care se simțea atras, trebuind mai întîi să învețe greaca și latina. Tatăl îi spusese doar atât, că geometria este studiul figurilor regulate. Copilul le desenează singur pe podea, practic le reinventează și le studiază apoi.

Terminat *Bucuriile simple*, le consider poeme în proză, din acelea care, ca fragmente, se pot găsi și în scrierile noastre.

1 februarie 1994. Ieri, 31 ian., consfătuire la Muzeul Țăranului Român, a Fundației *Memoria*. Mă văd cu Pan Izverna care îmi laudă

cartea de poezii a Lidiei. Azi la telefon, Augustina mi-o laudă și ea.

4 febr. 94. Vineri. Azi Constantin Popovici mă convoacă la 12 la librăria Sadoveanu, la lansarea cărții *Japonezii despre ei înșiși*. Mă văd cu Florin Mihăilescu și cu Jean Andreiță, care îmi dă de înțele că vrea să scrie despre cartea Lidiei, care deocamdată circulă în sistem samizdat, ca în Rusia stalinistă.

Haiku-ul fiind o scurtă poezie despre omul singur în mijlocul naturii, mă gîndesc să caut în *Rămășagul* niște pasaje cu funcție de haiku, chiar dacă nu vor avea cele 17 silabe, acum se poate să aibă și mai multe.

9 febr. 94. Tolstoi punea data de mîine la sfîrșitul însemnărilor din ziua curentă, iar în paranteză: dacă mai trăiesc. Esli ia jivu. Abia acum trec de anecdota și înțeleg că titanul scria data de mîine, anume ca să fie obligat să noteze, să nu sară peste vreo zi. Și angajamentul fără echivoc: dacă voi trăi, musai să și scriu! O mică stratagemă prin care se auto-constrîngea să țină jurnalul la zi, nu pe sărite. Să nu-și piardă digitația.

10 febr. 94. Vreme ca de toamnă. Mă văd la amiază cu Pan Izverna, ne plimbăm vorbind pînă la Romană. S-a îmbrăcat prea subțire și îi e frig, intrăm la un birt spre N. Iorga, dăm de Eugen Dorcescu, ne arată *Eneida* tradusă de prof. D.I.Tohăneanu, în colecția *100 de capodopere ale literaturii universale*. Cînd rămînem singuri, vorbim de Ahoe, de Marin Bucur care a murit acum cîteva zile, înmormîntat la Suzana, de moartea lui Petre Țuțea, cînd Uniunea Scriitorilor nu a vrut să dea un autobuz. Iar cînd în fine l-a dat, nici un scriitor nu a vrut să meargă... Apoi de Ludovic Antal. Vreau să scriu despre morți, un

lung poem, mă simt cu ei, zice Izverna... și îi dau lacrimile bietului Poet. La ieșire, ne întîlnim cu Lae Drăgușin, beat, îi spun ce-mi face plastografiind planșele mele din albumul cu trovanți, zice că așa e, dar el trece de la contemplație la transfigurație. Și țipă. Înjură de-l aude toată piața Romană, vrea să ne îmbrățișeze. Îmi promite un tablou din actuala expoziție: De mult te caut, la scriitori. De toți dau, dar nu de tine, zice. Vă sărut pe inimă, exclamă. Și îl lăsăm să plece. P.I. mă conduce la metrou, vrea să ne vedem, să discutăm pe larg. Mă sufoc, zice, nu pot respira decît printre prieteni. Mi-au murit prea mulți prieteni, îmi șoptește, făcînd grimase, de emoție. Și-mi repetă că dacă nu-i apar cărțile, pleacă din țară, nu mai poate sta aici.

25 febr. 94. Aseară la *Memorialul durerii*, un colonel MAI, Crăciun, declară nonșalant că acei din carcera de la Zarca-Aiud ieșeau de acolo „rotofei”. Că avea mormane de medicamente, că făcuse rost de hectare de grădinărie, nu le lipseau legumele, morcovii, roșiile; că șefii de la București se întrebau intrigați: Nu mai mor reacționarii ăia? Iar el, îngrijorat, s-a dus la București să vadă de ce nu le place situația. Și încheie cu perla: Țuțea și ... au trăit pînă la 90 de ani!

Aseară, la *Catacomba*, Sorin D. și părintele C. Galeriu deschid expoziția lui Paul Gherasim, cu relicve ale culturii: oale, icoane din biserici, patrafire, poze de la M-rea Văcărești și de la alte biserici distruse, scoarțe hărtănite. S.D. punctează: Ceea ce vedeți ca exponate aici se află și în conștiințele noastre, fragmente de lucruri bune, pe care le ignorăm, nu mai dăm un ban pe ele, n-o să le mai refacem niciodată. Păcat că discursul lui Galeriu nu s-a mai imprimat, se terminaseră bateriile: să ne apărăm sănătatea spirituală! Pan I. mi-l prezintă pe Paul Gherasim, vorbim și cu Dan Mohanu, restaurator care mi-a explicat cîteva tehnici de recuparare a picturilor murale. Izverna îmi promite să publicăm ceva despre Biserica trăsniță. Îi sugerez să mergem acolo cu C. Popovici și Noni Cristea și să facem un filmuleț pe care să-l difuzăm apoi. Măcar să le filmăm, dacă nu le putem restaura!

ION LAZU

Vitrina

UN POET DE ANVERGURĂ NAȚIONALĂ

Citind versuri din creația lui Nicolae Băciuț, am impresia tot mai solid-explicativă că o seamă de... smecherași pretinzându-se poeți, ar trebui să-și revizuiască bagajul de cunoștințe într-ale poeziei. Știu că nu e lesnicioasă propunerea, însă, cred, ar fi în folosul tuturor...

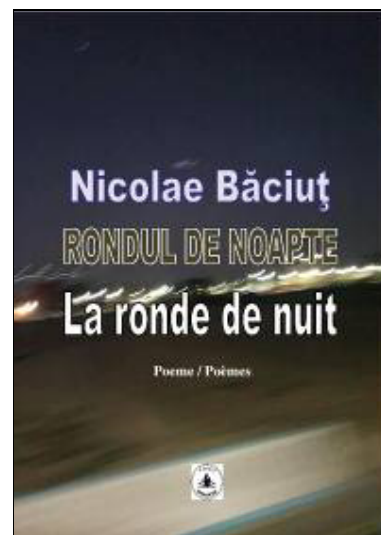
Echinox prin definiție, dar și tributar arealului liric ardelenesc, Nicolae Băciuț și-a construit opera poetică pe o structură ideatică în care, vers cu vers, se simte atât grija pentru valoare cât și responsabilitatea în fața actului de creație. Aceste două laturi îi asigură personalitatea și individualitatea artistică, tocmai pentru că a surprins și s-a adăpat spiritual din constatarea: „*Pe aici a trecut Dumnezeu/și le-a uitat toate la vedere,/ici-colo câte-o urmă de zbor,/ici-colo câte-o cădere*”. Pentru că, zice poetul, „*Pe-aici trec și eu,/ca o secundă uitată,/ca lacrima lui Dumnezeu*.” (ȘI EU, p. 40). Nimic de zis, poetul și-a însușit prompt momentul, l-a adăugat cu grijă zestrei sale de har, așa că, într-o pornire de cuprindere cosmică, el își anunță vrerea cumva *icarică* și multiplicată adusă la zi: „*Aș vrea să/fiu pretutindeni,/deodată;*”, însă fără o desprindere totală de propria lume terestră: „*aș vrea să fiu frunză – /amintirea unui copac luitat în sămânță/ ca o floare vinovată.*”, dar altruist, cum și stă bine unui sentimental, își extinde dorința într-o lume perfect intimă: „*Aș vrea să fim/ eu frunză – tu copac (...)*” (ARBORELE VIEȚII, p. 46).

Aproape fără să vreau, titlul cărții mi-a amintit și de celebra pictură *rembrandtiană* „*Rondul de noapte*”, dar și, evident pe alte coordonate artistico-realiste, de „*Azilul de noapte*” (piesă de Maxim Gorki) – două capodopere în care, fără a-și știrbi personalitatea, Nicolae Băciuț pare prins în câteva locuri ca într-un clește simpatic și eficient. E o ușoară pierdere a densității operei? Nici vorbă! Deși sunt sesizabile câteva semne de implicare, poetul, în demersul său liric, este destul de puternic pentru a face față unor tentații nu totdeauna echivoce...

Într-un context ceva mai larg, dar fără a părăsi o anumită zonă

pregnantă a comentariului, acest volum de versuri a fost gândit și alcătuit ca un mesaj de excelență echilibrată în lumea liricii actuale. Însă trebuie să adaug imediat că Nicolae Băciuț, măcar din ce cunosc eu, este un profesionist în a-și pune în valoare posibilitățile de exprimare chiar dacă nu am ține seama că el este un adevărat maestru în a ridica edificiul poetic la reală și indiscutabilă valoare, deși încearcă să dribleze cu eleganță cititorul: „*Acela nu sunt eu,/poate că e aripa mea,/poate că-i zborul,/când poate lacrima – /poate că-i aerul/când prinde chip/și seamănă cu umbra ta,/poate că-i râul,/când malurile-ncep/ a lumina.*” (AUTOPORTRET LA ZI, p. 86).

Ceea ce aș mai remarcă la Nicolae Băciuț, este indestructibila relație, uneori de-o intimitate profund emoționantă, cu Divinitatea reprezentată concret prin substantivul *Dumnezeu*. Iată: „*Pe-aici a trecut Dumnezeu*”; „*Azi ai trecut/prin noaptea mea,/ori era Dumnezeu*”; „*când eram tu, când erai eu,/ținând de mâini pe Dumnezeu*”; „*Atât de aproape Dumnezeu –/atât de departe*”; „*în respirarea lui Dumnezeu*”; „*dacă-n toate nu e/o clipă măcar, Dumnezeu*”. Cu toate-acestea, cel puțin aparent, poezia lui Băciuț nu suferă de o anumită gravitate, ușor interpretabilă, derapată spre... religiozitate, ci, printr-o subtilitate abia perceptibilă și agreabilă turnantă tehnică, suntem conectați la o versificație înșelător jucăușă fără ca ideea în sine să-și

piardă din valoare și substanță

Pe de altă parte, dar așa cum și stă bine unui poet ardelean de anvergură națională, autorul acestei valoroase cărți – nu mi-e teamă să spun asta – este în momentul de față unul dintre poeții cei mai importanți ai liricii actuale-contemporane. Acest adevăr este dovedit și de ușurința abordării de teme fără ca materia primă să-și piardă esența valorii după... prelucrare și mă refer aici la poezia de dragoste „tratată” după o rețetă absolut proprie, inclusiv din punct de vedere tehnic. Și iată flagrantul, una dintre poeziile superbe din carte: „*Îți scriu doar cu ninsori,/îți scriu cu iarna,/cu fulgi ușori,/ca un colind,/îți scriu în alb./să nu-nțelegi ce scriu,/până zăpada la fereastră/o să știi/că-ți bate –/nu să-i deschizi,/ci doar s-ascuți/cum ninge cu colinzi.*” (NINGE CU COLINZI, p. 68).

Așadar, da: RONDUL DE NOAPTE este cartea unui poet consacrat pentru care creația literară nu mai are niciun fel de valențe care să-i dea o mână de ajutor cititorului în ceea ce privește receptarea și înțelegerea. Discret, perfect proprietar de expresie lirică, Nicolae Băciuț îi transmite cititorului mesajul unei lumi consolidând convingerea că avem de-a face cu un mare poet al liniștilor și iubirilor cu specific pur ardelenesc, dar și cu viguroase ecouri naționale.

DUMITRU HURUBĂ

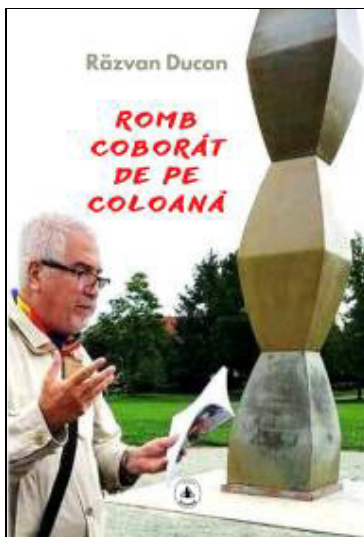
Nicolae Băciuț: *RONDUL DE NOAPTE*, Editura „Vatra veche”, Tg.-Mureș

ROMBUL POEZIEI LUI RĂZVAN DUCAN

N-aș fi crezut că, în urmă cu 2 ani, când am scris despre cartea domnului Zenovie Cârlegea, (1), va veni o zi când îl voi recepta pe maestrul din Hobița Gorjului, într-o cu totul altă viziune. În originala viziune a poetului Răzvan Ducan. Așa, cum pe ce pune mâna regele Midas, se transforma în aur, tot așa, lucrul sau situația pe care o observă atipicul poet târnăvean, se transformă în poezie, deoarece lirica lui răsare (culmea!) din orice. Tot timpul el găsește o modalitate de a vâri realitatea aceasta concretă în *cetaceul alegoriei*, pentru ca, recurgând la cele mai ingenioase analogii și *scule*, aceasta să „răzbească cumva la lumină”.

Întâmplarea a făcut ca în ziua de 1 sept a.c. poetul să ajungă la *CIRCUL C. Brâncuși* din Tg. Jiu, pentru a admira pentru întâiași dată, capodoperele brâncușiene și, strunindu-și lira, să aducă pe lume încă un volum de versuri (2), al treilea, dacă nu mă înșel, în acest an. Poetul care în iunie, după o experiență exclusiv ploieșteană, scotea de sub teasc volumul *Trimbulind cu Nichita*, acum, la început de toamnă, odată cu plecarea cocoarelor spre *sudul vieții*, el s-a-nvrednicit să stabilească similitudini între *Columna lui Traian* de pe care a coborât la începutul veacului trecut, un român, Badea Cârțan, și *Coloana fără sfârșit*, de pe care acum coboară un romb. Dacă renumita *Columnă a lui Traian* „a însemnat primul buletin”, „*Coloana fără sfârșit* a lui Brâncuși” înseamnă „fără sfârșitul, ca destin”, aceste două monumente importante pentru istoria noastră, fiind cele două puncte de nezdruncinat, între care „poporul român a întins un hamac./ de aproape 2000 de ani./ în care se leagănă în bucuria prietenilor/ și în pofida unor dușmani”. Finalul poemului este un bun prilej de a face aluzie la una dintre cele mai mari averi ale nativului nostru ca popor care se leagănă „Când mai tare, când mai încet./ în împrejurarea de-a se fi născut poet” (*Destin*, p. 40). Dacă ar mai fi trăit Badea Cârțan, „ar fi venit, probabil, la Tg. Jiu, ca la Roma./ să vadă acest nou certificat de naștere./ de data asta în metal./ al poporului român. // Dormind la poalele ei, dimineața./ mulțimea ar fi constatat uluită/ că un romb a coborât de pe coloană” (*Romb coborât de pe coloană*, p. 7) ce semnificație are „rombul” aflăm din titlul prefeței semnată de editorul Nicolae Băciuț: *Poezia ca romb* (3).

Una dintre cele mai plastice metafore

din acest volum de poezii este cea a *tăcerii*, așa cum spicuim în aceeași prefață: „Ademenit de metafora tăcerii și de măreția fărădesfârșitului, după o întâlnire’ în fugă, Răzvan Ducan a simțit nevoia să revină, *pas cu pas*, pe traseul parcurs pe urmele lui Brâncuși” (4). Autorul *Strigătului din curba lui Gauss* reface traseul orfic al *poetului Brâncuși* care sculptează *zboruri și nepăsări*: „După ce a epuizat păsările./ dându-le după diversele forme de îndrăzneală./ și certitudinile aferente./ a trecut la nepăsări./ care și ele aveau nevoie să respire” (*De a nu putea altfel*, p. 55). Negreșit, este vorba despre poetul care sculptează „copii de forță și piatră”, esențializând „cântecul”, asemenea lui Orfeu, pentru sublimarea lumii evanescente.

În timp ce „coloanele de rând” cu sacrificiul lor, ar fi cuvintele din afara *cântecului*, „coloanele de lemn/ și piatră din atelier./ au fiecare/ nesfârșitul lor de cer// și nesfârșitul lor de pământ/ și vorbesc despre sacrificiul/ coloanelor de rând// Care-s carne de tun/ în linia primă./ pentru ca cele de apoi./ să fie-n lumină” (*Coloanele de lemn și piatră din atelier*, p. 39).

Asemenea cântecului plămădit de poetul orfic din cuvânt și tăcere, sculpturile lui Brâncuși se înalță mereu tot mai sus, asemenea cântecelor intonate de Linos sau chiar de maestrul muzicii, Orfeu, ele fiind plămădite din metal, din piatră, din lemn și din tăcere. Dacă n-ar fi avut în ele suficientă tăcere venită din adâncurile originare ale eului creator, sculpturile n-ar fi ajuns definitiv în lumină. N-ar fi ajuns să fie „măiestrele din cuvinte” (*Hei, mămăligarule*, p. 27). Poetul face aluzie nu numai la tăcerea/ De dinainte de lumină, / Când Bing-Bang-ul/ Doar urma să vină”, dar și la *tăcerea intimă*:

„La Masa Tăcerii./ Tăcerea-i cu aldine,
/ Mă transbordez cu totul./ Tăcerii lui intime” (*Tăcere cu aldine*, 49). Tăcerea dă originalitate discursului artistic brâncușian, cu atât mai mult, cu cât respinge flagrant „arta găunoasă a retoricii umane de toate zilele” (5): „Îmbuteliem tăcerea./ Pentru ziua când/ Va fi teaurizată./ Și mai în adânc. // Pentru când gălăgia./ Mereu indecentă,
/ Va naște gălăgie./ Încă din placenta”. În regatul sculptural brâncușian nu poate intra orice neinițiat și mai ales, nu pot intra cei care nu știu că orice operă de artă este alcătuită și din tăcere: „Orice intrus/ Este binevenit./ Dacă știe Masa tăcerii./ La puterea Coloanei fără sfârșit”, iar dacă nu știe „Îi spun ca atare./ Că și pentru tăceri./ Sunt abecedare” (p.49)

Pentru inventivul autor al *Autoduminiilor*, *Aleea scaunelor* este Cenușăreasa/ de la tăcere la sărut./ Este culoarul nevăzut” (*Aleea scaunelor*, p. 11), iar la *Poarta sărutului*, „Au voie să intre și să-l caute./ Toți cei pentru care timpul n-a-nseamnă instrumentul ceas./ Ci o sferă tăiată-n două/ Și puse jumătățile spate în spate./ Ca pentru un duel cu pistoale./ Ca pentru clepsidre din jurul unei tăceri asumate” (*Poarta sărutului*, p. 12).

Pentru a da viață capodoperelor, maestrul „Nu a avut nici plumb./ nici fir la infinit./ pentru firul cu plumb necesar/ verticalității Coloanei fără sfârșit”, n-a avut „nici boloboc./ să aibă Masa tăcerii./ bula tăcerii, la mijloc”, dar le „hrănea cu aerodinamici./ măiestre” (*Brâncuși*, p. 15). Adresându-i-se la persoana a II-a, pe un ton tot așa, colocvial, poetul vede „cum ai îmbrăcat coloana./ La patru ace, în portul popular universal./ De romburi Versace” (*Te-am văzut în spatele unei camere de luat vederi*, p. 23). „Masa tăcerii e martor./ fără niciun jurământ./ E rostogolirea poveștii./ exonerată de cuvânt (...) E o tăcere tasată./ De la multele tăceri” (*Joc de rol*, p. 38). În tăcere cu aldine, poetul se transbordează „cu totul/ Tăcerii lui intime./ Pentru tăcerea./ De dinainte de lumină” și-l asigură pe intrus „Că și pentru tăceri./ Sunt abecedare” (p. 49). În *Peste 250.000.000 de ani*, tăcerile și săruturile pot fi „pietrificate”. Că „De va crede, fiirec./ că aceste tăceri și săruturi sunt tot animale/ care au trăit în acele vremuri imemorabile./ fiind de mult dispărute”. Peste 250.000.000 de ani, arheologii „Vor încerca să refacă în 3D/ corpul aceluia animal necunoscut/ cu coloană fără de sfârșit de metal./ punând pe el virtual:/ care, mușchi, tendoane, păr, aripi, gheare” (p. 53).→

NICOLAE SUCIU

Punându-și urechea ca să-i audă tăcerea *Mesei tăcerii*, poetul este fluierat de polițistul comunitar care-i face observația zicând că „dacă toți ar face la fel./ Masa și-ar diminua tăcerea din aval”. Atunci, încordându-se filozofic, „M-am tras singur ca pe un Cal Troian, Am pus stetoscopul pe Masa Tăcerii./ Ca să aud extrasistolele lui Cioran” (*Mi-am pus urechea să-i aud tăcerea*, p. 9). Masa tăcerii e „Locul în care tăcerea a căzut pe pământ/ Și s-a tasat până la o lipsă totală/ De sunet intestinal și cuvânt”. Este „Locul în care echilibrul și-a găsit cadența./ De merg pe-același fir de păianjen./ Prezența și-absența” (*Masa tăcerii*, p. 10).

Faptul că realizarea unor astfel de capodopere sculpturale a însemnat înainte de toate, trudă este o realitate cât o mie: „Într-o intersecție aglomerată de prejudecăți./ a dirijat cu dalta și cu ciocanul./ traficul ideilor către absolut” (*Mulțumim, d-nă Arethia Tătărăscu*, p.13); „Fierăstraiele din reconstituitul atelier al lui Brâncuși./ de la Centrul Georges Pompidou din Paris./ ar trebui duse la stomatolog./ ca să se evalueze starea de sănătate a caninilor/ care au sfâșiat materia./ măselele care au zdrobit prejudecățile” (*Fierăstraie*, p. 32); „Ciocănea./ Aduna și întindea./ Până ce îl dedulcea./ Din ce inițial era./ Împreună./ Despreună./ Pilea, șlefua./ Bibilea./ Până ce îl îndulcea./ În ceea ce dorea./ Metalele din atelier./ neprelucrate./ Cer și acuma: Forja, forja, fratre” (*Metalul, pernă*, p. 44); „Pe ultimul drum l-au condus:/ lemnul./ Piatra./ Metalul/ Ciocanele, dălțile, pietrele abrazive./ Punctatoarele și producelele./ Menghina și forja./ Focul și nicovalele./ Fierăstraiele și creta./ Creioanele și schițele de pe hârtie./ Compasurile, riglele./ Echerile cu talpă și fără talpă./ Glaspapirul, pâsla./ Cârpele de șters/ Și multe alte/ Cunoștințe și recunoștințe...” (*Non, je te regrette rien*, p. 46), lăsând amprente: „Și-a lăsat amprente/ Peste tot în atelier./ Forja instalația din baie/ Și ce era mobilier (...) Acum călătorește/ Prin văzduh./ Păsările îi sunt/ Concatenări de duh./ Sunt pari sub crengi./ Coloanele, toate./ Să nu se rupă cerul./ De-amprente bogate./ De la forjă pân' la lojă/ Tot Parisul, plânsu-mi-s-a./ *Sous de Ciel de Paris*./ Voila, Brâncuși” (*Și-a lăsat amprente*, p. 45), precum tot o realitate de netrecut cu vederea, lucrările maestrului „nu se privesc/ Ci numai se respiră” (*Uneori am senzația*, p. 43)

În sfârșit, foarte bine documentat, Răzvan Ducan dedică poeme întregi

bine inspirate, celui care a revoluționat arta sculpturală a lumii, Constantin Brâncuși, în aceeași manieră aluzivă, forfotind de metafore inedite, din care autorul *Viețuirii-n clepsidră* și-a făcut un stil aparte.

Astfel maestrul ajuns de la Hobița la Paris, cărându-și în cărcă pirostriile și ceauunul în care prepara mămăliga și puii cu mujdei de usturoi, cu care-și primea înalții musafiri în atelierul din Impasse Ronsin, modifică „geografia frumosului-esențializând întregul prin părți” (*Poarta sărutului*, p. 12), dirijează „cu dalta și cu ciocanul./ traficul ideilor spre absolut” (*Mulțumim, d-nă Tătărăscu*, p. 13). Autorul *Măiestrei* „A fost un țaran român/ cu îndeletniciri campestre./ hrănea cu aerodinamici./ măiestre” (*Brâncuși*, p. 15); „De aceea Brâncuși este/ perfuzia pentru o venă de mână/ când se va mânca homeopatic/ arhaica pâine” (*Homeopatica pâine*, p. 16). Autorul *Porții sărutului* este „singurul sculptor care a făcut găuri în aer./ unde să se ascundă entități” (*Singurul sculptor*, p. 17); „Brâncuși știa să privească./ mai ales ceea ce urma să se nască” (*La Paris, pe Impasse Ronsin*, p. 42); „...a cioplit și aer./ Dar într-o formă atât de subtilă./ încât lucrările nu se privesc./ ci ele numai se respiră” (*Uneori am senzația*, p. 43). El „A inventat cricul Coloanei fără sfârșit./ Să ridice cerul, ca să-i schimbe roata” (*A văzut explodând*, p. 29), a inventat „drept cel mai avansat sistem de radiestezie./ pe care Brâncuși l-a lăsat/ românilor și omenirii” (*Radiestezie*, p. 33); Masa tăcerii - „E rostogolirea poveștii./ Exonerată de cuvânt” (*Joc de rol*, p. 38); „E și în Masa tăcerii/ înfăptuirii magistre a cuvântului” și „chiar dacă va fi dărâmată vreodată./ rămâne semnificația adâncă./ Coloana fără de sfârșit va fi asemeni stelei eminesciene/ care deși s-a stins de mult, fărăsfârșitul ei./ asemenea luminii, urmărindu-ne, încă” (*Fără sfârșitul, urmărindu-ne încă*, p. 41); „Când cânta cocoșul, cocoțat mândru pe uluci./ răsărea și la Paris soarele de la Hobița./ Când uita să cânte și Parisul uita să se trezească” (*Răsărea și la Paris*, p. 58). Altădată autorul *Supraviețuirii* i se adresează direct maestrului: „Nu se poate să nu fi avut în atelier și o menghină./ Ai avut de strâns în ea atâtea văzduhuri” (*Menghina*, p. 59); „Hei, Constantin Brâncuși./ sunt dac ca și tine./ și ca tine port barbă./ la tine să nu se rănească la față./ așchiile de piatră sau lemn./ la mine să nu mă rănesc./ de așchiile care sar din poem” (*Hei, mămăligarule*, p. 27).

Și în acest volum de versuri, ca de altfel în toate cele precedente, Răzvan Ducan atrage atenția, ca în urmă cu ani, maestrul Marin Sorescu, așa cum am mai spus-o nu o dată, prin stilul unic la ora actuală, a spunerii pe șleau, verde-n față, fără ocolșuri, forfotind de umor și de nemuritoarele metafore care conferă vioiciune și totodată verosimilitate situațiilor transfigurate în vers: „geografia frumosului”, „traficul ideilor”, „vioara amintirii”, „bula tăcerii”, „căldura libertății asumate”, „fără sfârșitul empatiei”, „măiestrele din cuvinte”, „lucrul mecanic al emoției” și altele; epitete: „aerodinamici măiestre”, „forme sublime”, „tăcere tasată”, „semnificația adâncă”, „vertebrate mari romboidale”, „tăceri și săruturi pietrificate”, binecuvântat blestem” etc.; alte figuri de stil, între care personificări, aliterații, tautologii: „cunoștințe și recunoștințe”, „De la forjă pân' la lojă”, „Mentalul a învins fizica./ credința a învins materia” și multe altele.

La figurile de stil se adaugă invențiile de termeni și diferite ziceri cu totul și cu totul ingenue: „Forja, forja, fratre” (*Metalul, pernă*, p. 44); „De la forjă pân' la lojă”/ Tot Parisul *plânsu-mi-s-a, Ț* *Sous de Ciel de Paris*./ Voila Brâncuși” (*Și-a lăsat amprente*, p. 45), „Și acol' la Montparnasse./ nesfârșitul s-aibă glas./ și la Centrul Pompidou./ Axis mundi io, for you./ Și semnez Brâncuși, nu Brâncuși, / să aibă francezii ce ochi beli./ Românii, de asemenea./ Că n-au belit și ei când trebuia” (*Cimitirul vesel din Montparnasse*, pp. 66-67); „Coloana fără sfârșit are fără sfârșitul și în jos./ Susul și josul ei nu se întâlnesc/ nici în geometria neeuclidiană” (*În geometria neeuclidiană*, p. 30).

BIBLIOGRAFIE:

1. ZENOVIE CÂRLUGEA-CONSTANTIN BRÂNCUȘI *Oamenii din viața lui – DICȚIONAR MONOGRAFIC* – Ed.Tipo Moldova, 2020
2. RĂZVAN DUCAN –*Romb coborât de pe coloană*, Ed. Vatra Veche, 2022
3. NICOLAE BĂCIUȚ - *Poezia ca romb în RĂZVAN DUCAN –Romb coborât de pe coloană*, id. p. 5
4. NICOLAE BĂCIUȚ, ibidem
5. NICOLAE BALOTĂ- *Arte poetice ale secolului XX*, Ed. Minerva, 1976, p. 35.

Infinitul luat la talpă

(Răzvan Ducan – „*Romb coborât de pe coloană*”, Ed. Vatra veche, 2022)

Avem un infinit și ce facem cu el. Îl ținem în fereastră, îl dăm la cutremur, ori e din *fer* și se fură. De fapt, o parte s-a furat, cea de sus, sau n-o vedem din pricini de ceață, nevedere ori necredință.

Avem o tăcere și un sărut. Pe astea le lăsăm așa, sau le mai șlefuiim un pic. Să facem și noi o treabă, dacă ies două tăceri și două săruturi, câte unul la obor și unul îl ținem. Cum era cu Cloșca cu puii de aur, sau altele de se-nmulțesc pe măsură ce dispar.

Ieșind conștient din percepția convenabilă, **Răzvan Ducan** răstoar-nă filosofia și expune o realitate în stare să ne sucumbă. Cea în care un **Romb coborât de pe coloană** își deapănă experiența abrazivă. Realitate cu bi-ciușcă și pinteni, în care un președinte (cu caracter) soios de țară prosperă dar eșuată, se poartă, c-așa e el sau se preface: orb, surd și mai mut decât tăcerea. Același *bolovan* care arunca paltonul de capota mașinii la Paris, de ce să nu se întroneze pe un pedestal care-l reprezintă... „(...) Măi, bolovanule, măi președinte de C.A.P./ îmi vine eu să strig cu întârziere./ clepsidra pe care te-ai așezat/ pentru fotografie nu-i scaun./ ci operă de artă./ Nu-i marketing, ci incultură crasă./ Așa, mâine-poimâine te cocotezi și pe acel ceva./ mult mai înalt./ crezând că-i vârf de par./ iar tu ai acest drept./ câștigat prin manipularea celor mulți./ Dar bolovanul tot bolovan:/ nu aude, nu vede, nu știe, nu-i pasă./ îl doare-n clăpări.(...)” (**Romb coborât de pe coloană**).

Cât despre omul de rând, fie el de astă dată poetul, acesta explorează dezartificializat căile de acces ale profunzimii înțelesului: „Mi-am pus urechea să-i aud tăcerea./ Dar am fost fluierat de polițistul comunitar./ Mi-a spus cădacătoți ar face la fel./ Masa și-ar diminua tăcerea din aval./ Mi-am pus urechea pe amonte de ei./ Dar am fost fluierat cu fluierul de un cioban./ Care își păștea oile pe locul viitoarei Mese a Tăcerii./ De cel puțin 5 mii de ani./ Atunci,m-amîncordat filosofic./M-am tras singur ca un Cal Troian./ Am pus stetoscopul pe Masa Tăcerii./ Ca să aud extrasistolele lui Cioran.” (**Mi-am pus urechea să-i aud tăcerea**).

Dincolo de cortina actualității, rămân însă spiritul și veșnicia sa. Poporul român este un popor deștept și ar trebui să știe asta, atâta doar că uită câteodată... Și iată un motiv de trezire a conștiinței de neam și de țară: „Acolo unde Coloana își înalță/ Fărăsfârșitul ceresc./ În numele lui Brâncuși./ Statul Român/ Ar trebui să revendice fără sfârșit./ ca fiind pământ românesc.” (**Acolo unde coloana își înalță fără de sfârșitul**).

Iar dacă, într-o carte anterioară, Răzvan Ducan se autopredestina „**Trimbulind cu Nichita**”, de astă dată poetul se întovărășește, înrolându-se la altfel de frontiere, cu Constantin Brâncuși.

Fiind acestea împrejurări dificile, aproape imposibile pentru manevrat clipa, de accelerat de potolit, ori de stors pentru a culege seva clipei. Iar atunci apar poeme în șarje filosofice, ca acesta: „Uneori am senzația că a cioplit și aer./ Dar într-o formă atât de subtilă./ Încât lucrările nu se privesc./ Ci ele numai se respiră./ Uneori am senzația că a cioplit în propriul gând./ În luminile sinapselor sale./ Îngreunându-le de sensuri./ Punând pari sub crengile lor ancestrale./ Uneori am senzația că a cioplit în timp, ca și dimensiune./ Creându-și propria monedă de schimb./ X, Y, Z,fiindu-i dimensiuni prea puține.” (**Uneori am senzația**).

Lirica lui Răzvan Ducan despre *respirația* simbolisticii brâncușiene n-ar trebui, nu-i așa, să se încheie niciunde. De asemenea, merită scris cât de generos despre aceasta. Ei, dacă n-am trăi totuși în timp...

Iar slova, cât ar fi de asemeni nepieritoare, se poate întinde pe linii și *coloane*, de undeva până altundeva... De aceea, rămânem deocamdată aici, în această reverie poetică, de încărcată factură emoțională și cu tirbușon filosofal aparte: „Stonehenge este tot ce arămas după stilizare./ Chiar trebuie clanță și scârțâit de balamale ca să vezi ușa?/ Chiar trebuie ferestre ca să te uiți afară sau acoperiș./ ca să gândești stelele din cer?// Timpul este cel care face ca amănuntele să devină steril./ Constantin Brâncuși a știut asta./ Da, el este timp fără mănere/ și noi suntem spațiu care umblăm la mănere./ pentru a înțelege întregul./ Împreună suntem acoperirea perfectă a lumii cognoscibile./ Săc, Einstein! (**Împreună**).

DANIEL MARIAN

ÎNGERUL DIN CADRU ȘI POEZIA

Prefigurat de cinci volume de versuri (1) și apărut în 2011, la editura Scrisul românesc din Craiova, volumul de versuri Îngerul din cadru al Zoiei Elena Deju (2) impune o lirică scrisă cu mare finețe, în care „stările de blândă visare, imaginile delicate, grațioase” (3), ca șansă de sublimare în cântare a acestei lumi, sunt la ele acasă.

Cele trei părți/ cicluri distincte care alcătuiesc volumul de față: Îngerul din cadru, Pridvor de dor și O lumină crucificată, deși sunt diferite ca structură, se bucură de abordarea acelorași teme majore ale liricii universale: fortuna labilis, irreparabile tempus fugit, arta poetică, iubirea, căutările gnoseologice ș. a. și de ce nu, a acelorași motive care concură la concretizarea temelor. Mai precis, dacă în prima parte poemele au titluri semnificative, poemele celorlalte două cicluri au în loc de titluri, fie câte un asterix (Pridvor de dor), fie sunt doar numerotate (respectiv O lumină crucificată), probabil cu scopul de a-i da cititorului o mai mare libertate de imaginație și interpretare.

Ceea ce atrage atenția la prima răsfoire a volumului este fidelitatea cu care poeta surprinde zvârcolele sufletești, firești de altfel, ale omului dintotdeauna, de a scăpa de încorsetarea impusă de îngustimea vieții efemere, guvernată de timpul în continuă cădere (istud tempus), și de a se ridica, în ciuda determinărilor, asemenea chiparoșilor lui van Gogh, în Eutopia timpului aflat în etern echilibru (illo tempore). Cred că n-ar fi neavenită analogia cu ceea ce spunea Mircea Eliade legat de nevoia omului modern de a-și găsi →

NICOLAE SUCIU

echilibrul sufletesc în „dorința de a transcende propriul timp, personal, istoric și de a regăsi intensitatea cu care am trăit” sau de a recupera trecutul îndepărtat, ca o modalitate „de a participa la real” și de „a face ca lucrurile să capete sens” (4). Evident, „participarea la real” este departe de a viza o simplă asumare a realității banale, trecătoare, dominată de continua îmbătrânire, ci la adevărata *realitate* la care omul arhaic participa, încadrându-se într-un anume sens, cosmizându-se. El știa că „un lucru sau un act nu au semnificație decât în măsura în care participă la un prototip...” (5), tot așa cum și poetul (artistul în genere) n-ar putea transfigura lumea comună în poezie numai în cazul în care va „participa la un prototip”, așa cum precizează autoarea *Limpezimilor de mărgăritar* în versuri din *Pridvor de dor*: „și o livadă augustă - / bogată / scuturare de echinoctiu/ în zodiacul / drepte Cumpene” (*poemul** p. 63).

Cu alte cuvinte, autoarea *Iluminărilor în amurg* reface în poemele sale, pe cât de simple la prima vedere, pe atât de profunde ca tresărire lirică, traseul miticului Orfeu, în tentativa de a trăi iubirea/ viața, atât ca prezență, cât și ca absență. Poeta, Orfeu feminin, reface programul orfic de a sublima lumea trecătoare în cântec, redându-i cuvântului magia necesară, nu înainte de a se scufunda în adâncurile tăcerii originare din „ochiul/ fântânilor” (*Eclipsă*, p. 28), în „îngăimări/ de iubiri/ încătușări de povești/ încă nespuse” (*Încătușări*, p. 43), în lumea necuvântului, pentru a căli cuvântul consubstanțial cântecului. În genere, poemele sunt scurte, unele chiar haiku-uri, cu versuri ermetice, fiecare finalizându-se în câte o secvență conclusivă.

Universurile compensative cu care ne obișnuiseră romanticii, ar fi în poezia Zoiei Elena Deju *îngerul, florile, steaua, astrele, copilăria (die goldene Zeit), natura* în genere cu ineditul ei puls al vieții. Treptele pătrunderii în această lume a reveriei sunt concretizate de motive precum *ferestra, ușa, cadrul* ș. a. Cadrul (ferestra și ușa reprezintă bunăoară, tot câte un cadru) este chenarul care desparte, asemenea ramei unui tablou, realitatea fictivă a imaginii artistice de realitatea lumii acesteia. Rolul cadrului este, cu alte cuvinte, de a separa lumea aceasta de *realul* nesticăcios al imaginarului artistic și de pregăti privitorul să pătrundă în lumea reveriei.

Să înțelegem dintru început că *îngerul din cadru* nu e orice fel de înger? Că ar putea fi *îngerul de pază* al liricii

eminesciene sau *puiul de înger* arghezian? Sau acel *tulburător „nu știu ce”* nichitean? Să înțelegem că îngerii din aceste poeme n-ar avea nicio legătură cu îngerii din *Elegia întâi* a lui R. M. Rilke, care se plimbau aproape inconștienți pe cele două tărâmurii, al vieții și al morții, fiindu-le dificil să le distingă și a căror chemare nu are totuși sensul frustrării omului în fața unui cer gol? „Cine, dacă-aș striga, m-ar auzi/ dintre ale îngerilor cete?” – sună întrebarea dubitativă a lui Rilke în *Elegia întâi*.

În cazul poetei noastre îngerul are mai multe semnificații, el ivindu-se fie în colțul ușii, fie în colțul ferestrei: „soarele în balans/ înger/ în colțul ușei/ înger/ în cadrul ferestrei” (*Crug de sânziene*, p. 26); „putea fi o măhnire/metafizică – putea/ fi un liman sorin/ în rostogolirea stelei// și ar mai fi putut fi/ mărgăritarul/ în stinsu-i jar/ oceanic/ îngerul din colțul/ ferestrei/ din colțul ușii/ ori mușcata din ochii/ crizantemei” (*poemul** p. 78); „atinsă de aripa Îngerului/ din cadru/ trezită de bătaia/ razei/ din colțul ferestrei” (*poemul 16*, p. 95), atât fereastra cât și ușa fiind veritabile fante de comunicare între două spații/ lumi diferite: cel al eului poetic și cel al lumii dinafară; cel al lumii terestre și cel al lumii cosmice, microcosmos – macrocosmos. Îngerul e eminescian, *spre pază, e slobozitor*: „o, îngerul spre pază/ slobozitor...” (*poemul** p. 53) sau este *de veghe, sfătuitor*: „înger de veghe/ în agonie/ abătut strop de liniște/ peste furtuna din mine// Îngerul/ apostrofându-mă:/ nu striga/ Să nu strici/ armonia divină!” (*poemul 2*, p. 81); „Vezi/ să zbori la timp/ nici în zori tulburii/ nici în amurg scămos/ nici prea jos/ în bătaia glonțului/ și nici prea în dinadinsul/ vulturilor rotitori” (*Să zbori la timp*, p. 35). Dar el poate apărea și în postura de condor, când, la început de „toamnă zănată”, acesta e remarcat ca o „urmă de înger/ în aer brumatic” (*Condorul*, p. 20). În *Ars*

Corneliu Drăgan-Târgoviște

poetica îngerul este însăși *muza* poetei: „adeseori/ mă-ntreabă îngerul/ din cadru/ de ce bloc-notesul meu/ rămâne/ tâmplă de schit/ abia văruiată/ în așteptarea icoanelor?” (*Ars poetica*, p. 31). Îngerul este *însoțitorul* poetului cunoscător de taine: „aprinde cerul/ pentru tine/ plouă cu îngerii/ în raza lumii/ dansează/ albele stele// dorul de ducă/ și frățiorul lui/ dor de moarte...” (*Logostele*, p. 41). Îngerul se zvârcolește alături de gândurile sceptice ale omului: „noaptea întregă/ zbatându-se/ până la sângereare// picuri de rouă diamantină-i/ străluciau pe aripi -// o fereastră/ fără deschidere?// o noapte / fără rugăciune?” (*Îngerul din cadru*, p. 46). El promovează *cuvântul* înaripat: „lovituri de cuvânt/ cum aripa îngerului/ în fereastră” (*poemul**, p. 65). În alte poeme, îngerul e *lunatic*, e *miracol*, e *mărturisitor*: „ridici cumpăna -/ și-n apa vie/ chip selenar/ de înger lunatic (...) tragi perdeaua/ anilor lehuzi -/ și-n cadrul/ împărăteștilor uși/ înger degustând/ din potir argintos/ amintirea zilei/ de mâine// o, miracol/ tu, purtător de nacelă/ mărturisitor de înger!” (*Mărturisitor de înger*, p. 50); „și tu, Înger/ în cadru/ pe dalele bolniței/ în biata lumină/ a candeliei/ subțindu-se” (* p. 56). Nu în ultimul rând, el este *mijlocitor* între om și Măntuitor: „sub ochii îngerului/ fără chip/ albec de dor/ icoana Măntuitorului/ acum că minunea/ s-a săvârșit/ aș putea auzi/ în cadru/ bătaia îngerului?...” (8 p. 87)

Poeta aude „ritmul cuvintelor” care și-au recăpătat magia, capabile să se deschidă spre mit. În finalul poemului *Pegas*, cuvintele ce amintesc de „tropotul Pegasului/ scuturându-și coama - / tava cu jărat” sunt asociate cu „puzderii de stele” (p. 11) care par a consfinți botezul lor întru edenul cântării.

Un alt element al universului compensativ îl reprezintă florile care, asemenea copacului din *Elegia întâi* a lui Rilke, reprezintă existența întregă, fiindcă își trage seva din întunericul pământului, spre exemplu în *Floare de colț: floarea de colț* care îi favorizează rememorarea purității aceluia *Die goldene Zeit* al copilăriei: „în zâmbetul tău/ floare de colț/ ori poate/ Iris germanica -/ revăd fericirea uitată-n/ pâna păianjenului/ și pașii copilăriei/ prin spini înfloriți” (*Floare de colț*, p.13) – spinii înfloriți semnificând duritatea lumii în antiteză cu puritatea copilăriei, finalul poemului fiind o emoționantă invocație rostită din dorința salvării: „Vindecă-mă/ tu, floare de colț/ tu, mireasmă/ de pajiste albinărindă” (p.13), în *poemul 9*, p 88: „acolo →

în copilărie/ ca într-un templu/ gust de azimă coaptă/ aromă de smirnă/ și peste tot/ lumină/ crucificând/ largi deschideri// în cucuvelele casei/ steguleț alb/ ochii mamei” și nu în ultimul rând în *Gutuie*: „miroasa a iarnă/ a jărătic/ a cântec/ în țestul copilăriei/ se coace azima poemului/ în fereastră ghirlande rotăte/ și dulce-amară/ gutuie” (p. 15).

În același timp, motivul spinilor, ca simbol al răului (asemenea corbilor lui van Gogh) îl întâlnim și în *Spini pe cărare*: „asalt al spinilor/ asupra cărării” (p. 14) sau în *poemul* * p. 55 în care spinii sunt asociați cu *trupul*: „trupul răboj în bătaia/ astrului// dincolo de solstițiu/ spinii din gura/ de aligator/ a Iluziei...”, asociat cu *fătârnicia*: „pe răzorul/ fătârniceii/ spinii în floare - //albine și fluturi/ sorb ultime/ picături// zodia cumpenei/ promite/ o pașiște de ciulinii” din *poemul* * p.58 și cu *noptile*, cu *jar* și cu *satul pierdut*: „noptile/ cu răsărit de lună/ în tălpi/ tăbăcite/ de jar./ prin fragii/ și spinii/ pașiștei/ prin măceșii/ satului pierdut” din *poemul* * p. 59. În concluzie, dacă spinii și ciulinii simbolizează moartea mocnindă a magiei cuvintelor, floarea de colț simbolizează, cum e și firesc, recuperarea cuvântului adamic al lumii transfigurate.

Un alt refugiu în universul poetic al *Îngerului în cadru* îl constituie *mitul*: „un dor de Mediterana./ de Egipt/ de papirusuri arse/ de fenic și scâldați/ în sudori de jertfelnic// m-aș acoperi/ cu piramidele faraonilor/ să uit de toate” (*Dor de Egipt*, p. 17), și *steaua*: „mi-am dorit să-i ating/ egali -/ în fața destinului/ unica împăcare/ cu ochii larg deschiși/ și cu pâlnia timpanului/ pe dâra suitoarei/ stele” (*Augurii*, p.21); „putea fi o măhnire/metafizică – putea/ fi un liman sorin/ în rostogolirea stelei” (*poemul* * p. 78). Cu alte cuvinte, motivul stelei: „această iscălitură/ de stea argintoasă/ de asteroid rece”, concură, alături de „fulguinda păpădie”, de „lanul de maci” și alături de „apusuri clade// de răsărituri reci” la înfiriparea temei *fortuna labilis*, așa cum se poate observa printre alete, fie în finalul acestui poem *Această risipire*: „grăbindu-se/ la întâlnirea/ cu neantul” (p. 27), fie în *Eclipsă*, un alt mesaj liric are include motivul stelei: „se aliniază/ planete/ în eclipsă/ stelele/ mai vii/ și mai afunde/ în ochiul/ fântânilor” (p. 28). Tot așa, în *Logosteale*, „danseză/ dalbele stele” dezvoltând solfegii pe același portativ al fortunei *labilis*: „dorul de ducă/ și frățiorul lui/ dorul de moarte...” (41). Același sentiment al zădărniceii *lumii văzută din afara ei*, cum i-ar plăcea lui Nichita Stănescu să adauge, îl exprimă așa de *frumos*, atât

stingerile de stele: „stingeri de stele în boarea solstițului” din *poemul* * de la p. 77, cât și rostogolirea stelei: „putea fi o măhnire/ metafizică – putea/ fi un liman sorin/ în rostogolirea stelei” în *poemul* * de la p. 78.

Totuși, parcă nicăieri în acest volum de versuri nu se resimte atât de mult, pe de o parte, prezența omului orfic – punte între lumile antitetice: „cu măsura pasului/ pe marginea zării/ punte de visuri/ peste abisuri” (*Prăpastia*, p. 29), iar pe de altă parte, nu se resimte melodia surdinizată a versurilor din blagianul *Ce aude unicornul*. Pentru deciptarea mesajului liric al acestui enunț eliptic de predicat, am procedat la gruparea termenilor pe două grupe: *zarea*, *abisuri*, *visuri*, *muchia*, și *pasul*, *măsura*. Din totalul de șapte substantive dintre care cele mai multe abstracte, unele sugerează spațiu depărtat, aproape vag, parcurs de eul liric dinspre exterior spre interior: *zarea*, *abisuri*, *visuri*, altele două, sugerează ritmul deplasării: *măsura*, *pasul*. În mod detașat, *puntea* sugerează trecerea și totodată viața duală a omului orfic. Am reluat apoi, lectura integrală a discursului liric cu asocierea firească a termenilor: un substantiv la nominativ alături de determinantul lui, un substantiv la genitiv: *măsura pasului - muchia sării* și un substantiv în nominativ alături de determinantul lui, un substantiv în acuzativ: *punte de visuri*. Ultimul substantiv precedat de prepoziție: *peste abisuri*, nedeterminat, sugerează locul, ca de altfel și *pe muchia zării*. La nivel sintactic avem următoarea structură: versul 1: *cu măsura pasului* – complement de mod (instrument), versul 2: *pe marginea zării*. Cu alte cuvinte, cele două complemente de loc concură la determinarea spațiului vag, în timp ce versul al treilea, *punte de visuri*, este o apozitie dezvoltată.

Nu o dată lumea e văzută ca o scenă: „dar poți bănuși/ că lumea/ e rotitoare scenă/ cu luptoane și scripeți// iar la butoanele/ Luminii/ Marele Regizor” (*poemul* 19, p. 98). „Îngerul de veghe” fie liniștește „furtuna din mine”, fie apostrofează eul liric: „nu striga./ să nu strici/ armonia divină” (*poemele 1 și 2*, p. 81) La polul opus, așa cum am mai văzut, se află versuri care par a contura atmosfera cântecului orfic, în care „zumzăie stupul/ de pașiști/ și tei/ împlinindu-se/ de mierea/ solstițului -/ la marginea apei/ o coroniță de sânziene...”. De remarcat aici, sunt termenii din câmpul semantic al albinei: *stupul*, *mierea* și din câmpul semantic al naturii: *pașiști*,

apă, *tei*, *sânziene*, destinați a sugera împlinirea sensului vieții, nu fără freamătul în fața nostalgiei clipei de „toamnă zdrențuită”, de „iarnă/ cernind jucăușă/ pe sub care de dor” în care se distinge „Batista/ fluturând/ peste chipul mamei / (zâmbindu-mi/din ape lustrale)” (*poemul* 4 de la p. 83). Același sentiment al trăirii depline în cântec îl creionează mărturisirea care promovează armonia cuplului eminescian din poezia naturistă: „...desigur/ El iubea floarea-albastră/ Lacul și nuferii/ asculta cum iarba/ înspică povești/ de mult uitate/ și vâlurește/ în vâltoari vremelnice/ iar Ea/ floare de cireș/ ispita îngerii/ iviți în cadrul”. Ultima secvență, detașată, provoacă cititorul la acel blagian auz de tip special: „se auzea/ ca o șoaptă/ de languroasă/ speranță:/ rămâi la mine./ odor nespus./ în lumea/ de dincolo de/ Veacuri...” (*Silvestrală*, p. 32). Pierzând trupul, eul poetic *desenează* viața în Zenit: „trupul -/ umbră/ călătoresc în zare/ alături de păsări/ desenând viața/ în Zenit” (*În zare*, p. 37), *prefiră* „pană la limpezire/ jarul cristalului/ într-o urnă de pământ/ scurmând vatra/ dogorindă/ cum în adâncuri/ de doruri oceanice...” (*Limpezire*, p. 16); „viața lui un cântec/ coborât în lumină/ de Marele Mag// poeme scâpărând/ pe țării/ cum gresia pe limba/ coasei// la cumpăna/ nespusului Dor/ ducându-și Steaua/ de pe un umăr pe altul/ zeu în foisorul/ de fericiri/ fără de frică de foc” (*Cântec*, p. 33), face mărturisirea de credință: „poezia înflorea/ măceș alb/ în sufletul rănit./ apoi garoafă/ mântuitoare/ în colțurile gurii”;

Readucerea magiei cuvântului întru cântec concură cu găsirea limanului christic, cum ar fi bunăoară în *Rugă*, p. 47: „picură-mi pași/ de iertare/ în inimă/ înmulțește metaniile/ din buzunarul/ rasei mele/ zâmbește-mi/ cum curcubeul/ unește munte cu mare/ coviltir de mare venire/ de vestitoare slavă/ (bucura-se-va oare/ Îngerul de pe umărul drept?)”. Motivul crucii - salvare din ghearele Daimonului este prezentă în *poemul* *, de la p. 53: „inima mea/ în ghearele Daimonului/ bătea liniștită/ crucea îi hărăzise scăparea/ o, îngerul spre pază/ slobozitor... Firea controversată, câte o dată aproape argheziană, a eului poetic, proprie omului în genere, este surprinsă original în *poemul* * de la p 57: „pe buze/ petale de miere/ pe frunte/ mirul de nard/ pe inima albastră / mătrăgună - // din iertare/ înseninarea/ din uitare dorul/ a toate pururea/ fiindele slăvi./ Amin!”. Nu e mai prejos nici *poemul* 13 (p. 92): „săracă sunt./ Doamne/ de multe →

câte am/ de toate câte vreau/ tu singura mea iubire/ întru care mă zbat/ ca pe încinse grătare/ pe cărările Tale”. (Tot aici p. 87 citat mai sus)

De un mare efect stilistic sunt, alături de *metafore*: „*feștul copilăriei*”, „*azima poemului*”, „*jarul cristalului*”, „*rugul amurgului*”, „*crug de sânziene*”, „*mierea solstițiului*”, „*clepsidra timpului*”, „*picior/ de repaos*”, „*penaj de jărătic*”, „*chilia acestui trup*”, „*jerbe de valuri*”, „*amurg de pelin*”, „*muchia zării*”, „*cuptorul asfințitului*”, „*argint de lună plină*”, „*clocotul/ ninsorii târzii*”, „*scamele vederii*”, „*retina orizontului*”, „*arcade de dor*” și altele, de *epitete*: „*marianic hohot*”, „*aer brumatic*”, „*suitoarei stele*”, „*felibra noapte*”, „*vatră valpurgică*”, „*fulgurinda păpădie*”, „*stea inițiativă*”, „*livadă augustă*”, „*sarmatice ape*”, „*garoafă mântuitoare*”, „*arcadă metafizică*”, „*măhnire metafizică*” etc., *interogațiile retorice*: „*restul să fie poveste?*”; „*să aplece creanga/ cireșului negru*” (*Crug de sânziene*); „*tâmplă de schit/ abia văruiată/ în așteptarea icoanelor? -// de ce mînima/ întrebar/?/ de ce sidtreta prezentă?*” (*Ars poetica*); „*bucura-se-va oare/ Îngerul de pe umărul drept?*” (*Rugă*); „*o fereastră/ fără deschidere?// o noapte/ fără rugăciune?*” (*Înger din cadru*); „*un verde adânc/ de ferigi foioase/ pulsează:/ să fie clipa mai domoală/?/ inima mai grăbită?*” (*poemul 20*, p. 99), *exclamațiile*: „*în noaptea căltoasă/ se apropie de nisip!*”, *invocația*: o, *miracol/ tu, purtător de nacelă/ mărturisitor de înger!*” (*Mărturisitor de înger*, p. 50); „*și tu, Înger/ în cadru/ pe dalele bolniței/ în biata lumină/ a candeliei/ subțindu-se*” (* p. 56), punctele de suspensie, mărturisitoare ale ezitărilor sau substitute ale unor cuvinte ș. a.

În concluzie, nu-mi rămâne decât să subscriu și eu aprecierilor lui Lucian Gruia de pe clapeta copertii-spate a volumului: poeziile doamnei Zoia Elena Deju „au limpezimea apelor de munte. Ele sunt niște lumânări aprinse în bezna existenței secolului nostru laic și bezmetic”.

BIBLIOGRAFIE:

1. ZOIA ELENA DEJU: *Limpezimi de mîrgăritar*, 1994; *Iluminări în amurg*, 2005; *Areta Tătărașcu – marea Doamnă a Gorjului interbelic*, 2007 (în colaborare); *Măiastra cerului*, 2008; *La Ghetsimani*, 2007.
2. ZOIA ELENA DEJU, *Îngerul din cadru*, ed. Scrisul românesc, 2011
3. GHEORGHE GRIGURCU, prefață *Îngerul din cadru*, id., p. 5
4. IOAN PETRU CULIANU- *Mircea Eliade*, ed. Nemira, 1995 p. 51
5. CULIANU, id., p. 49.

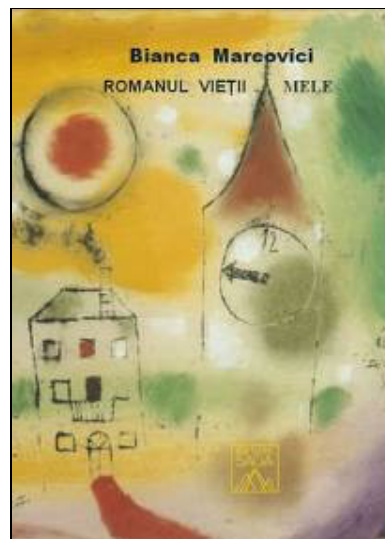
O GENERAȚIE CARE ÎNCEPE SĂ AIBĂ ISTORIE

Coperta pentru *Romanul vieții mele* de Bianca Marcovici, reproducere după un peisaj de Paul Klee - acele ceasului arătând ora 12 și săgeata, ținta propusă în zori - rimează cu titlul, argumenta editorul său, Adrian Grauenfels. Cartea e o frântură din existența primei generații de evrei români de după război. Senzația oralității, confesiunile dezinvolve re creează momente din viața unei familii evreiești ieșene care se hotărăște să prindă ultimul tren pentru Alia. Odată decizia luată, își strâng bagajele trei generații: bunici, copii, de-acum adulți, nepoți de vârsta bac-ului care, odată ajunși în Israel, își fac stagiul militar, sistemul cel mai eficace de integrare în viața israeliană. Pentru bunici preschimbarea din evreu al Diasporei în israelian nu e atât de simplă. Odată cu trecerea timpului, părinții rămân în retrăirile Biancăi Marcovici. Cartea-i făcută din așchii de trecut și mult prezent. Oricum, nu e memorialistică în sensul clasic. Copiii sunt, azi, tineri pensionari. Nepoții au, la rândul lor, copii. Adevărul existenței israeliene macro n-are nimic idilic: bombardamente, adăposturi, măști de gaze.

Există discrepanțe între haredim și seculari, așkenazim și sfaradim. Există derapaje de comportament social, indiferent de mediul de proveniență. Dar autoarea găsește puterea de a da cu tifla necazurilor:

Corneliu Drăgan-Târgoviște

care nou venit ajuns în Israel la vârsta maturității s-ar putea adapta altfel? Copiii născuți în Israel nu cunosc altă realitate. Părinții se duc la serviciu, la *șuk*, fac concedii în lumea largă. Cei din Aliaua română se bucură să revină în România. Soții Marcovici nu fac excepție. Proza și poezia Biancăi Marcovici sunt surori. Amândouă se nasc din reverii cenzurate de pragmatism, robustețe, ironie și autoironie în momente de viață nu prea vesele. E prins fundalul social înainte de '89 în România: lipsurile, umilințele, frustrările. Laitmotive: Iașii și Haifa, cu străzi, case, oameni; prietenii; durițiile unei profesii deloc ușoare: inginer constructor. Paradoxal, abia în afara României, autoarea ajunge să-și dea măsura, angrenată în procesul de recuperare la literatura-mamă, de după '90, prin Asociația Scriitorilor Israelieni de Limbă Română, ICR Tel Aviv, Uniunea Scriitorilor din România. Fragilă și puternică, Bianca Marcovici ilustrează adevărul legăturii indestructibile cu țara natală al celor din Aliaua română, fie și printr-o pagină de jurnal, butonând telecomanda să prindă TVR Internațional. O carte scrisă în pandemie cu toate distorsiunile sufletești trăite de fiecare. Nota tonică se infuzează din sentimentul perspectivei urmașilor în Israel, cu toate obstacolele pe care Israelul le are de înfruntat.

IULIA DELEANU

* Bianca Marcovici, *Romanul vieții mele*, proză și poezie, Ed. Saga, 2021

Se anunță o trilogie romanescă de
urgență actualitate ?

NICOLAE SUCIU: „FESTINUL”

(II)

În registre de umor spumos frizând absurdul, „Calupul trei” dezvoltă considerații privind „frica de a nu scrie de frică, dar și despre o posibilă hărțuire”. Deși făcusem cunoștință, în mare, cu lumea pensionarilor din Izbeliștea, încă din „calupul” întâi, iată, acum, îi avem pe toți la un loc, în principal pe cei „trei pensionați handicapați”, amici, unul locomotor pe nume Ilă Boilă, poreclit „Locomotorul”, ținut în scaunul cu roțile, altul numit perifrastic „Domnul care se uită prin pumn” (fost milițian, numit Verde Avisalom, un venetic din vestul țării) și, în fine, „Domnul care nu se uită prin pumn”, fost tractorist 40 de ani, primul cu Hepatită A, celălalt cu Hepatită B, toți văzându-se în imposibilitatea de a mai coborî din apartamentele lor, din blocuri vecine, chiar dinainte de izbucnirea pandemiei. Sunt ajutați, atât în perioada critică a stării de urgență, cât și în cea de alertă, de profesorul pensionar Ciute și de Puți, „unul din înrâiții cărțași”, „supraveghetorul camerelor de supraveghere de pe centrul orașului”. Aju-torul ce li se dă se face printr-un sistem de sfori și scripeți, punându-li-se în găleata ridicată astfel la etaj cumpărăturile, inclusiv sticlele cu bere, vin sau vodcă, cu care luptă împotriva covidului. Cel mai reclamagiu, la curent cu tot ce se întâmplă în cartier dar și în oraș, se dovedește fostul milițian Verde Avisalom, supraveghetor foarte atent al tuturor celor ce trec pe sub balcon lui, cu mască sau fără mască. Reclamațiile sale le trimite lui Ilie Boilă/ Locomotorul de la cinci (40 de ani șofer pe o autospecială), „subsemnat și contribuabil fidel”, „handicapat la domiciliu, om fără scaun cu roțile dotate cu role”, cum scrie, pentru a le da o formă acceptabilă, după care filele ajung, puse în găleată, la Aurel Ciute, cel care le pozează și le trimite, prin Whats Zapp, la serviciul de urgență 112 sau la O.P.C. Sesizările sale privesc diferite aspecte, în special pe cei care nu poartă mască, ba chiar cozile, fără respectarea distanței sociale, ce se fac în fața blocului la atelierul de remaniat măști folosite deschis de Telectualu la etajul V din același bloc (întreprinzătorul, ocultat în

mod suspect de organele de control, devenise membru al UR, prin cele două cărți, ambele premiate pe 2018 și 2019!). Dezavuând pe colocatarii pensionari, Telectualu cel înfumurat – fiul unui șef de *Cusc* de pe vremea Împușcatului, crescând îmbuibat și ajuns inginer zootehnist, iar acum „cu pile barosane la primărie”, își atrăsese aversiunea acestora, numiți față de administrator „fauna umană a blocurilor curbe”...

Scriș în maniera deja folosită în romanul precedent (*Didactica magna*), al „reclamațiilor și sesizărilor de tot felul”, în limbaj frust, grobian, neaoș, argotic și de un comic pe cât de involuntar pe atât de spumos, capitolul întreg evocă o lume mărunță, „handicapată”, înrăită atât de boala care îi ține în casă, cât mai ales de starea de neliniște mai generală, Covidul 19 băgând frica în oameni prin cazurile de mortalitate (însuși „Domnul care nu se uită prin pumn” căzuse pradă virusului). Pensionarii cu handicap din lumea peștriță a cartierului, înglodați în lipsuri, cărora repede li se aprind „beculețele conștiinței”, ajung să compare „viața liberă de factură europeană de azi, cu viața liberă și roz-bombonă din vremea dictaturii ceaușiste cu fața de democrație liberă”. La acest spectacol humoristic al pensionarilor handicapați, comportamental și lingvistic, de o ineputabilă savoare jovial-ironică și, desigur, fantezistă, se adaugă episodul cu tânăra profesoară Maria A., trimisă de colega Maria Vintilă să-i recupereze, de la atelierul de remaiat, masca pe care o dusesse ea acolo, în locul aceleia care i se dăduse. Pe pagini întregi

e adusă în atenție situația învățământului în contextul pandemiei, când școala, devenind *on line*, își pierduse specificitatea și rostul ei verificat de tradiție, aducând o nouă viziune, desigur caricaturală, a procesului de învățământ, devenit „tele-școală”, cu „tele-profesori”, „tele-elevi”, „tele-catedră”, „tele-bancă”... Autorul, pensionat din această profesie, dezvoltă subiectul cu „Zeul Covid” și „Zeul Vaccin” în pagini de patetice reflecții deopotrivă grave și ironice, cu observații foarte interesante. Cum tot atât de interesante sunt și episoadele cu alt colocatar, pe nume Filu, care desenează cu creta cercuri pe dușumeaua camerei imitând tumultul valurilor în care intenționează să pescuiască. Episoadele amintesc de mai vechea abordare eseistică, din partea autorului, a literaturii lui Marin Sorescu, în special al piesei de teatru „Iona”, o metaforă existențialist-absurdă a condiției umane, ilustrată de cunoscutul poet prin reluarea, cu noi semnificații, a mitului biblic privind pe Iona, fiul lui Amitai, înghițit de un pește uriaș (pedeapsă divină pentru neascultare și fuga, pe mare, de la datoria indicată). „Nemaipomenit de singur”, precum eroul sorescian, este și Filu Sabin Epure/ un *Celălalt Iona*, care speră că astfel se va elibera și el din „burta de carantină” în care îl băgase pandemia de Covid 19 (în burta „peștelui” ajunsese soția lui Pia, infectată). Remarcăm reinterpretarea pe care vrea s-o dea autorul prin vocea interioară a lui Filu: „Totul este atât de ambiguu, încât acum parcă încep să-mi dau seama că poate nici nu mă cheamă așa cum mă cheamă de cum m-am născut. Că mă cheamă altfel și eu, până acum, la purtarea frecventă a măștii, habar n-am avut că adevăratul nume al meu e Iona. Că toți cei care desenăm cercuri cu creta suntem, fiecare în felul lui, câte un Iona. Un *Iona* mai puțin fericit atât decât fiul lui Amitai, cât și decât personajul lui Sorescu. Un Iona care, după ce a spintecat zeci de burți de pește și după ce îi revenise memoria (...), a reușit să iasă definitiv din obsedantele burți de pește uriaș. Să iasă prin cerca omul arhaic.” „De fapt eu sunt Iona. Celălalt Iona” spune cel despre care lumea crede că „omul ăsta știe să ție coronavirusul’ departe de el”... La un moment dat, într-un context →

ZENOVIE CÂRLUGEA

imaginar multiplicat cu personaje având obsesia „claustrării”, a prizonieratului existențial, întâlnim ideea de „terapie” prin trăire imaginară: „A! există o terapie. Terapia omului care, ca să scape de gândul infectării, își imaginează că toate lucrurile sunt pești. Asta da. E foarte adevărat. Am citit eu undeva”, spune omul cu „trei frigider-pești care conțin lucruri pești”. Sau: „Decât infectat cu Covid 19, mai bine nebun care e convins că tot ceea ce e pe pământ sunt pești...” Concluzia e că „piesa asta, a lui Sorescu, e actuală și azi, în pandemie”, deși ea e publicată în ianuarie 1968, prefigurând „Primăvara de la Praga” (decă având și un sens politic, indicând aluziv starea privativă de libertate a omului „în regimul comunist de atunci, un imens pește în care viețuiau claustrați noi, cei din lagărul comunist”). Așa cum metafora poate trimite azi la UE: „...e vorba de UE-ul cetaceu care ne-a înghițit în mama dracului să-l înghită, ori Pandemia la care revenim imediat. Îți dai seama cât de actuală e drama asta?” (în paranteză fie zis, Sorescu își denumește piesa drept „tragedie”).

Sunt pagini întregi în care autorul forțează absurdul, dacă putem spune așa, complicând parabola soresciană cu gratuități imaginare, deși e clară ideea că „vreau să scriu ceva despre lovitură asta de grație, pe care ne-a dat-o pandemia și nicicum nu mă simt în stare” (sunt vorbele profesorului Relu Ciute, „tot un pensionar și fost profesor”, care, apelat de Boilă Locomotorul să-i explice și lui ce e acela „festin”, își lămurește concitadinul cu handicap că e vorba de „banchet”, „petrecere copioasă”...). Să reținem că Locomotorul, cel cu instalația de frânghii pe scripeți prin care era ridicat la balconul vecinilor „vaccinul de Secărică, ca să ținem Covidu departe”, fusese întrebat de un trecător pe sub blocuri („un cetățean interlop sau neinterlop”), uitându-se în sus: „Cât mai ține festinul ăsta, domnule Locomotoru?” – finalul „Calupului III”). Necunoscând ce înseamnă cuvântul „festin”, desigur pensionarul Boilă nu a putut răspunde.

Despre „frica de o eventuală răz-bunare a termenilor” este vorba în ultimul „calup”, al IV-lea, în care autorul revine la o situație aproape normalizată în Izbeliștea, „cu mușterii în parc, fiecare cu câte un pet de vaccin în buzunar, camuflat bine”. E o dimi-

Corneliu Drăgan-Târgoviște

neață de vară pandemică (desigur, 2021, romanul fiind încheiat, conform însemnării finale, la „5 august 2022”), când în fața bisericii vechi în stil baroc își face apariția un autobuz, din care coboară „zeci de măști, posibile *obraz*e de turiști neidentificați”, întrecându-se în făcutul de poze împreună cu tânărul creol Tungii, o mică vedetă a orașului, un fel de Michel Jackson, care revenise în oraș după boala de Covid 19, din care toți credeau că nu mai scapă. Revenise din internarea „în focarul din metropola județului” și Liana, „soția-mască” a lui Ciute, întruchipând-o la început pe „biblica Rut”, după vorbele Mamei. E momentul ca Relu Ciute să mediteze asupra „omului-mască”, având de înfruntat pe mai vechiul coleg de școală și practică agricolă la cules de cartofi, Doru Stirpea, zis Trompet, un cleptomant, un grobian și mîncău dat în petic. Dar mai importantă e dezvăluirea că Relu Ciute e nevaccinat, spre nedumerirea unui coleg de liceu care-l sună din Spania, imputându-i că își apleacă urechea „la toate pancovele împuțite ale diversioniștilor de la Antena 3 TV”. Relu îi spune că o fostă prietenă, întors recentă din State și vaccinată, a murit împreună cu soțul de infectată cu Covid 19, o dovadă clară că vaccinarea nu este relevantă...Dar participarea lui Ciute la *festinul* de la cabana milionarului în euro Varvari, unde îl reîntâlnește pe vulgarul Doru Spirea cu soția Biola, dar și alte personaje din lumea bună, fostul director al liceului, George Umbră, profesoara Magda Vintilă, Leopoldina, Marmota Cotețiu alias Spiritista, fostul maestru-măcelar Puțin Lemnu (omul de

încredere al miliardarului Varvari, coleg de clasă cu cei din „gașcă”), declanșează mai vechea dispută cu Doru Spirea, foarte pornit împotriva celui nevaccinat, care intervenise odată pentru el ca să treacă bacalaureatul. Conflictul devine public și milionarul Varvari intervine cu severitatea unui *arbiter elegantiarum*, încercând să calmeze situația. Spiritele se aprind, Doru, provocat, este făcut „animal”, moment în care se năpustește asupra lui Relu Ciute, lovindu-l, trântindu-l, făcându-l pe Zeghea să intre în stare de inconștiență. Deși i se oferă îngrijiri imediate și este chemată Smurdul, la insistența soției, profesorul are viziunea lumii de dincolo într-un dialog privind esența lumii reale, decăzută valoric, și a celei nevăzute, platoniciene, de dincolo de cuvinte, cu un misterios Vergiliu, sugerându-ne totodată imaginea dantescă din „Divina Comedie”, când poetul florentin însoțit de autorul *Eneidei* prin *selva oscura* face o călătorie în Infern, străbătând hăurile concentrice descendente ale păcătoșilor ierarhizați. Acum îi vine profesorului în minte și chipul primei lui iubiri, al frumoasei Ralu, pe care, i se spune, că „dacă vrei să n-o pierzi niciodată, acum, la plecare, încearcă să nu-ți întorci privirea înapoi, spre ea” (evident, o aluzie la mitul orfeic). Inițial internat la secția ATI, testat pozitiv cu Covid 19, va fi transferat, la intervenția miliardarului Varvari, la Psihologie, apoi la Neurologie. La o săptămână de la cele întâmplare, Varvari, deși vaccinat, avea să fie și el internat la o secție ATI din București, unde moare. După moartea „pilei”, Ciute e transferat înapoi la Psihiatrie, unde, între multe gânduri, îi vin în minte cuvintele revelatorii pe care jurnalistul din romanul „Destinul familiei Meissner” de Bogdan Eduard, aflat grav în spital, între viață și moarte, le auzise de la părintele Suci, privitoare la existența lui Iisus, „cel mai bun prieten al nostru”, pe care „Nu știm să-l chemăm. Strigă-l și va veni!” Sunt ultimele cuvinte „bolborosite” de protagonist pe patul de spital, după care „adormi liniștit...”

*

Citind „Festinul”, ne-am întrebat dacă nu cumva acesta constituie partea a doua a unei trilogii, o monografie artistică a Izbeliștei din anii noștri, cu oamenii și realitățile din partea locului, înclinând pe latura →

unei viziuni critice, ironic-fanteziste, de un umor de oralitate debordantă, transcris în propria-i pastă lingvistică, frizând uneori absurdul, ca în atâtea episoade (escrocii cu „implementarea” în casa profesoarei văduve a „Programului ativirus”, sorescianul Filu Epure, individul vânzător de scuipat etc.). Am urmărit, de asemenea, semnificația titlului, să văd dacă el strânge sensurile majore în care este dezvoltat (și încheiat) romanul. De la sugestia de „dans al morții” din Evul Mediu european, sugerat prin expresia „deșănțat bal mascat al veacului”, semantica „festinului” înaintază către scena de petrecere din final, în care își dau întâlnire toți din „gașcă” (Să fie, oare, posibilă și partea a treia, dedicată anului 2022, cu războiul din Ucraina și anul declarării de către OMS al „dispariției” virusului”, ceea ce ar implica o redistribuire / reordonare a Operei prozastice de până acum!. Sau e vorba de o scriere romanescă ordonată pentadic? Desigur, nicio grijă, scriitorul N. S. va lumina și acest aspect...).

Da, scena finală cu „festinul” de la vila miliardarului Varvari, adună împrejurul mesei personajele, nu toate, lovitura mortală dată de Doru Spirea zis Trompetă lui Relu Ciute zis Zeghea deschizând meditația, în special destinul profesorului de filosofie, spre ideatica platoniciană a unui „dincolo” colorat, în final, de un mesaj christic. Dar nu trebuie uitată nici întrebarea adresată lui Locomotoru de către un trecător („cetățean interlop” sau nu!) pe sub balconul pensionarului cu handicap („Cât mai ține festinul ăsta, domnule Locomotorul?”), la care stilizatorul reclamațiilor făcute de „Domnul care se uită prin pumn” / fostul milițian „cu pensie grasă de meaist” nu poate răspunde, tocmai pentru că nu cunoaște sensul cuvântului „festin”! Mărturisim că ne-am fi așteptat de la profesorul latinist (autorul) la o scenă de genul celei din „Satyriconul” lui Petronius, anticul „arbiter elegantiarum”, pregătită de Puți Lemnu, fost călău-măcelar, responsabilul cu chermezele (alias Daedalus), cunoscută sub numele de „Caena Trimalchionis”, nu atât ca abundență de platouri cu delicatose culinare (în cazul de față: ceainul tradițional cu friptură, servită în străchini), ci ca imagine social-tipologică, teatral-panoramică demnă de spiritul satirei menipee petroniene

(lumea ca spectacol), în care se adună fațete și imagini, în general lumea vechiului burg Ibașfalău / Izbeliștea, ca într-o mare oglindă spartă, care deși ciobită încă nu a căzut din rama de Veneția, rămânând o vreme așa făcută zob, dar „întreagă”, până la expierea protagonistului, după care zuruitul cioburilor este iminent... O cină-spectacol la care profesorul Zeghea ar fi putut citi acel preventiv „cave canem” (*id est*: atacatorul său), din vestibulul lui Trimalchio, adică vrem să zicem un final cu transluciditatea unui scenariu fabulos, livresc, mitologic, nu mai puțin „problematizant”. Cam ceea ce face Mircea Eliade în scrierile sale beletristice, de un relief lumesc și destul de profan, pe sub pânza povestirilor sale simțindu-se indimenticabilă prezența sacralității existențiale, de substrucție ideatică, transcendentă...

Autorul a preferat, în cadrele unui realism de rusticități palpabile, tot o „închidere” simbolică, cu deschidere către sensul ideatic al „lumii de dincolo”, cu aluzii la mythosul autohton, rotunzind finalul în sens biblic, christic, neotestamentar (poate mai în spiritul specificului și ethosului românesc).

În cele patru „calupuri”, ce ar însemna capitole alcătuite din o sumedenie de „povestioare”, antrenând personaje cât mai pitorești și de regulă cunoscute în viața orașelului-târg Dumbrăveni/ Ibașfalău de pe Târnava Mare, romancierul vorbește despre un timp real și un loc anume, în care se reflectă istoria vremurilor recent trăite, o istorie cu datele ei concrete însă luată în picioare de globalismul galopant continental. Suntem, vrea să zică autorul, la o răscruce istorică, în pragul unei „resetări” globaliste și, ca popor, în situația unui Iona biblic (cum cred unele personaje precum

Corneliu Drăgan-Târgoviște

Telectualu, Locomotorul, Firu ș.a.), iar drumul pe care am apucat nu pare deloc a fi cel al regăsirii identității noastre, dimpotrivă... Pe deasupra, calitatea mediocră, uneori suburbană, aculturală a „vocii” majoritare, iarăși este o realitate insurmontabilă... Despre „trezire” încă nu poate fi vorba, iar „orbecăiala” asta, „bâjbăiala”, alienarea, înstrăinarea tot mai evidentă par a ține de imperative ale așa-zise Noi Lumi pe care o cunoaștem deja, parcă am mai trăit-o, dinspre Est spre Vest (ceva *déjà vu*), iar acum „ex Occidente lux”! Este bine să fim în concertul european scria Eminescu, dar să rămânem români, nu să fim occidentali dar să nu mai avem nimic românesc! Desigur, mai devreme sau mai târziu se va vedea, este o viziune istorică greșită, cu atât mai gravă cu cât se lucrează, spornic și pragmatic, la globalizarea de substrucție neo-marxistă... Jocurile se fac – după cum cred unele personaje ale romanului - la nivel continental și planetar, de unde toate nenorocirile pe care popoarele mici le simt mai acut, le trăiesc mai dramatic, le suportă, uneori, cu stoicism de miel christic, năzuind că deasupra tuturor este un Dumnezeu care, curios și el de rebela creatură, o lasă să vadă până unde poate merge, în buimaca ei trufie și împilata-i îmbuibare...

Dincolo de aceste considerente personale, dar nu tangente conținutului în ansamblu, *Festinul* e un bun roman de moravuri și observație socială, scris cu o anume plăcere și intenție soteriologică, dar și cu o vervă umoristică utilizând varii mijloace de realizare artistică, care dă seama despre un interval pandemic de doi ani (2020-2021) și fixează în imagini indelebile lumea Izbeliștei contemporane („o lume cu raita-n sus”, cum scria altundeva autorul), pe fundalul căreia reverberează pulsuniile unui popor întreg, cu grijile, neîmplinirile și aspirațiile lui, generate de mai largul sens globalizant în care deja s-a înscris, după căderea comunismului. Sunt anii postcomunismului, de răscruce, perioadă ce trebuie să-și găsească loc într-o carte, ca *mărturie* a unor destine și „voci”, mai radicale, inerțiale ori nostalgice, dar și ca *atitudine* în acest vortex globalizant, transnațional, cu bătaie lungă sau final imprevizibil, ceea ce rămâne de văzut pentru generațiile viitoare...

Din Sumer la Izbeliștea sau masca(rada) unui altfel de bal masca(t)

Festinul este acvariul cel mare care le cuprinde pe toate celelalte, un fel de labirint de labirinturi, un experiment literar palimpsestic. Recentul roman al scriitorului de la Dumbrăveni, Nicolae Suciu, apărut la Editura Vatra Veche, Târgu Mureș, în anul 2022, este o amplă alegorie prin care oferă dezlegări întregii sale opere. De altfel, autorul însuși scria că alegoria este *cea mai sănătoasă cale de a spune lucrurilor pe nume* [...], *capabilă să ascundă suficient vremelnicul acestei lumi banale, împiedicată în stereotip*. Pe palierul superior de înțelegere, cartea este un conglomerat de idei care întreșute compun Opera, pornind de la ridicolul eliadesc și ideea de libertate absolută, trecând prin donquijotescul lui Unamuno, atmosfera unui Vișniec și descompunerea umanului, teatrul absurdului ionescian și prin ideea alegorică a mitului sorescian, ca să numesc doar axele majore ale acesteia.

În romanul *Festinul* interferează elemente ale scenei și ale prozei scurte în care sunt distilate temele majore ale scriitorului: libertatea, iubirea, viața, moartea, nemurirea, literatura. Fundalul în care se topesc marile turniri de idei, scena pe care se dispută dramele interioare, personajele purtând mereu mască, ordinară sau *ritualică*, în funcție de împrejurări, este într-un timp definit voalat ca *balmascatul Pandemiei*, într-un loc precizat explicit, *Izbeliștea*. Romanul este tip jurnal, cel al *Epocii Covid-19*, cu variatele sale forme de manipulare prin frică. Personajul principal, un alter-ego al scriitorului, este Relu Ciute, fostul profesor de filosofie Aurelian din urbea amintită, căruia personajul principal îi transmite, îi *donează*, pagini de jurnal fragmentare, roman în care se desfășoară o întreagă șeherezadă de întâmplări și istorisiri și înspre care confluează destinul mai multor familii și prieteni de o viață, amestecate în pasta unei curgeri epice dense, ordonate în carte în patru *calupuri*, precedate de o *Scrisoare de întâmpinare*, având ca preambul pilda cuiului, cu copilul-martor, povestire cu rol moralizator, amintind de bătrânul potcovar, apoi legătura dintre

scrierea cuneiformă, *de simboluri în formă de cuie* și transmiterea culturii, de la Ghilgameș până azi, prin darul scrisului.

Festinul este un roman care unește mai multe scene narrative, suprapuse peste perioada pandemiei, în toată devălmășia pe care a creat-o, un spectacol care fluctuează între grotesc, caricatural, sărbătorec și absurd, în care personajele împrumută din spectacolul unei lumi denumite *mini-apocaliptice*, aflate în derivă, peste care autorul țese teme și motive recurente în scrierile acestuia. Urbea este un uriaș acvariu, ca în mitul sorescian al *omului nemaipomenit de singu*, care cuprinde un adevărat năvod epic ce prinde în mrejele sale vieți și destine, oameni privilegiați sau nu, locuitori din *Izbeliștea*, un toponim definitoriu al autorului.

Cartea își deschide porțile cu interogația retorică *ce-ar fi fost logica acestei lumi fără să fi existat absurdul?* Și această idee-șurub se înfiletează în structura romanescă: - *Liana, ce ar fi fost de capul iubirii noastre și a oricărei iubiri din lumea asta, fără o memorie a ei, a iubirii?* Și acolada finală e o închidere în cerc, ca în oglinda lui Hermes, printr-un portal alegoric ca în *El Criticón* al lui Grá-cian. Relu Ciute devine un alt Critilio: *să vezi colo pe Doamna Morală ca vai de capul ei [...] Bunul Simț băgat la zdup. La loc sigur, după gratii! Să vezi, domnul meu, Iubirea manipulată de impostori [...] nu mai cut-ează să crâcnească în fața Doamnei Aroganță și a Doamnei Hoție, iar acestea în fața Zeului Virus, stăpânul stăpânilor acestei lumi.*

Un filon semiologic este ideea de evadare, de ieșire de sub povara stereotipului, a șablonizării, iar soluția oferită e acceptarea și *neevitarea ridicolului*, cum scrie Eliade, „singur ridicolul îi aduce omului nemurirea”, *extasis*-ul îmbrăcând diferite forme și prilejuri de ieșire din banal, prin fascinanta închidere-deschidere a lumilor ori prin spectacol. Un *Festin de cuvinte* și necuvinte ne oferă Nicolae Suciu și ne dăruiește timp interior, mai *smart* decât cel bergsonian, celor care lasă desaga vremurilor și caută un răgaz sub scocul universului și contemplă fără un scop anume, celor care caută denegăsiul noician și, mai mult, timpul scurs prin clepsidre, căzut în gropi, sicrie, cimitire, văzut prin gaura cheii, prin pumn, prin zid, *gaura neagră deschisă în tavan, vârful conului*, filtrate toate prin pescuirea minunată și prin această nouă pescuire, întâlniri la ceas ales cu *Celălalt Iona* și cu Anticeasornicarul. Romanul reia motive preferate ale scriitorului, cum sunt groapa, mormântul, visul, iluzia, gaura, oglinda, magia, de fapt toate sunt nișe de evadare, ieșiri suprarrealiste împrumutate din teatrul absurdului, perspective spre dimensiuni transmutate, spre adâncuri ființiale. Când încetezi să trăiești, scrie autorul, și nu mai vezi extraordinarul nu mai ești nimeni. Parafrazându-l pe Camus, în vremea noastră lipsită de iluzii, lumea a încetat să mai aibă vreun sens. Fără ridicol viața nu are sens, idee de sorginte eliadescă, singur acesta poate să îi aducă omului nemurirea.

Meditații profunde sunt rezervate temei literaturii și rolului său taumaturgic și tămăduitor. Este o idee-filon în întreaga operă a scriitorului, nu doar în structura acestui roman: *literatura ca artă a salvării, de unde și rolul taumaturgic*. Aceeași idee o regăsim și în debutul romanului *Fascinantul corn de vânătoare: miracolul în care a fost zidit și așezat omul pe Pământ se numește literatură. Cu ajutorul ei omul poate să depășească curpenișul dur al cotidianului, stereotipul în care se vede basculat zi de zi, ceas de ceas, acest deșănțat bal mascat al veacului, cu miros de dictatură liberă.*

Romanul *Festinul* are o structură narativă etajată, autorul este un subtil creator de faciesuri intertextuale, într-o construcție epică→

LÓRINCZI FRANCISC-MIHAI

cu o derulare evenimentială accelerată, diaclazată de intermezzo-uri, întreruperi care implică contemplația, cugetarea, retrospectia, introspecția, care permit scufundări abisale în teme precum literatura, arta, filosofia, religia. Fundalul romanului îl constituie perioada Covid-19, în care personajele experimentează starea de izolare, de distanțare, care implică toate măsurile restrictive. Toate se petrec în urbea denumită *Izbeliștea* sau în apropierea ei, care hotărăște destinul personajelor. Multe dintre ele sunt apariții cunoscute și în povestiri, în proza scurtă sau în romanele precedente, reunite în cartea *Didactica Nova*. Așadar, regăsim o continuitate a ideilor și a întregii alcătuirii ficționale. Un fir aparte intertextual îl reprezintă inserțiile de tip tablou din romanul *Destinul familiei Meissner*, cu o istorie controversată, menită a complica întreaga Scenă. Alături de aceste trimiteri, scriitorul Nicolae Suciuc are un fascinant mod de a înlănțui istorisirile și firul epic este dinamizat mereu de parabole, mituri, elemente de basm. De amintit mitul sorescian al lui Iona, basmul „Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte” și pilda biblică a lui Rut și Booz. Toate acestea interferează în roman cu problematica eternității, cu extrasenzorialul, cu paranormalul și ocultul, cu starea de inconștiență, cu oniricul, cu prejudecăți și cu elemente preluate din teatrul absurdului.

Firul romanului are o organizare necronologică. Un episod substanțial este rezervat lui Relu, care are o copilărie marcată de drame în relațiile sale cu copiii din cartier și de anumite situații limită la care este supus, sub umbra autoritară a lui Ioji. Relația dintre profesorul Relu Ciute și soția sa Liana, internată la ATI, se derulează prin intermediul retrospectiei, acesta rememorând anii tinereții cu amintiri detaliate despre primele întâlniri. Ea este femeia model, asociată cu biblica Rut. Dragostea adevărată fiind aceea care fundamentează destinul omului, *iubirea nu poate fi înjosită*, scrie autorul. Multe istorisiri se suprapun alcătuind un halou epic cu personaje hilare, prezentate caricatural, care se mișcă într-o lume absurdă, de multe ori centrul de greutate este împrumutat periferiei, care aparține

unor personaje precum Puți, Ilă Boilă, de altfel nume definitorii ale romanului, dar care revin din povestiri și proze scurte anterioare, conturând marginea Izbeliștei. Relu Ciute oferă ajutor pe timpul Pandemiei unor personaje pe care le regăsim cu numele de Domnul care se uită prin pumn și Domnul care nu se uită prin pumn, Telectualu, Tungii, de asemenea Locomotoru, alias Ilă Boilă, prieteni sau vecini de bloc. Personaje din centrul urbei cu care profesorul de filosofie Relu Ciute este în legătură sunt Filu, poreclit Celălalt Iona, profesoara de biologie, Magda Vintilă, cu rol major în trilogia romanescă, directorul Umbră, personaj central al trilogiei *Didactica Nova*, soții Varvari, care găzduiesc *festinul* final de la cabană, unde se reunește ca într-un concert onomastic, personajele romanului, *tovarășu Baston*, secretarul cu propaganda din oraș, Doru Stirpea, numit în roman Trompetă, un coleg din copilărie al lui Relu, care are rol antagonist, mereu deschis la ceartă și răzbunător. O figură centrală la nivelul unei interpretări mitice și metafizice este Filu, un pescar care pescuiește într-o apă imaginară, o nuanțată interpretare a sorescienei drame, Iona. Acest personaj se înrudește cu altele din povestirile anterioare sau din romanele scriitorului Nicolae Suciuc, cum ar fi Cuitu, Solo, Dinu sau Natu, toți aceștia aruncând năvodul în ape adânci, ultimul sintetizând un mesaj-cheie: *Natu știa de undeva că singur ridicolul este cel care îi poate aduce omului nemurirea. Cuitu, personaj din volumul III al romanului Sindromul de exaltare în Sud-Estul Noii Europe urcă pe Vale în sus, zilnic, aparent fără niciun rost, pentru a pescui într-o apă fără pește:*

Corneliu Drăgan-Târgoviște

a pescui nu înseamnă a prinde pește. [...] Orice apă de pe lumea asta îi poate da oricui iluzia prezenței peștilor. [...] Cuitu gândea. Pleca zilnic ca o sucală, la aceeași oră, pe vale, în sus, la pescuit. El mergea pe vale ca să gândească și să fie liber. Filu, aflat într-o situație-limită, ca eroul sorescian, acesta din urmă sub presiunea pandemiei, asaltat de conștiința acestei singurătăți metafizice, alege ca modalitate de refugiu mitul. Se retrage în camera de dinainte ca să pescuiască, eliberându-se de stereotipii, prin această acțiune temerară optând pentru un act mitic, esențial.

Ideile majore ale romanului sunt întregite de divagări epice de o mare densitate, într-o camuflare în personaje marginale, dar cu sonorități multiple, cuprinzând dezbateri despre frica pandemică, izolare, panică, manipulare prin mass-media, fake-news, „zeii pandemiei” și Zeul Vaccin, despre școala lăsată de izbeliște (tranziția educației se poate rezuma din patru volume de roman astfel: *eu știam că la noi în țară, după învățământul de masă, avea să vină învățământul de scaun, cu un scurt popas în mai mult decât vremelnicul învățământ de chaise-long. Am fi trecut direct în cel de scaun, precum cel din U.E., dar de teamă că vom ajunge repede la cel de scăunel, am bătut pasul pe loc, că de unde atâtea scăunele?*).

Romanul recent al scriitorului Nicolae Suciuc, *Festinul*, este o țesătură epică subtilă, condensată, cu interpretări în cheie fantastică, cu un siaj simbolic-mitic, salturi în oniric și transmundan, revolte cu substrat istoric, proiecții pamfletare ale epocii pandemiei de Covid-19, pe fundamentul unei manipulări prin frică a societății românești, aflată într-o tranziție prelungită, periferia Izbeliștei marcând conturul unei lumi în derivă.

Temele majore iubirea, moartea, libertatea, literatura, tragicul, oniricul sunt diluate în pasta narativă dinamică a romanului, impregnat cu striațiile unor istorisiri fragmentare, dar care, toate, confluează în delta esențială a afirmației *viața trebuie privită din perspectiva eternității* și stărnesc un surâs în colțul gurii cu întrebarea retorică, având iz ironic-sedativ, *cât mai ține festinul ăsta, domnule Boilă?*

Un roman autobiografic

Poveste de dincolo... (Amintiri din țara cotropită) purtând semnătura Anei Maria Marin (1910-2001) a apărut pentru prima oară în străinătate, la Madrid, la Editura Autorului, în 1979. Reapărut în România după 1990 în două ediții, nu s-a bucurat de atenție din partea criticii literare. Asta probabil pentru că literatura memorialistică rămâne încă o cenușăreasă a prozei de largă respirație, deși aparițiile acestui gen în România ultimelor trei decenii au constituit mari revelații epice în domeniu, pe lângă valoarea documentară după lunga perioadă de deșert în revelarea adevărului omenesc și istoric din perioada comunistă. Pe de altă parte, Ana Maria Marin a fost soția avocatului, gazetarului și polemistului legionar, Vasile Marin, decedat în 1937, pe frontul franchist, din Spania, unde a participat într-o acțiune simbolică tipică acelei formațiuni, pentru salvarea (credeau ei!) a spiritualității creștine amenințată de ateismul și crimele de inspirație bolșevică ce animau o parte din republicanii stângii radicale.

Dar întâlnirea cu omul politic și crezul comun constituie o mică parte a romanului memorialistic, pentru că personajul autor, pare să aibă în genă destinul tragic, fortuit de o viață exemplară în felul ei, dincolo de plutirea în jurul personalității aceluși om. De fapt, chiar și iubirea și căsătoria lor a contrazis radical ideologia rasistă a soțului său, Ana Maria fiind pe jumătate evreică, iar fratele său, câștigat acelei cauze, purta în vene același sânge, iar în cuget același crez.

Cum spuneam, Ana Maria Marin manifesta încă din copilărie curiozități care îi puneau pe cei maturi în încurcătură, profesorii înșiși erau nevoiți să recunoască în multe situații că nu pot răspunde comod acestor întrebări radicale și atitudini deloc cuminiți, de cele mai multe ori sfidător neconvenționale. Dar se întâmplă ceva cu adolescența care a luat bacalaureatul înaintea tuturor băieților frumoși, puternici, egoiști și oportuniști și s-a îndreptat instinctiv spre meseria cea mai grea, medicina, să se obișnuiască cu suferința și limitele omenescului în cele mai precare forme de manifestare ale sale. Deși afirmă

autoarea cu sinceritate: „A ales medicina nu din alt motiv, ci pentru că era singura facultate care nu se putea urma în orașul unde terminase bacalaureatul. Voia să fie cât mai departe. Nu a împins-o spre această carieră vreun sentiment de abnegație sau de dragoste de oameni, ci pur și simplu o dorință nebună de independență”. Cum observăm, romanul este scris la persoana a treia, semn că personajul-narator nu-și orientează privirile spre adâncurile conștientului sau inconștientului proprii, din simple porniri și justificări mai mult sau mai puțin narcisiste, ci spre lumea care îi construiește destinul, ei și celor din jur, cu rigorile ei, dar și cu cruzimile de neimaginat.

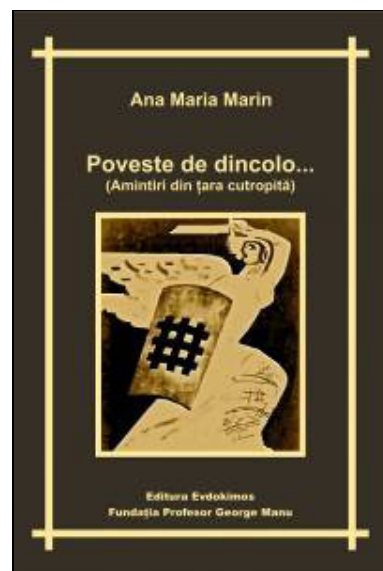
Prin urmare, altceva de sus, sau din interiorul ei neliniștit o îndreaptă spre această carieră și-i construiește încet, încet, destinul. De prin anul trei de studiu, când pătrunde mai adânc în tainele trupului uman începe „a înțelege ce dezarmat e omul în fața durerii și ce mult l-ar fi putut ajuta. Medicina, cu tomurile ei groase, învățate din scoarță în scoarță, îi dădea puteri nebănuite”.

Astfel ajunge în leagănul de copii găsiți Sfânta Ecaterina, mai apoi la spitalul de copii din Capitală. Peste tot întâlnește începuturi de viață puse sub semnul mizeriei sociale, sărăciei endemice, cruzimii morții care nu avea îndurare. Afirmă autoarea: „reumatisme poli-articulare acute, tuberculoze, caverne, impulsuri diseminate” toate cereau alinare, eforturi, dăruire, tărieri sfâșietoare.

De fapt, romanul începe cu evocarea bolii însăși a personajului narator, Domnicu, după cei șase ani de teroare trăite în închisorile comuniste (fusese doar soție de legionar, iar regimul de teroare bolșevic își avea temerile lui față de aceștia, dar și de soțiile și urmașii lor), anii ceilalți de devoțiune pentru cei mici în încercările lor de -

Corneliu Drăgan-Târgoviște

supraviețuire, într-un spital românesc al sfârșitului anilor 60 din Capitală. Acum ea însăși e în pragul trecerii, înconjurată de toate elementele precarității spitalicești ale vremii, ispășind o boală contractată de la un mic pacient al său, care scăpase, totuși, din ghearele morții. Acum ea însăși în ghearele ei putea, totuși, să se odihnească puțin, în acele condiții ale lipsurilor materiale de tot felul, doar dacă va avea puterea fizică să învingă suferința.

Dacă în închisoarea regimului carlist unul din procurorii ce urmăreau mișcările subversive ale legionarilor și o interoghează și pe ea, care nu era o luptătoare, ci doar fosta soție a unui luptător se îndrăgostește de tânăra doctoriță, o achită și se căsătorește cu ea în final, în închisorile comuniste (1958-1964) cunoaște umilințele, foamea, bolile, epuizarea prin pedepse corporale nebănuite și munci istovitoare.

După toate acestea, în ultimele zile înaintea eliberării tuturor deținuților politici li se aduc ziare, până și cărți necesare „reeducării”. Afirmă autoarea: „Toate erau scrise într-un stil retoric, ditirambic, la adresa regimului, mirosea a lipsă de sinceritate, dacă nu a minciună. Era o artă cu tendință, neconvingătoare, lipsită de talent”. Și mai departe: „...mari hecatombe de idei false, nepotrivite oamenilor, pentru că îi făcea să urască alți oameni și să-i mintă inconștient”.

Eliberarea o aduce în casa unde mama îi decedase „la 14 martie →

GEO CONSTANTINESCU

1959”, când băiatul ei avea doar 14 ani. Copilul se întreținuse singur, înfruntase greutățile, învățase, era student tot la medicină.

Ea se reîncadrează în muncă, după multe demersuri, examene și amânări. ”Iar ca să nu uite trecutul apropiat, circa medicală i-a dat noul post la un spital lângă mănăstirea Văcărești, folosită ca pușcărie, unde fusese oaspete în două rânduri și sub două guverne diferite”.

Romanul se încheie așa cum a început, cu episodul spitalului unde ea însăși este pacient, în antecamera morții, suferind de boala micuțului țigănuș pe care îl salvase, dar pe care ea însăși o contractase și nădăjduia între praguri s-o învingă. Printre cei ce o ajută este și fiul ei, crescut singur, dar brav și neînfrânt, aflându-se în ultimul an de medicină.

Aceeași atmosferă de spital comunist, cu oameni obosiți și resemnați, cu surori eroine veghind luptele dintre viață și moarte, așteptând doar ca recompensă supraviețuirea muribunzilor îngrijiți, naratoarea însăși „odihnindu-se puțin” și așteptând ca minunea vieții să se împlinească din nou, iar această ultimă încercare a morții să fie, totuși, învinsă.

Prin urmare, romanul autobiografic al Anei Maria Marin, *Poveste de dincolo... (Amintiri din țara cotropită)* nu este o creație a imaginației autoarei. Este una a evocării.

Dar nu a evocării propriilor trăiri, pe care naratoarea le trece discret, sub tăcere. Povestirea este la persoana a treia, tocmai spre a-l avertiza pe cititor că destinul eroinei este destinul tuturor celor care au viețuit în România acelor timpuri.

Până la urmă lumea, vremurile sunt cele ce forjează destinele, unele egoiste, închise, gregare și inconștiente, altele asumându-și suferința omenirii, trăind-o din plin și aducându-i cu dăruire nemărginită oarece alinare menită să înfrângă implacabilul morții, măcar pentru câteva clipe. Prin aceste valori profund umane, dar și prin scrierea cursivă, clară, limpede, romanul Anei Maria Marin merită să fie luat în considerare de cititorii contemporani, întrucât și timpurile de azi, cu convulsiile și absurditățile lor terifiante au nevoie de mărturisiri lucide ale personalităților altor vremuri de cumpănă.

UN NOU BABILON

Silvia Urdea (cunoscută cititorilor VETREI din anii 70/80 drept critic și eseist de forță) surprinde comunitatea literară cu un amplu roman memorialistic, mărturie a odiseei americane a unei familii de români emigrați peste ocean „după căderea Cortinei de Fier”. Pe valul de entuziasm dar și dezamăgiri al anilor 90 (un „ocean de iluzii”, în formularea lui Nicolae Băciuț din „Vatra veche” nr 9/2022), familia înstrăinată trăiește o lungă confruntare cu muntele de oportunități reale dar și iluzorii ale Lumii Noi. Tot N. Băciuț distinge, ca parte a componenței românești a fenomenului american, între emigrația „de conștiință” din anii comunismului și cea economică, postcomunistă. Aceasta din urmă el o pune în contextul a numeroase scăderi ale „visului american”, între care deficitul de democrație, goana după aur, tendințele oligarhice din marile companii, poziția tiranică a unor patroni lacomi. Analistul remarcă totodată și fundalul românesc al plecării: tulburările de la Tg. Mureș, dezamăgirile legate de evoluția politico-economică din țară, cu numeroase motive de scepticism față de o eventuală schimbare în bine. Subliniind atuurile literare ale autoarei, N. Băciuț menționează mutația de la postura timpurie de critic literar la cea, din roman, de „analist politic”. Cartea este considerată „un manual de inițiere/supraviețuire în emigrație”, „opera unei conștiințe lucide”, „rechizitoriu al înstrăinării și al iluziilor înșelate”; „roman inițiativ”, „călătorie spre sine însăși, după o lungă călătorie în spațiu și timp”.

Ceea ce ni se impune la lectură este vasta acumulare faptică dintr-o varietate nesfârșită de experiențe, pe canavaua unor medii sociale sau etnice extrem de diverse. Scriitoarea are un discurs epic incitant, dovedindu-se stăpână pe situații, scene, episoade complexe, expresie a unui conglomerat uman infinit complicat, aproape insondabil. În evocarea sa, New York-ul este Noul Babylon, labirint al ingeniozității umane, monument al unor efluvii/energii inepuizabile, greu de aproximat la scară umană, părând mai degrabă marca enormă a unei rase ciclopice. Este un monstru care-și devoră oaspeții imigranți, atrăgându-i constant, capturându-i și abătându-i totodată în singurătate și izolare. Silvia Urdea redă, într-o ingenioasă frescă, imaginea vie, filmul gigant al unei metropole unice în dinamica-i infernală,

cu magnetismul major al unei civilizații globale. O viguroasă prezentare în versiunea autoarei a babiloniei americane – amestec de zgârie-nori, de limbi dar și căutare neobosită a limbii-cheie, codul sesamic (engleza) care le face pe toate celelalte posibile își are originea în punctul de plecare spre America – ambasada SUA din București. Atmosfera de bălci, de sfârșit de lume și începutul alteia noi are în centru două figuri emblematic: domnul Moraru și nenea Ilarie. Primul este interloatorul entuziast care își caută înfrigurat aprobarea trecerii în lumea de miraj a Vestului. El are vederi consolidate și un atașament fervent la valorile acestuia. Îndoilele cuplului Silvia-Nick (care, deși au depus cerere de emigrare și resping relele comunismului și ale cripto-comunismului autohton, nu omit minime precauții) el le respinge ca temeri nefondate într-o lume ajunsă, grație comunicațiilor moderne, „sat global”. El va ajunge în America, urmându-și neabătut propriul vis american. La polul opus se află nenea Ilarie care, întrebând la interviu cu ce scop vrea să meargă la fiu-său, răspunde că pentru a lucra puțin și ca atare este respins irevocabil. Dar înainte de început este sfârșitul, sfârșitul vechii lumi a „tovarășilor”, care la Tg. Mureș (ca și aiurea în România ceaușistă) impuneau un regim clientelar de restricții și obediențe. Atmosfera represivă din mediile intelectuale ale urbei este redată concludent în episodul cu cererea de plecare într-un scurt sejur la o familie din Germania. Solicitanta știa câte ceva despre procedura și capcanele aprobării. Trebuia o sumă minimă de bani, referințe pozitive de la județeană de partid etc. În turul aprobărilor se ajunge la clauza insurmontabilă a „raportului” de călătorie care cerea amănunte despre orice contacte, discuții purtate sau auzite cu persoane „străine”, ca și →

IOAN MARCOȘ

invitația la devoalarea (pe plan intern) a „literaturii de sertar” a redactorilor VETREI. Suplicanta refuză totul și rămâne în țară, cu... „nimic”. Relativ la prezentul plecării (în 1990), o metaforă relevantă o constituie imaginile puse în paralel, a trei aeroporturi: Otopeni, încă „securizat” și modest, Viena – strălucind de curățenie și New York, în care tineri din personalul de serviciu se joacă, într-un răgaz de lucru, aruncându-și ghemotoace de hârtie. Dincolo de valul de speranțe, ceea ce-i așteaptă pe noii veniți este „singurătatea în metropolă”, începând cu condițiile de locuire, strămtorâte și scumpe la New York. Prima chirie găsită e un „basement întunecos”, contra a 700 dolari lunar. În atare condiții stăruie, nu întâmplător, nostalgii mureșene, mai ales cele legate de atmosfera familiară a urbei lăsate în urmă, cu mulțimea de prieteni, de cunoștințe ce marcau traseul casă-slujbă; o întregă comunitate, ținând aproape în ciuda sau poate tocmai din cauza abuzurilor regimului. Sunt judecate șansele românilor față cu „mentalitatea americană”, implicând destulă manipulare, ținerea noilor veniți în condiții subserviente, de săraci ai noii lumi, cei „săraci cu duhul” noii limbi ale cărui taine le rămăneau vreme îndelungată greu accesibile. Protagonista începe lungul șir al muncilor „de jos” angajându-se ca servitoare (va sta 3 luni) în familia evreiască a Shalvei, un prim sacrificiu mai ales de dragul fiului Claudiu, elev în anii timpurii ai adolescenței. În paralel învață engleza, citește Biblia, face cunoștința bunei doamne Mimi, proprietara unui body shop și o excelentă comunicatoare, menținând sentimentul de „acasă”. Cu slujba ajunge curând în impas: Rigida Shalva, geloasă pe spectrul independenței dibuit la „angajata” ei văzută ca bun personal, insistă să-i impună uniformă de subretă, o ține la distanță, ignorându-i sistematic alte merite. „Servitoarea” face eforturi eroice să-și suporte condiția, dar în noțele de acasă îi inventariază meticolos stăpânei toate defectele. (În contrast, mai uman apare soțul ei David). În paralel sunt numeroase reveniri de suflet „în țară”, însoțite de meditația asupra diferențelor dintre civilizația americană și Europa, ale cărei orașe au o arhitectură a firescului, de un monumental ne-amenințător, concluzia fiind respingerea „visului american”: „rămân o europeană”. Acest efect secundar al unei stări subiacente de „homesick” prelungit are rădăcini mai adânci, cu ecouri detectabile în perspectiva asupra a numeroase împrejurări relatate, ca și a unor întinse pagini eseistice. Pierderea

spațiului natal, inclusiv al copilăriei nu poate fi compensată de nimic și niciunde, vinile marii pierderi fiind mereu găsite și invocate.

Evadarea râvnită apare când se ivește ocazia unui nou „job”, de „house keeper” contra locuință și posibilitatea de a-și aduce în locație și familia. Fiul lor va ține companie lui Avi, băiatul stăpânilor, ca partener de joacă. Mutarea prilejuiește întinse considerații despre locuri și obiceiuri, între care ambiția românilor de a se îmbrăca elegant, uneori dincolo de puținătatea mijloacelor: În prezentele condiții, familia naratoarei se profilează pe „austeritate”. Ne sunt oferite, în paralel, considerații subtile despre spiritul de economie local, despre venituri, slujbe („mistica jobului”), „mobilitatea muncii” (copiii și nomadismul acesteia) „welfare state”. Fluxul memoriei include în seria de comentarii o amplă diversitate de subiecte: vremea vara la New York (cei 3 H: hazy, hot, humid), descrierea minuțioasă a casei familiei Garland-Blacker, critica stilului cubist utilitarist american vizavi de arhitectura ideală visată de un Ioanide, expresie a „sublimului estetic”. O plimbare pe malul Hudsonului, prin cartierul central Riverdale prilejuiește o înșirare de nume vestite ale locului, ca și numeroase referințe la zonă în romane/filme celebre. Prezentarea la „interviul” pentru noua slujbă prilejuiește un emoțional flash-back în satul bunicilor, Grid, la culesul cartofilor. Urmează un zigzag înapoi în America, descriind „doctrina kosher” a d-lui Warren, capcanele de la serviciul Imigrări, „înstrăinarea americană” („nu-mi plac megapolisurile”), anii de emigranți americani ai bunicilor – matern și patern. Un grup de instantanee („fotografii de epocă”) evocă figura bunicului Octavian Nedelcu, activist politico-social, versificator de ocazie, fondator și lider al unei societăți de caritate, „Voluntarii României”. Tabloul orașului se întregeste cu descrieri de „parcuri în New York”, noi referințe despre evreii idiș, sau despre „irlandezii zgomotoși” cea despre artiști, stiluri, plata creației.

„Necazuri” de sărbători sunt „alienarea în casă străină”, dorul de un spațiu propriu, spectrul alienării prin muncă epuizantă (cazul mega-companiilor chinezești). Eforturi extreme de organizare în „arta” curățeniei dovedește Silvia cu ocazia sărbătorilor evreiești (lupta sisifică cu „firimiturile”). Tot fără succes sunt eforturile ei de a îndrepta năravurile fiului Avi (furt, minciună), ca și disputa cu părinții mult prea toleranți. Noi „zile și munci”

conduc în zona generalului: contrastul dintre trecutul comunist (imobilitate) și prezentul „liber”, răbdare la „munca de jos” sau alternativa „homelessness”, nații de imigranți (evrei, ruși) organizați, versus românii lipsiți de solidaritate. Contraste șocante contrapun infrastructura de căi ferate din România/SUA, diferența între sistemul funcțional american sau „mircolul chinezesc” și ororile de dezordine autohtone (caz tipic: toaletele din gara Războieni). Eșecul cuplului Vlad/Mara care se „revoltă” nejustificat contra conducerii companiei și ajung mai rău ca înaintea ocazionează dictonul confucian (reluat și în „Mara” lui Slavici): „omul să fie mulțumit cu ceea ce are”. Un curs salutar de engleză prilejuiește comentarii avizate despre „excepționalismul” american opus gălăgiei nonvalorilor, despre „atmosfera degajată a vieții studențești din America”, sau improbabilă confruntare cu un lector de sorginte română, fără substanță și sinceritate. Un subiect de comentariu mereu actual vizează „flagelul armelor”, într-o lume a violenței. Armatorii – consideră autoarea – sunt adversarii reformelor. Între devierile democrației, una din cele mai rele e oligarhia. Interesantă e remarcă despre cetatea ideală platonice, întinsă până la 5000 de locuitori, unde oamenii se cunosc între ei iar comportarea morală are valoare umană directă. Tot aici intră și reproșul adus dictaturii comuniste, care nu a tolerat inițiativa privată (a se vedea epoca mandatarilor). Comunismul s-a definit ca o societate „aplatizată”. În mișcarea de idei a timpului se înscrie și întâlnirea cu un grup de militanți români (între care și P.Mihai Băcanu) care cereau donații de tractoare pentru agricultorii din țară. Obiecția de fond a auditoriului era aceea că autoritățile române de la Brașov de pildă desființează fabrici ca *Tractorul*, care ar fi adevărata soluție a problemei. La încercări precum interviul pentru un job, Silvia U. recomandă sinceritatea, hotărârea în decizie, afirmând prioritatea caracterului. Ajunge norocos în slujbă la Chris, persoană amabilă, comunicativă, post cu avantajul unui apartament spațios. Pagini bune dedică autoarea dispuței cu Chris despre educație (permisivă în versiunea americană, mai fermă în cea românească). Calea ideală e văzută ca una de mijloc, ca în relația fiului Claudiu cu băiatul indian Cunal, binecrescut, cu părinți atenți în educarea lui. Ca o concluzie a multelor discuții pe teme educative, autoarea se consideră o „statornic conservatoare” în materie de școală, societate, familie. →

Legat de „societate”, concludent este episodul despre „mare party mare” la Chris: cu „strolling party” buffet, mâncăruri opulente dar bine alese, cu obiceiuri sănătoase: punctualitate, practicalitate. Româncă remarcă deosebiri de fond: americanii sunt gurmanzi, nu bețivi, la petreceri păstrează dreapta măsură (o petrecere nu durează mai mult de 4 ore). Lasă și ei în urmă „munți de murdărie”.

Nici jobul la Chris nu e fără capăt. La un moment dat aceasta îi cere să lucreze ore în plus, îngrijind de micuța Lauren. Refuză și e concediată rapid. Mișcarea nu e pe de-a-ntregul rea, căci ajung în slujbă la sculptorița Barbara, cu care Nick are o relație de lucru benefică. Se aranjează într-un apartament magnific, intrând prima dată într-o familie de condiție bună, cu care comunică la nivel intelectual, ca spirite afine. Constanta educației e adusă mereu în prim-plan, de astă dată în termenii diferenței între dimensiunea ei publică și cea privată. E sancționat aici elitismul celei private, în genere elitismul educației americane, invocându-se totodată necesitatea reformelor, înspre o societate mai inclusivă. Mărturia continuă cu impresii din „caruselul petrecerilor”, între care interesantă apare, la un party indian, atmosfera civilizată, bunul simț al comunicării, răbdarea și deferența față de interlocutori, muzica bună, în registru discret, de surdină, încurajând conversația.

Seria contrastelor continuă cu opoziția condițiilor de locuire între „autohtoni” („terasa cu taifas”) și imigranții „fără taifas”, ocupațiile localnicilor (sculptorița rafinată Barbara) și cele ale nou-veniților, prăpastia dintre familiile mai vechi, așezate și viața de improvizație continuă a „intrușilor”. Între aceștia, românii li se reproșează lipsa de răbdare, cantonarea „mercantilă” în slujbe modeste, mai bine plătite pe termen scurt (exemplu – taximetria), dar altfel fără reala perspectivă pe care o oferă munca în specialitate. Lipsei de perspectivă i se găsesc rădăcinile înapoi în țara marcată de mineriade, corupție, trădare. Figuri ilustrative pentru soarta unei bune părți a diasporei sunt Sorina, ambițioasă, muncitoare, auto-perfecționistă, Aida (mincinoasă și hooță/cleptomană), doctorul ratat, bețiv, pendulând între ele; prietenele Ella și Lena, pipițe șirete în țară, răcite, individualiste în metropolă, urmându-și fiecare ambiții proprii. Reprezentativ pentru situația românii înstrăinați este grupul „liga română de la Susan”, o patroană inteligentă, urmându-și asiduu interesul de business prin realism și

Corneliu Drăgan-Târgoviște

supraveghere a performanței. Aceste reguli ale sale sunt bine servite de grupul românilor, care comunică rapid românește, au relații interpersonale funcționale, întrețin în același timp concurența, ca și promovarea, au legături de prietenie, socializare, se autoselecționează

și ajută reciproc, la nevoie. Garajul lui Susan este adăpost ca și rampă de lansare spre alte oportunități.

Din grupul de cunoscuți români se desprind câteva cazuri edificatoare. Unul evocat în detalii este al Lenei a cărei „alipire” (undeva într-un tren din Europa) de un rabin slab de înger, dovedindu-se însă egoist și posesiv, se transformă – odată ajunsă în New York, fără legături sau mijloace, în capcană aparent fără scăpare. Activă și ingenioasă, captiva se zbate să scape din strânsoare și reușește în cele din urmă găsindu-și, prin Aida, o slujbă nouă, cu o altă persoană de care să îngrijească, fără legătură cu rabinul. Între anumite limite românii se sprijină reciproc. Ocaziile de a ține împreună sunt micile/mari evenimente private, locurile de muncă, mersul la biserica locală. La un asemenea eveniment (botezul fetiței lui Vlad și Mara), în răspuns la ajutorul Aidei, Lena începe s-o ajute și ea pe Ella. Tot acolo îi cade cu tronc chelnerul arătos Ianis, cu care în cele din urmă se mărită.

Un alt episod mai amplu e cel al Anastasiei Maxim, venită din București, excesiv protectoare cu fiul ei Coriolan. Acesta e un caracter exploziv, controlat însă constant de mamă. S-a maturizat totuși frumos, a ajuns dentist și și-a cumpărat casă în Long Island. Avea însă un cusur: se îndrăgostea repede. Cade în plasa Irinei, cu 7 ani mai în vârstă. Dominatoare, egoistă, închipuită, care-l îmbrobodește cu aerele ei de manageră imaginară. Îl târăște înapoi la Rm. Vâlcea, apoi îl părăsește.

El face covid și moare după boală, cu o embolie și atac cerebral. Rămâ-

nând la români, firul narativ revine la Garajul lui Susan, oglindă limpede a mutațiilor din lumea nestatornică a New Yorkului, loc unde se petrec mereu schimbări: după plecarea mult așteptată a lunecosului manager Gupta, acesta e înlocuit cu Victor, performant, pasionat de inovație. La alt nivel sunt disputele grupului cu Ionică, scepticul inginer venit din Țară. Prietenii încearcă, fără succes, să-i căsătorească pe Ionică și Sorina. Un episod dureros este întâlnirea cu Jean, prieten din copilărie al lui Nick, întâlnit la una din biserici, regăsit în New Jersey, ramolit după un infarct, locuind cu un român contra curățenie. Familia (copiii și soția) îi era în North Carolina. Jean a plecat din România în anii 65, prin Bulgaria. Tenebroasă este imaginea soției care l-a părăsit la strămoșii, pentru un job în N. Carolina. O soartă crudă are cuplul Howard - Therese, cu o afacere de succes. Soțul moare subit, frângându-și gâtul la sala de tenis, lăsând familia și prietenii îndurerăți. Mai târziu Therese își găsește alt bărbat.

Despre oamenii locului și moravuri e vorba în episodul vizitei mamei Barbarei la „copii”. Ține cu soțul un magazin de antichități; călătoresc. În sejurul la fata ei nu se îngrijește de nepot, ci petrece.

Între „ciudățeniile” Americii mai e și acela că bărbații găsesc. La biserica bunului părinte Robin trăiește și preoteasa meschină Amalia, egoistă („totul pentru tine”), bănățeancă la fel ca Mașa. Nu ajută nici cu sfatul. Refuză vopsea de ouă oferită în dar. Opus ne apare Rocco, simțitor, volubil, artist, cu o casă-cuib, armonioasă.

Între taximetriștii întâlniți, o impresie intens negativă face Teo, care după un picnic la munte în grup, băut, insistă să-și conducă mașina, provocând un accident. Venit în SUA înainte de 89, el avea în anii 90 un post de superintendent de bloc, bine plătit. Soția Sabrina, cosmeticiană, avea și ea un salariu bun. Teo dă cu piciorul norocului, îmbătându-se des, și e în cele din urmă dat afară. Comportarea lui de după nenorocire este scandalosă: dispăre de acasă, acuiat la o fostă amantă, provocând disperarea soției și a celor două fete. În cele din urmă Sabrina intenționează divorț și-l lasă pe drumuri.

Câteva intersecții cu „oameni grăbiți” sunt toate negative, fiind fie abuzuri ale ospitalității sau cereri de bani, ulterior nereturnați ori returnați cu mari întârzieri. Presând pentru obținerea „naturalizării”, familia se îndreaptă spre Michigan, zonă industrială, oportună pentru accesul la→

green card. Narațiunea își schimbă focusul pe zona Detroit cu plusurile și minusurile lui. Ni se oferă, cu această ocazie, o temeinică analiză a fenomenului industrial american, cu dezvoltarea orașelor, disputele sociale, evoluția de la debutul boom-ului economic la faza ghetourilor periferice ale negrilor, apoi a așezării albilor pe cercul exterior al suburbiilor, mai curate, mai îngrijite. Ceva din vechea delăsare/ dezordine a rămas până azi vizibilă în orașul murdar, neglijent.

Privit cu rezerve la început, Michigan s-a dovedit pentru familia dornică de afirmare adevăratul „tărâm al făgăduinței”. Având ca atuu o (mai) bună stăpânire a englezei ca și competențele dobândite pe baza mai multor cursuri (de IT, secretarial, birotică), Silvia obține o slujbă secretarială la o fabrică din industria de automobile. Ne sunt explicate afacerile și creșterea companiei Jack Senior/Zucotti. În paralel cu slujba, secretara mai tricotează acasă la mașina automată pulovere unicat. Se plânge de lipsa pauzei de masă și e iar concediată. Nu disperă și urmează un curs de power point. Între timp primim informații despre comunitatea românească, în speță cea apropiată de biserică. Sunt supuse unei analize aprofundate conflictul între generații, preponderența mai vechilor enoriași care-și impun vederile, chiar dacă mai învechite, susținute însă de „sacul cu bani”. Autoarea denunță condiția precară a unor preoți reformiști, deseori constrânși de orizontul strâmt al sistemului de sponsorizări.

Nici laicii nu trăiesc fără dificultăți. Familia Silvie își încearcă norocul și eșuează în câteva scheme îndoielnice de promovare agresivă: angajări de ingineri (aconț 400\$), schemă de sprijin pentru studenți la colegiu (aconț 700\$), time share la un hotel (aconț 2500\$!). Pierderi aspre, dar și o lecție prețioasă învățată. Pornind de la atare exemple, autoarea demarează un extins excurs de considerații politice vizând ”schimbarea la față” a României postcomuniste ca și a Americii conservatoare, individualiste, prin eliberarea de tirania banilor, a corporațiilor, a miliardarilor.

Multe eforturi, dedicarea stăruitoare spre muncă dau treptat roade. Un bun început îl constituie acordarea unui credit de 115.000 \$ pentru o casă. Familia încheie o cumpărătură modestă, înțeleaptă, evitând efectele crizei din 2008, posibila evicțiune etc. Casa cumpărată - neglijată lung timp, a însemnat un dificil proces de restaurare. Cam în

aceiași timp vine și ultimul job, la o companie cu 200 de angajați. Companie mare, cu relații de muncă sănătoase, definite prin flexibilitate și încredere. După un răstimp de muncă susținută, de calitate, angajata Udrea iese la pensie cu o petrecere memorabilă. Această ultimă experiență e dovada că „rezervele de afecțiune ale Americii” față de eforturile și contribuția integră a cetățenilor ei, chiar și cei nou veniți, sunt inepuizabile.

În noua condiție, a „pensiei active”, cuplul mereu motivat cumpără (greșit) un apartament într-o zonă cu negri centr-americieni, unde sunt supuși unor constante presiuni și amenințări. Se mută într-o zonă mai liniștită, pentru persoane vârstnice. Progresează financiar și mai cumpără 2 apartamente.

Între timp, la compania precedentă survine moartea lui Jack Senior, urmată de lupta fiilor din prima căsătorie cu Cecilie, a doua soție a acestuia. O atentă sondare psihologică a sentimentelor Ceciliei revelă regretul genuin pentru adoratul-i soț. Povestea ei, excelent condusă include și calea de ieșire din întunericul singurătății: își regăsește vechea prietenă Rita și comunitatea, împăcându-se chiar dacă parțial, și cu fiii vitregi.

Autoarea stăpânește sigură tehnica alternanței între registrele narative. Analiza politică e urmată de prezentări inspirate ale unor episoade, cazuri individuale ce întregesc tabloul, dându-i o sporită coloratură. O abordare intens critică aduce autoarea în problema imigrației, a cărei reformare e mult întârziată. Sunt respinse măsurile crude, precum zidul lui Trump. Nu e omisă nici moartea imigranților în deșertul Arizona, sau agresarea lor în statele limitrofe. În contraponderă asistăm la odiseea aranelor birocratice legate de obținerea rezidenței. Saga de 10 ani a familiei Jinga e grăitoare: pierderi de acte, regăsire parțială și rezolvare prin uzitarea unei copii a copiei; indolența avocaților, strategia bine stăpânită a amânărilor. De altfel scriitoarea își îndreaptă mereu atenția către compatrioții săi români și strădaniile lor de a se integra și a reuși în ierarhia unei societăți avansate, concurențiale. Unul din cele mai ample episoade (“America, America”) e dedicat unei familii numeroase originare din ținutul Făgărașului (și al autoarei). Povestea ne parvine ca mărturie a uneia din multele surori, Veturia, cu care Silvia se împrietenește. Familia Veturiei, cu 11 copii, are în centru părinții harnici muncind din greu în lunca Oltului. Copiii s-au împrăștiat cu învățatul: la

Brașov, București, Constanța, unde 3 surori au ajuns cu chirie împreună. Prin anii 60 Lucreția cunoaște pe Ben, un evreu simpatic, harnic, care se îndrăgostește de ea. Se căsătoresc. La fel cu Mina care-și găsește, cam în grabă, pe fiul unui colonel din Constanța.

Ambele familii se mută la București. Ben emigrează în Israel și apoi la New York. Trei ani mai târziu ajunge și Lucreția acolo.

Ajutat de comunitatea evreiască, Ben deschide o cofetărie. Lucrează spornic alături de Lucreția. Își achită datoria. Ben întărește treptat legăturile cu sinagoga, îndreptând-o într-acolo și pe Lucreția. O vizită simplă la un doctor revelă tragedia: cancer la sân. Disperare. Ben o cheamă pe Mina să-și asiste sora. Ceea ce aceasta și face, cu deplin devotament.

Pagini profunde scrie prozatoarea despre iubirea adâncă dintre cele două surori greu încercate, care însă găsesc prilej de bucurie evocând clipele rare de viață fără griji, din anii copilăriei. Sunt evocate detaliat boala și moartea Lucreției, urmate de istoria apropierii dintre Mina și Ben, însoțită de ample incursiuni în spectaculoasa metropolă culturală americană.

Încheierea stăruie asupra bătrâneții părinților, mai ales a mamei, figură aparte de înțelepciune și cumpătate țărănească, izvor de pilde și proverbe, învățături de minte. Mișcătoare e scena despărțirii ca plecare a fiicei din curtea părintească unde mama, la apus, încă rămâne.

Fragmente în Babylon sunt o tentativă majoră de a induce sensuri profunde în mișcarea aparent browniană a unui mare număr de personaje. O construcție epică ambițioasă, înglobând multiple mărturii ale prefacerilor și devenirii unei metropole moderne de dimensiuni copleșitoare. În deosebire de vechiul Turn Babel, care se prăbușește sub povara umornei truții omeștii, Babelul newyorkez se înalță și coboară mereu, în bătaia istoriei. Ubicuitatea prezenței autoarei în măruntaiele complexei megastructuri dă măsura marii ei realizări epice. O carte „zguduitoare” (N. Băciut) prin amploarea dramelor umorne implicate, și totodată un triumf al unui talent narativ de resurse neobișnuite.

Corul de voci ale romanului aduc în prim-plan ecourile unei aventuri într-un spațiu fără egal în civilizația contemporană. Silvia Urdea – un autor care și-a reprimat ani buni un talent scriitoricesc viguros, își ia acum deplin meritata revanșă.

FRAGMENTE DIN BABYLON

DIN FAMILIE ÎN LUMEA ÎNTREAGĂ

Editura Vatra veche a publicat în anul 2022 cartea *Fragmente din Babylon* semnată de Silvia Urdea, o carte complexă. Nicolae Băciut, directorul editurii, a scris prefața, a scris-o cu sufletul și mintea, accentuând importanța ei pentru viața cititorului român de azi și de mâine. Reținem din această introducere în peisajul povestirii: „Asistent universitar, doctor în filologie, cercetător științific, autor de cărți – e statutul unei condiții de intelectual, cu principiile bine consolidate, Silvia Urdea nu putea accepta pe nemestecate tocmai ceea ce disprețuise acasă, dar a trebuit să înfrunte o societate care i-a livrat prea multe iluzii. Și a trebuit să o ia de jos, în America, răbdând umilințe inimaginabile acasă, în proiecția visului american.

<<Mă chinuia într-o oarecare măsură orgoliul meu profesional, realizează la un moment dat Silvia Urdea. Chiar așa de rău am ajuns ca să fac menaj la cineva tot atât de educat ca și mine, dar care avusese norocul să se nască pe pământul unei țări care dictează?>>”, (p.7).

Avem în paginile cărții un *jurnal* de familie, un *jurnal* personal, o compunere complexă în care regăsim fragmente de roman, monografie, elemente de literatură comparată, istorie modernă, puțină politică, poezia narațiunii. În mod evident, scriitoarea, bună cunosătoare a firului roșu din literatura română și literatura universală, a pus pasiune, suferință, dorința de a deschide noi orizonturi pentru generațiile care au intrat în capitalismul globalist, în Satul Global, ca să spunem așa, după „lovitura” din 1989 văzută la București. Se simte dorința Silviei Urdea de a fi *profesorul de viață*, o situație mult mai complexă, de a explica, de a analiza, de a marca valorile care pot afecta oamenii. Sunt momente de existență trăite pe piele proprie, se simte fiorul, fragmente documentate, legate strict de subiect: odiseea omului în Satul Global. Sinceritatea ei este copleșitoare și convingătoare, trăirile din carte sunt, însă, autentice, numele personajelor, se înțelege, sunt fictive. Autoarea are curaj, realism, puțină poezie, luciditatea necesară pentru a

prezenta oamenii, destinele lor, necesitatea scopului în viață, valorile care contează în orice societate, credința care le unește pe toate. Nu este singurul personaj deși povestea este la persoana întâi. Sunt personaje complexe care apar și joacă rolul ca într-un film modern, crud pe unele locuri. Autoarea este o generoasă, sigur numele acestora este impus de sensibilitate și decentă.

Marcată de telenovela occidentalului, atât de bine conținută înainte de 1989 în mintea oamenilor, familia autoarei migrează în anul 1990 în America. „Acțiunea” jurnalului se întinde până în 2020 și cuprinde o felie de timp suficient de consistentă care să prezinte fuga după un ideal visat. A spera e omenește, speranța dă energii nebănuite, forțe pe care individul le controlează greu. La finalul povestirii, reținem că această familie nu s-a lăsat copleșită de noile experiențe, a dominat presiunea inerentă schimbării structurii sociale. Viața depinde, la fel și fericirea noastră, și de relațiile cu ceilalți oameni. Familia glisează între faliile sociale deschise între societatea ceaușistă, zisă comunistă, și societatea libertății, zisă societatea tuturor posibilităților, din America. De la dictatură la libertate și libertinaj, de la blocaj și orizonturi roșii la orizonturi albastre. Chiar dacă migrația se petrece imediat după evenimentele tragice din decembrie 1989, din România, situația socială de aici nu se schimbese la acea dată. Migrația se dovedea un fenomen mult mai complex decât arăta propaganda dintr-o parte sau alta a oceanelor. Birocrația, regulile statului și regulile nevăzute ale funcționarilor au

complicat mult situația migratului din orice țară, mai ales din România marcată de tare și neputințe istorice. Propaganda de orice fel a avut efecte catastrofale asupra destinului oamenilor. Sunt descrise etapele, zonele, suferințele. Cititorul intră, astfel, în labirintul social al libertății modelate de libertinaj și rigoarea valorilor economice. Propaganda nu acoperă realitatea, doar îi dă forme de falsă solemnitate, generând credințe false.

„Acțiunea” jurnalului alternează între evenimentele din America și nostalgiile despre România, se petrece în două lumi simultan. Eroi nu se pot rupe total de rădăcini, se adaptează greu, treptat, prin suferință, luând viața de la firul ierbii. În America nu conta situația socială, pregătirea din România, conta să „faci bani” pentru a trăi pur și simplu și a visa că vei fi mult mai bogat decât în fosta „vatră” sau decât cei din jurul tău.

Așa cum am arătat, cartea este și un manual de supraviețuire, înțelegerea noilor valori dintr-o altă societate și, aplicarea lor în viața de zi cu zi, înseamnă supraviețuire și biruință, nu numai socială ci și spirituală.

- Jobul devine o religie, menținerea lui, arta de a rezista. Primul „job” însemna și acceptarea treptei de jos, slujnică într-o casă de americani. Se ajunge la mistica jobului, la ritualul de fi mereu de acord cu „stăpânii” (p. 46).

- Accesul la un job e condiționat și de relațiile cu alți români din America, s-a format o solidaritate între aceștia. Solidaritatea, însă, este de multe ori iluzorie, evreii sau rușii având mult mai multe instrumente de a se sprijinii unii pe alții (p. 204).

Erorile lingvistice aduc individul în situații neprevăzute, iar religia jobului are și ea de suferit din cauza limbii vorbite în America, una pragmatică, stoarsă de semnificații spirituale (p. 111).

Jobul aduce bani, aceștia reprezintă standardul social, modul în care persoana e pragmatică până la maximum suportabil. Banca este un reper al acestui standard, dar și acolo apar cinici, mereu puși pe căpătuală (p. 116).

Eroarea imigrantului e imensă în momentul în care calculează raportul dolar/ leu, logica este una afectată de sentimentalism. Banii reali înseamnă și viață pragmatică și de →

CONSTANTIN STANCU

un succes acceptabil, pe un alt palier decât în România (p.120).

Marile companii fac legea în societate, dictatura politică e înlocuită de dictatura economicului. Libertatea și accesul la justiție domolește foamea acestora după putere, numeroasele litigii promovate de cetățeni aduc un minim de echilibru social (p. 348).

Există un despotism crunt în companiile de familie, acolo regula este făcută de patron și neamurile sale, angajatul nu are prea mari șanse de reușită în câștigarea unor minime drepturi. Riscă zi de zi în fața acestui despotism economic, cauzat de relațiile de familie (p. 432).

Formele violenței în America sunt diferite, neașteptate și inedite. Eroina se trezește umilită la maxim în familia în care slujea, stăpâna casei îi impune „uniforma femeii de serviciu”, deși știa că aceasta avea o bună pregătire la nivel universitar (p. 38). De la uniforma impusă de comuniștii din România la uniforma care să puncteze starea socială a individului. Forme diferite ale aceleiași umilințe.

Pe străzi există mereu riscul unor ciocniri violente cu indivizi căzuți pe scara socială, atenția se impune a fi la maxim (p.59). Situația este cauzată de sărăcia maximă și cultura violenței. Brusc, familia Urdea cade într-o bătaie cu borcane de sticlă pe o stradă, pericolul este maxim, moartea se poate ivi din orice gest al acestor „trupe” de cartier (p. 374). Pe de altă parte, *uniiucid din plăcere*, un reper social crunt care marchează viața omului simplu în orașele din America (p. 146).

Eroina este nevoită să învețe noi deprinderi și noi activități la o vârstă înaintată, alături de tineri și chiar adolescenți. Efortul e mare, generează ambiția de a răzbi și noi energii (p. 249). Experiența de viață este un avantaj până la un anumit punct, dar ruptura dintre generații este evidentă.

Familia are o mare importanță, de-a lungul jurnalului autoarea ține să menționeze forța care i-a dat-o soțul prezent și copilul, necesitatea de a-i crea acestuia o situație, un viitor prin care să aibă statul social asigurat prin educație, înțelegerea mecanismelor sociale, menținerea legăturilor între membrii familiei. Creșterea și educarea copiilor înseamnă un adevărat efort spiritual, material, existențial. Diferențele de educație sunt vizibile între România și America la acest

nivel, și totuși, la noi educația era mult mai aprofundată. Sistemul de educație american, bazat pe contribuții (totul costă) duce la fenomene sociale neprevăzute în care au de suferit copiii. Școlile nu riscă să piardă părinții care contribuie la venitul școlii, de aici multe *compromisuri* care afectează nivelul de învățământ al celor tineri (p. 211).

În America familia are un statut aparte, reprezintă un punct de reper în care oamenii se regăsesc. Emanciparea femeii este o realitate, uneori greu de înțeles de cei din Estul Europei, bărbatul având și el obligații în casă, de menaj și gospodărire (p. 370). Casa în sine, ca edificiu, reprezintă un reper, societatea americană acceptând că marele efort al familiei este standardul social reprezentat de locuință (p.389).

Presiunea generată de adaptarea la noua realitate a societății libere, marcată de libertinaj, are efecte asupra individului, apar situații hilare, abateri de la viața normală, general acceptată. La un salon de înfrumusețare, cu succes în zona de activitate, patroana are deviații sexuale evidente, ajunge lesbiană, provocând neplăceri celor din jur, inclusiv a celor din familia sa (p.170). În alte situații, femeile/ bărbații se acomodează cu singurătatea și folosesc „jucării sexuale”, uneori ostentativ (vezi scena cu „vibratorul” dintre Ionică și Sorina); (p.355). Societatea, prin felul ei de a fi, afectează ființa umană, ieșirile sunt în marja de libertinaj acceptată de societatea americană, morală fiind suspendată de noul etalon social.

Dramatică este situația copiilor. Ei sunt lăsați la libera lor alegere într-un moment al vieții în care nu au discernământul format. Jocurile pe noile dispozitive electronice și pe calculator îi aruncă într-o lume iluzorie. Violenta, lipsa de sensibilitate afectează mințile și trupurile lor fragile. Se pare că sunt pregătiți pentru o lume în care sensibilitatea este eradicată în numele accesului la bula individuală de barbarie. O întoarcere la scenele din peșterile epocii de piatră, peștera fiind înlocuită de „camera copilului”, presupus a avea personalitate. Unii dintre copiii ajung să mintă, să fie cleptomani, se depărtează de rigorile învățământului necesar, părinții îi idolatrizează. Silvia Urdea, cu ochiul exersat de dascăl, vede situațiile

Corneliu Drăgan-Târgoviște

din casa noilor stăpâni și înțelege direcția în care se mișcă viitorul. Punctează aceste scene cu seriozitate și responsabilitate. Tăcerea, însă, impune noua paradigmă socială. O concluzie asupra fenomenului: „*Jată că ceea ce se petrece în familie, în școală, în relația dintre sexe, în guvernul unei supraputeri poate influența enorm pulsul întregii lumi*” (p. 222).

O forță aparte, în această călătorie de lungă durată, îi este dată de credință, autoarea observă modul în care biserica își face rolul în societate. Din păcate, depărtarea de rânduiala creștină ia forme speciale într-o societate în care „banii vorbeste”. În comunitate penticostală noii veniți în America sunt ajutați sub condiția acceptării regulilor așa zis evanghelice, trecute prin teologia libertății. În schimbul ajutorului, cel aflat la strâmtoare trebuie să accepte schimbarea sau integrarea în biserică și contribuții financiare la prosperitatea comunității penticostale. La ortodocși, biserica se află sub controlul liderilor locali care impun reguli stricte și consideră biserica o investiție imobiliară. Specializarea liderilor religioși nu are importanță, contează doar acceptarea regulilor locale impuse de cei cu resurse materiale și logistică (p. 442). Analiza este pertinentă și atrage atenția supra fenomenului de „captivitate în Babylon” pe care fruntașii religioși o promovează din rațiuni sociale, nu divine.

Un fenomen aparte e „escrocheria” cu visele oamenilor. Grupuri de „antreprenori” și „manageri” specializați vând iluzii celor care speră într-o viață mai bună. Organizarea de evenimente spirituale, inițiatice, de servicii sociale se operează cu cinism, scopul este atragerea banilor celor inocenți. Sumele sunt considerabile, ștaiful face parte din jocul absurd a iluziilor →

la promoție: autoturisme elegante, costume de firmă, pliante homerice tipărite: marele nimic care vrea să ofere totul (p.445). Sunt experiențe care au marcat viața a mii de oameni, rămași cu buzunarele goale și iluziile certificate de noua tehnică a manipulării sociale. Iluzii la promoție...

În 11 septembrie 2001, familia Urdea reușește să obțină „green card”-ul pentru șederea definitivă în America. A fost o luptă de zece ani, timp în care speranțele au rămas intacte. Avocații au avut ca țintă banii celor care speră, deși situația putea fi rezolvată, pe baza dovezilor pertinente, cu mult timp înainte. Gustul amar al experienței este acoperit de bucuria reușitei. Avocatul angajat nu a schițat nicio urmă de regret în fața remarcilor judecătorului și a reproșului făcut de solicitanții/ clienții care au sperat în tot acești ani, nu puțini (p. 477). Inocența are un preț, uneori onorariul ajungând la 20.000 dolari, ceea ce reprezenta un efort material consistent. Sistemul de drept este scump și greu de pătruns de omul obișnuit.

Analizând viața politică, Silvia Urdea constată că puterea economică domină viața partidelor și a oamenilor. În timp ce marile companii, la fel ca în socialism, beneficiază de subvenții de la guvern, omul simplu este lăsat să se descurce, la fel ca în capitalismul consolidat. Problema imigrației este rezolvată aproximativ, diferitele guverne (republican/ democrat) nu au putut tranșa problema în favoarea celor care vin în America, deși America beneficiază de aportul de inteligență venit din Europa sau din alte zone ale lumii. Marile realizări sociale se datorează și acestor oameni veniți de departe să-și realizeze „visul american”, o realitate între pragmatism, mit, legendă, birocrație, cutumă (p. 90; p. 451). Până la urmă, cei mulți și harnici fac/ au făcut/ vor face o societatea agreabilă.

Cu toate experiențele dificile, familia învinge, înțelege că regula în Satul Global este riscul afacerii, munca grea, speranța, răbdarea. Prin creditul obținut, familia își realizează visul și certifică biruința asupra sistemelor sociale din care au evadat și au rămas captive. Creditul obținut le permite să aibă „casa de casă”, un loc al familiei, templul în care se

adună și se răzună încercările, frustrările, eșecurile, succesul (p. 454). Un amestec de bucurie, durere, tristețe și detență socială.

De multe ori, jurnalul ne prezintă pagini despre România. Întorcerea cu privirea spre locul de unde au plecat cei din această familie, este un ritual și exercițiu necesar pentru supraviețuire. Credința, amintirile despre o lume liniștită și formată în mediul natural, cu sărbătorile creștine tradiționale, aduc pacea necesară. Basmelor românilor sunt mult mai profunde decât basmele moderne ale lumii occidentale. Regretul că, în țară, după 1989, societatea nu și-a găsit echilibrul și drumul spre o vreme a marilor realizări se simte tot timpul. Corupția politică, economică, spasmele sociale, lașitatea care au dominat societatea românească, în acea perioadă de tranziție, sunt momente de durere pentru cel care a migrat spre o lume mai bună.

Veștile din țară sunt necesare, uneori ajung deformatate, alteori sunt dureros de reale și asta marchează pe cel plecat de la vatră.

Familia răzbește prin speranță, credință, fără să uite rădăcinile. Oricât ar fi de amare...

Meritul scriitoarei Silvia Urdea este de a reda cu realism și, totodată, documentat viața aflată între două lumi.

A apelat la marile teme ale Bibliei, la literatura universală și literatura română, s-a documentat despre locurile prin care a trecut, despre viața politică și socială din America, reușind să ofere un tablou echilibrat, pertinent, despre epopeea unor români în căutarea unei patrii mai bune, deși, omul în sine, plămădat a Creatorului, este în căutarea patriei cerești. Sunt prezentate istoria unor locuri din America, vezi zona Riverdale.

Este prezentat fenomenul pensiunilor pentru imigranți. La fel și istoria românilor din America, datele fiind rezonabile, autoarea apelând la monografiile solide, cum ar fi: Ștefan Străjeri, *Românii de la Marile Lacuri*, București: Editura Amarol, 2014. Sau lucrarea lui Jeffry D. Sachs, *The Price of Civilization*, Random House, 2012, despre lumea occidentală...

O carte care merită citită și o lecție despre demnitate și luciditate.

O situație din New York, o cântăreață de operă cânta pe stradă, o

voce superbă în mijlocul lumii: „Întreaga întâmplare cu solista de operă pierdută în mulțimea pestriță a metroului o consider emblematică pentru fenomenul de erodare a substanței umane din cadrul relațiilor sociale. Manipulat într-un stil tehnocratic, cu indiferență față de emoțiile și sufletul lui, omul contemporan este marcat de un acut proces de depersonalizare. El e mai mult un număr decât o ființă. Magalopos-urile nu fac decât să accentueze singurătatea individului și anonimizarea lui” (pp.91-92).

Problema migrației în lumea modernă, capacitatea de adaptare într-un nou context social, într-o altă țară, temele acute ale istoriei de acum într-o lume globală, au făcut obiectul și altor cărți, dintre acestea putem enumera: Remus Valeriu Giorgioni, *Cei șapte morți uriași*, Editura Eikon, 2014; Marina Almășan, *Și eu am descoperit America*, Editura Leda, 2016; Nicolae Băciuț, *Exilul din exil*, Editura Vatra veche, 2021 etc.

De altfel, Nicolae Băciuț, editorul, ține să arate în prefața la prezentul jurnal diferențele de abordare a fenomenului, diversitatea în suferință și în așteptări ale omului modern în cărți diferite, raportat la prezenta.

Titlul cărții este dat de viziunea asupra istoriei așa cum apare în *Apocalipsa* (Biblia), unde este prezentată Babylonul. Istoria captivității unui popor dus într-o țară străină, în ciuda voinței sale, dar pe baza păcatelor și erorilor proprii ale indivizilor care-l compun, este un moment de referință în istoria umanității. Marii teologi și filozofi au explicat fenomenul.

Silvia Urdea ne prezintă, cum modest o afirmă, fragmente din această narațiune/ episod cu nuanțe divine și bazată pe revelație/ deschidere spre noi orizonturi spirituale... Fragmentele, însă, pot face imaginea întregului, cu ajutorul speranței și a credinței...

Nicolae Băciuț, scriitor și editor, ține să precizeze în prefață: „**Fragmente din Babylon nu e un simplu <<jurnal>>, în sensul propriu al conceptului, ci mai degrabă o carte complexă de memorii, în care, ca într-un melting pot, au fost strânse laolaltă toate amărăciunile și bucuriile, toate deziluziile și împlinirile, tot trecutul și toate proiecțiile viitorului** (p.12).

Spectacolul cotidian

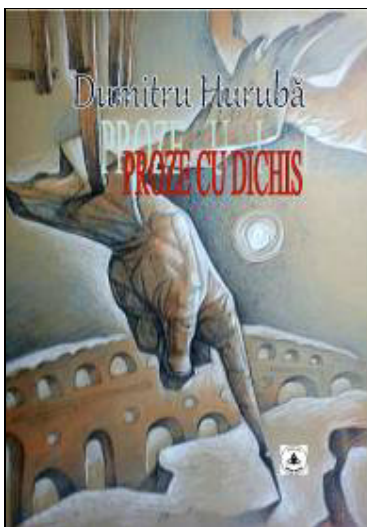
sau „PROZE cu DICHIS”?!
(I)

„PROZE cu DICHIS” este noul titlu sub care Dumitru Hurubă a grupat un mănunchi dens de scurte povestiri a căror scriere se bazează pe istoria naturală a societății românești, pe care o explorează în mod sistematic, atât la nivel individual cât și la nivel de grup social, cu accent pe funcționarea societății, reușind să picteze o vastă frescă a timpului său, care va putea servi drept referință pentru generațiile viitoare.

E o carte care vizează ridiculizarea unor tipologii umane, satirizarea moravurilor sau reprezintă întâmplări și personaje, într-un mod ilariant, prin folosirea diverselor modalități de realizare a comicului, dar este și cartea care evidențiază complexitatea ființelor și imoralitatea profundă a unui mecanism social în care cei onești sunt zdrobiți, în timp ce politicul venal triumfă.

Scriitor obiectiv, cu o mare inventivitate, surprinde în opera sa o lume diversă, în care se detașează tipuri umane de o mare pregnanță. Înzestrat cu un acut simț al observației, autorul a creat tipuri umane care au fost captivate de adevăr. El descrie cu precizie diferitele aspecte ale realității, indiferent dacă e vorba de tehnici de speculație financiară, ținuta unui conducător de firmă, a unui angajat obscur, reprezentant al bisericii ori al unei instituții de învățământ etc. Și are mare grijă cu aceste detalii, meritând eticheta de scriitor realist, căci redând realitatea actuală cu multă ușurință, împinge toate detaliile într-o hiperbolă, forțând spectacolul cotidian să se transforme într-o viziune... ilară. În majoritatea prozelor cuprinse în volumul la care ne referim, „scena” e reprezentată de „multinaționalele” care au apărut „ca ciupercile după ploaie” în locul defunctei industriei românești postdecembriste.

Dar, să începem cu conducătorul de instituție, directorul *Multinaționalei*, așa cum apare el în conținutul cărții, indiferent de numele pe care îl poartă : Fleandură (**Spre limpezirea minții**, p. 94), Mărgău (**La terminarea programului**, p.127), „generalu” (**Zaraza cu țâpurituri**, p.124). Ca om, împărtășește aceleași plăceri bahice cu angajații: „conducătorul

instituției noastre, aflat într-o spectaculoasă stare de ebrietate, pornise spre casă vociferând nervos:

–Ce, mă, subalternilor, credeți că nu știu drumu spre casă? Ia, uități-vă numa!

Și-o pornise vitezeste pe mijlocul bulevardului, mergând în patru labe... (**Monoliții**, p.73); „Colegul Spârdea, de la sectorul „Sistematizare” s-a înfierbântat, mai ales că „storsese” și vreo două pâlinci dintr-o sticlă vopsită alb ca să nu se prindă lumea de conținut...” (**Vis cu arhanghelul Gavril**, p.98).

Ca orice director cu multe relații, are grijă să își angajeze și soția pe o funcție de decizie, bine plătită: „–Dragule, i se adresă ea directorului, gata, s-a terminat ședința: obținui funcția de manager general, așa cum vrusăși – relația ta la Bruxelles a ținut, așa că poți să mă feliciți, dragule.

Da’ cine dintre noi n-ar fi îmbrățișat-o pe noua manageră?

–E nevastă-mea, zise directorul ca un fel de scuză, dacă nu o cunoașteți...

N-o cunoșteam...

–De mâine, domnilor, zise ea, să intre oamenii la tăieri pe Dealul Andricanilor și Dosul lui Leucă.

–Bine, dar..., încercă Brexitu.

–Nu există nici un dar! E hotărârea conducerii Multinaționalei și a directivei... (**Monoliții**, p.76).

Nu sunt uitate nici alte rubedenii ale directorului: „–Da, mă scuzăți, dom director, cu niște mangoți nu ne ating ăia la teșcherea?, întrebă Brexitu, care era și nepotul vitreg al directorului, smuls cu greu din sânul celei mai puternice grupări de dro-

gați din oraș.” (**Monoliții**, p.74). Limbajul argotic se asortează perfect cu mediul din care provine acest personaj, Brexitu.

Ajuns în funcția de director, o pretinsă cunoștință veche (din timpul grădiniței) apelează la el pentru a-i angaja odrasla, iar acesta acceptă aflând că este vorba de o recompensă: „Cum să nu, omule? Are și ea o facultate, o diplomă, o profesie... Nu, mă, Gicule, nu a lu’ Filpeanu – fiime... Bine, mă, mersi și okei, ți-o trimit dimineață, da’ să-i faci tu cererea, că nu prea le are cu astea... Bag-o într-un birou și dă-i ceva să moșmondească și ea... Că altfel e harnică și-i umblă mîntea, da’, știi?, trebuie să-i dea cineva indicații, înțelegi? Nu le prea are cu scrisu’, cu astea, că a terminat la aia, cum îi zice, mă?, școala la distanță, de m-a costat doi porci de Mangalița și un vițel de Siementală – știi tu... Bine, okei-okei! Da’ să mai știi, numa’, că ea din copilărie, din respect pentru învățătură și școală, a stat cât mai de parte de ele – ha-ha-ha!... Da’-i ageră la mîntea și ascultătoareeee, ce n-ai văzut!... Da’ la scriiis, mă Gicule, mă colega, parcă o dă spre japoneză. Sau vo fi scriere cuneiformă nouă? Nu știu, că nu le am nici eu p-astea, cu gramaticile! Ia vezi, tu, că te pricepi la vechituri lingvistice... Da, sigur, tac și ascult! Ce, cum? Stai, un picuț, omule: nu ești Gicu Fleandură?!? Nuuu...! Uay, frate-mio, ce le amestecai, ’tui parascovenia mă-sii și fir-aș a...! Ghiveci făcui – iertăciune mare! Da’, dacă tot dădui de matala, nu mă poți ajuta în problemă? Că dau și eu ceva, adică facem să fie bine... Ies și eu la interval cu un vițel, un porc, o damigeană... Permis de conducere? Sigur că are!” (**Spre limpezirea minții**, p.96).

Însă, pe lângă angajările descrise mai sus, ca director care se respectă, trebuie să mai aibă nisaiva avantaje, iar un personaj, Gânțanu, îi reamintește: „–Vezi, mă? Ai funcție, ai mândruțe câte vrei!” (**Spre limpezirea minții**, pag. 94).

Directorul îi cere cu asprime (doar de ochii lumii) secretarei sale agramate, Profira: „–Doamnă, mie să-mi folosești semnele de circulație prin gramatică, okei? Altfel ne certăm urât, urât de tot, dacă mă pricepi...” [...] Însă, în orice caz, mîntea secretarei s-a înțepenit, fiindcă pe →

DOINA BĂLȚAT

fezbuic nimeni nu folosea chestii de alea, iar învățăturile de la gimnaziu, se pierduseră, oho!, în negura vremii.” (Zoo de la serviciul tehnic, p.6).

Avertismentul directorului nu prea e luat în serios de către angajații care asistă la discuție: „Directorul? Să se certe cu secretara?! Se ține de glume, șefu, am gândit noi – păi, nu li se dusesse vestea de amanți ce erau?” (Zoo de la serviciul tehnic, p.6). Însă secretara este plină de nuri căci, după vederea decolteului acesteia, lui Zăronea de la Serviciul Tehnic „i s-au blocat coardele vocale [...] aproape patru ore n-a mai scos niciun sunet articulat, doar mârâieli de motan în călduri”. (Zoo de la serviciul tehnic, p.5). Limbajul secretarei este unul de maidan, suburban căci, simțindu-se insultată, îl definește pe Zăronea: „– Măgar, broșcoi râtos (e drept că avea niște chestii pe față...), țărăn de la coada bouului, porc, viperă cu pretenții, fiu de Neanderthal, animal necatalogat azvârlit în biroul nostru de intelectuali de o pororoca amazoniană... [...]–Bă, Zăroane, ești un fiu de cățea maidaneză corcică cu...! Animalul naibii!” (Zoo de la serviciul tehnic, p.7). Adică „a devenit mini grădinișă zoologică”...

Remarcăm în această carte prezența a numeroase figuri contradictorii și strâns asociate, creând alături de un personaj un altul, care îi seamănă în anumite aspecte, în timp ce se abate de la el în altele. Este cazul unui alt tip de secretară preferat de director: „Vineri, la terminarea oficială a programului, secretara Mariana Limbușeanu deschise ușa biroului nostru și zise cu vocea ei de autistă speriată de urs:

–Am sarcină di la domnu director Mărgău să vă anunț că imediat aveți ședință...

–Numai de-atâta sarcină a fost în stare?, s-a minunat Brișeanu cu inocență.” (La terminarea programului, p.127).

Chiar și femeia de serviciu are șansa de a deveni favorita unui director sfiorar: „s-a făcut referință cum că recomandarea pentru angajare a femeii de serviciu, a fost acceptată de o comisie special constituită, care a urmărit cu prudență, maximă vigilență și exigență desfășurarea celei mai grele probe a viitoarei nou angajate, probă anunțată de președintele comisiei, inspectorul de personal Durligă, cu nutra lui de „porc mistreț fugărit

de hăitași”, cum l-a descris Linela de la „Contabilitate” după o ceartă inutilă:

–Domnilor colegi, a devenit el generos, dacă doriți, puteți asista la ultima probă de lucru a viitoarei noastre colege, respectiv, măturarea scărilor de jos în sus.” (Zaraza cu țâpurituri, p.124).

Naratorul nu își lasă cititorii în suspans, el le descrie și acestora în ce constau proba de angajare și dificultățile acesteia, bibliografia, comisia exigentă, invidiile datorate execuției ireproșabile a sarcinilor de lucru etc.: „Din fericire pentru viitoarea colegă, ea fusese informată la timp ce probă avea de dat, din bibliografia care-i fusese pusă la dispoziție: ordonanțe de urgență, legi și norme de aplicare, instrucțiuni de ultimă oră, Regulamentul de ordine interioară (ROI), plus participarea la concursul pentru ocuparea postului – una dintre cele mai mari măsuri pe care le-a suportat Multinaționala. Drept urmare, femeia s-a prezentat în fața comisiei îmbrăcată corespunzător de sărăcăcios, adică purtând un compleu, compus dintr-o jachetică ușor jerpelită, continuată cu o fustiță suficient de mini ca să arate cât mai convingător neajunsurile în care își țara ea zilele.

Urmărindu-i priceperea și hărnicia la măturatul scărilor treaptă cu treaptă către etajul superior, cei cinci membri ai comisiei aprobau, prin înclinarea capului cu responsabilitate și înghițind în sec asistați de noi, angajații, la fel de... Profesionalismul de care a dat dovadă la măturatul scărilor de jos în sus, a dus, în final la o primă de angajare cât trei salarii ale Venerei, care a și reacționat la prima ședință de sindicat:

–Ați văzut, stimați colegi, dacă te pricepi să îți cum treabă de coada măturii?” (Zaraza cu țâpurituri, p.125).

Scriitor de un realism obiectiv

Corneliu Drăgan-Târgoviște

remarcă de fiecare dată și modul în care sunt numiți directorii, iar acest lucru e afirmat prin vocea vreunui personaj: „–Bine: facem o cerere colectivă, închidem șandramaua și plecăm!

Într-un asemenea moment, instituția este transformată din Coteț în șandrama, iar Multinaționala pierzându-și o mare parte din prestigiu, devine o firmuță oarecare, iar directorul general un conducător semiratat, un parvenit, un ins fără scrupule, un...

–De fapt, cine e, bă, directorășu ăsta! Un nimeni, un lingău politic de prima clasă, un fragment din scursorile societății și un parvenit cu doctorat plin de plagiat, clarifică Spârdea ultimele... neclarități.” (Vis cu arhanghelul Gavril, p.97-98). Alteori chiar naratorul face aprecieri obiective: „În realitate, lucrurile stăteau foarte simplu: statutul directorului general împodobit ca o sorcovă cu epitete, avea la bază numirea sa în funcție pe criterii clar-politice plus incompetență profesională – dosar beton!” (Zaraza cu țâpurituri, p.126). De aceea conchide: „apropo de „șeful nostru cel mare”, avem obligația moral-cetățenească să păstrăm un moment de pioasă reculegere având în vedere că, în cazul unui ordin de condamnare la moarte a tuturor directorilor, el ar fi o victimă sigură, dar atât de nevinovată, încât nici procurorii cei mai experți n-ar fi în stare să-i construiască un dosar ca lumea. De ce? Fiindcă, după investigațiile unei autorități judiciare, cumulate cu rezultatul final dat publicității de o comisie înființată la nivel de firmă, cunoscută și apreciată în toată urbea, el a fost angajat la noi ca individ sub acoperire, ceea ce imediat ne-a umplut de respect și de teamă. Acum, între noi fie vorba, acoperirea era o chestie pe care am considerat-o oarecum stranie sau eufemistică după ce i-am găsit ramificații epitetice precum: prost, fraier, mitocan, corupt, delapidator, meschin, violent, pedofil, delator, traficant, indecent, mârlan, grobian, afemeiat, infidel, nesimțit, denunțator, escroc și etc. Ca să nu mai spun și că era amantul femeii de serviciu, o tinerică vânjoasă și nurlie, e adevărat, pe care o angajase la firmă pe bază de concurs de împrejurări și competență...→

–...Sexuală?, s-a interesat cu veselă malițiozitate Tincuța, șefa „Serviciului Economic”, aflată în opoziție după ultimele alegeri.

–Da, doamnă, pentru că, în ce te privește pe dumneata, când te văd mi se volatilizează virilitatea, i-a zis „generalul” la o ședință de analiză...

Zdrang!

Însă, din partea noastră, aplauze prelungite, urale, scandări anti Biden, NATO și Putin, urmate în scurtă vreme de liniște deplină, după care am auzit vocea umilitei:

–Mă voi plânge conducerii partidului meu că jigniți opoziția!...

–Uraaa! Uraaa!, au strigat câteva voci răzlețe. Trăiască opoziția în frunte cu Tincuța! Uraaaa!” (Zaraza cu țâpurituri, p.123-124).

Politicul răzbate și printre angajați, iar naratorul analizează formele parvenirii și ale parvenitismului, ca trăsătură tipologică a omului, urmărind ambiția și orgoliul unei lumi care trăiește un moment favorabil afirmării politice. Lumea surprinsă în operă este concretizată istoric, autorul proiectându-și întreaga viziune în spațiul românesc. Această trăsătură a operei îl apropie de I.L. Caragiale. Din acest motiv, continuând pe linia impusă de aceștia, i-am putea numi pe cei doi autori (Ion Luca Caragiale și Dumitru Hurubă) mari „patrioți” români...

Dumitru Hurubă fiind un scriitor cu o percepție deosebită a vieții cotidiene, surprinde o lume diversă, în care se proiectează tipuri umane definite printr-o dorință acerbă de parvenire. Prin acest caleidoscop de figuri ale căror vorbe se împletesc cu faptele, prozatorul ne arată o realitate comică. Dar ușor se poate întrevedea prin această realitate elementul mai adânc și serios, care este nedezlipit de viața românească în toată înfățișarea ei, precum în genere îndărătul oricărei comedii se ascunde o tragedie. Iar un aspect tragic al acestui popor se referă la faptul că prezența acestor „multinaționale” sunt printre puținele care oferă șanse unor români de a mai avea un loc de muncă, pentru a nu îngroșa și mai mult rândurile șomerilor, chiar dacă angajatorii oferă salarii mici. Angajații trăiesc sub imperiul spaimei că vor rămâne șomeri: „Începurăm să avem emoții, fiindcă, precis, avea să înceapă iar cu sloganul: noi, conducerea, vă iubim,

munca dumneavoastră plus efortul intelectual, este apreciată inclusiv la nivel de...,” continuat cu liturghia: „însă trebuie să facem reduceri de personal.” (Monoliții, p.74).

Angajaților li se fac promisiuni că „Dacă o ținem tot așa, tocmai zicea directorul, avem șansa reală să fim încorporați în multinaționala care se ocupă de tăierea și exploatarea materialului lemnos de la noi...” (Monoliții, p.74), ba chiar li se explică punctual ce au de făcut: „–Exact ce facem și-acum, doamnă, îi căută privirea directorul: adică tăiem, defrișăm, fasonăm și trimitem această materie primă la prelucrare în Austria, să zicem, sau în Patagonia de Mijloc, sau, mă rog, undeva în Occident, fapt care, se înțelege, va fi evaluat și tratat ca atare, doar că nu vom mai avea probleme de faliment, sau de reduceri de personal...”

–Și salariile?

–Salariile, ce?

–Păi, tot astea, rahatice? Mă scuzați, dom director?

–Păi, tocmai asta e chestia: salariile nu vor crește, în schimb nu se va mai pune problema pierderii locului de muncă...” (Monoliții, p.75).

Ședințele importante se țin în crâșme, angajații se prefac și ei că lucrează așa cum, la rândul lor, angajatorii se prefac a-i plăti cinstit: „Da, erau zile când aveam cu toții senzația că firma noastră, funcționa într-un fel de virtute a inerției, că numai datorită relațiilor „generalului” nu fuseserăm încă disponibilizați din cauza incompetenței pe care o constata în medie de două ori pe săptămână, unii poate chiar acuzați de sabotaj.” (Într-o dimineață superbă, p.119). Atmosfera din biroul angajaților este cunoscută directorului: „–Stimați domni colegi, zise, sunteți prezenți cu toții? Ați terminat cu bârfa, țigările și cafeaua?”

–Greu, dar da, am strigat într-un fel de cor al robilor. Și imediat am observat cum pe fața directorului s-a putut vedea clar că domnia sa a reușit să înțeleagă că eram sleiți de stres și de puteri, dar uniți ca niște proletari din toate părțile.” (La terminarea programului, p.127).

Dintre angajați se remarcă figura lui Nurescu, despre care naratorul își amintește următoarele: „mare îndrăgostit de istoria antică, modernă și contemporană. De fapt, ca să lămurim lucrurile în detaliu, în urma unor

Corneliu Drăgan-Târgoviște

recomandări călduroase expediate de colectivul Coteț-ului nostru, Inspectoratul pentru protecția consumatorilor de ciuperci-ghebe l-a solicitat pe Nurescu să țină o conferință despre creșterea viermilor de mătase în timpul războaielor punico. În sfârșit, i se făcea dreptate colegului iubitor de istorie!” (Vis cu arhanghelul Gavril, p.99).

Tema care trebuie tratată de acesta într-o conferință este pe cât de absurdă pe atât de comică pentru colegii care îl asigură că „exact ca tine arăta bunicul la față cu două ore înainte de a muri!” sau că „–Dacă, Doamne ferește, a susținut Spârdea, se întâmplă să mori, Nurescule, să știi că noi nu te vom uita...” (Vis cu arhanghelul Gavril, p.99-100). Însă acesta se pare că a ținut acel discurs, iar perorația îi aduce un titlu academic și o internare: „Din nefericire realitatea ne-a înșelat așteptările: colegul Nurescu a făcut față în mod remarcabil situației, iar printr-o frază meșteșugită a actualizat războaiele punico până spre începutul anului 1989, când pe Hieron al II-lea, tiranul Siracuzei, l-a declarat dictator comunist cu origine bolșevică. Din păcate, inspectoarea adjunctă a implorat să fie întreruptă conferința onoratului academician Nurescu, fiindcă ea și rudele sale apropiate niciodată n-au suportat războaiele din antichitate și, mai ales, cele trei războaie punico declanșate și purtate de bolșevici.

Atribuindu-i-se titlul de academician, din cauza emoției puternice, Nurescu a avut o alunecare psihică spre cod roșu și a fost internat de urgență, în secret, la o clinică particulară de psihiatrie...” (Vis cu arhanghelul Gavril, p.100).

Angajaților prezentați mai sus li se alătură „un personaj croit exact→

după figura nevestei lui Popey Marinarul”, care parcă le stabilește statutul: „Am fost trimisă de psihiatru să mă recuperez la filiala dumneavoastră...

–Care filială, doamnă? Ce filială?, a sughițat întrebarea Morela.

–Nu știu. Mie așa mi s-a spus: mergeți la Coteț, că e o filială nouă, cu foarte buni profesioniști în domeniu...

–Doamnă, a zis cu asprime Spârdea, aici e Multinaționala, înțelegeți? Mul-ti-na-ți-o-na-la!

–Aha, da! Mulțumesc, domnule și domnilor, deci e filiala Multinaționalei – aha, am priceput!” (Vis cu arhanghelul Gavril, p.101).

Discuțiile angajaților cu directorul par relaxante, uneori absurde, dar evidențiază „nebulia” recunoscută unanim: „Cine s-a pretins, a întreat Suzanu, să ridice mâna!...

–Eu, am răspuns, eu...

–Domnu coleg, mi-a făcut directorul cu ochiul, lasă că știm: dumneata ești unul dintre marii intelectuali ai Firmei!...

–Nu, dom' director: din sud-estul Europei. Avem și o directivă de la Bruxelles în acest sens!

–Exact, domnu' Vasilade, ești pomenit și în nu-știu-ce MCV, întări ideea Popău.

–La morți sau la vii?, m-am interesat cu seriozitate.

–Ierțați-mă, zise Directorul, dar sunteți chiar o adunătură de nebuni...

–Veche, știm, a concluzionat Suzanu.

–Vă bateți joc de mine, dom' director?, am întreat oarecum plictisit.

–Ei, am glumit, nu, stimați colegi?

Corul nostru de nebuni:

–Daaaa!” (La terminarea programului, p.130).

Prozatorul scoate în evidență o altă figură pitorească: „este colegul nostru de birou, Felix Măciucaru, altfel om respectabil, cu nevastă, amantă și doi copii minori – ambii repetenți și consumatori de droguri, s-a aventurat într-o luare de cuvânt:

–Domnilor și stimați colegi, dacă ar fi după mine, aș înfrăți aeroportul american Kennedy cu Cosmodromul rusesc Baikonur...

–Gata, a zis Duzanu cu hotărâre, arătând dintr-o mișcare a capului spre Măciucanu, s-a tâmpit, îl pierdurăm și pe ăsta!

–Sunt pentru!, a ridicat Nestrata două degete cu unghii netăiate.

–Se anulează votul, anunță Duzanu.

–De ce?, s-a mirat votantul.

–Din cauza situației manichiurale, dacă e să mă exprim academic.” (Clona „Hellu Dollea”, p.153).

Conștient de calitatea/ valoarea angajaților din instituție, prozatorul conchide ironic: „Într-un fel de concluzie: în calitatea noastră de intelectuali rasați și cu un prestigiu uriaș în cadrul Multinaționalei, despre care, din respect, se vorbește doar în șoaptă, din când în când organizăm câte o ședință de analiză la nivel de Instituție-Coteț.” (Vis cu arhanghelul Gavril, p.98).

Corneliu Drăgan-Târgoviște

Se pare că angajații se înțeleg bine cu directorul care primește directive direct de la Bruxelles: „Să fim solidari cu ideea lui de re tehnologizare a firmei noastre Multinaționala s.r.l., cu capital mixt?

A rămas, însă, problema cu secretara, fiindcă „generalul” era un om arătos, deștept și un foarte bun manager reușind ca, în mai puțin de un an, conform unei directive de la Bruxelles, completată cu o hotărâre guvernamentală, să pregătească firma în vederea re tehnologizării. În consecință, o mare parte dintre utilaje, deși noi, dar duhnind îngrozitor a vechiul sistem economic, au constituit materie primă excelentă pentru hoși, care au și înființat fulgerător firme de colectare a fierului vechi. Ca urmare a hotărârii și a consiliului de administrație, Multinaționala și-a oprit brusc producția re profilându-se tocmai pentru ca noi, angajații, să nu devenim clienți prea fideli ai Terasei

„Sumanul rupt” înjurând Guvernul, Parlamentul, democrația și chiar libertatea – după consumarea anumitor cantități de bere... La ideea lui Cristache, aflat fiind într-o avansată stare de ebrietate, firma s-a împărțit în două sectoare pe care Crișan le-a botezat, iar șeful de secție le-a raportat la Centrală: Sectorul „Crengi” și Sectorul „Feriga”, în ideea diversificării producției.” (Comisie de validare, p.115). Însă plăcerile bahice sunt gustate de angajații multinaționalelor și la bodega „Parastatul vesel” (După prohod..., p.64).

Realitatea postdecembristă îi oferă naratorului prilejul de a face comparații cu realitatea totalitaristă și de a trage concluzii subiective: „pentru mine situația se prezenta și o simțeam altfel, adică un fel de exploatare a omului de către societate într-un mod cu totul diferit decât în societatea socialistă al cărei program prevedea clar: de la fiecare după posibilități, fiecăruia după nevoi! Era o prevedere sublimă din Programul pecere-ului de care, după vreo doi ani s-a speriat conducerea de partid și de stat și au eliminat-o din text... Asta da, mi-ar fi convenit, pe când acum... Mie nu mi-a trebuit revoluție! Ce Revoluție, ce jos sistemul comunist? Mă rog, e în ordine: aș fi recurs la revoluție, dar una, așa, mai umană, mai de... catifea, sau, cel mult, de iută, însă nici într-un caz rocadă comunism-capitalism! Unii ne-am dat seama, dar prea târziu: era capitalismul, în starea lui cea mai rudimentară – ca să parcurgem toate etapele sale de evoluție, până la culmea de progres și civilizație... capitalistă. Și nu doar atât: pluralul suna și mai exuberant, adică următoarea etapă anula pe loc toate îndoielile prin folosirea lozincii „spre noi culmi de progres și civilizație!” Mereu alte noi culmi!

–Dar câte naiba mai sunt?, mă miram adesea cu voce tare. (Într-o dimineață superbă, p.118).

Alături de multinaționale și de angajații acestora, este amintit „oengeul organizând o manifestație de stradă după ce a găsit câțiva demonstrații de profesie dotați cu o pancartă pe care scria mare și strămb cu un marker negru:

Că, decât să fabricăm,

Mai bine să importăm...” (Clona „Hellu Dollea”, p.153).

Istoria unei Case-Muzeu și marea dragoste pentru țaranul român a lui Liviu Rebreanu

Cartea lui Ioan Boțan *Țăranul, pământul și satul românesc* (Ed. „Eco Transilvan”), 2022) a apărut cu ocazia împlinirii a peste 6 decenii și jumătate de la inaugurarea Casei Memoriale Liviu Rebreanu din Prislop. Prin ea, sunt omagiați încă o dată scriitorul și familia acestuia, trăitori aici în această zonă la început de secol XX. De fapt, pe temelii de cult și venerație pentru Rebreanu s-au înălțat o constelație de case muzeu și săli expoziționale în această zonă, care sunt adevărate cărți deschise, cu numeroase informații despre scriitor, familia și monumentala sa operă. Am putea afirma fără exagerare că, ținutul acesta al Bistriței-Năsăudului a fost pentru Rebreanu, ceea ce în accepțiunea largă îl numim „acasă”. Iar aici, acasă la el, înseamnă întreaga arie ce poate fi generic numită „Cuibul visurilor”. Odată intrat în vreuna din casele lui ...simți parcă pornirea interioară de a zăbovi, de a rămâne, de a te așeza la una din mesele lui de taină și trudă nocturnă, ori în vreo bancă din școlile din zonă, în care a învățat și care îi poartă cu fală aura de a fi avut un asemenea elev.

Da... de aici din această zonă a pornit la început, precum un firicel de apă ca și izvorul Someșului de sub Ineu, până va ajunge un fluviu tumultos și de neoprit. De aici, din zorii nașterii de la Târlășua, sub o ploaie de stele, spre dimineața școlii Măierene, apoi pe arătura proaspătă, sărutată de un Ion al locurilor de la Prislop, a plecat călăuzit de cometa sa, către amiaza incandescentă a gloriei literare.

Subiectele lui atât de dragi și atât de valoroase în literatura română au fost „Pământul, țăranul și satul românesc”. În această tematică se înscriu, cele mai gustate opere de către publicul cititor, dar și cele mai apreciate de critica literară, romanele Ion, Răscoala, în parte *Pădurea spânzuraților* și chiar nuvelistica sa. În general, opera lui Liviu Rebreanu pivotază în jurul temei pământului, care la vremea respectivă era de mare actualitate pentru viața țăranilor și satelor românești, constituia deci o problemă fundamentală pentru români.

Dacă Ion e simbolul individual al

țăranului român setos până la patimă de pământul lui, *Răscoala* e simbolul colectiv al aceluiași țăran – simbol al energiilor de care dispune el în contact cu pământul...spunea Rebreanu. Și atunci pe bună dreptate se spune că, scriitorul a fost un romancier care a văzut epopeic viața satului românesc, în centrul căreia s-a găsit mereu, drama cea mai veche și mai adâncă, drama pământului. De aceea, trebuie să remarc curajul autorului, care abordează o asemenea tematică complexă, găsind modalități și resurse concrete, pentru a face o analiză responsabilă a acestei tematici, scoțând în evidență talentul, construcția monumentală, precum și modul demiurgic în care Rebreanu pune în scenă și hiperbolizează eroii și acțiunile lor, în aceste creații realiste, adevărate capodopere ale literaturii românești.

De aceea, noi năsăudenii suntem atât de mândri de stelele noastre literare, Coșbuc și Rebreanu, care cu talentul lor dumnezeiesc, au îmbogățit constelația literaturii române, cu opere nepieritoare. Din acest punct de vedere, nu putem trece nepăsători pe lângă comemorări și aniversări, așa cum o face Ioan Boțan prin această carte, născută din marea dragoste pentru Rebreanu și pentru opera sa.

Cei mai în vârstă își mai amintesc de zilele acelea petrecute cu peste o jumătate de veac în urmă, când s-au dus grele „bătălii” cu „mai marii zilei”, dar nu numai, care până în final s-au soldat totuși cu izbânzi, materializându-se în ceea ce astăzi se poate vedea ca fiind, un frumos și măreț edificiu cultural „Muzeul me-

morial Liviu Rebreanu”. E o carte bine documentată în care aduce argumente cât se poate de serioase, privind legătura spirituală sentimentală a scriitorului cu Prislopul.

Unul din argumentele prezentate e chiar existența la Prislop a CASEI PĂRINTEȘTI, care face obiectul a două capitole din această carte. Casa părintească a Rebreanilor din Prislop, în timp, nefiind locuită, s-a dărâmat, a fost apoi reconstruită în primăvara anului 1957, inaugurată la 2 iunie a aceluiași an și transformată în casă memorială. Autorul prezintă succint frumoasa poveste a reconstruirii ei, precum și momentul emoționant al inaugurării, la care a participat și Puia Rebreanu, fiica scriitorului.

Se face apoi și o prezentare destul de generoasă a muzeului, a interioarului, a exponatelor, a unor fotografii sau manuscrise ale romancierului, a unor romane sau nuvele, din seria primelor apariții. Nu sunt uitați cei care au trudit în această casă-muzeu, adică muzeografilor, ei fiind adevărați „coautori” ai operei rebreniene și care zilnic „publică” această casă-carte, în sufletul vizitatorilor și cititorilor de toate vârstele și de pretutindeni. Truda acestor muzeografi se simte imediat în mărturisirile scrise ale acestora și consemnate, în ceea ce atât de metaforic o numim, cartea de aur a muzeului. Aceasta este de fapt cartea de impresii a muzeului memorial Liviu Rebreanu, care oficiază religia amintirii unui mare romancier, adună, iată și o altă literatură, aceea a mărturisirilor spontane ale vizitatorilor, într-o carte neînchisă de peste 65 de ani.

Cartea de aur sau cartea de impresii este deci, o oglindă a acestui locaș cultural-literar, plină și cu repere axiologice, făcute de specialiști din lumea literelor, dar și de acei iubitori de frumos, cu gânduri curate și limpezi, referitoare la scriitor și opera sa. Unele dintre aceste emoționante impresii sunt prezentate de autor în această carte și cred că îl vor impresiona și pe cititor.

Demersul făcut de Ioan Boțan se constituie într-o reușită pledoarie, atât în partea de eseu despre țărani, cât și pentru această casă-muzeu, aducând astfel un pios omagiu scriitorului Liviu Rebreanu și familiei sale, dar și Prislopului care îi duce azi numele în nemurire.

MIRCEA DAROȘI

Cititorii despre critici

Ioan Marcoș

Meditam într-una din zile la „profesia” de critic, cu sau fără ghilimele, în general, iar, în ocurență, la cea de critic literar: pe cât de prestigioasă - căci cel care se încumetă a o practica este nevoit să își asume riscul de a fi, și să și dovedească cumva că este, la o anumită înălțime pentru a-și permite să creadă că are dreptul să caute imperfecțiuni, așa zisele „noduri în papură” sau, dacă nu, măcar să laude opera cuiva - (profesie) pe atât de ingrată...

În principiu, cum sunt percepți criticii? Ei între ei, tradițional vorbind, sunt în concurență: am putea aici pomeni câteva polemici celebre. Scriitorii, la rândul lor, supuși analizei, se miră adesea de unele afirmații, contestându-le (Cine o mai fi și „răul” ăsta?! Oare cine îl va fi pus?), alteori au revelații (nici măcar nu-și închipuiseră că sunt atât de valoroși, că asta sau cealaltă voiseră ei să spună: „interpretarea critică este o oglindire complexă care-l poate ajuta pe scriitor să descopere mereu alte dedesubturi ale sufletului său...” (Nicolae Suciuc, citat de Ioan Marcoș, V.v.,nr.3/2022), iar cititorii, care eventual se pregătiseră să recomande prietenilor o carte, să împărtășească cu ei impresii, în urma unei cronici defavorabile, pot ajunge să se îndoiască de valoarea aceleia... Prin urmare, care ar fi răsplata obiectului muncii sale, ce-i aduce, în fond, criticului, strădania de a scrie? Poate, uneori, simpla satisfacție generoasă de a fi semnalat, cu detașare, dezinteresat, un talent, o apariție editorială?! De a împărtăși cu ceilalți păreri proprii despre o carte bună/rea, recent citită?! Sau, poate, simțul măsurii, al dreptății sau al datoriei?! Incitarea curiozității?! Prietenia sau, dimpotrivă, adversitatea de opinii?!

Nu-l mai văzusem pe Nelu (respectiv, Ioan, Ionel, Nelu...) Marcoș din anii de școală, mai precis de pe la șaisprezece ani, adică - așa cum observă el însuși, în articolul din Vatra veche nr.12/2021, pag. 8 - din perioada, „mai puțin arhaică”, în care tocmai dispăruse „â” din limba română: deh, la vremuri noi, un suflu nou pe toate planurile, până și ortografia anterioară, nu numai câinii, vorba scriitorului Matei Vișniec, fiind

considerată retrogradă, trebuia schimbată... De fapt, nici pe atunci, deși - în sens figurat - cu un cap mai sus decât ceilalți „muritori” înmatriculați la aceeași școală și, având vreo doi ani în plus, și cu un cap mai înalt, eu nu-l „vedeam” la propriu, ci îl știam. Din auzite: era un nume sonor printre noi, elevii, și, aproape sigur, în tot orașul... Faima și-o asigurase nu numai prin note, ca elev, ci, în primul rând, prin excepționalele rezultate la Olimpiada de Limba română, pe vremea aceea singura întrecere școlară prestigioasă la care se putea ajunge până la faza națională, dacă reușeai să te califici, adică să fii cel mai bun dintre toți, trecând de celelalte faze... Și nu era simplu să iei premiul I într-o regiune din inima Țării, Brașovul, aflat la răscruce de confluente culturale - să nu uităm că regiunile erau mai puține și mai întinse decât viitoarele județe impuse de suflul regenerării - mai ales atunci când provii din mediul rural. Numai că mediul rural era unul cu oameni sănătoși la trup și la minte, oferind celor dotați intelectual, pe lângă muzica compusă și interpretată local (nu uit nici că Mircea, fratele lui I. Marcoș, era, la rândul său, foarte talentat, dar ca instrumentist), un singur divertisment: lectura. Unul dintre cei cu care satul transilvănean se putea fâli pe-atunci, era Ioan Marcoș, a cărui valoare s-a consolidat treptat prin studii, plus o lectură permanentă, selectată și asimilată cu grijă, punând ambiție și seriozitate în tot ceea ce făcea. La rândul meu, sunt mândră și acum de a fi beneficiat, la limba română, de același profesor, de a fi făcut parte din același lot școlar propus. Apoi cărările ni s-au despărțit pentru zeci de ani... Eu am plecat să studiez spre capitală, el, tot la studii, dar spre vest, mai întâi într-un oraș mare, apoi și-n exterior. Aud că, la Cluj, ca absolvent de facultate, ar fi

fost șef de promoție... Alte posibile merite intuite, de care nu sunt la curent în amănunt, nu sunt excluse.

Care ar fi însă atuurile actuale ale lui Ioan Marcoș, agerul critic având la activ cronici atât de frumoase? Prin ce se evidențiază strategia lui, care îi sunt liniile de forță, cum își alege „victimele”? Adoptă el oare o abordare critică sistematică sau una intuitivă? Lucrează după un plan bine gândit sau se concentrează direct pe particular, pe ceea ce-i atrage atenția, frapează, este diferit? Aș zice, mai degrabă, că urmărește, în mod constant, câteva axe în opera scriitorului de care se ocupă: viziunea de ansamblu (aspirație, relația umanului cu divinul, locul iubirii etc.), apoi, tehnica expresiei (elocvența, devenită câteodată „psalm”, în poezie, invocația, introspecția, simbolul central, pendularea, fie ea între concret și abstract, fie între senin și grav, asocierea de termeni contrastanți, termeni minimali, fericiți de retoric, în poezia domnului Nicolae Băciuc, de exemplu, sau ... contrapunctul, forța expresiei, rolul umorului, particularul mai puternic decât generalul, timpul non-acțiunii, un real-ireal, staticul, atmosfera de bălci, pleonasmul, incriminat de intenția autorului, hibridizarea epicului, o proză romaneseu „în care anormalul tinde să devină normal, tabuurile valorice ale centrului făcând loc vocilor marginale”, roman neconstruit pe acțiune, pe eroi, ci urmând reducția post-modernă la absurd, formulă epică neo-modernă, autor ce →

CRISTINA-RODICA MAZĂLU

Corneliu Drăgan-Târgoviște

devine „opac”, ascuns, mascat, creat din replicile personajelor, intertextualitate, metafora grotescă, tehnica „inversă celei moderne”, interpretarea evenimentelor înaintea relatării faptelor-optică de sorginte barthesiană, „comedia sa umană este și comedie a cuvântului”, sesizează criticul Ioan Marcoș în scrierile prozatorului Nicolae Suciuc, articolul „Anti-Didactica” pe care îl semnează în nr.12 al revistei V.v./2021, precum și „Întoarcerea în oglindă”, referitor la „Întoarcerea din urmă”, articol publicat în V.v. nr. 3/2022). De asemenea, din strategia de abordare critică, face parte depistarea motivelor-temă, încadrarea (dacă există raportare sau nu) în tendințele literaturii contemporane, precum și dinamica poziției. În comentariile sale despre criticile altora, verifică atent documentarea celui care comentează, atât din punct de vedere al calității bibliografiei cât și al parcurgerii acesteia, urmărite în ecourile gășibile în conținut, realizând, similar romanului în roman, o critică în critică, altfel spus, „en abîme” (articolul său din Vatra v. nr.10/2021, despre eseul doamnei Cristina Sava referitor la „Poezia lui Nicolae Băciuț” sau în articolul despre cartea mea de eseuri, „Dincolo de pereții de sticlă”, apărut în V.v. nr. 8 /2022, de exemplu). În cazul poeziei, criticul este atent în permanență și la prozodie, demonstrând o cunoaștere temeinică a întregului arsenal al versificației prin mențiuni asupra fluentei sau, dimpotrivă, a stângăciilor, asupra ritmului, asupra intenției compoziționale, a figurilor de stil. Este limpede că, stăpânind instrumentele criticului, Ioan Marcoș nu caută nici să epateze, nici să ia ochii cu o exprimare de profesionist ci, cu mijloace specifice, încearcă să surprindă cât mai fidel esența operei, dar și noul, originalul, calitățile autorului, eventuale contribuții la inovarea literaturii, totul într-o manieră preferențial sintetică, nu analitic. Astfel, pentru a demonta tehnica autorului supus analizei, filosofând socratic, adică sugerând seria de întrebări menite să reveleze adevărurile profunde care îl mână pe autor, criticul sintetizează folosind termenul „maieutică”; în loc să explice desfășurat, interpretând unele semne ca elemente simbolice ale unei

culturi, criticul optează, peste tot, pentru termenul „hermeneutică”; în loc să-i dea cititorului, cum popular se spune, „mură-n gură”, explicându-i că scriitorul a preluat unul sau mai multe clișee reușind să le dea însă semnificații noi, criticul, respectându-și profesia, stârnește curiozitatea, incitând la a citi și a constata de unul singur, prin folosirea frecventă a termenului „topos” etc. În terminologia sa profesionistă predilectă, observăm și câțiva termeni livrești, precum: adjectivul „mundan” (pentru lumesc), simpatetic (sugestiv pentru tainic), umoare (în loc de dispoziție, stare) rezilientă, poantilism, efigie, deprecație etc...

Dar, oare, cum își alege criticul Ioan Marcoș „victimele datoriei” ? Anumite repere biografice, factorul psihic contează ? Desigur, criticul este interesat de scriitorii ardeleni pentru că spațiul transilvănean fiindu-i familiar, (își) poate explica mai lesne un anumit determinism, este sincer interesat de ceea ce scriu cei pe care îi cunoaște cât de cât pentru că îi înțelege mai ușor și le poate analiza mai corect scrierile, îl atrage problema exilului pentru că și el a fost plecat ș.a.m.d.

În pragul tradiționalelor sărbători de iarnă, aș dori să-i mulțumesc public principalului meu exeget 2022, Ioan Marcoș - cel ce nu pierde timpul cu mesaje inutile și în a cărui competență am deplină încredere - pentru răbdarea dovedită cu care, aplecându-se asupra celor două volume ale mele, bilingve, de versuri („Destinatar: Refuzat!”, „Tandre fleacuri și răutăcisme”), apărute în acest an, a volumului de poezie „Rondul de noapte”, al d-lui N. Băciuț, căruia eu i-am asigurat versiunea franceză, dar și a volumului bilingv de eseuri (“Dincolo de pereții de sticlă), le-a analizat în detaliu, atât sincron și diacronic, încercând să pătrundă tainele ascunse în poeme, care îmi sunt posibilitățile și limitele, gândurile ce le-au guvernate, simțămintele din care s-au zămislit. Totodată doresc să îi transmit dânsului, precum și tuturor colaboratorilor și cititorilor revistei Vatra veche, chiar dacă sună standard, tradiționalele „Crăciun liniștit!” un „An Nou, 2023, vestitor de pace și de un viitor prosper!”, urări însoțite, firesc, și de perspectiva unor „La mulți ani” cu sănătate!

Am pierdut

Mi-am pierdut eu casa părintească,
Mama mi-am pierdut, surâsul ei;
Cine-ar mai putea să mă iubească
În această lume de mișei?

Am pierdut un frate ca un soare,
Am pierdut femei și prieteni buni;
Ce-aș putea să mai iubesc eu oare
În această lume de nebuni?

Mi-am pierdut și tinerețea toată
Pe o vale neagră printre spini,
Ce-aș putea să mai iubesc vreodată
În această lume de străini?

Câte n-am pierdut, dar încă-s teafăr
Și încă mai visez triumfuri mici
Încercând viața să mi-o apăr,
Eu, furnică oarbă-n tre furnici...

Prietenie

Azi nu mai vreau să mă-ntâlnesc cu mine
Și nici cu voi - cu unii cel puțin,
Mai bine-aș tot pleca prin lumi străine,
Mai bine pot fi prieten cu un spin.

Mai bine pot fi prieten cu o spadă
Ori cu un gloț cu zâmbet ucigaș
Decât cu tine, viața mea neroadă
Ce nici să te-ndrăgesc nu mă mai lași...

Decât cu voi, ce-mi sunteți frați în toate,
Dar nu și-n vânători de ciocârlii,
Eu le-aș lăsa să cânte-n libertate,
Nu le-aș sili să intre-n colivii...

Eu nu mai vreau nici ranguri, nici avere,
Nu-mi mai doresc nici glorii și nici bani,
Ci-s mulțumit cu-amara mângâiere
Că încă-mbrac cu vise niște ani,

Că încă mai privesc cu-nțelepciune
La forfota oceanului de vreri
Ce omenirea asta o compune,
Uitând că toate-s pulberi și păreri

Deci nu vă stau în cale nici în coastă,
Dar nici la ușa voastră nu mă-nchin;
Mai bine pot fi prieten cu o piatră,
Mai bine pot fi frate cu un spin!

DUMITRU MĂLIN

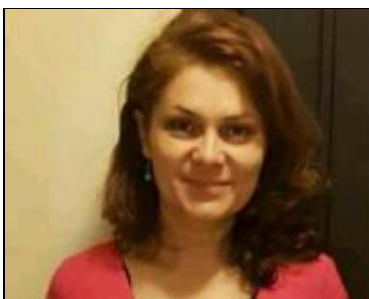
În apărarea Berthei...

Să ne înțelegem: eu nu o urăsc pe Jane Eyre. Nu am nici un resentiment față de ea. Dar Bertha, femeia nebună ascunsă în pod, mi se pare mult mai interesantă. Sălbatică, vie... Rochester pozează în victimă, nu a avut încotro, era nebună, a moștenit... de la mamă. Oare?!

Peste mai bine de un secol de la publicarea, în 1847, de către Charlotte Brontë, a romanului *Jane Eyre*, scriitoarea dominicană Jean Rhys publică, în 1966, romanul *Wide Sargasso Sea* („Întinsa mare a Sargasselor”). Bertha Mason, soția nebună a lui Rochester, pe care acesta o ținea închisă în podul castelului său, este reabilitată, repusă în drepturi... nu în drepturile de femeie și soție demnă de a fi iubită, cu toate că era demnă de așa ceva. Este repusă în drepturi ca exponentă a femeii capabile de dragoste, însă neînțeleasă de cei din jur, mai ales de Rochester. Este pusă în drepturi de către o scriitoare ale cărei personaje feminine din mai toate romanele sale sunt femei depresive, singuratică, care fug de lume, care se ascund, dar care își trăiesc cu atât mai deplin traumele afective, respingerea socială, declinul familial, pierderea, tristețea. Jean Rhys vine în apărarea Berthei, pe care o numește, în romanul său, Antoinette Cosway.

Întrebare: este Antoinette alter ego-ul scriitoarei Jean Rhys? Este Bertha alter ego-ul acesteia? Sunt, de fapt, toate acele personaje feminine din romanele lui Rhys, una și aceeași femeie, și anume femeia nebună din podul castelului lui Rochester?

Mama Antoinettei este Annette, cele două nume au rezonanțe similare, plezând în favoarea dublului feminin, a eternei, controversatei ecuație mamă – fiică. Relația dintre Antoinette și Annette e una foarte dificilă, anevoioasă: Annette îl preferă pe fratele Antoinettei, Pierre, bolnav, care și moare de timpuriu. Mama îi întoarce spatele fiicei sale, blocând canalul afectiv mamă – fiică. Nebunia mamei își intră în drepturi depline după moartea lui Pierre, nebunie oarecum declanșată ireversibil de tragedia pierderii fiului. Antoinette suferă după mama sa, după lipsa de implicare emoțională a celei din urmă. Annette privește cu ochii pierduți, o alungă pe Antoinette, atunci când aceasta vine să se apropie sufletește. Fiica nu pare să-și urască mama, chiar dacă aceasta o respinge. Viitoarea nebunie a Antoinettei derivă mai degrabă din peisajul emoțional

problematic al copilăriei marcate de trauma de a fi respinsă de mamă. Chipul mamei o va urmări toată viața, chiar și (sau mai ales) în podul în care o va închide Rochester, odată ajunsă în Anglia. Antoinette spune că nu sunt oglinzi în încăperea în care este închisă. Cu toate acestea, ea încearcă să fabrice un surrogat pentru oglinda absentă, căruia îi simte nevoia, ca unui obiect ce îi favorizează autocunoașterea, redescoperirea și reinventarea de sine. Înlucuitoarea oglinzii devine tapiseria din încăperea, care pare să o reflecte nu pe Antoinette, ci pe Annette, nu pe fiică, ci pe mamă, privită prin ochii fiicei. Prin asta, Antoinette ajunge să se identifice deplin cu mama sa, îi preia nebunia, se transformă în mama sa, confirmând prin acest act de autoidentificare cu Annette, dependența afectiv-emoțională de cea din urmă. Lipsită de dragostea mamei, Antoinette este preluată de un soț rece, care nu o iubește, o închide departe de ochii lumii, în timp ce el se ascunde în spatele „ghinionului” de a-și fi luat o nevastă nebună. Acesta este paravanul prejudecăților patriarhale, dincolo de care Antoinette sau Bertha își trăiesc nebunia în toată plenitudinea ei. O nebunie provocată de lanțurile invizibile ale cadranelor sociale, dincolo de care orice gest de răzvrătire a femeii este blamat, stigmatizat, sufocat în fașă, anulat brutal. Orice tentativă de recuperare a propriei individualități este oprită de un sinistru joc al măștilor bune-cuviințe sociale, dincolo de care femeia nu trebuie să sufle un cuvântel... să își păstreze zâmbetul supus, conform, pentru a-și păstra bărbatul, poziția socială și pentru a nu fi considerată nebună și tratată ca atare.

Să ne înțelegem: eu nu am nimic cu Jane Eyre, dar, într-un fel, ea vine simbolic să sprijine prejudecățile epocii Victoriene, „salvându-l” pe Rochester din focul nebuniei Berthei. Charlotte Brontë o condamnă de soția nebună la autodistrugere, lăsând în mod deliberat calea liberă spre căsătoria cu de acum văduvul Rochester. Oo, cât de bine s-au așezat lucrurile, până la urmă! Cât de cuminte s-au așezat treburile pentru

draga de Jane, cu toată necumintenia Berthei! După ce a adus-o ca pe o Cenușăreasă, din sinistrul așezământ pentru fete de la Lowood, la castelul prințului salvator, Brontë o „scapă” într-un final pe buna și nevinovata Jane, de vrăjitoarea cea rea din poveste, care dă foc la castel. Rochester rămâne inițial orb, dar doar atât cât să fie rob orb supus așteptării revenirii lui Jane, care, în numele moralității suverane, fuge de la altar, când află că mai există o soție. După sejurul purificator pe care Jane îl întreprinde departe de castelul bântuit de Bertha, cea dintâi aude implorarea telepatică a celui care îi scăpase printre degete ca să-i devină soț. Ca prin minune, în cele din urmă, văduvul Rochester își recuperează chiar și vederea, îi dăruiește și copiii lui Jane, și, în felul acesta, ei trăiesc fericiți până la adânci bătrâneți, învingând împreună forțele malefice din poveste.

Toate fetele o iubesc pe Jane, mergând până la identificare cu ea, visând la prințul salvator Rochester, mai ales că acesta este și foarte bogat, învâluit pe deasupra în aura de mister romantic nocturn al spectrului soției nebune, dar și al unui trecut amoros cu atât mai seducător, dovadă stând copilul de suflet, Adèle. În chip falnic-triumfător, Jane le înștiințează pe toate admiratoarele sale, care trăiesc alături de ea, în paginile cărții, despre fericirea deplină a unei căsătorii anunțate: ”Reader, I married him”, parcă și pregătindu-se să arunce, în chip minunat, buchetul deasupra capului.

Totul e bine când se termină cu bine... însă, în spatele acestui happy end, stă totuși, atât de seducătoare, enigmatică... imaginea Berthei, cu părul ei întunecat și răvășit, cu râsul ei sinistru, demascator și revelator al unei profunde nefericiri. Ce-ar fi fost romanul lui Charlotte Brontë fără acest ingredient numărul unu, Bertha Mason?! Păi... de n-ar fi... Bertha... nu s-ar mai povesti.

IULIA ROȘU

Bibliografie primară:

Brontë, Charlotte. *Jane Eyre*. Penguin Books, 2009.

Rhys, Jean. *Wide Sargasso Sea*. Penguin Books, 2015.

Bibliografie secundară:

Gilbert, M., Sandra, Gubar, Susan, *The Madwoman in the Attic: The Woman Writer and the Nineteenth-Century Literary Imagination*. Yale University Press, 2000.

Lacan, Jacques. *Écrits: A Selection*. Translated by Alan Sheridan, Taylor & Francis, 2001.

Showalter, Elaine. *A Literature of Their Own*. Virago Press, London, 2009.

---. *The Female Malady: Women, Madness and English Culture, 1830-1980*. Virago Press, 1987.

---. “Victorian Women and Insanity.” *Victorian Studies*, vol. 23, no. 2, 1980, pp. 157-181.

Despre educația prin limbă și istorie

Istoria nu clasifică popoarele după criterii valorice și, mai ales, nu le condamnă, nici măcar voalat. O mulțime de oameni au fost acuzați și condamnați de justiția umană și de cea divină de-a lungul timpului, pentru fapte grave, uneori cu urmări catastrofale pentru umanitate. Dar a existat tentația (și mai există și azi) de a arunca blamul asupra unor comunități mari, asupra unor popoare și națiuni întregi.

De asemenea, orice manual, deopotrivă de educație istorică și de educație pentru cetățenia europeană, trebuie să abordeze trecutul cu respectarea specificului intrinsec al disciplinei istorice. Spunem acest lucru deoarece, de prea multe ori în ultima vreme, istoria, luată ca mărturie pentru demonstrarea unor idei, este complet deformată, faptele sunt scoase din context și mai ales din spațiu și timp. Or, faptele istorice se petrec cronologic și spațial, iar scoaterea lor din spațiu și timp le distruge relevanța și le face manipulabile. Orice elemente ale trecutului pot fi scoase din context, pot fi grupate, selectate din epoci diferite, dar nu în cadrul studiului istoriei, ci al altor discipline, precum politologia, sociologia, literatura, etica etc. Istoria are un specific al său, legat de diacronie, are o logică internă care, dacă e încălcată, dizolvă însăși disciplina cu acest nume. De multe ori, dimensiunea istorică a lumii noastre e trecută sub tăcere sau chiar disprețuită, dacă nu în chip manifest, atunci în forme tacite. Cauzele sunt multiple, fiind legate inclusiv de exagerarea studiului plicticos al istoriei în anumite locuri și perioade. Mulți profesori i-au învățat în chip eronat pe elevi că cei care cunosc bine trecutul învață din erorile acestuia și pot chiar prevedea viitorul. Dictonul *Historia magistra vitae* a hrănit în chip iluzoriu mințile a generații de elevi. Din această perspectivă, cea mai convingătoare și mai realistă punere la punct a venit din partea lui Paul Valéry (potrivit de evocat între părinții Europei Unite): „Să nu credeți că nu are rost

să meditam asupra trecutului, în ceea ce are el revolut. El ne arată, în special, eșecul frecvent al previziunilor prea precise și, dimpotrivă, marile avantaje ale unei pregătiri generale și constante, care, fără a pretinde că ar crea ori ar desfiinde evenimentele – care sunt, invariabil, surprize sau dezvoltă consecințe surprinzătoare –, permite omului să acționeze cât mai repede asupra neprevăzutului; istoria, mă tem, nu ne permite deloc să prevedem, însă, asociată cu independența spiritului, ne poate ajuta să vedem mai bine”. Acest „văzut mai bine” e esențial, dar el nu e o pledoarie pentru studiul mecanic al trecutului, cu speranța trăirii edenice a prezentului și a descifrării viitorului. „Văzutul mai bine” se realizează prin cunoașterea în general, inclusiv prin cunoaștere a ceea ce a fost. Memoria e o componentă a inteligenței și ea trebuie exercitată. Orice încercare de a ne demonstra inteligența în absența memoriei rămâne caducă. De aceea, este mult mai inteligent să-i învățăm pe tineri că noi, oamenii, deși nu suntem capabili să atingem absolutul (perfecțiunea), avem capacitatea de a ajunge la echilibru. Iar din echilibru fac parte și toate dimensiunile timpului, adică prezentul, trecutul și viitorul. Dacă pentru a ne trăi viața prezentă este esențial să ne gândim la viitor, pentru a o înțelege trebuie cu necesitate să ne cunoaștem trecutul.

Concluzii

„Prototipul” din 2008 al manualului de cetățenie europeană a eșuat. Se pare că, așa cum nu suntem încă pregătiți să facem Europa Unită, nu știm încă nici să elaborăm un astfel de manual. Multe țări se crispează în carapacea lor, își apără (sau cred că își apără) valorile naționale, ridică forțe politice și ideologii exclusiviste, promovează discursuri xenofobe, reinventează frontiere, garduri și ziduri. Cu alte cuvinte, unitatea e încă formală. Pe de altă parte, asaltul extraeuropeanilor (al celor din afara Uniunii Europene) – și chiar al unor grupuri din Europa Răsăriteană spre țările mai bogate din Occident – creează probleme reale țărilor țintă, în condițiile numărului coplesitor de nou-veniți și ale imposibilității integrării lor. Pe de altă parte, occidendo-centrismul acestui model de manual era evident. Popoarele est-europene foste comuniste, acceptate

totuși în noua construcție europeană, erau menționate uneori, dar ca rude sărace. Natural, un manual de educație europeană nu poate cuprinde cote proporționale cu mărimea țărilor sau cu valoarea PIB-ului lor, dar echitatea trebuie cumva asigurată, fără ostentație sau orgoliu.

De aceea, întreaga întreprindere este extrem de dificilă. Astăzi, „cetățenia europeană” este mai departe decât era în 2008. Pe de o parte, europeniștii se lovesc de tot mai multe egoisme statale ale marilor puteri din Uniunea Europeană, pe de alta, noile valuri de populație din afara Europei pun la încercare chiar identitatea europeană, așa cum era ea concepută până nu demult.

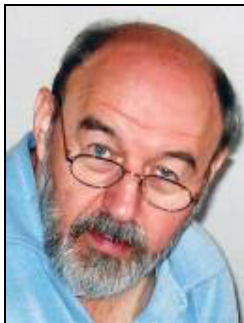
Aceasta nu înseamnă că educația pentru Europa Unită – o Europă Unită onestă, nediscriminatorie și generoasă pentru toți – este de prisos. Dimpotrivă, această educație este mai necesară ca oricând. În ciuda marilor instrumente de cunoaștere, rapide și eficiente, de care dispunem acum, se prefigurează marea pericol a unei ignoranțe generalizate sau, dacă nu, al unei unilateralizări înspăimântătoare. Se întâmplă ca, în lipsa unui calculator la îndemână, să ne dăm seama că nu mai știm din mîntea noastră lucruri elementare, pe care altădată le știau și copiii.

De aceea, trebuie să milităm pentru cunoaștere și pentru acumularea în mințile tinerilor a unui bagaj de cunoștințe. Trebuie să știm cu toții ce sunt europenii, de ce suntem europeni, de ce este bine să fim europeni. Trebuie să învățăm să prețuim

diversitatea, multilingvismul și mai ales alteritatea.

Toate acestea sunt valori, iar valorile se formează prin educație, inclusiv prin „educația pentru cetățenia europeană”.

Acad. IOAN AUREL POP

DAR-DEAL-SPUNÂND-ARDEAL-AI-ZIS-ȘI-RĂȘUNĂ-IAR-DEAL

Oriunde-aș fi ... mă duce gându' mereu în Ardeal ...
mergând pe văi ... în lung de rîuri, dar nu în aval ...
în sus, în contra lor ... muștrare că ies din Ardeal ...
suind mereu pe munți ... pe măguri, pe coame de deal ...
urcând mereu pe culmi ... să-mi văd minunatu' Ardeal...
La vale nu pornesc ... decât înapoi spre Ardeal ...
trecând vrund pas înalt ... de pildă, prin pasu' Predeal ...
atunci, cu drag în jos ... altmintrelea numa' la deal ...
la vale-i prea ușor ... vîrtutea să-ncearcă la deal ...
la vale margă alții ... noi, ardelenii, la deal!
Dar-deal-spunând-Ardeal-ai-zis-și-rășună-iar-deal ...
Ardealu' are-n nume ... numele însuși de deal ...
conceptu' ... prima schiță ... planu' ... forma de deal ...
Ardealu-i dealu' cosmic ... lumea făcută ca deal ...

Dovezi? Întreg Ardealu' ... deal-lângă-deal-lângă-deal ...
Câmpia chiar ... a noastră-i deal-după-deal-după-deal ...
Ardealu' stepă nu-i ... sau pustă ... Ardealu-i doar deal ...
privești în patru zări ... și vezi piramide, dar deal ...
pornești în sus, spre cer ... și urci zigurate, dar deal ...
Ardealu-i dealu-deal ... cerescu', mirificu' deal ...
Ardealu-i dealu' pur ... nesmîntnic, suprem și total!

Ardealu-i tot ce fost-a ... este ... și fi-va pe deal:
cetăți, orașe, târguri ... sate pe umeri de deal ...
crescând spre cer biserici ... temple pe tîmple de deal ...
mireni-ce-stau-de-veghe-n-vechi-țintirime-pe-deal ...
cărări spre crînguri sfînte ... drumuri pieptișe la deal ...
livezi și vii pe coaste ... lanuri de aur pe deal ...
pășuni, ogoare, lazuri ... stîne și turme pe deal ...
și-lung-sunând-cu-jale-buciume-sara-pe-deal ...
și ruguri mari pe culmi ... coroane de flăcări pe deal ...
arzând din deal în deal ... strigând năvăliri în Ardeal ...
și moși-strămoși în furci ... să-i sfîrtice corbii pe deal ...
plătînd, cumplit de crunt ... un vis, un sublim ideal ...
De-aceea spun ... cucută dracu' de-mi dă, un pocal ...
să beau ... că, altfel, varsă foc și urgie pe-Ardeal ...
îl iau ... și fără ghionți sau brânci de la nimenea: bea-! ...
închin și-l dau pe gât ... să-mi cruțe iubitul Ardeal ...
și nu mă plîng deloc ... m-or pune-n mormîntu-mi pe deal...
cu-ai mei părinți iubiți ... ș-om fi laolaltă pe deal ...
în ierbi foșnind frumos ... doinindu-ne doine de-Ardeal...
încet și lin, duios ... visându-ne dragu' Ardeal ...
în somnu-adînc ... de veci ... în veșnicu' nostru Ardeal...

AUREL ȘOROBETEIA

PATRIA CU OCHI ALBAȘTRI

Cât mi-am dorit să mă întorc,
să m-arunc la picioarele tale
să zac în neștire cu pîntecul lipit de tine,
cu brațele desfăcute în formă de cruce,
ca într-o răstignire,
ca un papă făcînd penitență la Canossa.
de parcă te-aș fi implorat să mă ierți de păcate,
după ce-am lipsit îndelung din matca ta nemărginită...
Ai gust de pămînt, dragostea mea,
ești plină de râuri, de dealuri, de păduri și de har...
Simt cum mă străbat rădăcinile tale
și-mi cresc grînele și viile tale prin ochi
îmi ies pomii tăi aurii prin urechi și prin palme,
floarea soarelui îmi înflorește din plete
salcâmii și teii îmi înoptează în poală,
înălțându-se de-acolo la ceruri.
Visam să mă trîntesc la pămînt
sub un copac vegheat de-o ceată de îngerii,
să-ți sărut roua ieșindu-ți prin pori,
să-ți ascult bătăile inimii
să te mîngâi pe creștetul unui mușuroi de furnici
cutreierîndu-mă harnice, în mare goană.
Îmi doream să mă îmbăt de tine
tăvălindu-mă-n iarbă, cu-o ardoare nebună,
visam să mă mîntuie apele tale,
înfrunzindu-mă arborii tăi de lumină.
Aveam să mă uit în adîncul fîntînilor tale
ca-n sanctuarele ființei noastre eterne,

ivindu-mi-se din ochiuri de apă
chipul tău nefăcut de mîna de om,
ca o epifanie.
Mă făceai să reînviu patria mea,
la întâiul cîntat al cocoșilor, trezindu-mă-n aburul
dimineții,
cînd totul începea a miroși dumnezeiește
a turme de oi, a fân, în răsufletul unui dangăt de clopot;
te vedeam fluturînd bezmetic prin livezi, ca o zîna,
mă însuflețeam în nemărginirea albă a câmpiilor de
narcise,
îmi priveam sufletul locuind acum între cheile munților
Și te-adoram, înoptînd în Templul Ursitelor ori în
Grădina Zmeilor,
pierzîndu-mă de veci în nesfârșitul galeriilor din peșteri,
căci te naști cu patria-n tine, dragostea mea,
așa cum te naști cu ochi verzi, sau albaștri...

CORA BOTEZATU

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Am trecut și numele tău acolo pe cruce, ca să știi că M-am răstignit și pentru tine.”

Luminița

Cornea:

Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, ați afirmat adeseori că toți acei oameni care pășesc pragul bisericii, duminică de duminică, călătoresc spre Cer.

Înaltpreasfințitul Ioan: Da, ce frumoasă ceată de oameni care doresc să plece în Cer! Să le binecuvinteze Dumnezeu călătoria și să ajungă acolo unde, după ce a fost răstignit pe cruce, S-a întors Hristos în sânul Tatălui. Să ajungă acolo unde a ajuns Maica Domnului, să ajungă acolo unde au ajuns deja părinții dumneavoastră, să ajungă acolo unde au ajuns cei care au zidit bisericile noastre, să ajungă acolo unde au ajuns cei care au murit pentru neam, pentru țară și pentru credință, eroii noștri. Dumnezeu să le ușureze cărarea și să vă deschidă brațele cele părintești, să vă îmbrățișeze pe toți Hristos și Maica Domnului la poarta Cerului. Dar până acolo drumul este lung și de aceea veniți în biserică și luați-vă, în fiecare duminică și sărbători, merinde ca să puteți continua drumul spre albastrul infinit.

L.C.: Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte, să vă referiți în cele ce urmează la Sfânta Cruce.

Îps. Ioan: Am văzut pe parcursul citirii sfințelilor evanghelii cum Hristos și-a chemat apostolii să-I urmeze, pe Andrei, pe Petru, pe Iacob, pe Ioan, pe Filip, pe Natanail... După ce i-a chemat pe ei, iată că astăzi ne cheamă pe toți. Dacă s-ar fi oprit doar la chemarea apostolilor și nu m-ar fi chemat și pe mine și pe dumneavoastră, poate că am fi zis: *Doamne, dar numai pe Petru și pe Andrei, numai pe Ioan, numai pe Natanail, numai pe Filip i-ai chemat, dar pe mine, Doamne, de ce nu m-ai chemat?* Iată că Hristos n-a plecat de pe pământ până nu m-a chemat și pe mine și pe tine să-L urmăm pe El, ca să ajungem la poala Cerului, pe brațele Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Dar ne-a spus: *cel ce voiește să-Mi urmeze Mie să-și ia crucea sa și să se lepede de sine!* Deci aceasta este chemarea lui Hristos. Numai așa se poate merge pe urmele lui Hristos, luându-ne crucea.

Dacă veți privi pe cărarea Cerului, veți vedea atâția oameni, frați de-ai noștri, călătorind spre Cer, dar fiecare dintre ei poartă o cruce. Fără cruce nu poți călători până la înaltul cerului. Și apoi, zice Hristos: *oricine voiește*, deci numai cei ce voiesc să călătorească spre Cer. Binecuvântat să fie Dumnezeu că frățiile voastre, cititorii, dați mărturie sfântă că doriți să călătoriți spre Împărăția lui Dumnezeu. În fiecare zi de sărbătoare, glasul dangătului de clopot sfințit al bisericii vă aduce la sfânta biserică. Cu fiecare duminică în sfânta biserică ați mai făcut un pas spre Împărăția lui Dumnezeu, spre Cer.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, auzim adeseori expresia *a-ți duce crucea*. Există un context religios în aceasta?

Îps. Ioan: Ușor este a zice *du-ți crucea*, dar numai cel ce știe ce este crucea, cât este de ușoară și cât este de grea câteodată în viața aceasta... Când Mântuitorul a rostit aceste cuvinte, eu cred că iudeii care-L ascultau au dat puțin din cap: oare cum ne spune să ne luăm crucea, oare numai prin cruce și cu crucea putem să-L urmăm pe Hristos? De ce? Pentru că iudeii din vremea aceea vedeau cum erau răstigniți oamenii de trupele romane care ocupau pe atunci Țara Sfântă. Făcătorii de rele, de fărădelegi erau răstigniți pe marginile drumurilor, la răspântiile drumurilor. Erau răstigniți și lăsați acolo să-i vadă trecătorii și să nu mai facă și ei fărădelegi. Erau lăsați cu zilele acolo, la marginea satelor și a cetăților, încât trupurile lor deveneau hrană pentru fiarele sălbatice și pentru corbi, pentru păsările cerului.

Imaginați-vă un om răstignit și asupra lui ar coborî, din înaltul cerului, păsări răpitoare care ar veni și ar rupe din trupul lui. De aceea și Mântuitorul, când a fost răstignit, într-o zi de vineri, repede, până la apusul soarelui, a fost pus în mormânt, pentru că dacă n-ar fi fost pus imediat în mormânt, dacă ar fi

fost lăsat acolo zile întregi, ar fi venit păsările cerului să-L rupă, să se hrănească din trupul său.

Însă Hristos n-a venit ca din trupul Său să se împărtășească păsările și fiarele sălbatice, ci a venit ca din trupul Său să ne împărtășim noi. Pentru noi a venit, ca noi să ne hrănim din el; nu pentru păsări și pentru animalele sălbatice care erau pretutindeni în Ierusalim, nu pentru ele a venit să le mântuiască, ci a venit pentru mine - eu și tu și frățiile voastre, cititorii, să ne hrănim din trupul lui Hristos. Vedeți cum a rânduit Dumnezeu ca ziua răstignirii Mântuitorului să fie într-o vineri înainte de Paști, când nu era îngăduit să rămână oamenii răstigniți pe cruce de sărbătoare! Iată cum Dumnezeu toate le-a gândit, de dimineața până după-masa totul era așezat în mormânt ca nimeni să nu se atingă de trupul sfânt al Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Ce-o fi găsit Hristos la mine și la tine de ne-a lăsat să frângem din trupul său? Așa cum mamele noastre ne frângeau, când eram mici, o bucată de pâine, tot așa și astăzi Hristos frânge din trupul Său și-mi dă și mie, îți dă și ție ca să ne hrănim, ca să nu mai murim niciodată, să avem viață veșnică. Numai acela are viață veșnică cu Hristos care se împărtășește din Viață. Ce spune Hristos despre sine? *Eu sunt calea, adevărul și viața!* Iată cu ce se împărtășesc copiii și ceilalți frați la sfânta liturghie! Cu viață! Dumnezeu să le dea viață veșnică lângă El, în Împărăția cea de Sus!

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, adeseori, în cuvintele de învățătură, puneți la sufletul ascultătorilor amintiri din copilăria Înaltpreasfinției Voastre care nu numai că plac foarte mult, dar introduc într-o anumită atmosferă duhovnicească. Aveți amintiri în legătură cu sfânta cruce?

Îps. Ioan: Când eram copil, în perioada de Paști, atunci când scotea preotul crucea în mijlocul bisericii, în săptămâna Patimilor, m-am dus și eu să mă închin și am înconjurat crucea. Astfel, am văzut că pe spatele crucii erau scrise câteva nume și mi-am zis că numele scrise pe spatele crucii erau numele celor care au donat această cruce. Privind mai jos pe→

A consemnat
LUMINIȚA CORNEA

cruce, undeva jos, era scris și numele meu. Și-am zis: Doamne, ce-o fi cu numele meu pe spatele crucii, că nu eu am donat această cruce? Și atunci mi-a zis Hristos: *Am trecut și numele tău acolo pe cruce, ca să știi că M-am răstignit și pentru tine.* Pe unde mergeți și veți vedea o cruce bătută de vânt și de ploii, pe la margine de drumuri, opriți-vă și mergeți și vă uitați dacă nu cumva și numele dumneavoastră sunt scrise acolo de Hristos? Îți va spune și ție Hristos de pe cruce: *Vezi, ți-am trecut și numele tău acolo, că Eu M-am răstignit și pentru tine.* Sunt convins că pe crucea de pe turla fiecărei bisericii sunt scrise toate numele credincioșilor care aparțin de acea biserică.

Să știți, însă, că numele noastre, care sunt scrise pe cruce, nu le-a scris Hristos cu cerneală, ci le-a scris cu sângele Său. Ți-a scris numele pe cruce cu sânge! O, ce fericit va fi omul al cărui nume va fi scris cu sânge pe cruce de Hristos, cu sânge.

Prin urmare, pe partea aceasta a crucii, e lăsat locul gol pentru mine, și-a spus Hristos: *Vino și tu, urmează-Mi Mie! Vino lângă Mine!* Adică unde? *Vino lângă mine pe cruce!* De aceea locul acesta tot așteaptă să vin și eu lângă El, să fim ca doi frați pe aceeași cruce.

L.C.: Minunat spus! Dar, Înaltpreasfințite Părinte, semnificația crucii cuprinde în sine numai suferință?

Îps. Ioan: Crucea nu înseamnă numai suferință, înseamnă și biruință. Pentru poporul lui Israel, cel ce era răstignit pe cruce era socotit a fi blestemat. Vechiul Testament spune că blestemat este cel ce este atârnat pe lemn, spânzurat pe lemn.

Oare și-a blestemat Dumnezeu creatura sa? L-a blestemat Dumnezeu oare pe om? Sub nicio formă. Nu omul, nu trupul omului este blestemat.

Blestemat este numai păcatul pe care-l face omul, de aceea vă spun: crucea nu este doar suferință, ci este și izbândă și biruință.

Se spune într-o istorioară bisericească că într-o zi un om bogat, care avea mai multe slugi, le-a spus: *Pregătiți-vă pentru că mâine am să vă trimit într-o călătorie lungă și-n această călătorie trebuie să vă luați cu voi o cruce. Însă vă atenționez: cu cât crucea va fi mai mare, cu atât vă va fi mai de folos.*

Și-atunci cei doi bărbați s-au apucat fiecare să-și facă câte o cruce. Unul și-a făcut o cruce mică, ca să nu-i fie greu a o purta pe drum, iar unul și-a făcut o cruce foarte mare. Dimineața s-au prezentat la stăpânul lor și acesta le-a spus: *mergeți până în locul cutare!*

Și s-au dus. Cel cu crucea mică mergea, mergea și s-a pierdut în zare, iar celălalt, care își luase o cruce mare și grea, abia o țara după el.

Mergera și el tot înainte, iar la un moment dat, nu l-a mai văzut pe cel cu crucea mică, care se dusese departe, dar el mergea înainte. Deodată l-a văzut pe cel cu crucea mică și-a ajuns lângă el. L-a întrebat: *De ce n-ai mers mai departe?*

Cel cu crucea mică i-a spus: N-am putut să merg mai departe, pentru că iată, aici e o prăpastie foarte mare și n-am cum s-o trec. T

e-am așteptat pe tine, ca să pui tu crucea ta peste această prăpastie și să trec și eu peste ea, ca să mergem mai departe.

Să-L rugăm pe Dumnezeu să ne ajute să ne purtăm crucea și cu cât încercările vieții acesteia vor fi mai mari, cu atât ne va fi mai ușor, cu ajutorul crucii, să trecem peste aceste încercări ca peste o prăpastie dintre doi munți sau peste un râu între două maluri.

Crucea este puntea pe care noi trecem de pe pământ până la Cer. Auziți cât trebuie să fie de mare crucea pe care o purtăm în viața aceasta, de aici până în înaltul cerului, ca pe ea să putem pași ca să trecem în Împărăția lui Dumnezeu!.

Ajutați-vă unii pe alții ca să vă puteți duce crucea așa cum L-a ajutat Simon Sirineanul pe Mântuitorul când mergea pe Golgota.

Bunul Dumnezeu să vă ajute să vă purtați crucea până la poarta Cerului, căci acesta va fi semnul că ați biruit păcatul din viața aceasta și că ați ajuns la Hristos. Crucea este semnul biruinței lui Hristos.

Hristos n-a dus cu El nimic de pe acest pământ în Cer, decât crucea. Ați văzut că n-a luat giulgiul cu care a fost învelit, când a fost pus în mormânt, dar I-a dus Tatălui crucea, arătându-I că prin aceasta a biruit moartea.

A biruit moartea, ca eu și frațiile voastre să nu mai murim niciodată, ci doar, prin ușa mormântului, să trecem la viața cea veșnică.

Amvon

Pe noi numai Dumnezeu din cer ne salvează

Am citit următoarea povestire pe care v-o spun și dumneavoastră. „O fetiță locuia cu bunica ei. S-a întâmplat ca într-o noapte să izbucnească un incendiu în casa în care locuiau. Bătrâna a încercat să salveze copilul care dormea în camera sa, dar nu a mai putut urca, a pierit în flăcări. Vecinii au sunat pompierii. Și, în timp ce așteptau, le-au atras deodată atenția niște plânsete. Capul fetei a apărut pe fereastra de la etaj, strigând după ajutor. Au rămas cutremurați, nimeni nu a îndrăznit să se apropie de foc. Deodată, a apărut un bărbat cu o scară în mână. El a sprijinit obiectul din lemn de perete, a urcat și a dispărut în vârf. Când a reapărut, a adus-o pe fetiță în brațe. Le-a predat celor care așteptau dedesubt, apoi și-a pierdut urma în noapte.

A doua zi, locuitorii orașului s-au adunat pentru a decide cine să preia și să crească copilul. Un profesor a declarat că i-ar putea oferi micuței o educație bună. S-a oferit și un agricultor, spunând: micuța ar putea crește la ferma lui în condiții sănătoase. În cele din urmă, s-a ridicat cel mai bogat cetățean al orașului:

– La mine poate primi tot ceea ce s-a amintit până acum, iar pe deasupra, orice altceva ce se poate procura cu bani.

Copilul a tăcut până la capăt, ținându-l cu ochii podeaua.

– Mai vrea cineva să vorbească? a întrebat președintele de ședință. Cu pași grei, un bărbat a venit în față din spatele încăperii. S-a oprit în fața fetei și i-a întins brațul. Mulțimea protestă. Măinile și brațele bărbatului erau acoperite de răni oribile.

– Acest nene m-a salvat – a strigat fetița. Dintr-un singur elan i-a sărit în jurul gâtului și s-a agățat spasmodic de el, ca în acea noapte amenințătoare. „Întâlnirea s-a terminat”, a spus președintele.

**Pr. Dr. GHEORGHE NICOLAE
ȘINCAN**

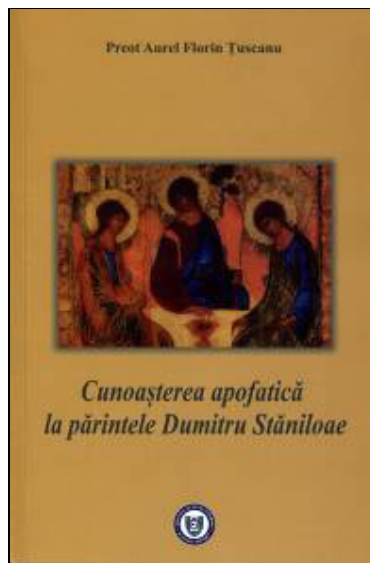
Părintele Dumitru Stăniloae evocat în paginile unei cărți remarcabile

Elitele – atât intelectuale, cât și morale – ne sunt scumpe și dragi, de aceea le aducem prinos de recunoștință. Ele merită să fie cinstite fiindcă au înfrumusețat chipul lui Dumnezeu în om. Putem spune fără echivoc că Părintele Aurel Florin Țuscanu face parte din elita românească contemporană. Evocând figura plină de lumină a Părintelui Aurel Florin Țuscanu, ne vin în minte cuvintele Ecclesiastului: „*Mai de preț este un nume bun decât untelemnul*”. Într-adevăr, numele sfinției sale este sinonim cu iubirea de oameni și de frumos, cu generozitatea și înțelegerea între oameni. Cartea vieții sfinției sale este foarte bogată în învățăminte și atitudini adânc grăitoare. Cinstind și omagiind vasta personalitate a Părintelui Aurel Florin Țuscanu, înfățișăm aici exemplul unei vieți dedicate slujirii lui Dumnezeu, Bisericii și oamenilor, a unei vieți de muncă și demnitate, pilduitoare pentru toți cei din jurul sfinției sale, mai ales pentru cei mai tineri, care trebuie să-i urmeze exemplul.

Ajuns la o vârstă frumoasă de maturitate și înțelepciune, împodobită cu atâtea realizări, de la înălțimea cărora poate privi cu deplină bucurie spre anii cei mulți în care a trudit cu maximă osârdie în ogrorul Bisericii lui Hristos, a neamului românesc și a culturii române, cu siguranță, Părintele Aurel Florin Țuscanu se înscrie, fără îndoială și pe bună dreptate, în galeria acelor „preoți cu crucea-n frunte” și totodată în rândul preoților cărturari pentru profundul profesionalism al sfinției sale, precum și pentru seriozitatea pe care o arată și o demonstrează în tot ceea ce întreprinde.

Personalitate reprezentativă, Părintele Aurel Florin Țuscanu se integrează în constelația culturii române prin formația sa de preot extrem de devotat slujirii Bisericii lui Hristos, dar și prin aceea de cărturar cercetător, care i-a adus deja un nume de mare prestigiu. Activitatea profesională desfășurată de-a lungul timpului este una extrem de vastă și de intensă. Realizările Părintelui Aurel Florin Țuscanu sunt dintre cele mai remarcabile.

Părintele Aurel Florin Țuscanu

e rostitor, propovăduitor și împlinitor al *Logosului* divin. Preoția sa e frumoasă, e sublimă, e darul lui Dumnezeu. Sfinția sa dezleagă destinele oamenilor, descoperă sensul destinului lor, părintele Florin dă mărturie despre înviere, dă speranță și elan. Este educator de generozitate. Sfinția sa liniștește vieți de oameni, schimbă cursul unor vieți, însănătoșește, recrează, luminează, naște din nou. Conduce destine pe cărările uneori întortocheate ale vieții. Îi ia pe om în brațele sale de la bot, de la intrarea în lume, apoi încheagă familia, și în cele din urmă tot el încheie destine, ducând pe om la groapă, cu nădejdea învierii și a vieții celei veșnice, și cu aceeași nădejde îi mângâie pe toți.

Părintele Aurel Florin Țuscanu e om luminat, înțelept, virtuos, păstrător al bunelor obiceiuri, emanând din evlavia poporului nostru. Este în pas cu cultura și cu civilizația vremii, dar și cel care ține trează atenția spre ceea ce e bun și plăcut lui Dumnezeu, spre ceea ce are valoare veșnică. În misiunea sa, este demn, iar convingerile și învățăturile sale sunt limpezi și servesc drept exemple credincioșilor săi și nu numai. Sfinția sa e omul prin care vorbește Dumnezeu, iubește Dumnezeu, iartă Dumnezeu. Este *omul lui Dumnezeu*, cum învață Sfântul Apostol Pavel. Sfinția sa e sacerdot, cuvânt care vine de la sacru. El sfințește viața, sfințește natura, sfințește roadele, sfințește evenimentele vieții oamenilor, sfințește istoria, sfințește trecerea dincolo.

Părintele Aurel Florin Țuscanu e un preot dăruit cu har, cu o intuiție

care sintetizează cultura, când aceasta e suplinită prin iubire. Sfinția sa este puternic nu prin autoritate ca orice autoritate, ci prin autoritatea iubirii, a iertării, a îndrumării pe calea cea bună. El e depozitul de suflete al comunității, al parohiei. Știe mai multe despre fiecare, decât oricine altul. Este un bun administrator de suflete. Pe fiecare credincios îl îndrumă după adevărata învățătură, pe măsura capacității fiecăruia de înțelegere, și pe măsura capacității fiecăruia de a pune în practică ceea ce înțelege. Părintele Vasile nu e al său. E al altora. E al Bisericii lui Hristos. E al parohiei și al parohienilor. E *Părintele* lor.

Părintele Aurel Florin Țuscanu e un om al rugăciunii, al meditației, o fereastră către Dumnezeu. Sfinția sa este milostiv, bun, iertător, încurajează și îmbărbătează pe toți cei din jurul său, într-un cuvânt, este un *Părinte* al tuturor care privesc la dânsul ca la o icoană. Părintele Aurel Florin Țuscanu e mai ales educator. Viața lui e lecție. Predica lui e lecție. Spovedania e lecție. În toate e multă pedagogie. A fi educator e adevărată artă. Dar s-a mai zis că e și știință. Arta îi dă preotului mobilitatea, metoda, adaptarea la psihologia și caracterul preopinentei, suplețea și omenia, dar știința, prin care înțeleg cultura preotului, îi dă soluțiile. Fără cea dintâi nu se poate, fără cea de a doua, cea dintâi rămâne fără sens și conținut.

Părintele Aurel Florin Țuscanu este sfințitor al vieții și învățător al credinței. Toată viața sfinției sale este o Liturghie. Cineva a găsit pentru aceasta o formulă foarte potrivită: *viața și propovăduirea preotului este „o Liturghie după Liturghie”*. Așa cum biserica e un loc sacru în mijlocul satului, sau într-un cartier de oraș, tot așa și preotul este un sacerdot, un om sfințit și sfințitor, oriunde s-ar afla. Sfinții Părinți trează preoția cu mare respect, cu temere și cu sfială.

Bine-nțeles că realizările Părintelui Aurel Florin Țuscanu de-a lungul timpului sunt multe și însemnate, este greu a încerca o însiruire a acestora. Faptele vorbesc de la sine. Ne rețin atenția preocupările cărturărești ale sfinției sale, care au existat dintotdeauna întruchipate în personalitatea sa. →

FLORIN BENGHEAN

Prin această carte intitulată *Cunoașterea apofatică la părintele Dumitru Stăniloae*, apărută în anul 2020 la Editura Cetatea Doamnei din Piatra Neamț, Părintele Aurel Florin Țuscanu ne propune o lucrare extrem de vastă și bine documentată. Această lucrare a fost prezentată ca teză de doctorat, într-o formă mai vastă, în cadrul Facultății de Filosofie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, fiind rodul unei munci asidue.

Avem în fața noastră o carte deosebit de importantă. O lucrare de înaltă ținută științifică, o lucrare profundă de teologie a părintelui doctor Aurel Florin Țuscanu de la Roman. Lucrarea domniei sale reprezintă un studiu extrem de important despre marele teolog român, părintele profesor Dumitru Stăniloae.

Într-un răstimp de peste șase decenii, Părintele Profesor Stăniloae este autorul unei opere publicistice-fluviu: cărți, traduceri, monografii, studii și articole, recenzii și note critice, în toate periodicile bisericești din țară, și în multe reviste de peste hotare, în care abordează toate subiectele cheie ale învățurii ortodoxe în confruntarea ei cu teologiile occidentale și în același timp în deschidere ecumenică, pe drumul unității creștine ecleziale.

Prin toate acestea Părintele Profesor Stăniloae este și autorul unei gândiri teologice personale, de mare adâncime și finețe în același timp, articulată în învățătura și lucrarea Bisericii Ortodoxe, susținând, pe plan extern, dialogul teologic ecumenic bilateral și multilateral în care este angajată Biserica noastră, de la intrarea ei ca membră în Consiliul Ecumenic al Bisericilor.

Contribuția remarcabilă a Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae își așteaptă cercetătorii care s-o prezinte și să o evalueze în studii sistematice și de profundă analiză teologică, îndeosebi dintre teologii care au ceva comun cu însăși viziunea teologică a Părintelui Stăniloae. Filosofii teiști, de asemenea, vor beneficia de aprofundările inedite date de Părintele Stăniloae persoanei umane plecând de la adevărul că Dumnezeu este Unul și în același timp Trei.

Născut la 16 noiembrie 1903, în satul Vlădeni, județul Brașov, din

părinți țărani săraci, buni creștini, după școala primară în satul natal, tânărul Dimitrie Stăniloae urmează liceul confesional „Andrei Șaguna” din Brașov. A studiat teologia la Facultatea de Teologie din Cernăuți, unde și-a luat licența în anul 1927, cu teza: *Botezul copiilor*, după ce făcuse un an de studii la Facultatea de Litere a Universității din București. După un an de studii la Facultatea de Teologie din Atena a luat doctoratul în Teologie la Cernăuți, cu teza pregătită la Atena: *Viața și activitatea Patriarhului Dositei al Ierusalimului și legăturile lui cu Țările Românești*, publicată în anul 1929 în revista „Candela” a Facultății de Teologie din Cernăuți și apoi în extras, în același an.

Marele teolog al vremii și patriot, Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, care îl întreținuse ca bursier la Cernăuți și Atena, îl trimite la studii de specialitate în Istoria bisericească universală, peste hotare, la Munchen, Berlin, Paris, Belgrad, cu intenția de a-l folosi în învățământul teologic universitar și în ierarhia Bisericii. Revenit în țară, în 1929, este numit – vârsta de 26 de ani -- profesor la Academia Teologică din Sibiu, predând, pe rând sau concomitent, Dogmatica, Istoria bisericească universală și Pastorală, iar din 1936 a preluat definitiv și exclusiv catedra de Teologie Dogmatică la această Academie până în 1946, fiind în același timp și rector al acesteia (1936-1946) și redactor al „Telegrafului Român” (1930-1945). La începutul anului 1947 s-a transferat, prin chemare, la Facultatea de Teologie din București, unde a funcționat în anii 1947 și 1948 ca profesor de Ascetică și Apologetică, iar din ianuarie 1949 ca profesor la catedra de Teologie Dogmatică și Simbolică pentru cursurile de doctorat, și mai apoi pentru cursurile de licență și doctorat (1970) până la ieșirea la pensie, în octombrie 1973. Iar din octombrie 1973 a funcționat ca profesor consultant la cursurile de doctorat, conducând numeroase teze de doctorat în Teologia Dogmatică și Simbolică și fiind membru și președinte în comisii de doctorat.

Bogata activitate teologică a Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae pusă în slujba Bisericii Ortodoxe în genere și a celei românești în special,

dar și a unității creștine, a fost unanim apreciată nu numai în țară, ci și în afara hotarelor ei. Dovadă sunt numeroasele titluri onorifice și distincții care i s-au acordat. În 1990 a fost ales membru corespondent al Academiei Române, iar în 1992 membru activ. Tot în 1992 Universitatea din București i-a conferit titlul de „doctor honoris causa”. Din decembrie 1989, numărul volumelor publicate a sporit în chip vertiginos.

Iată cum îl caracterizează unul din „ucenicii” săi, părintele Ioanichie Bălan: *„Înconjurat de cărți și manuscrise, așezat la aceeași modestă masă de lucru, sub icoana Prea Sfintei Treimi și a Maicii Domnului, cărora le-a închinat viața și munca, Părintele profesor scrie mereu. Scrie din iubire pentru Dumnezeu, scrie din râvnă pentru Biserică, din respect pentru Ortodoxie, din recunoștință pentru țara în care s-a născut și s-a format, și dintr-o datorie de conștiință pentru credincioși, pentru toți oamenii de pretutindeni, dornici de o călăuză spre Hristos și lipsiți de cuvânt și de hrană duhovnicească. Camera sa de lucru este mai degrabă o chilie călugărească, simplă, tăcută, plină de cărți; iar Părintele Dumitru, ca un sihastru neobosit și luminat de har, caută să-și facă datoria de preot al lui Hristos, de teolog și părinte duhovnicesc, până în ultimul ceas”.*

Părintele Profesor Dumitru Stăniloae va avea un loc de cinste în panteonul marilor teologi ai neamului nostru. Și dacă în istoria Bisericii noastre românești se vorbește despre o „epocă” a lui Antim Ivireanul, a lui Veniamin Costachi ori a lui Andrei Șaguna, va trebui să se vorbească și de o „epocă Dumitru Stăniloae” în teologia românească. Opera și întreaga gândire teologică a Părintelui Profesor Dr. Academician Dumitru Stăniloae sunt o împlinire de excepție a teologiei românești, cu valențe multiple și foarte semnificative pe plan panortodox și ecumenic în general.

Suflul nou patristic și ecumenic adus teologiei românești, precum și reflexiunea teologică doctrinară de substanță și de mare elevație duhovnicească, dau majorității operelor Părintelui Academician Profesor D. Stăniloae caracterul de lucrări de referință încă pentru multe →

generații de teologi de azi înainte.

Lucrarea se deschide cu un *Cuvânt înainte* semnat de autor, prin care face o introducere în abordarea acestei vaste teme de teologie profundă.

Lucrarea părintelui dr. Țuscanu este structurată pe cinci capitole foarte importante. Bibliografia folosită de autor la elaborarea acestei lucrări este impresionantă: Lucrări în volum; Traduceri în volum și în reviste; Articole, note, însemnări și comentarii ecumenice; Recenzii și monografii; Publicistica de la „Gândirea”; Prefețe.

În primul capitol, intitulat *Cunoaștere și înțelegere, experiență și vedere*, părintele dr. Aurel Florin Țuscanu prezintă aspecte precum: *Cunoaștere și Trăire (Erlebnis)*, *Cunoașterea imediată – premisă a cunoașterii apofatice*, *Logos și eros în spiritualitatea ortodoxă*, *Propriul iubirii creștine*, *Cunoaștere imediată și cunoaștere apofatică*.

În cel de-al doilea capitol, care se referă la *Cunoașterea apofatică vs. Cunoașterea luciferică*, autorul a analizat teme precum: *Apofaza sau cunoașterea prin negație a Trinității*, *Trei moduri ale cunoașterii lui Dumnezeu*, *Tradiția patristică despre cunoașterea lui Dumnezeu rezumată de Părintele Stăniloae*, *Cunoaștere apofatică versus Cunoaștere luciferică*, *Stăniloae – critic al poziției filosofice a lui Blaga*, *Unirea cu Dumnezeu – un progres nesfârșit*.

În capitolul al treilea, intitulat *Logica lui Dionisie Areopagitul: Apofaticul paulinic*, Părintele Țuscanu a prezentat teme: *Areopagitul și Sfântul Pavel*, *Ontologia apofatică și Supraființa în Numirile Dumnezeiești și în Teologia mistică*, *Metoda catafatică și metoda apofatică*, *Transparență și Perihoreză*.

În capitolul al patrulea, care se referă la *Apofaticul lui Maxim Mărturisitorul*, părintele a prezentat aspectele: *De la Cuvântul ascetic la Ambigua*, *Despre diferite locuri grele în Sfânta Scriptură*, *De la capete gnostice la Mistagogia*, *Maxim Mărturisitorul*. *Cuvânt înainte la Scholiile așezate în urma Răspunsurilor*.

În al cincilea capitol, care este intitulat *Vederea lui Dumnezeu și Lumina*, autorul a prezentat teme precum: *Vederea lui Dumnezeu la Sfinții Părinți ai Bisericii*, *Vederea lui Dumnezeu la Simeon Noul Teolog*, *Lumina și vederea lui Dumnezeu*,

Grigorie Palama.

Capitolul de încheiere este intitulat atât de sugestiv *Fenomenologia trăirii și iubirii*, în care autorul aduce completările de rigoare, dar și concluzionează anumite aspecte ale cărții.

Urmează Postfața lucrării semnată de Prof.univ.dr. Tudor Ghideanu, apoi o listă de abrevieri, bibliografia selectivă și CV-ul autorului, din care reiese vasta personalitate a acestuia, precum și activitatea sa remarcabilă și realizările deosebite.

Putem să afirmăm că lucrarea părintelui doctor Aurel Florin Țuscanu este una de referință, o lucrare de marcă despre o mare personalitate a teologiei românești. Părintele Dumitru Stăniloae rămâne una dintre cele mai proeminente figuri ale teologiei românești și în același timp unul dintre cei mai mari teologi ai întregii ortodoxii de pretutindeni.

Cartea aceasta, a extrem de harnicului și sârguinciosului slujitor al altarului străbun Părintele Aurel Florin Țuscanu, se individualizează în teologia și istoriografia românească prin originalitatea sa, prin mesajul pe care îl transmite. Cartea sa este unică prin ceea ce își propune să evidențieze. Această carte este o antologie, un adevărat tratat de teologie, ce cuprinde o serie de elemente care, prin măiestria condeiului Părintelui Florin, văd lumina tiparului și vin să contureze imaginea clară și profundă a ceea ce reprezintă Părintele profesor Dumitru Stăniloae în peisajul cultural românesc, în special în cultura teologică.

Lucrarea aceasta are o caracteristică aparte. Se distinge net de alte lucrări. Este un volum care trebuie analizat și mai ales studiat cu seriozitate și profunzime. Este un volum care trebuie cercetat cu de-amănuntul. Este o antologie teologică, cum foarte rar se poate vedea în teologia românească contemporană.

Acest volum reprezintă o lucrare fundamentală, o lucrare extrem de importantă atât pentru mediul teologic, cât și pentru întreaga istoriografie românească contemporană, care scoate la lumină o serie de elemente inedite și interesante referitoare la Părintele Dumitru Stăniloae.

Părintele Aurel Florin Țuscanu este un profesionist în adevăratul sens al cuvântului. Pe lângă înalta calitate de slujitor al lui Dumnezeu și al oamenilor, iată sfinția sa se dovedește a fi și un distins și harnic cercetător al teologiei românești. Sfinția sa își îndeplinește misiunea cu acrivie și devotament desăvârșit. Om de înaltă ținută științifică, Părintele Aurel Florin Țuscanu își desfășoară întreaga activitate sub spectrul seriozității și al înaltului profesionalism de care a dat și da în continuare dovadă.

Lucrările, studiile sfinției sale se dovedesc a fi de înaltă ținută științifică și de asemenea de un real folos pentru ceilalți cercetători ai teologiei și istoriei. Sfinția sa se distinge prin profunzimea și clarviziunea de care dă dovadă în elaborarea lucrărilor științifice. Rămâne un model demn de urmat pentru toți cei care se apropie de studiul teologiei și al istoriei.

Cartea aceasta este rodul muncii și cercetărilor asidue ale Părintelui Aurel Florin Țuscanu desfășurate pe parcursul mai multor ani, pentru a evidenția învățături teologice profunde. Considerăm că această lucrare reprezintă o contribuție extrem de importantă la cunoașterea teologiei Părintelui Dumitru Stăniloae.

Această carte este una de referință, este o lucrare care trebuie să fie nelipsită din casele oamenilor, în special a preoților și a celor pasionați de învățatură teologică.

Trebuie să fie studiată și analizată cu mare atenție și seriozitate, este o carte de înaltă ținută științifică. Valoarea acestei cărți este incontestabilă și este cu atât mai mare cu cât ea dă mărturie despre valențe reprezentative din opera unuia dintre cei mai mari teologi români.

Îl felicit din adâncul nestrămutat al sufletului pe Părintele Aurel Florin Țuscanu pentru această nouă și minunată lucrare a sa, îi urez mult spor pe viitor în activitatea sfinției sale atât pastoral-misionară cât și cărturărească și totodată îl asigur de statornica mea prietenie și de cele mai alese și nobile sentimente de dragoste, respect, prețuire și admirație pentru întreaga activitate desfășurată de sfinția sa de-a lungul timpului, atât în ogorul Bisericii lui Hristos, în slujba neamului nostru românesc, cât și în sfera cultural-intelectuală.

O scrisoare onctuoasă

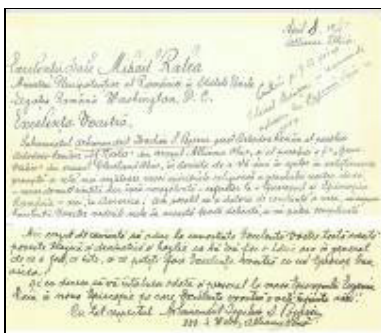
„Cine nu are dușmani nu are nici prieteni”⁷

Pe fondul situației politice din țară și de peste ocean, misionariatul Episcopului Policarp Morușca din America (1935 – 1939), care a pus piatra de temelie a primei eparhii române în străinătate, a cunoscut, din nefericire, unele controverse și tensiuni.

Poate cel mai furibund, mai deșănțat și mai neîntemeiat atac îndreptat împotriva sa și a Patriarhiei Române din perioada păstoririi sale americane este scrisoarea⁸ arhimandritului Ioachim D. Popescu (1888 – 1955) din 8 aprilie 1947, către șeful misiunii diplomatice române din Washington, Mihail Ralea. De o flagrantă ipocrizie, scrisoarea de 11 pagini a clericului român din America devine pe alocuri hilară, ca de exemplu atunci când autorul se declară pur și simplu „erou”, considerând că ar fi fost „urmărit de agenții Episcopiei”. Inexactitățile se țin lanț în scrisoare, un exemplu fiind paragraful de la pagina 10, în care autorul se referă la „răposatul episcop Morușca, Dumnezeu să-l erte”. Să amintim că în anul 1947, când Popescu îl considera „răposat”, episcopul mai avea încă de trăit 11 ani. În esență, scrisoarea îl calomniază pe Episcopul Policarp, solicitându-i imperativ ambasadorului Ralea să trimită în locul său pe Eugeniu Laiu, considerat „singurul” care poate îndeplini condițiile postului. În mod imperios, Popescu ordonă, ca unui subaltern: „interesați-vă de acest om și pe acesta aduceți-l aici”.

De ce se adresa lui Mihail Ralea? Oare nu cunoștea ierarhiile bisericești, sau el însuși avea altă subordonare? Cert este că Ralea, trimis de Ana Pauker ambasador la Washington în 1947, disprețuia țara acreditară, dovadă și studiul „*Caracterul antiștiințific și antiuman al psihologiei americane*”, publicat, sub conducerea sa, de Institutul de istorie „Nicolae Iorga” în anul 1954.

Arhimandritul Popescu, prin reprobabilă scrisoare către Ralea, se dovedește nu doar un înverșunat opozant al Episcopiei de America, dar

chiar un neînduplecat critic al Sfântului Sinod din România, pe care îl discreditează, considerând că luase decizii total eronate.

Alegațiile nefondate și neargumentate ale scrisorii sale fac uz de un limbaj necizelat: „*Sărăcii acolo mor de foame ca să aibă cu ce plăti pe P.S.S. Episcopul misionar nu al Americii ci al Partidului în interiorul căruia a fost trimis aici*”. Supoziția că Policarp ar fi aparținut vreunui partid politic este dezmințită chiar de arhivele CNSAS, în care biografiile Episcopului menționează, în mod repetat, că nu a fost membru al niciunui partid politic.

Pe lângă defăimarea Episcopiei, depeșa arhimandritului Popescu lezează imaginea mai multor persoane și chiar instituții românești ale vremii. De exemplu, cei din țară ar fi făcut „*o alegere fundamental vicioasă, influențării de clica clericală de aici*”. Cine erau cei din țară? Sfântul Sinod, Guvernul și chiar Regele, care își dăduse acordul. După Popescu, însă, toate aceste instituții ale statului se lăsaseră influențate de câțiva preoți români din SUA.

În virtutea adevărului, însă, nu s-a găsit nimeni să-i confirme avalanșa de alegații, printre care aceea că Episcopul „*în biserici s-a declarat Dictator cu drept de viață și de moarte*”, iar „*averile românilor Americani, casele, bisericile le-a socotit ca ale Episcopului, le-a luat actele de stăpânire, de proprietate...*”. Dacă ar sta cineva să judece la rece aceste acuzații, ar zice că se trăia în codru. Dar noroiul cu care aruncă în jur pătează, din păcate, și fețele confrăților săi din SUA, care susțineau Episcopia, catalogându-i drept „*o șleahță de preoți tot unu și unu, acei care ținuse în întunerec și exploatare în mod murdar bisericile și poporul român până atunci*”. Se înțelege, de aici, că nemulțumirile arhimandritului vizează perioada

anterioară înființării Episcopiei, când preoții români erau „exploatați”. Blamând cinul preoțesc român din SUA, a divulgat motivul pentru care el însuși nu era agreat în acea comunitate: el se recomanda cu emfază drept „*bolșevic și comunist*”.

Frustrat, autorul scrisorii susține, mai departe, fără probe, că preoții supuși Episcopiei îi denunțau la patronii de fabrici pe muncitorii români comuniști și, în baza acelor denunțuri, muncitorii erau concediați. Oare cât de mult asculta un patron american de un preot român, ne întrebăm retoric.

Dorința arhimandritului Popescu de a-i intra în grații noului ambasador se subînțelege, când se laudă emfatic: „*în 1936 nu dădusem afară pe Comuniști, ci din contra, cu ei lucrăm cu tot curajul și dragostea*”. După ce se grozăvește câte îmbunătățiri a adus bisericii în care slujea, întreabă sugestiv: „*Cu cine? Cu bolșevicii!*”. Linguseala notorie față de Ralea, omul Anei Pauker, nu mai trebuie comentată.

Fire conflictuală, Popescu nu se oprește cu evaluările critice doar la instituțiile statale din România sau la cinul preoțesc român din America, ci atinge și cercurile mai apropiate, chiar Comitetul Bisericii la care slujea. După afirmațiile sale, prefera să meargă singur la slujbe (botezuri, înmormântări etc.), pentru că altfel, Comitetul Bisericesc îi cerea să încaseze taxe, or el oficia gratuit, de multe ori. Îl întreabă cu emfază pe destinatarul scrisorii: „*Puteam eu să fiu un tiran pentru popor?*”. Se pune întrebarea cât de canonică era o asemenea slujbă religioasă oficiată de unul singur.

Se pare că Popescu, total lipsit de diplomație, nu prea agreea pe nimeni, nu doar pe Episcopul Policarp care, spune el, „*îi tiranizește*” pe enoriași. Ba chiar și în țară, înainte de a pleca în America, fusese nemulțumit de viață: „*Eu am suferit mult și în Țara Mamă ca misionar*”. Cu prețiozitate, Popescu se situează deasupra ierarhiilor ortodoxe, scriind că la un moment s-a aflat la răscruce: „*trebuie să o rup cu Episcopia și să mă jertfesc pentru popor*”. Aproape se martirizează, simțindu-se vizat de ceea ce numise „*aparatură de spoliere și tiranie al Episcopiei*”, care l-ar fi urmărit cu „*amenințări de moarte*”. →

RADU ȘERBAN

⁷ Proverb german

⁸ Arhiva MAE, Fond Washington, vol. 94

MAREA ÎNTÂLNIRE

Pentru un creștin, idealul vieții este... așteptarea întâlnirii cu Dumnezeu. „Viața e o lungă așteptare pentru moarte”, glăsuiește poetul. Pentru că numai moartea ne deschide poarta veșniciei, făcându-ne cunoștință directă cu Lumina Transcendenței

Dacă la întâlnirea cu un om simțim o imensă dragoste și ne bucurăm de lumina și misterul chipului său, - atunci întâlnirea cu Domnul cum va fi?!

Nu știm, dar intuim. Dacă aici pe pământ simțim cu adevărat, în fiecare dimineață bucuria vederii luminii zilei și a soarelui și ne minunăm cum această lumină risipește întunericul, - atunci se cuvine tot așa să pricepem că moartea deschide ușa veșniciei în pridvorul căreia ne va întâmpina **norul de lumină** al lui Dumnezeu.

Câtă iubire a încifrat Domnul în inima noastră, dacă a spus că sufletul unui om întrece în frumusețe și strălucire toate comorile văzute și nevăzute ale pământului! Pentru că omul prin ochiul minții poate înțelege și poate să intre în stare extatică prin privirea Feței lui Dumnezeu.

Taină mare sălășluiește în **om!!!**... pentru că n-o pot descifra toți matematicienii pământului adunați laolaltă...

Acum însă străbatem marea această tulburată a vieții pământești în

care trăim și suntem deseori cuprinși de tenebrele infernului. Dar, prin cultivarea credinței și a virtuților ne detașăm și de răutatea acestor zile rele după cum învață părintele Dumitru Stăniloae: „Tăria dreptului se arată tocmai în faptul că primește să treacă cu bărbăție prin acest moment înfricoșat”. Acest moment înfricoșat este moartea.

Și am aflat de la Sfinții Filocaliei că spaimele morții încep încă din clipa nașterii. Viața unui creștin trebuie trăită ca aceea a mucenicilor din Viețile Sfinților și din Calendarul creștin. În toată învățătura Ortodoxiei suntem îndemnați să citim Viețile sfinților. Fiecare viață de sfânt este o Evanghelie trăită la o temperatură de 6000 de grade pe cele două axe rectangulare,- și pozitivă și negativă, pentru că și Mântuitorul spune în Apocalipsă: să fim ori calzi ori reci, - dar nu căldicei, - nu indiferenți și nepăsători.

Nu ajungem la lumina cerească până când nu stăruim în rugăciune ca prin cumplitele dureri ale răstignirii patimilor... să subțiem trupul... ca să ajungă străveziu și capabil să primească nașterea de Sus, - așa după cum spune Domnul Iisus lui Nicodim.

Dacă urcăm pe un munte și asudăm de se fac leorcă straiete pe trupul nostru, nu la fel, - ba cu mult mai greu este și urcușul la Cer. Desigur că urcăm întâi pe Tabor și pregustăm lumina, dar să nu uităm că după puțin ne așteaptă Golgotha.

Însă trebuie să fim încredințați că e musai să urcăm la Cer pentru că sufletul are în A.D.N.ul său mistic... idealul Marii Întâlniri cu Cel care l-a adus la viață pe om... născut din desăvârșita Sa iubire.

Unul din semnele, că ne apropiem de vederea lui Dumnezeu sunt lacrimile. Suntem precum copiii mici care dacă nu-și văd mamele o perioadă de timp devin triști și plâng, atât ei cât și mamele. Și noi vărsăm astfel lacrimile bucuriei când simțim blândețea Domnului. Poate fi acesta un semn al biruinței vegheate tot timpul de Domnul. Alt semn este acela că omul care e în urcuș către Înviere ajunge de le vede pe toate pline de Dumnezeu. E așa precum ne-am trezi într-o dimineață de vară și vedem cum soarele umple de lumină întreg pământul peste care răsare clipă de clipă până ce îl cuprinde în întregime, dar nu-l arde. Așa e și cu Slava Domnului pe care o vom primi în cealaltă viață. Ne va cuprinde cu lumina Sa și ne va transfigura, dar persoana va dăinui într-o stare cerească, aproape îngerească.

VALERIU TĂNASĂ

O SCRISOARE ONCTUOASĂ

→Odată desprins de Sfântul Sinod din România și de Episcopie, Popescu merge mai departe și înființează, nici mai mult nici mai puțin decât „*Biserica Independentă a Poporului*”. Catalogând Episcopia drept „*numai o zăpăceală, o imitație, (...), o amăgire*”.

Tonul defăimător la adresa confrăților continuă: „*Mulțimea de Protopopi și preoți neisprăviți din țară sau fabricați pe aici prin role nu sunt decât niște vânzători dupe dolari, dupe ranguri, traiu desfătat fără multă muncă*”. Printre neisprăviți, doar el se simte fără de păcat, lovind în întreg cinul preoțesc: „*cei cari au școli în Țară nu au venit aici cu vocație, ci cei cari au avut și au*

interese cu totul departe de biserică”. Mai mult, se năpustește asupra autorităților române, statale și ecleziastice, care nu au trimis obiectele de cult necesare.

Pretinzându-se atotcunoscător, îi propune, în final, ambasadorului Ralea, să aducă drept episcop pe arhimandritul Eugeniu Laiu, conchizând categoric: „*Eu sunt mai mult ca sigur că nici un altul nu va fi capabil...*”

Ignorarea voită a normelor bisericești spre a-l linguși pe ambasadorul Ralea se reiterează în finalul scrisorii unde, convins fiind că sfatul său va fi ascultat, vorbește despre „*noua Episcopie pe care Excelența Voastră o veți înființa aici*”. Oare chiar nu știa că înființarea unei episcopii depășește competențele unui ambasador?

Asemenea întrebări legate de acea scrisoare s-ar mai putea ridica. De ce oare a așteptat călugărul un deceniu întreg, până în 1947, spre a-și vărsa frustrarea legată de perioada 1935 – 1939?

Răspunsurile rezultă din însuși textul delațiunii, probă a simpatiilor politice ale autorului.

*

Acesta e doar un episod din contextul tensiunilor în rândul românilor americani din perioada interbelică, perioadă în care, în pofida acelor tensiuni, vrednicul de pomenire Episcop Policarp, de la a cărui naștere se împlinesc 140 de ani în 2023, a pus bazele Vetrei Românești, așezământ emblematic în ortodoxia română și americană, care dăinuie și prosperă.

Un bilanț sumar

Se obișnuiește ca, la sfârșit de an, fiecare să-și prezinte câteva realizări din anul respectiv. Și mulți dintre cei ajunși în toamna vieții își revizuiesc chiar întregul lor parcurs, fie în cărți de memorii, fie în alte forme.

Cum eu am avut parte de două vieți, una de om de știință și una, de *încercări literare*, iată-mă, la sfârșit de an și în toamna vieții în poziția de a arunca o privire asupra trecutului. Nu o voi face *in extenso*, ci voi scrie câteva cuvinte despre revistele în limba română din țară și din străinătate la care colaborez de câțiva ani (buni) încoace.

Voi începe cu enumerarea acestor reviste, în ordine alfabetică, adăugând frecvența apariției și anul în care am devenit colaboratoare permanentă.

1. **Itaca (Dublin)** - revistă culturală trimestrială, din 2020
2. **LaPunkt (București)** - platformă culturală electronică, din 2013, un material la două săptămâni
3. **Leviathan (București)** - revistă culturală trimestrială, din 2018 (anul înființării)
4. **Observatorul (Toronto) - Canadian Romanian Magazine**, revistă lunară, din 1997
5. **Repere Literare (Montreal)** - revistă culturală trimestrială, din 2020 (anul înființării)
6. **Vatra veche (Tg Mureș)** - revistă culturală lunară, din 2012

La cele enumerate s-ar adăuga și apariții ocazionale prin solicitări de răspunsuri la anchete, ca în revista lunară **Orizont (Timișoara)**.

Idea de a scrie despre aceste reviste mi-a venit realizând, după anii de lectură a fiecăreia, cât sunt de unice, fiecare cu frumusețea, bogăția și personalitatea ei, precum cărțile, oamenii și tot ce ne înconjoară.

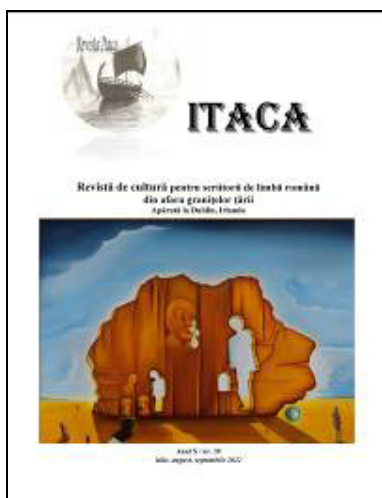
Indiferent de locul și frecvența unde apar aceste reviste, textele parcă se desprind din trupul revistei și ajung la mine cu forță, vitalitate, dar și căldură. Desigur, e talentul autorilor în ele, la care se adaugă un element ascuns, dar simțit de mine: prezența - din culise - a unui colectiv foarte restrâns de creatori, cei din redacție.

Personalitatea acestui *personaj* numit *Redacție* diferă de la una la alta și cred că ea influențează percepția cititorului. Cu alte cuvinte, mă întreb, citind revistele, cine conturează im-

presia lectorilor, autorii care se dăruiesc prin scrisul lor, sau redactorii care selecționează materialele, stabilesc ordinea lor, prezentarea grafică și toate celelalte componente ale revistelor?

Din cele șase reviste citate, trei apar în România, trei în comunitățile românești din Irlanda și Canada. Astăzi voi *povesti*, pentru fiecare în parte, bucuria mea de colaborator, dar și de cititor, urmând aceeași ordine alfabetică.

1. Revista culturală trimestrială **Itaca (Dublin)** apare de zece ani, dar eu am început colaborarea numai din 2020. Este condusă de poezia **Viorel Ploșteanu** și de soția lui, **Dorina Șișu**. Am o mare admirație pentru această publicație de 82 de pagini. Conținutul și prezentarea grafică sunt remarcabile, semnatarii materialelor sunt de pe tot globul și calitatea colaborării lor e evidentă. Colectivul de redacție este, de asemenea, format din scriitori și publiciști de calitate, răspândiți peste tot pe lume. Când scriu pentru *Itaca* am întotdeauna mari emoții, dar, până acuma, materialele mele au trecut *exemenul* publicării. Pe lângă revistă funcționează *Editura Itaca*, o editură cu multe apariții și activități legate de lansarea și promovarea lor. M-am bucurat când, în 2020, văzând anunțul lor referitor la *Distincțiile Revistei Itaca pentru literatură - Cartea anului - Diaspora - ediția V-a, Dublin, 2019*, cum tocmai îmi apăruse la *Coresi Publishing House 2019* volumul „*Disonanțe de bon ton*” - proză scurtă cu ilustrații de **Adelaida Mateescu**, m-am înscris la concurs. Surpriza care a urmat a fost imensă, cartea mea a obținut

distincția *Cartea Anului* la categoria proză scurtă.

Acum, **Revista Itaca** apare și în formă tipărită, iar activitățile literare organizate la Dublin de creatorii revistei și ai *Editurii Itaca* abundă. Laudă acestor iubitori de frumos!

2. Platforma electronică **LaPunkt (București)** postează zilnic articole din diverse domenii culturale. A fost o întâmplare faptul că am devenit colaboratoare. După ce scriitoarea **Ioana Pârvolescu**, pe care ani de zile o urmărisem în *România literară*, și-a întrerupt activitatea de la revistă, am descoperit că publica fotografii (în afară de scriitoare, este și o admirabilă artistă fotografă). Am trimis un email revistei la adresa dată de Internet, exprimându-mi bucuria regăsirii scriitoarei și, după câteva zile, am primit invitația să colaborez. Platforma tocmai se înființase, cei care au inițiat-o, **Eugen Stancu**, **Ioan Stanomir** și **Cristian Vasile** doreau o revistă culturală diferită de toate celelalte. Au reușit! Între timp, în cei aproape zece ani de existență, colectivul redacțional s-a mărit, ca și numărul colaboratorilor. Revista electronică postează zilnic articole, poezii, critică literară, muzicală, interviuri și multe altele, toate de o excelentă calitate.

3. Revista culturală trimestrială **Leviathan (București)** s-a născut în ultimul trimestru al anului 2018, din inițiativa poetului, ziaristului și graficianului domiciliat în Spania **Rudy Roth**, director fondator al revistei. Redactorul-șef este scriitorul și criticul muzical și literar **Costin Tuchilă**, iar cel adjunct, jurnalista și autorul de dramaturgie **Pușa Roth**, ambii din București. Primul număr avea 68 de pagini, cel actual, nr 17, are 168 de pagini. Cu ani în urmă, Pușa Roth îmi luase un interviu telefonic despre revista **Observatorul (Toronto)**, pentru Radio România, →
VERONICA PAVEL LERNER

iar după câțiva ani i-am luat la rândul meu un interviu, prin corespondență, pentru revista **Vatra veche**. La înființarea **Leviathan**-ului, am acceptat solicitarea de a colabora. După ce am văzut primul număr, a cărui prezentare grafică m-a impresionat din prima clipă, pentru că tocmai citisem *Cartea Zmeilor* de **Mircea Cărtărescu**, ilustrată de pictorul **Tudor Banuș**, mi-am scris impresiile într-un articol pe care l-am intitulat *Note de lectură*. Acesta a rămas titlul rubricii în care îmi mărturisesc trăirile provocate de cărți.

Prezentarea grafică a revistei, realizată de Rudy Roth, este unică. Copertile, în culori, sunt reproduceri de picturi clasice. Interiorul este alb negru, pe hârtie velină, iar materialele sunt de foarte bună calitate. Revista emoționează instantaneu, se face simțită dăruirea redactorilor și a colaboratorilor, răspândiți pe tot globul. Grijă pentru frumos impresionează cititorul modern, inundat de graba cu care se trece peste amănunte care ar merita observate, simțite, admirate.

În 2021, s-a înființat *Editura Leviathan*, cu apariții notabile, avându-i, la cârmă, pe aceiași trei oameni devotați culturii care conduc și revista.

4. **Observatorul (Toronto)** este publicația la care colaborez de 25 de ani. Redactorul-șef, **Dumitru Pușu Popescu**, tipărește ziarul de 32 de pagini lună de lună, cu un sârg și devotament rar întâlnite. Fiind un ziar al românilor emigrați în Canada, el are o structură variată, cuprinzând materiale despre evenimente culturale și istorice din România și Canada. Majoritatea colaboratorilor sunt români din Canada și Statele Unite. Varietatea temelor este atracția de bază a publicației, premiată în câteva rânduri de Guvernul Canadian. Noi, colaboratorii mai vechi, ne cunoaștem din paginile ziarului, dar și de la *Cenaclul Nicăpetre* (inițial *Cenaclul Observatorul*) care funcționează pe lângă această publicație, tot sub conducerea lui Dumitru P. Popescu. Despre activitatea acestui cenaclu, am scris recent un amplu material apărut în ziar și în varianta *online* a publicației: <http://www.observatorul.com/Default.asp?action=articleviewdetail&ID=24085>. Fotografii din istoria Cenaclului pot fi consultate deschizând linkul www.observatorul.com.

com la rubrica *Evenimente*.

5. Revista culturală trimestrială **Repere Literare (Montreal)** a luat ființă din inițiativa lui **Leonard Voicu**, președintele ACSR (Asociația Canadiană a Scriitorilor Români) și directorul *Cenaclului Eminescu* din Montreal. Are 52 de pagini și apare în întregime colorată, pe o hârtie de mare calitate.

După înființarea ei la sfârșitul lui 2020, am fost, în anul următor, cooptată în redacție. Revista are o structură bine gândită, aspectul și calitatea ei sunt o prioritate pentru redactorul-șef și colectivul redacțional. Revista fiind relativ nouă, eu sunt încă în faza întrebărilor. Evoluția revistei de la un număr la altul este vizibilă și, datorită experienței mele îndelungate în a citi reviste din România, m-am întrebat dacă nu cumva, într-o revistă din diaspora, criteriile de selecție a materialelor n-ar trebui să difere de cele din țara natală. Oare impunerea aceleiași rigori literare ar fi benefică pentru revistă și cititorii ei? Oare colaboratorii, oameni de toate meseriile, dar cu dragoste pentru cuvântul scris în limba română, pot fi comparați cu profesioniștii din domeniul cultural ai revistelor din România? Și oare membrii redacției unei reviste din diaspora ar trebui să fie reticenți, - de exemplu - față de o poezie poate mai puțin perfectă, dar care transmite dorul de țară al autorului? Iar cititorii locali, care vor rezona la o asemenea poezie, n-au și ei percepții diferite față de cei din țara natală? Am certitudinea că tânăra revistă este pe drumul cel bun și că timpul va oferi răspunsul potrivit întrebărilor mele de astăzi.

6. De revista culturală lunară **Vatra veche (Tg. Mureș)**, care apare, în noua formă - cu 88 de pagini - din 2009, sub conducerea poetului și editorului **Nicolae Băciuiț**, mă leagă o poveste de neuitat. Poeta **Carmen Tania Grigore**, colegă cu mine în 2012 la *Cenaclul Literar online Lira 21* condus de scriitoarea **Cristina**

Ștefan, citind un text al meu despre **N. Steinhardt**, m-a îndemnat să-l trimt la revista **Vatra veche**. Acela a fost momentul întâlnirii virtuale între doi oameni, separați de un ocean, dar uniți prin iubirea lor pentru **N. Steinhardt**. D-l Băciuiț îi luase un interviu prin corespondență, care a apărut mai târziu în cartea „*Între lumi - Convorbiri cu N. Steinhardt*” (Ed Nico 2009, Ed. Libris Editorial, 2016), iar eu îl cunoscusem pe **N. Steinhardt** din familie. D-l Băciuiț m-a invitat imediat să colaborez la revistă și, din 2012, am trimis lună de lună câte un articol. Iată, sunt deja zece ani! La insistențele d-lui Băciuiț - editor- am îndrăznit și publicarea câtorva cărți la *Editura Vatra Veche* (fostă *Nico*).

Revista, în afara meritului de a publica articole de calitate, poezii, cronici de cărți sau muzicale, toate scrise de colaboratori din întreaga lume, are o particularitate: în fiecare număr este prezentat - prin text și imagini - câte un artist plastic de valoare, indiferent de țara în care trăiește. Și la sfârșitul fiecărui număr sunt publicate mesajele cititorilor trimise d-lui Băciuiț cu impresii și mulțumiri.

Este de admirat nu numai munca uriașă a directorului de a edita revista, dar și de a o trimite gratuit, în varianta online, celor cam 16.000 de abonați de pe tot globul. Iată un lăudabil act de promovare a culturii românești.

Nu pot încheia cele câteva cuvinte despre **Vatra veche** fără a-i mulțumi personal d-lui **N. Băciuiț** pentru insistența cu care, în ciuda reticențelor mele, a continuat fără ezitare să mă încurajeze să scriu și să public.

Reverență celor șase redactori-șefi și anturajului lor pentru publicarea gândurilor mele scrise, dar și pentru bucuria pe care lectura revistelor, fiecare cu frumusețea ei unică, îmi umple existența.

Toronto, 25 nov. 2022

JOSÉ MANUEL DE VASCONCELOS
(Portugalia)

S-a născut în 1949 la Lisabona. Poet, eseist, critic literar și traducător, colaborează cu principalele reviste literare portugheze și a publicat mai multe volume de poezie.

Poeemele sale au fost traduse în spaniolă, italiană, franceză, germană, română, slovenă, japoneză și chineză. A realizat mai multe antologii, inclusiv una dedicată futurismului italian.

Membru al juriului mai multor premii literare, este vicepreședinte al Asociației Scriitorilor Portughezi și membru al PEN CLUB portughez. E colaborator al Osservatorio Permanente Sugli Studi Pavesiani nel Mondo, a scris și publicat în Italia mai multe eseuri despre Cesare Pavese.

A tradus poeți precum Federico García Lorca, Eugenio Montale, Umberto Saba și Paul Valéry; a participat la colocvii, congrese, festivaluri și întâlniri poetice în Portugalia și în alte țări. În engleză, în timpul unui sejur în China, a scris un volum de haikuuri intitulat *Lushan Days*.

JOURS DE LUSHAN

CINQUANTE POEMES BREFS

Traducere în franceză de

SYLVESTRE CLANCIER,

Președinte al Academiei Mallarmé

Traducere în românește de

MARIA STANCU și VALER STANCU

LA LUSHAN

1. Ajung în Lushan
Ca și cum m-aș fi încrucișat
Cu tăcerea norilor
2. În munți
Aerul era atât de pur
Că abia puteam să respir
3. Pretutindeni
Fluturii se învârteau în toate sensurile
Precum cuvintele dansând în capul meu
4. Apa de la cascadă
Cade:
Sunetul ei îmi spăla durerile
5. Fulgerătoarea
Lăcustă între degetele tale
Era înțeleapta respirație a vieții
6. Pietrele de pe potecă
Sunt perfecte cimbale
Pentru inimile noastre
7. Când ploaia cade în averse
Liniștea
Este din ce în ce mai strălucitoare
8. Brusc
Pe deasupra brizei
Și eu devin o petală care zboară
9. Norii mici
În meditație deasupra vârfulor
Îi vorbesc zăpezii
10. Pe dealurile verzi
Caut țărnițele indolente
Ale cuvintelor tale
11. Auzi ploaia
Fremătând în vântul
Cuvintelor noastre tumultuoase
12. Pietrele
Acoperindu-se cu mușchi verde
Timpul devine culoare
13. După ninsoare
Îți urmăresc pașii
Pe cărările corpului meu
14. Munte ocean
Ocean munte
Mâinile mele acoperindu-ți sânii
15. Orhideea este încă
În gura ta
Ca fantoma unui poem

A FOST ODATĂ REALITATEA

Il y avait une fois LA RÉALITÉ
ARAGON

Realitatea nu se topește niciodată
învăluită așa cum este în misterul
său
într-adevăr, atacurile sunt închise
obiceiul omniprezent
și prezintă singurătatea noastră
care merge de la lumină la întuneric
de la orizont la uitare
Prefăcută
de o apăsare violentă
se evaporă imediat
dacă visul o ignoră
pentru un moment

Realitatea este cea care schimbându-se
ne schimbă
o respirație care sfășie
norii
până când un chip
ne străpunge

FEMEI PE UN GARD

Două femei stau pe un gard
în aerul proaspăt al dimineții,
sunt tinere,
brațele nu-și amintesc niciun efort
corpurile au dinți blocați
în dorință
biciul timpului este departe
imposibil,
poartă haine simple
picioarele ies ca niște capricii firave
care se oferă ploii privirii,
războiul se apropie,
dar ele nu știu,
clatină din cap
în flacăra acută a unei fericiri simple
profane, înmuiată de săruturi și
salivă,
se pierd în adâncurile lor
îmbrățișează fărâme ale zilei
în care sunt sculptate
și aproape vin la picioarele lor
într-o lumină aprinsă căreia i se
predau
prizoniere libere ale visului

POEZIE PENTRU MAMA

Praful topit al timpului îi cade pe
față
vocea fragilă îi atârână de brâu
ca un arbust care o aștepta,
care o lua,
degetele care transfigurează
penumbra discretă a emoției
Gura neliniștită care îi suflă acum→

blând la ureche aerul parfumat
al zilelor incerte ale copilăriei
topește floarea firavă a lacrimilor ei

Valsul vieții, orbită albă
care meditează de parcă vorbele ei
simple
erau tot aerul meu,
de parcă ar fi salutat sarea care vine
din timp
și l-am lăsat pe umerii mei pentru ea
încă de copil
Gândire mamă, poate sunetul inului
unde lumina ireversibilă revine
întotdeauna

CĂDEREA ÎN POEZIE

Bătrânul și-a pierdut echilibrul și a
rămas
întins pe prag
era singur în casă, credea că va muri
soția lui avea să revină câteva ore
mai târziu
așa cum venea întotdeauna de la
muncă
Începu atunci să recite poezii
cu o voce care se potrivea poziției
răsucite a trupului său
(Nu știa multe pe de rost – ore
întregi nu știuse
dacă nu cumva fusese mort între timp):
„And she is dying piece-meal
Of a sort of emotional anaemia”
și așa mai departe: Dickinson, Frost,
Williams
Dintr-o dată i-a trecut prin minte: am
trecut prin multe experiențe
și dacă am știut să rezist la atât de
multă viață conținută în ele
Nu voi muri încă
Cu un mare efort s-a ridicat puțin, a
reușit să se ridice
clătinându-se deschise fereastra și
încetul cu încetul
s-a cufundat din nou în zgomotele zilei

BIBLIOTECĂ

Împrăștiati cărțile necesare pe masă
vocea care se hrănește cu timpul
altora
vapori care susțin această fereastră
de frig
tulburată de secrete și umbre
Caut simetrii de piatră în rădăcini
lichide
transformându-se în ziduri
cărățile adăpostite sub copaci
înscriind noaptea în vechile lor
trunchiuri

cuvintele ies puțin câte puțin din
sertarele

în care sălășluiesc, trezind zgomote
grele
un râu de praf care se sprijină pe
frunzele
tăcerii și ne întoarcem într-un ținut
străvechi
care ne luminează gândurile

COSMOLOGIE BREVIS

Cărțile de astrofizică mă deprimă
Locuiesc într-un mic apartament
dintr-un arhipelag
infinat al galaxiilor
din ai căror atomi e format corpul
meu
sunt copii ai stelelor dispărute cu
mult timp în urmă
părul tău, ochii tăi gura strălucitoare
oamenii de știință a cosmosului i-ar
numi pulbere de stele
sau chiar gunoi nuclear
acest soare de sus pe care ne bazăm
în fiecare zi
și la care recurgem adesea pentru a
defini
momentele de splendoare ale vieților
noastre
este una dintre milioanele de stele
din acest univers
care nu este niciodată la îndemâna
noastră și va muri
ca toate stelele care ne sunt mame

SOLDATUL DIN PIAȚA TIANANMEN

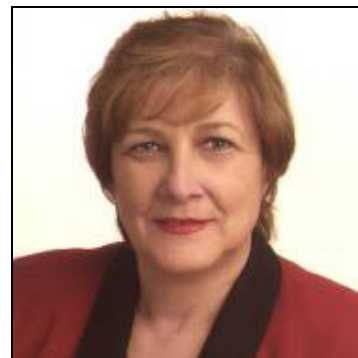
Uită-te înainte la un punct orb
un zgomot care nu se grăbește să fie
sunet
nici nu simte, nici nu caută nimic
se pierde rigidizat în gol
nisipul timpului îi cade pe corp
tulpină fără sevă sau ramuri
capul indiferent într-o așteptare
inutilă
plutește în verdele măsliniu al
uniformei lungi și triste
pe care briza liberă a serii o scutură
ușor
ca un stâlp uscat în deșert

Corneliu Drăgan-Târgoviște

Note de călătorie

AACHEN

Dacă aș avea o personalitate
disciplinată mi-aș fi întocmit un
itinerar precis, o listă de curiozități
prioritare, aș fi planificat fiecare
moment pentru o maximă eficiență și
aș fi știut unde mă duc, de ce vreau să
văd catedrala cutare, castelul cutare,
muzeul X sau monumentul Y.

Așa m-am urcat în Lufthansa și
am aterizat la Frankfurt.

N-am nicio impresie despre
Frankfurt. Pare mai mult un nume, o
idee chiar, un punct de contact și atât,
coborârea din avion e un gest de
transfer dintr-o lume într-alta, orașul
Frankfurt e un artificiu, un apendice
inutil, cui îi pasă de el? Te duci la
Frankfurt ca să pleci undeva și gata.

Elementar? Sigur, pentru ca un
popas european implica decizii greu
de... decis.

De la Frankfurt la Aachen sunt
vreo 200 de kilometri pe care nu i-am
făcut într-o oră, ca nemții, ci în două
și ceva. E vară, senin și numai 15 gra-
de, dar ce contează; sunt în Germania
și îmi încep călătoria într-un oraș
unde „32 *Holy Roman Kings and
Queens were crowned*”, cum zice un
ghid turistic, direct spus, un oraș în
care istoria s-a așezat, s-a oprit, aș
zice, pentru vreo mie și ceva de ani.

Asta este ce mi-am dorit!

Orașul e mic, cel puțin după
standardele contemporane, chiar și
cele europene, ce să mai vorbim de
cele americane. Respiră însă
permanența, așezarea solidă în glie,
știi cum e, fiecare piatră pare crescută
acolo, asfaltul modern este numai un
subterfugiu al comodității, dincolo de
el stau blocurile de piatră neclintite de
vreme, de timp vreau să zic, pur și
simplu pentru că timpul n-are→

MARIA CECILIA NICU

PARALELE ÎN TIMP

- Cânt la pianul minții de sărbători.
- E teribil de complicat să țin pasul cu virtualul.
- Nici cu băncile, nici măcar cu loteria unde verific.
- Dacă am noroc...
- 3 numere dacă ies ca un făcut le văd pe
- Verticală,
- Normal că norocul e pe orizontală -
- Dar nu mi-e somn...
- Doar cifre mi se cer
- Ajutoare, donații, echivalente prietenești...
- Dacă nu sunt ignorată, plictisită de favoruri inutile -
- Am părăsit lumea literară de aproape 9 luni
- Dar n-am născut nimic!!!
- Eu am doar o lanternă la mobil...
- Chiar dacă citesc sau amestec cărțile remarc
- Mereu totul e raportat la viața scriitorului
- Prea puțină magie sau, cel puțin să-l recunoști
- De departe pe autor
- Cuvinte lipite, nestilizate se adună într-un hambar!
- De Iom Kippur am ținut dietă cu pastilele uitate prin sertare cu multă apă, să-mi ierte păcatele de peste an, dar rugăciunile ne mai sapă fața, ridare

automată, noroc că nu am barbă. Pe haridimi cei cu zulufi cum îi recunoaște Dumnezeu, te pomenești că are un program de recunoaștere a ochilor sau a vocii? Dar acum se folosește amprenta...

- Mie nu mi-a recunoscut vocea poetică, sunt prea departe de Zidul Plângerii sau de piatra cea de 600 de tone care a înghițit 6 milioane de suflete ale evreilor uciși în Holocaust...nu mai este loc, NU!!!
- Am răsfoit o carte tradusă din MAHZOR publicată în anul 1932 la Brăila...
- Mi-am amintit că la noi acasă se vorbea idiș ca limbă ascunsă, salvată (Canetti) pentru ca noi, copiii, să nu înțelegem.
- Oricum era vorba de „parăs”...adică banii ... care nu ajungeau, inflație, la fel ca acum.
- Pensia ajunge de la o lună la alta precum în România pe vremea împuşcatului, făcând economii, ajutând

Note de călătorie

→ dimensiunea știută a trecerii, ci aceea impenetrabilă a eternității.

Aix la Chapelle sau Aachen e (a fost) capitala imperiului lui *Charlemagne*, Carol cel Mare, împăratul francilor, „*First Holy Roman Emperor*”, cel care a stopat invazia araba în Europa și a eradicat raidurile vikinilor asupra continentului, de fapt, primul mare conducător al Europei de vest după prăbușirea Imperiului Roman.

Formidabilă carte de vizită pentru un orașel din Westfalia, nu?

Și două războaie mondiale s-au rostogolit peste el fără a-l putea desființa, Rathaus-ul (Primăria), ridicat în 1349 pe locul fostului palat al lui Carol Cel Mare, a fost distrus în proporție de 80%, Catedrala și numeroase alte edificii plătind obolul aberațiilor umane.

Ei și? Au fost refăcute!

Mândria arhitectonică a Achenu-lui e fără îndoială Catedrala, Domul.

Arhitectul, zice broșura informativă, este Odo (nu Otto) din Metz și construcția a fost ridicată între 790(796?) și 800, 800 fiind anul încoronării lui *Charlemagne ca Holy Roman Emperor*. Suntem deci într-un ev mediu timpuriu, caracteristic pentru astfel de construcții fiind sobrietatea liniilor și o oarecare umilința, așa zice, în fața dumnezeirii, de aici curbura „domică” a acoperișului, arcuire care implică nu numai dibăcia constructorului dar și o supusă acceptare a divinității.

Un ansamblu de stiluri arhitecturale definește ceea ce vedem astăzi, curbura romanică, sobrietatea carolingiană și semeția gotică marcând nu numai trecerea timpului dar și implicația lui în evoluția istorică.

Și cum nu e întâmplător legendă și istorie se interferează și semnificația spirituală se amplifică încorporând caracteristici ale puterii vremii. Astfel, zice legenda, Catedrala a fost sfințită în ziua de 6 Ianuarie 805 – Boboteaza - de către Papa Leo al III-lea și a fost dedicată lui Iisus și

nepoții din armată sau viitori soldați care primesc cu masa anostă sau o simbrie mai mică decât a elevilor de Talmud Tora. Soldații noștri își riscă viața, elevii de aceeași vârstă, haridimii nu sunt înrolați ca soldați! Mă rog pentru nepoții mei sunt mama tuturor soldaților!

• De la o vreme îmi arunc cărțile erodate de vreme, aduse în bagajul de ola hadașa, (nou venită în țară) s-au distrus, nu perimat, hârtie și tipărire proastă!

• E ultima lor șansă, a cărților în limba română, inclusiv cele 30 de cărți ale mele, aici în Haifa zidurilor de sprijin, sau donații întâmplătoare în stațiile de tren!

• Prietenia e un jug sau o căsătorie fără verighetă, mereu te gândești pentru ea sau el, dar invers nu prea simți că primești aceleași sentimente, totul se transformă în datorie, respectarea tabieturilor celui alt sau celeilalte, sau un pahar de vorbă îngheșuită în partea cea plină a paharului până la golire...iar când un partener/ă moare te trezești la fel de singur precum Amos Oz, copilul de 12 și jumătate...Dar eu mai sper în cuplu, e o osândă firească, iubire până la moarte și un pat de cărți deasupra, doar am comandat duplex pentru mormânt! Nu mă mai caut pe google!

BIANCA MARCOVICI

mamei lui, Sf. Maria. Verificarea istorică ar avea importanță, desigur...

Nu acum!

Imposibil de „umblat” în lumea asta veche din care ne tragem fără a implica istoria. Aachenul e plin, „dă pe dinafară” chiar, 1300 de ani par a fi trecut ieri, ritmurile civilizației s-au înscris fără efort aparent, firesc, fiecare vine și pleacă și, mai ales, își lasă urmele.

Lumea Aachen-ului este totuși astăzi. Civilizat, modern, agitat chiar, după tipicul epocii în care trăim, are un aer pestriț, nu numai pentru că e plin cu turiști ci și pentru că lumea din afară a năvălit permanent, ca să zic așa, s-a așezat ca la ea acasă. Și probabil că e la ea acasă. Turcii au băcăniile lor, italienii au umplut magazinele cu pantofii lor, evident, „fashion gurus” au boutique-urile lor, americanii au adus „fast food, jeans și etc. etc.” iar nemții par a accepta acest amalgam specific noii Europe.

Cat de „nouă” ar putea fi Europa acum rămâne de văzut.

Teophile Gautier și lumea artelor frumoase

Trecând prin Paris într-un weekend înaintea întoarcerii la București, am decis să trec în revistă Parisul în fugă. Mai exact, să privesc Parisul și malurile Senei de pe un „Bateau mûche” pentru care am promisem cadou un bilet de la Hote-lul Mercure din Piața Clichy. Un cadou care te-ar fi tentat să-ți rezervi o cameră toamna, atunci când turiștii sunt mai puțini decât numărul de camere disponibile în marele oraș. Existau multe alte propuneri atractive. Aș fi putut alege desigur altceva. De exemplu, un bilet la primul spectacol, de la ora 17, la Moulin Rouge, plasat la doar zece minute de hotel pe bulevardul Rochechouart. Dar planurile mele erau deja clare și alegerea deja făcută.

Planul fiind stability, am urcat pe un Bateau Mouche la stația de pornire de lângă Pont D’Iena, plasat pe malul stâng în dreptul lui Tour Eiffel. Am urcat pe vapor și am căutat un loc bun pe punte. Mi-am pregătit și aparatul de fotografiat cu un film nou introdus de dimineață. Eram pregătit și cu un carnetel de notițe dar, așa cum aveam să constat ulterior, nu puteam scrie prea mult, chiar dacă vaporul nu mergea repede nu eram suficient de îndemânat să fac mai multe lucruri deodată. Ca de obicei însă, citisem înainte câte ceva despre ceea ce doream să văd și asta a făcut ca imaginile de pe maluri să mi se întipărească bine în minte ca apoi să pot scrie ideile detaliat în carnet. Multe idei care mă duceau în multe direcții. Traseele vapoarelor, pe timp de vară, dacă Sena are o adâncime corespunzătoare, este ceva mai lung. Vaporele merg de la stația de îmbarcare, în sensul invers de curgere al Senei de-a lungul malului stâng, depășesc Notre Dame ocolind insula St. Louis. Revin apoi în sensul de curgere al Senei pe lângă malul drept. Când însă Sena are nivelul scăzut, vapoarele fac aproape același traseu dar întorc îna-înte de l’Le de la Cite. În timp ce vaporul întoarce poți studia statuia lui Henric IV, regele care a dat Edictul din Nantes, statuia care îl arată călare pe calul său puternic și pe Henric IV privind către partea interioară a podului Pont Neuf, întors cu spatele la apă, supărat parcă pe cei care călătoreau pe vapoare.

Vaporul înainta încet. Era o zi ce se anunța frumoasă iar soarele, ca și cum dorea să contribuie la programul turistic, a ieșit brusc dintre nori și a luminat malul stâng exact când ne aflam în dreptul Muzeului D’Orsay. Clădirea, cu ferestrele sale înalte și

ceasurile enorme plasate la înălțime, încă mai aminteau Gara d’Orsay și vechiul nod de cale ferată din centrul Parisului. Transformarea clădirii din gară în muzeu se datorează președintelui Franței Valery Giscard d’Estaing care a susținut proiectul și a semnat decretul necesar realizării Muzeului Național de Artă Modernă. O făcea înainte de Expoziția Universală din 1900.

Am rămas mult timp cu privirea întoarsă către Musee D’Orsey căutând un nu-mitor comun, o personalitate care să-mi servească drept punte de legătură între diferitele forme de artă și de creație artistică. Când vaporul a ocolit cu grijă Insula St. Louis, vechea mea cunoștință, am avut și răspunsul. Numele celui căutat era scris deja în mintea mea, cu litere mari și caligrafice, încrustate și pe fațada Hotelului Pimodan : Teophile Gautier.

Nu poți vorbi despre artele frumoase din secolul al XIX-lea și de Paris ca loc de manifestare a cestora dacă nu îl pui pe Gautier în centrul vital al acțiunii și al legăturilor conexe cu toți cei care au creat, au analizat sau criticat arta și marile ei frământări. Revizând Hotel Pimodan de pe Insula St. Louis, mi-am amintit că Gautier era unul dintre cronicarii timpului său. Descrierile lui fixau bine în timp întâlnirile protipendadei artistice adunate în Salonul lui Boissard situat la etajul doi al clădirii: “Sunt pierdute acele ore fermecătoare de răgaz, în care un decameron de poeți, artiști și femei frumoase, se reuneau pentru a vorbi despre artă, literatură și iubire ca în secolul lui Boccaccio” (extras din descrierea salonului Boissard făcută de Gautier).

Gautier ne face prezența invitaților la salon. Sunt mulți dar printre cei nelipsiți el îi menționează pe Balzac, pe pictorii momentului Delacroix, Meissonier sau Daumier, pe Hugo, Baudelaire

și evident, acolo ni-l imaginăm pe Gautier care este cronicarul. Aici era o prezență nelipsită și doamnă Sabatier care, la rândul său, patrona propriul salon situat pe Rue Frochot plasat lângă Place Pigale. Și în salonul doamnei Sabatier, ca și la întâlnirile organizate de Boissard în Hotel Pimodan, sunt prezenți Hugo, Balzac, Gautier și Baudelaire. Gautier ne prezintă detaliat interiorul și personajele și atmosfera. Dintre cei prezenți, ocolindu-l cu bună știință pe Balzaca, revenim la legătură invizibilă dar perfect funcțională a celor trei mari personalități ale literaturii franceze care au marcat traseul curen-telor născute dealungul timpului: Hugo – Gautier – Baudelaire. Legătura a funcționat direct, influența unuia asupra altuia chiar a existat efectiv. Cel mai în vârstă l-a influențat mereu pe cel mai tânăr, cel mai cunoscut pe cel mai puțin vizibil, cel deja consacrat pe cel în urcare spre glorie. Când Baudelaire i-a dedicat volumul „Les fleurs du mal” lui Gautier, pe care îl numește „magul perfect al literaturii franceze”, era la începuturile sale literar – artistice, prezent constant în sfera de influență a lui Hugo. A fost acolo, prezent în sală, la premiera piesei „Hernani”. Și mai apoi, mereu de partea lui Hugo, a intrat în lupta directă ce încingea spiritele între pro și anti curentului romantic.

Poate că dincolo de afinitățile inițiale ale lui Gautier față de Hugo sau ale lui Baudelaire față de Gautier, dovedite și reconfirmate de critica literară la trecerea în revistă a curentelor, ceea ce impresionează la cei trei este curajul și chiar necesitatea de a impune noutatea și evoluția în artă, puterea de luptă neobișnuită și neobosită de a învinge conservatorismul, regulile rigide sau cenzura de orice fel.

Să intrăm mai adânc în această analiză. Pentru că avem și ce analiza dar și date suficiente, poate prea multe și prea surprinzătoare, ca să vedem noutatea teoriei literare în varianta „artei pentru artă” propusă de Teophile Gautier în locul și în momentul în care el o aruncă pe piață. Gautier e cunoscut, ca autor de proză, în primul rând prin romanul său „Domnișoara de Maupin”. Nu e singurul caz de acest fel. Mulți dintre marii scriitorii care au scris un roman de excepție nu s-au mai putut ulterior ridica la același nivel de creație. Un bun exemplu ar putea fi și Gustave Flaubert în acest sens.

Din orice unghi am analiza creațiile sale, punctul culminant al întregii lui opere rămâne „Doamna Bovary”. Noutatea →

ALEXANDRU MĂROIU

abordării, valoarea și precizia observațiilor ce pun sub lupă societatea burgheză, opera ca-re va influența literatura secolului său prin amprenta sa realistă, e în primul rând textul romanului „Madame Bovary“. Și putem da și alte exemple de creații care au rămas puncte de reper pentru operele multor autori importanți francezi și implicit pentru literatura universală. Revenind la opera lui Gautier, putem spune fără să greșim căromantul „Domnișoara de Maupin“ este principala sa realizare și că importanța ei a fost covârșitoare pentru literatura franceză și europeană. Acest roman a stârnit un val de opinii, de la cele mai favorabile la cele mai contestate. Ar fi însă o mare greșală să analizăm acest roman fără a vorbi și despre legătura indestructibilă dintre roman și vestita sa prefață sau „Introducere“ care fac împreună din Gautier, luată ca un tot unitar, un autor - erou total, urmașul lui Hugo și teoreticianul fără ezitări al unui viitor curent literar.

Ca să te impui atât de clar, atât de repede și atât de bine din punct de vedere literar, trebuie pe de o parte să uimești iar pe de alta să profiți în acel sens bun așteptat de societate și de creatori. Ori acest lucru chiar a fost posibil. Totul a venit la timp. Romanticismul lui Hugo, al cărui urmaș Gautier se declară din start (nici nu ne miră !), avea nevoie de o etapă urgentă de înnoire, de o evoluție spre o libertate de exprimare mai largă, mai nonconformistă și, de ce nu, mai uimitoare. Toate aceste noutăți ni se prezintă, pe un tot revoltat dar exact și subliniat de o certitudine care uimește, în vestita „Prefață“. Unitatea dintre romanul „Domnișoara de Maupin“ și „Prefața“ romanului devine obligatorie în înțelegerea operei lui Gautier. E obligatorie, evident, dacă citim romanul pornind de la ideile menționate în prefață și dacă, dornici să înțelegem valul stârnit de ideile expuse de Gautier, avem curiozitatea și inteligența de a o descoperi. Căci secretul romanului, ca subiect și mai ales ca subtilitate, nu este deloc simplu de descifrat. Mulți cititori au reușit performanța de a vedea printre rânduri partea lăsată de autor cu bună știință nelămurită ca să ofere fiecăruia finalul dorit. Greul a căzut pe critică, ea trebuia să spună lucrurilor pe nume.

Ca să începem exact cum era mai puțin previzibil, azi toți istoricii sau criticii literari care se ocupă de opera lui Gautier sunt de aceeași părere că : „Prefața“ romanului „Domnișoara de

Maupin“ nu se referă la roman (sic !). Ea este cu totul altceva decât o prefață clasică. Atunci ce este ? Este, mai întâi de toate, un punct de vedere asupra literaturii în special și asupra artei în general. E de fapt o expunere a liniilor directe care explică și dezvoltă teoria artei frumosului sau a artei pentru artă. Mai e și o pledoarie pentru schimbare, pentru curajul de a trata subiecte tabu și o propunere de a se citi romanele în altă cheie. Toate aceste posibilități sunt valabile în „Prefață“. Mai puțin varianta de a fi o prefață ca atare. Iar romanul care urmează acestei introduceri nu este decât un exemplu posibil. Repetăm, doar un exemplu care ar putea susține prefața. Ca o lecție de curs de literatură, am putem spune că avem în acest tandem literar un model bun de lecție de curs despre parnasianism așa cum se va numi ulterior curentul literar propus de Gautier. O lecție urmată de aplicația sa, intitulată „Domnișoara de Maupin“. Pare complicat însă exercițiul de lansare a noii teorii literare a mers din plin și din prima clipă. Și nu cred că aceasta prefață a deranjat cititorii. Mai degrabă, bazându-ne pe ideea că și la acea dată exista suficient snobism, pe faptul că ideile novatoare bine argumentate erau așteptate de scriitori și pe tendința au-torilor de a distruge canoanele existente, cred că prefața a fost judecată corect și însușită ca și cum ar forma un tot unitar împreună cu romanul.

Ar fi deci total greșit să-i atribuim lui Gautier numai dorința de a impresiona scriitorii și publicul proromantic. Gautier nu vrea să fugă de adevăr. El chiar îl propune ca mod de operare. Denigrarea romanticilor și a

operelor lor se făcuse deja anterior într-un mod absolut teoretic pe baza regulilor rigide ale clasicismului literar de pe vremea lui Ludovic al XIV-lea și al XV-lea. Gautier nu are de fapt nimic împotriva valorilor trecutului ci dorește doar un nou mod de a-l pune în valoare, mai liber, mai deschis, mai bine documentat sau mai divers în abordare. Demască exagerarea criticilor moravurilor și a nudității de orice fel, frunza de viță devine subiectul central. Realitatea lumii și a artei mutilate inutil, trebuia eliberată. Ipocrizia e însă și ea prezentă, se opune schimbării și devine stindardul sub care luptă inamicii lui Gautier și ai „romantismului nou“ propus de el care se va numi parnasianism.

Una dintre ideile curajoase dar extrem de riscante aruncate ca argument de susținere a valorilor noi literare de către Gautier este atacarea criticii literare. Pentru el, criticii nu reprezintă decât o categorie de frustrați care au ratat șansa de a fi autori : „Nu te faci critic decât după ce te-ai convins ca nu poți fi poet“ spune el în prefață. Dar partea cea mai dură a expunerii teoriei noi a frumuseții artei este cea în care Gautier spune răspicat că arta e frumoasă dar inutilă : „Nimic din ce e frumos nu-i indispensabil vieții“ și merge chiar mai departe spunând ca : „Un lucru ca adevărat frumos e acela care nu poate servi la nimic“. Aceste idei, treptat și gradat, împinse cumva forțat ca argumente pentru analiza frumosului, nu sunt lipsite de riscuri. Arta nu poate fi considerată nici inutilă și nici un lux fără sens. Aversiunea lui Gautier față de burghezia avută și față de critică nu putea servi ca fundament pentru postromantismul propus de el indiferent de argumentele aduse în analiză. Ulterior Gautier pare să regrete acuzațiile aduse criticii. Și creatorii aveau defecte iar critica avea tot dreptul să le vadă. Iar Gautier, el însuși un critic de artă, mai ales un bun cunoscător al muzicii de operă și balet, nu putea fugi de adevăr. Doar el însuși declarase că era în căutarea valorii și adevărului !

Trecând la povestea romanului trebuie spus că analiza lui nu e deloc simplă iar prezența prefaței, dacă o citești, mai degrabă complică decât ajută la clarificarea lucrurilor. Părerile avizate ale criticilor vremii (dar și al urmașilor mai apropiați de timpurile noastre), obligate să dea un verdict, au dat multe soluții și variante dând toate proba abilității lor dar bazându-se din belșug pe snobismul cititorilor și al confrăților de breaslă. Construcția→

Corneliu Drăgan-Târgoviște

romanului se bazează pe existența a trei cupluri formate de trei personaje. Să le trecem în revistă:

Primul cuplu este format de d'Albert, un poet sensibil, predispus a se îndrăgosti de aproape orice femeie, e eroul care umple primele pagini ale romanului. Un erou care nu poate să nu ne ducă cu gândul la însuși Gautier. Căci bănuim rapid că d'Albert îl ascunde în bună parte în spatele său pe Gautier, lăsându-ne astfel să aflăm direct ce simte și gândește autorul despre marile lui frământări. Iar frământările sunt multe, unele reale iar altele inventate de timpul liber, de plictiseală și slăbiciune, lucruri care adesea ne împing către jocul iubirii. D'Albert iubește iubirea și nu neapărat o iubită. Totuși, pentru a intra într-un subiect încă simplu și concret, există efectiv și o „ea” iar numele ei e Rosette. Care face orice ca să păstreze iubirea lor intactă sau măcar funcțională în limitele normalului. Căci Rosette este normală și iubitoare în varianta clasică a genului, singura care, cu cel mai simplu și mai omenesc mod de a simți, se lasă dusă de curentii iubirii în direcțiile în care aceștia o duc. Cuplul are necazuri, multe, unele doar aparente, toate având însă ca sursă și explicație lipsa pasiunii. Totuși, ca să nu se plictisească și cititorul, apare un al treilea personaj, Mademoiselle de Maupin, care e femeie dar ni se înfățișează ca bărbat. Un tânăr spadasin cuceritor, crud și prea frumos, zăpăcind cele două personaje menționate deja. Efectul e dublu în carte, atât d'Albert cât și Rosette îndrăgostindu-se de noul / noua „apariție”. Cu siguranță, numărul victimelor a fost mai mare, în rândul lor intrând, cu păreri pro și contra, o parte dintre critici și alta, covârșitoare, din rândul cititorilor.

Evoluția sentimentală și amoroasă fizic în cel mai concret stil a ultimilor două cupluri formate, din care Mademoiselle face parte simultan, face ca subiectul să se relanseze și chiar să ia foc. Aici, prefața vine să ajute și să echilibreze situația în ansamblu, oferind explicația că ceea ce e frumos trebuie să se ridice deasupra faptelor, sacrificând orice altă variantă dorită sau respinsă de cititor.

Evident, atât d'Albert, care simte și chiar constată că tânărul Theodore, alias Mademoiselle de Maupin, este femeie, cât și Rosette, care rămâne o naivă iubitoare, se îndrăgostesc de noul personaj cu spadă și farmec divin. Și nu continuă, deși romanul nu face trimiteri concrete la sex este suficient de insinuant în acest sens, sugerând abil

ceea ce își dorește fiecare după gustul și imaginația sa. Cumva, Gautier, obosit poate de o de glorie meritată, lasă ceva din greul lecturii și al concluziilor pe seama cititorilor. Ideea nu este nici rea, nici lipsită de eficiență dacă recunoaștem că există destule unghere ascunse ale ființei umane. Cât despre finalul romanului, frumoasa Theodore dipare la fel discret cum a apărut lăsând o scrisoare prin care le cere celor îndrăgostiți de el să îl uite și să redevină un cuplu de îndrăgostiți ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, sporind misterul și regretul tuturor, permițând astfel o dată în plus, să lase fiecăruia posibilitatea de a imagina continuarea subiectului după bunul plac. Critica și ea a continuat și mai continuă să dea interpretări diverse romanului ceea ce face ca Gautier, prin romanul și prefața romanului lui, să rămână mereu de actualitate.

Personalitatea lui Gautier a fost prea mare ca să-și ancoreze corabia obișnuită cu furtunile numai în porturile literaturii. De fapt, încă din prefața romanului său „Domnișoara de Maupin” auzim clar vocea lui sonoră criticând regulile rigide ale creației și propunând modele noi, mult mai libere, în raport cu romantismul. Urmaș declarat al lui Hugo, Gautier critică ulterior romantismul și nu se va opri aici. Va face din postromantism un nou concept și va crea o nouă teorie, cea a artei pentru artă devenind, așa cum timpul va dovedi, un coordonator de idei și reguli în artele frumoase. Mai exact, Gautier va fi în centrul unui viitor curent literar care îl va recunoaște ca figură a sa proeminentă : Parnasianismul.

Parnasianismul și teoria lui despre arta pentru artă devin, după perioada roman-tică, cel mai important curent literar și respectiv cea mai căutată formă de exprimare literară. Un curent care îi numără, de-a lungul timpului, pe Leconte de Lisle, pe Sully Prudhomme b), primul laureat al premiului Nobel pentru literatură, dar și pe Paul Verlaine c) sau pe Francois Couppée c). Cel care enunță și demonstrează teoriile parnasianismului nu a fost însă Gautier ci Theodore de Banville d) prin lucrarea sa „Mic tratat de poezie franceză” apărut în 1872 la aproximativ 30 de ani după apariția „Domnișoarei de Maupin” (!). Să notăm acest an.

1872 este anul morții lui Gautier. Pare trist că un curent ca parnasianismul, care revendică în fruntea sa un om de cultură și artă atât de mare ca Gautier își găsește fundamentarea teoretică la atâția ani distanță și exact în momentul morții exponentului său principal.

Corneliu Drăgan-Târgoviște

Trebuie spus totuși că teoria artei pentru artă i s-a potrivit ca o mânășă lui Gautier care a fost mereu servit de ea în tot ceea ce a făcut, din perioada când scria poezii până când a devenit un „oficial al frumosului” în calitate de președinte al SNBA (Société Nationale des Beaux Arts) în 1862. O societate care definea, arbitra și promova frumosul în artă. Și care, adăugăm noi, nu putea fi decât o societate franceză. Alături de Gautier, în comitetul de conducere, îi găsim, printre alții pe marii pictori Delacroix și Manet.

Parnasianismul, ca teorie și curent literar distinct, a avut nevoie de numele lui Gautier pentru a-și dovedi valoarea și locul în cultura europeană. Marii scriitori și-au creat operele fără să se gândească la felul și locul în care ei și operele vor fi încadrați de critică. În cazul lui Gautier acest lucru e evident. Dar același scriitor, prin operele lui, poate fi încadrat de istoricii literaturii în mai multe curente în funcție de perioada analizată sau creațiile alese din opera sa. În cazul lui Gautier sunt multe studii și analize care îl încadrează, ca stil literar, ca simbolist sau aparținând postrealismului decadent dar și ca modernist. Influențele suferite de Gautier, ca de pildă cele din poezie datorate prietenului său Gerard de Nerval e) sau influența lui Hugo în opera sa de început, sunt mult mai mici decât influența lui Gautier asupra altor scriitori. Numărul celor care i-au preluat ideile sau stilul este foarte mare în multe domenii : teatrul, romanul, poezia, critica, literatura biografică sau notele de călătorie. Gautier le-a încercat și dezvoltat pe toate lăsându-și o amprentă decisivă de fiecare dată.

Critica literară a a lui Gautier a fost de un înalt nivel pentru vremea →

lui, eliberată de orice fel de partizanat, rafinată și cu tenta jurnalistică necesară conținutului neutru și rafinat. În domeniul teatrului, critica lui Gautier a fost poate cea mai densă. Ani de-a rândul condeiul său a făcut recenzii profesionale, a stabilit criterii de judecată a textelor și a jocului actorilor, a judecat calitatea cu imparțialitate, a creat bazele unei meserii care i-a asigurat poziția de lider în domeniul și traiul de zi cu zi o mare parte de timp. A acceptat greu egalitatea între tragedii și comedii la fel cum mult timp poezia fusese pentru el superioară prozei. Autoritatea sa a devenit notorie, devine arbitru în tot sau aproape tot ce era legat de literatură și artă. El critică, el propune și el decide! Stabiliște numărul de acte ale unei piese, le reduce de la cinci la trei și le și numește: expunerea, complicația și dezamăgirea. Luptă, conform viziunii sale, pentru îndepărtarea teatrului de tendințele realiste. Pentru că realismul reprezenta o teamă a momentului. Evident o teamă justificată care nu va putea salva însă ulterior romantismul învechit ce va fi obligat, tot de vremuri, să lase loc altor tendințe mai progresiste.

Despre critica lui Gautier în domeniul dansului putem spune, admirativ, că a fost primul mare critic de balet care a intrat în detaliile tehnice, analitice și abso-lut clare ce porneau de la analiza posibilităților balerinilor din punct de vedere fizic și al energiei necesare mișcărilor până la imaginația și finețea execuției în armonie cu muzica. Regulile dansului stabilite de el, ca mod de evaluare a valorilor individuale devin criterii de bază. Și poate că, fapt nerecunoscut oficial de specialiști, criteriile lui Gautier se mai aplică și azi. Rolul său în arta baletului a fost impresionant. Să nu uităm că Gautier este autorul scenariului baletului „Giselle“ al cărei mari interprete, balerina Carlotta Grisi f) a fost marea iubire a lui Gautier. Din păcate nu a fost o iubire reciprocă. Acest lucru nu l-a împiedicat să vadă valoarea ei ca interpretă. Rolul lui Gautier a fost decisiv și în critica muzicală. Să notăm că Berlioz, autorul „Simfoniei fantastice“ și unul dintre amicii lui Gautier care a compus multe cântece orchestrale de inspirație populară foarte cunoscute și apreciate (grupate în vestitele „Nuit d’ete“) i-a dedicat lui Gautier un număr de șase astfel de compoziții.

Privind retrospectiv viața și opera lui Theophile Gautier, precum și rolul și importanța lui în cultura franceză și mondială, ne punem o întrebare

firească: E suficient să ai valoare și o notorietate reală ca să ai succes în absolut toate domeniile și acțiunile pe care le întreprinzi ? Ei bine, nu este. Și asta nu pentru că nu ar fi fost șanse. Explicația e în altă parte, mai simplă și mereu confirmată de cotidian. Succesul, oricât de meritat ar fi el, deranjează. Bazat pe diversele informații biografice, cel puțin două lucruri putea spune despre puținele eșecuri din viața lui Gautier: că ele s-au datorat fie invidiei, fie destinului. Care au fost însă ele ? Am spune că au fost doar două:

Corneliu Drăgan-Târgoviște

Prima ar fi respingerea primirii sale la Academia Franceză. Un rateu evident, reconfirmat, căci în fapt au fost trei respingeri, în trei ani consecutivi, în 1867, 1868 și 1869.

Sucesiunea datelor arată consecvența, dorința dar poate și uimirea lui după prima respingere. Uimirea că ceea ce Gautier simțea că merita nu era recunoscut. Cu siguranță că în spatele acestor simple mențiuni se ascundea o mare amărăciune. Asta cu atât mai mult cu cât, în Academia Franceză se primiseră de-a lungul timpului, pe bandă rulantă, cum se spunea „în spiritul pur francez“, o mulțime de scriitori.

Poate că ar merita, cu o altă ocazie, să reamintim regulile rigide (chiar absurde!) de admitere în Academia Franței.

Din admirație pentru Gautier și dintr-o pornire pur subiectivă așa fi tentat să pun aceste eșecuri pe seama invidiei celor care îi decideau admiterea la academie. A celor care din umbră, așezați definitiv pe fotoliile mult râvnite și confortabile ale academiei, sufereau la rândul lor. De lipsă de glorie. Aș cita aici una dintre numeroasele maxime emise de Francois de La Rochefaucauld

g) : „Cel mai greu de suportat în viață sunt succesele amicilor“. Cu sau fără legătură cu admiterea lui Theophile Gautier la academie, această expresie se potrivește cred în multe situații, nerecunoscută dar reală și simițită din plin.

Al doilea și poate și cel mai mare eșec din viața lui Gautier, a fost iubirea ne-âmpărțită pentru balerina Carlotta Grisi.

Aici de vină este destinul. Regula este des confirmată, cu cât iubești mai tare pe cineva cu atât mai mult el / ea nu te vrea. Iar cel respins, de obicei un bărbat, refuză să accepte o realitate tot mai vizibilă, mai reală și mai crudă. Ce le lipsește oare bărbaților ca să poată admite că nu pot fi iubiți doar pentru faptul că doresc acest lucru ? Nu avem încă răspunsul.

Poate că nu există un răspuns la această întrebare. În cazul lui Gautier chiar nu pare să existe căci, în dorința de a fi lângă Carlotta, deși ea se măritase, ca să nu o piardă definitiv din vedere și să rămână în apropierea ei, se căsătorește cu sora ei, Ernestina Grisi, o cântăreață cu care va avea și copii. Pare că rolul de cumnat i-a adus alinare în timp. Ne place să credem că așa a fost.

a) Theophile Gautier, „La prefata de Mademoiselle de Maupin“, Edition Critique par Georges Motore, Librairie Droz, Paris 1946.

b) Rene Armand Francois Prudhomme (1839 – 1907) poet francez, primul laureat Nobel pentru literatură.

c) Paul Verlaine (1844 – 1896) unul dintre cei mai citiți poeți francezi. E considerat părintele simbolismului francez. Inițial va scrie sub influența lui Baudelaire. Se remarcă prin viziunea sa dramatică asupra vieții.

d) Theodore de Banville (1823 – 1891) pe numele întreg Theodore – Faullain de Banville, poet francez considerat un discipol întârziat al romanticilor, ulterior lider al parnasienilor și un înaintaș al simbolismului. Cea mai cunoscută colecție a sa e „Les Odes funambulesques“ (1857 „Ode fantastice“).

e) Gerard de Nerval, pe numele adevărat Gerard Labruine (1808 – 1855), cu-noscut poez francez.

d) Carlotta Grisi (1819 – 1899), pe numele său complet Carrone Adele Giuseppina Maria Grisi, lansată de maestrul de balet Jules Perrot, face parte din cunoscutul grup de „balerine romantice“. Cunoscută prin rolurile de prim balerina-jucate în baletul „Giselle“ scris de Theophile Gautier și Adolphe Adam.

Să ne mai (re)amintim de...
JOHANN SEBASTIAN BACH
(1685-1750)

După cum se știe, Johann Sebastian Bach s-a născut într-o familie de muzicieni profesioniști. În consecință, putem fi de acord că, pe linie ereditară, destinul a fost de partea sa. Cu toate-acestea, marea personalitate a muzicii universale nu s-a bucurat de o existență fără probleme, cel puțin de ordin... familial-muzical. Din nefericire, pe când avea doar 9 ani, maică-sa, Elisabeth Lämmerhirt, a murit de timpuriu, moarte urmată de aceea a tatălui său Johann Ambrosius Bach... În aceste condiții, rămas, deci, orfan, el a plecat la fratele său mai mare, Johann Christoph Bach, care era organist la organist la Ohrdruf unde, copilul Johann a început să execute primele motive muzicale la orgă, dovadă o înclinație deosebită pentru acest instrument. Cea mai elocventă dovadă în acest sens o constituie celebra compoziție *Clavecinul bine temperat (Wohltemperiertes Klavier)*, care include 48 de preludii și fugi, lucrare considerată monumentală și compusă în timpul șederii compozitorului la Weimar, respectiv până în 1717...

În context, puțin în altă ordine de idei și ca fapt divers, Johann Sebastian Bach a fost căsătorit de 2 ori: cu Maria Barbara (1707-1720), cu care a avut 7 copii (doar 4 supraviețuind). După moartea acesteia (1720), recăsătorindu-se, cu a doua soție, Anna Magdalena Wileke (1721-1750), cu 17 ani mai tânără decât el, cu care – deși cu 17 ani mai tânără ca el, a avut nu mai puțin decât 13 copii... De menționat, însă că, din cei 20 de copii pe care i-a avut, au supraviețuit opt: 4 fete și 4 băieți.

Însă, pentru circumscrierea în ideea textului de față, mă voi rezuma la câteva elemente și curiozități reprezentative pentru viața marelui compozitor, și anume: el este considerat unanim unul dintre cei mai mari muzicieni ai tuturor timpurilor și al întregii lumi; ca muzician a făcut parte din generația a 5-a ca urmaș al tatălui, bunicului și străbunicului, iar cel puțin 50 dintre rudele sale apropiate au fost strâns legate de muzică; a scris peste 1000 de compoziții; a fost dotat cu un auz ieșit din comun; Bach a fost muzicianul care a introdus cor de femei în muzica

bisericească având în vedere că în Biserica Catolică era interzisă participarea femeilor în această ordine de idei, iar prima femeie ca participantă la un cor bisericesc, a fost chiar prima lui soție, Maria Barbara; se știe: în mai toate compozițiile sale, muzica lui Bach este una cu precădere melodioasă-armonioasă în care nu se simte caracterul impulsiv al lui Bach, doar se cunoaște că el a avut un comportament excentric și lipsit de politețe și că, deseori, din cauza temperamentului său impulsiv își strica instrumentele. În aceeași ordine de idei, Bach avea un adevărat cult pentru a dormi având în fundal o muzică relaxantă respectând un principiu de bază în acest sens: „*Pentru a dormi bine, nu trebuie să vă culcați în aceeași zi când este necesar să vă treziți.*” Ceea ce mai trebuie să reținem, este un fapt mai puțin credibil: în ultimii ani de viață interesul marelui compozitor scade într-atât încât renunță la muzică refuzând să participe la concerte și la orice întâlniri legate de domeniul respectiv...

Așadar, marele compozitor, organist și muzician german din perioada barocă și considerat ca unul dintre marii muzicieni ai lumii, **Johann Sebastian Bach**, s-a născut la 21/31 martie 1685, la Eisenach, în ținutul Turingiei, unde familia Bach era cunoscută prin numărul mare de muzicieni pe care i-a dat, și a murit la 28 iulie 1750, în Leipzig, Sfântul Imperiu Roman, și a făcut parte dintr-o familie de muzicieni profesioniști.

Bach s-a căsătorit în 1707 cu Maria Barbara, cu care a avut 7 copii, din care numai 4 au supraviețuit bolilor copilăriei. După moartea primei sale soții, Bach s-a recăsătorit în 1721

Corneliu Drăgan-Târgoviște

cu Anna Magdalena Wilcke, o tânără soprană, cu care – deși cu 17 ani mai tânără ca el – a avut o lungă căsnicie fericită și au avut împreună 13 copii. Toți fiii lui Bach au arătat o deosebită dotare pentru muzică, mulți dintre ei devenind muzicieni consacrați: Wilhelm Friedemann Bach, Johann Gottfried Bernhard Bach, Johann Christoph Friedrich Bach, Johann Christian Bach și Carl Philipp Emanuel Bach.

Operele lui Johann Sebastian Bach au fost clasificate și catalogate în 1950 de muzicologul Wolfgang Schmieder în *Bach-Werke-Verzeichnis* (Catalogul operelor lui Bach: BWV) și sunt numărate ca atare.

Din cei 21 de copii pe care i-a avut, au supraviețuit opt: 4 fete și 4 băieți. Fiica cea mai mare, având o voce frumoasă de soprană, s-a ocupat de muzică, iar cei patru fii au devenit importanți muzicieni. Creația bachiană nu este numai o sinteză artistică a stilurilor muzicale care se încrucișau la începutul secolului al XVIII-lea, ci și o încununare a evoluției muzicii polifonice și un moment de vârf al epocii Barocului.

Ceea ce se știe mai puțin, este că, spre sfârșitul vieții, Bach orbise aproape complet și că pe data de 18 iulie și-a revenit suficient de bine cu vedere, situație urmată de un atac cerebral. Mai reuși să-i dicteze ginerelui său, Altnichol, coralul pentru orgă „*Doamne, mă înfățișez înaintea tronului tău*”, intră în agonie și, la zece zile după atacul cerebral a murit nu înainte de a mai reuși să murmure: „*Voi auzi, în sfârșit, muzica adevărată.*”

Era în ziua de 28 iulie 1750...

DUMITRU HURUBĂ

Muzica înainte de toate

să punem niște muzică
să nu stăm așa cu aerul sec
să se împrăștie sunurile
printre particulele prafului
adunat puzderie în ozonul rarefiat
să punem niște muzică
celestă bizantină ori rock and roll
nu rockefeller nu merkel nu
allgemeine zeitung
nici puțin, nici aliații sau
alți inamici conivenți
să purifice urmele călcate ușor
dar greu înfundate în hăuri
și astupate de nămoluri putride
să punem niște muzică
să ardă în vintrele ei lumea
blocată de embargouri și pandemii
de războaie reci civile economice
și de alte etnii să ardă lumea
căzută în pixeli și holograme
ascunsă sub măști de gaze
de războaie de pandemii
născute și ele din controversate
simțăminte oculte
să punem niște muzică
să nu stăm așa cu aerul sec
să tresalte în inspirații bucuria
să explodeze în noi iubirea
ca transă, ca extaz, ca dăruire
iubirea eruptivă și lepădătoare
de ego descotorosit fără clipire
să punem muzică să punem
să cânte muzica fără oprire

Mesianică

De-acolo vine îngerul suav, ozonat,
cu răsufierea fină ce sloboade boare
răsrântă peste clipe-n scâpătat,
pornit să stârnească minți neștiutoare.

S-au șters culmile zărilor largi și
întinse,
în locul lor s-au ivit invizibile vietăți.
Când strălucește cupola cerului,
ninsă,
ai zice că veghează spre noi ironice
zeități.
Unde-au dispărut suspect zărilor,
culmile?
S-au ascuns prin cotloane, pe-aici, pe
undeva.
Vor răsări când ne-om împlini
așteptările,
când în margini terane va miji noua
stea.

Cu ea să-și ungă cerul bolnav rănile,
Din locurile vindecate să curgă mir,
La loc să se așeze curate și clare
zările,

Iar culmile fragede s-or subția ca un
fir.

Tragiludic

Cine se mai joacă
cu noi și cu viețile noastre?
Spiritul ludic al omenirii
a luat-o razna
jocul nu mai e joc
cruzimea lui întrece
cruzimea copiilor ce trăgeau cu
praștia
după păsări
copiii aceia nu știu ce-au devenit
dar știu că uneori
mă simt ca o pasăre
lovită cu pietricele slobozite
din praștia unui copil gigant
un Pantagruel
un Gargantua
un Păsări-Lăți-Lungilă
pus pe rele
și pe urmele mele.
Cine se mai joacă
în miezul vieții mele
cu viețile semenilor mei?
Spiritul ludic al omenirii
a luat-o razna
mor
oameni cu zilele în mâna
cu care au strâns mâna prietenilor
cu zilele în mâna cu care au mângâiat
creștetul bolnavilor
mor
cu mâinile puse la gura cu care au
sărutat
fruntea părinților, obrajii copiilor
mor
cu zilele în mâna cu care s-au închinat
tuturor sfinților
mor semenii mei.

Ilustrație: Mircea Nechita

Fiica lui Odin

De câteva ori mi-am târât sfârtecată,
Frântă, inima mea sângera abundent.
Uneori, a scăpat doar ușor zgâriată,
Paradoxal, fusesem avertizată,
discret.

De câteva ori, a fost smulsă fără milă,
Atârnată în miticul arbore scandinav.
Picura din ea sufletul meu de ființă
umilă,
Cu fiece strop devenea mai bolnav.

Zdrențuită, slăbită, tremura între
crengi,
Ticăia agonice, cu bătaii pierite,
Palpitul zbătut, ferecat ca-ntr-o vergi
Aduna peste rană durerile primite.

Cine-o pusese între ramuri de mit
Hrănite cu seva totalei cunoașteri,
Nu știu, însă cred că am intuit
Ce urma să primească – aviz spre
renașteri.

Miticul arbore scandinav, Ygdrasil
Îngroșă mai vârtos rădăcinile șui.
Runele calde, rostite răspicat și subtil,
Aduceau inimii mele puterile lui

undeva, cândva

s-au amestecat timpurile
cineva a inversat acele
a întors sensul rotitelor
pendulul bătea în contratimp
cândva undeva cineva
a pierdut noțiunile lui
și totul a devenit
undeva o pierdere de vreme
cineva a irosit o viață universală
cândva s-a tras de ițele timpului
undeva cândva cineva
a încurcat foile lui
din timpul nostru a rămas
mai nimic.
Tac . Tic.

VALERIA BILT

Starea prozei

STRICT SECRET

Cândva, în viitor

Se apropia Crăciunul. Nu se mai auzeau colinzi ca altădată... ca pe vremea în care era tânăr, îi veni lui Alfred să-și spună, dar își înfrână gândurile scăpate de sub control. În fond, era încă tânăr, dacă se privea în oglindă. Se asemena oarecum cu eroul din basmele vechi, auzite în copilărie, doar că în sens invers: el nu înflorește ca acesta într-o zi cât alții în trei, ci îmbătrânește în trei zile cât alții într-una.

Dacă voia colinzi, ar fi putut să le asculte la un moment dat, căutându-le, ba chiar ar fi putut să încerce să obțină permisiunea de a-și plasa gândul călător în trecut, doar printr-o simplă deschidere a ecranului din fața lui, o scanare rapidă neuronală și alegerea opțiunii de căutare în memoria personală, printre amintiri, după cum le denumea pe vremuri. Azi nimeni nu le mai zicea așa, ci paleobitzi. S-ar fi simțit pentru câteva clipe imersat în atmosfera de mai bine de un secol din satul său natal, ar fi fost inundat de bucuria revederii locurilor dragi, a părinților și prietenilor, ar fi re trăit acele momente, alimentându-se energetic pentru o perioadă de timp. Aprobarea avea șanse să o primească, era convins de acest lucru, pentru că reprezenta pentru ei o ciudățenie, tocmai pentru că încă mai avea amintiri, așa încât comportamentul, stările și gândurile îi erau urmărite și studiate pas cu pas. Mai făcuse asta, cândva, când, nerezistând tentației, a deschis fișierul din memoria personală care conținea imagini cu soția lui, dar durerea revederii a fost atât de mare încât nu a reușit să o ștergă nici prin injectare de endorfine, nici cu serotonină, necesitând într-un final să ceară ajutorul deparatorilor sanitari. Chiar și așa, nu reușiseră să-i ștergă memoria cu ea, încă mai lucrau la asta la fiecare revizie medicală pe care era dator să o acceseze la intervale regulate. S-a obținut doar o ameliorare a trăirilor negative, căci încă și-o amintea perfect pe cea pe care o iubise atât de mult. O iubise din prima clipă de când o cunoscuse la cantina Institutului de Cercetări Tehnologice, o iubise și când o văzuse îmbătrânind lângă el, chiar și

când o înșelase cu femeile care arătau de vârsta lui, dintr-o necesitate fiziologică pe care mulți ani nu a avut cum să și-o înfrâneze.

- Am lângă mine un monstru, spunea ea când se enerva, dar niciodată nu l-a părăsit.

Era singura ființă din lume căreia îi destăinuise ce a făcut. Ea murise în brațele lui. Figura ei – care exprima cel mai des durere și uneori resemnare cu soarta care îi fusese destinată – în acele ultime clipe îi fusese senină. Îl mângâiasă blând pe obraz, cu mâinile tremurânde, cu degetele ei noduroase, încovoiate de poliartrită și-i șopti:

- Sper să mori și tu cândva, dragul meu, să devii etern în lumea lui Dumnezeu.

Cuvintele ei el le păstrase doar pentru sine. Nu știa de ce nu și le scanase niciodată, nu le imprimase, dar, păstrându-le, îi bubuia uneori cu o putere insuportabilă în creier, repetitiv. Aceste amintiri îi creau fiori de frig în tot trupul. Ar fi putut profita de noile tehnologii, să descarce percepția și să apese doar pe termoreglare, dar nu o făcu.

Cândva, în trecut

Lucra de ceva vreme la Institutul de Cercetare Tehnologică ca simplu operator de date. Nu avea studii superioare, dar putea spera că, într-un fel sau altul, va avansa și își va completa studiile. Institutul era un loc propice din acest punct de vedere. Deocamdată se mulțumea cu un

salariu neverosimil de mare, de nerefuzat și, dacă era să fie cinstit cu el însuși, locul de muncă era foarte potrivit și cu situația lui medicală, neimplicând efort fizic și permițându-i să-și administreze insulina în condiții optime. Dacă n-ar fi avut acest diabet, s-ar fi putut declara un om total împlinit. Avea o mulțime de prieteni cu care se întâlnea, umplându-și timpul liber în mod plăcut la câte un pahar de vin. Umorul său debordant fusese liantul, dublat și de faptul că în câteva ocazii sărise în ajutorul prietenilor săi, sprijinindu-i în momente grele. Acasă îl aștepta soția, cea despre care din prima clipă în care o zărise, inima îi spusese că îi este aleasa. O iubea cu patimă încă, deși trecuseră trei ani de căsătorie, când te-ai fi așteptat ca vârtejul emoțiilor să se mai domolească. O remarcase printre ceilalți colegi corporatiști, la cantină, aflase că o chema Ana și făcuse în așa fel încât să-i fie prezentată de către unul dintre prietenii săi care o cunoștea. O curtase cu oarecare stângăcie, el fiind un timid în prezența sexului opus, poate și din cauza handicapului de a fi purtătorul unei astfel de maladii, Ana fiind plină de viață și energie. La prânz, pândea un loc la masa la care se așeza ea, iar seara o ademenea în baruri la ieșirile cu prietenii lui. O conducea acasă, pemițându-și la început doar săruturi caste, tatonând sentimentele fetei, dar, cum era și firesc, au ajuns într-un final să și împărtășească intimitatea iubirii, căci dragostea fără sex ar fi rămas doar filosofie, altminteri. Se simțea împliniți, chiar dacă încă nu aveau copii. Nu-și pierduseră speranța, pentru că erau încă tineri, aveau toată viața înaintea și abia mai profitau de acești ani lipsiți de griji, să poată ieși cu prietenii seara, să fie lipsiți de responsabilitățile firești pe care le presupune venirea pe lume a unui copil.

Acea dimineață păru-se a fi la fel precum altele. Nimic nu anunțase vreo schimbare. Intrase în Institut după ce a fost verificat și scanat cu mijloacele tehnologice specifice, un lucru acceptat de către toți angajații, știind că exista un sistem de securitate de grad 4. Toți considerau că acest lucru e firesc, atât timp cât orice cercetare în domeniul noilor tehnologii era vânăta și spionajul economic putea produce o industrie profitabilă. →

SIMONA MIHUȚIU

Alfred ieși la un moment dat pe coridor, îndreptându-se spre toaletă, pentru satisfacerea nevoilor fiziologice. De acolo auzi scandalul care răzbătea de undeva din apropiere. Părea să vină dinspre capătul coridorului, mai probabil din biroul C.O.-ului. Probabil cineva lăsase ușa deschisă. Alfred rămase în cabină, ascultând, o curiozitate pe care avea să o regrete amarnic mai târziu.

- E prima descoperire a modalității de lungire a telomerelor, care a reușit să prelungească viața la șoricei, tu nu îți dai seama? vibra glasul baritonal al șefului pe probleme de cercetare. Ți dai seama de implicații?

- Tocmai, că îmi dau seama! Nu putem, pur și simplu nu putem! bătu cu pumnul în masă C.O.-ul. Dacă se descoperă că a ajuns la noi prin furt așa ceva, iese un scandal imens. Internațional.

- Când se va descoperi va fi prea târziu, noi vom avea puterea, veni riposta celuilalt. Vom fi Dumnezeu tehnologiei! Vom fi Dumnezeu însuși!

- Cui aparține cercetarea asta? se auzi un glas răgușit, pesemne al șefului responsabil cu securitatea instituției. I se simțea o notă de îngrijorare în glas.

- Cui, cui? Ce contează? I-a fost subtilizată unei importante firme de medicamente implicată în studiul cancerului. Uite, aici, documentația, este pe acest stick, îi răspunse agasat C.O.-ul, îndreptând ecranul computerului către cel responsabil cu problemele de securitate.

Se lăsă o tăcere adâncă. O vreme doar fâșăitul ușor al calculatorului și o muscă obraznică, deloc impresionată de gravitatea momentului, se mai auzeau.

- Acest produs are efect și asupra prelungirii vieții? se interesă responsabilul cu problemele de securitate, după ce a răsfoit mai multe fișiere. O! Dar asta e joaca de-a Dumnezeu!

- Da, serul ăsta e Dumnezeu însuși, realizezi? îi arătă cercetătorul flaconul de ser de pe masă. Nu numai că șoriceii din biobază nu au făcut cancer, are ca efect secundar și dispariția diabetului dependent de insulină și nu s-a mai observat niciun proces de îmbătrânire a acestora pe perioada studiului. Noi am investit atâta în nanotehnologie cu același scop, suntem departe de a vedea

rezultatele și, iată, au venit ăștia cu medicamentul lor minune. Elixirul! Nu după asta aleargă toți? Nu asta visează oamenii? Să trăiască veșnic?

- Sincer, eu nu, îi răspunse C.O.-ul

- Tu ești un nefericit de felul tău, ripostă cercetătorul. Dacă tu n-ai nicio motivație, că te-a lăsat nevasta, nu înseamnă că toți gândim la fel! De ce, mama naibii, mai lucrezi aici și îți investești munca și viața în asta? arătă cercetătorul spre ceea ce era în jur, deschizându-și larg brațele.

- Doresc progres tehnologic, evident, ca noi toți. Dar viteza cu care se dezvoltă tehnologia azi nu lasă loc de adaptare și de cunoaștere a posibilelor efecte negative care pot fi. O astfel de descoperire acum ar fi prea periculoasă. În tot cazul, eu cred că nu este un moment prielnic de-a veni cu așa ceva pe piață. Nu cunoaștem efectele secundare pe termen lung și nici nu avem cunoștințele necesare pentru a le preveni. Omenirea nu este pregătită!

- O vom pregăti, fir-ar să fie! Cu aceeași viteză cu care se dezvoltă știința!

- Ți imaginezi că este atât de simplu? Nici măcar eu nu sunt pregătit, care mi-am dedicat viața cercetărilor în domeniu, completă C.O.-ul.

- Atunci, ce mama naibii cauți pe acest post, într-o astfel de companie? țipă cercetătorul. Ascultă, n-o facem noi, o vor face alții! Crezi că industria „farma” va sta cu mâinile în sân?

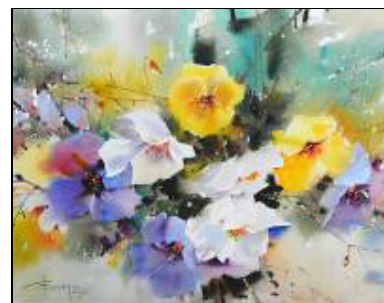
Pe neașteptate, evident enervat, C.O.-ul luă flaconul de pe masă și-l azvârli, lovind peretele cu toată forța. Apoi smulse stickul din computer, îl întinse șefului cu securitatea, spunându-i pe un ton care nu permitea contrazicerea:

- Strict secret!

- Am înțeles! Le arhivez acum, fără întârziere!

Alfred părăsi grăbit toaleta. Camerele de supraveghere probabil că-l surprinseseră ieșind din birou, dar în cazul în care va fi luat la întrebări, avea o scuză serioasă. Dădu nas în nas cu șeful pe probleme de securitate. Acesta îl examinează, privindu-l atent. Alfred își auzi inima bătând cu forță, mai-mai să-i sară din piept. Se gândea speriat că va fi dat afară. Ce-i va spune soției? Că a fost dat afară din cauza unei necesități fiziologice?

- Tu du-te în biroul șefului și fă

Corneliu Drăgan-Târgoviște

curat! Strânge toate cioburile de pe jos! Urgent!

Alfred se duse. Nu știa la ce să se aștepte.

- Am fost trimis să fac ordine pe-aici, se justifică Alfred cu un glas tremurat.

- Atunci fă ordine pe aici! îi arătă C.O.-ul sticla spartă pe podea și masa pe care se vărsaseră cafelele. Ce-i de dus, du la distrugere. Și nu pune întrebări!

Nici nu ar fi îndrăznit. Nu intra deloc în atribuțiile sale să facă ordine, dar nu comentă.

Luă resturile de sticlă și le predă, întocmind pomelnicul de distrugere, dar nu înainte de a pune în buzunarul pantalonilor, în poziție verticală, partea de jos a flaconului spart, în care mai erau câțiva mililitri de lichid, după aprecierea lui Alfred. Se întoarse, predă procesul-verbal de distrugere și, grăbit, în intimitatea biroului său, își scoase seringă de insulină, vărsă conținutul și scoase restul flaconului spart. Stătu câteva momente... Dacă ar exista șansa să scape de diabet... O! Doar cine are această boală din copilărie își poate da seama de limitările pe care le are un diabetic, încă din fragedă pruncie! Chiar dacă învăț să se adapteze, frustrarea îi rămâne, ca un șarpe încolăcit în jurul sufletului. Alfred se hotărî: aspiră lichidul „minune”, atât cât mai rămăsese din el și și-l injectă subcutan. Nu simți nimic, astel încât se muștră pentru prostia făcută, aceea de a-și arunca insulina. Se uită la ceas. Ei, bine, nu mai era atât de mult până la plecare, așa încât temerea de a nu face vreo comă diabetică i se mai temperă. Își va administra insulina deîndată ce va ajunge acasă.

Înapoi, în viitor

Se duse în fața oglinzii din fața lui. Reglă momentul, punându-și degetul pe „now”. Se privi atent. →

Arăta bine, un bărbat în floarea vârstei. Îmbătrânise lent, abia i se zăreau câteva mici riduri în jurul ochilor și câteva fire de păr grizonante la tâmpole. Apăsă mai departe, reglând timpul. Peste 10 ani, peste 20 de ani, peste 50 de ani, imaginile nu difereau prea mult. Doamne, dar câte nu se vor întâmpla în acest timp! Ar putea să caute oameni ai dădă ei, chiar dacă presupunea că el era cel mai bătrân om de pe Pământ. Dar, la ce bun? Durerile li s-ar multiplica. Ar putea încerca să-i lase pe deoparte pe medicii să încerce noi modalități de a-i șterge amintirile. Totuși, era perfect conștient că nu aveau cum să i le ștergă în totalitate. Tot ar mai fi persistat câte o imagine, un gust, un miros... Oricum, pe cele mai profunde, care fuseseră imersate într-o emoție puternică la vremea lor, adică exact cele care conținuau, nici cea mai avansată tehnologie a momentului nu i le putea șterge.

Dar, dacă ar fi posibil, le-ar șterge? Era o întrebare care se repeta din când în când, epuizându-i resursele de energie. Poate ar mai putea trăi fără durerea asta intensă pe care o simțea în fiecare fibră a sa. Stătea în puterea lui să-și modifice pragul durerii și să continue să-și desfășoare activitatea în rutina ei zilnică. Dar nu mai simțea acea bucurie de a trăi pe care cândva, de mult, o avusese. Își putea crea orice iluzie, chiar și aceea de a-și aduce oamenii aproape, în aceeași încăpăre, de a purta discuții cu aceștia, doar că era perfect conștient de faptul că sunt virtuali, creați speciali după așteptările și interesele sale. De aceea un astfel de mod de a-și umple timpul, atât de la modă, adorat de alții, pe el îl copleșea cu și mai multă singurătate.

Căutase de-a lungul anilor și relațiile cu oameni reali, în carne și oase, dar îi vedea îmbătrânind. Astfel, contabilizând, viața lui înregistrase doar pierderi, așa că în ultimele decenii, îi evitase.

Acum, în sfârșit, era capabil să răspundă la propria lui întrebare: nu, chiar dacă ar putea să-și ștergă integral amintirile, nu ar fi făcut-o. Pur și simplu nu putea renunța să nu-l mai poată revedea când i se făcea dor pe Zorro, primul lui cățel, pe Zorba, pe Lulu și pe toți care i-au urmat... Nu concepea să nu-i revadă pe prietenii săi, chiar dacă îi privea pe

toți îmbătrânind... Alex, cel care în copilărie îl salvase de la înec ajunsese să fie bolnav de Alzheimer, își pierduse memoria. A avut ocazia să vadă cum arată un om complet lipsit de amintiri. Oare așa ar deveni și el, o legumă pentru toți ceilalți, în timp ce percepția despre sine nu i s-ar schimba? Nu era dispus să încerce. Și mai erau părinții, frații. Dorul său se zbatea în durerea pierderii.

- Cum poți tu să trăiești când totul în jurul tău moare? îi spusese draga lui Ana. Ajunsese o bătrânică pe vremea în care i-a aruncat, nu fără obidă, aceste cuvinte. Cu timpul, o parte din furia ei se mai domolise, înlocuită de resemnare și tristețe. Dar îi rămăsese aproape, iubindu-l.

Ana... Ana... Ana...

Cum de a putut să-i facă asta celei mai dragi persoane? Știa că-i ucisese sufletul în momentul acela, în care își injectase acel ser, dar și pe-al său, deopotrivă. I-ar spune, dacă ar mai fi acum în viață că, din toate durerile lumii, cel mai mult doare conștiința.

- La ce bun să fii nemuritor pe Pământ? Doar trupurile ar rămâne astfel, la nesfârșit, sufletele oricum ar muri, iar după ce mor, ele nu se vor mai regăsi niciodată în această lume!

Nu știa dacă aceste cuvinte erau ale Anei sau ale lui. Își aminti cu greu semnele scrierii, dar izbuti, totuși. Le așternu pe o foaie de hârtie, pentru a fi citite, dacă va fi cineva destul de curios să o facă, să le descifreze.

- Sper să mori și tu cândva, dragul meu, să devii etern în lumea lui Dumnezeu. Ecoul vorbelor Anei se plimba înnebunitor dintr-o parte în alta a cutiei lui craniene.

Arse întâi computerele. Își încărcă apoi arma lasser. Deschise cu greu ușa înțepenită de timp și ieși pe balcon. Privi cerul, stelele, luna, pe cele reale, nu pe cele de care se înconjură seara, înainte de culcare. Abia se mai întrezăreau printre zgârâie-norii din jur...

- Doamne, iartă-i, că nu știu ce fac! se pomeni el zicând cu voce tare. Își făcu cruce, bucuros că și-a mai amintit semnul.

Îndreptă arma spre sine, spre creier. Apoi trase. Nu se auzi nimic, niciun bubuit, nicio trepidație, doar trupul lui căzând și cuvintele care încă mai vibrau, Ana... Ana... Ana... , un miros puternic de ars și fum. Mult fum...

trei umbre

e timpul umbra mea ovală
în clipa morții și - când vine
cu forță oglindește-n tine
infininitatea mea astrală

a doua umbră mi-e cuvântul
el se topește în tăcere
la orizontul unde piere
comunicarea cu pământul

ultima umbră mi-e iubirea
lumina ce reflectă-n mare
ca becul unor felinare
prin întuneric nemurirea

mi-e fiecare umbră-n parte
un clopot ce continuu sună
cântarea care-mi împreună
trăire naștere și moarte

de ce?

de ce de unde și de când
mai pot călători numai în gând?

de când de ce de unde
tăcerea mă ascunde?

de când de unde și de ce
lumea de ieri azi nu mai e?

mă-ntreb de ce în fiecare zi
parcă răspunsul nu l-aș ști...

a doua zi

m-au adus acasă
am făcut o ultimă fotografie
înainte de plecarea lor
din nou
ca în prima zi
aparatură foto
sprijinit pe
suportul de note
al pianului
cu Scarlatti și Mozart
zâmbetul nostru
când automatul se va declanșa
astăzi
lumina celorlalți
căldura lor
cad pe floarea soarelui
și ajung
prin flori
la mine
simple substantive
lumină bucurie
în singurătatea
de a doua zi

VERONICA PAVEL LERNER

Starea prozei

Domnița și Tudor Avădanei Viața e un iureș

Viața e un iureș Un soi de apă rapidă ce-și păstrează cursul și te duce în voia ei pe unde nu gândeai să ajungi vreodată, dar cum să i te împotrivești? Ce puteri avem noi oamenii în față ei, creată de Dumnezeu în primele clipe ale începutului? Da, apa e veșnică și nemuritoare! Noi, niște creaturi cu viață limitată. Atunci cine poate să i se împotrivească?

Aflată la volanul unei mașini descoperite, conducând în aerul proaspăt al dimineții pe un drum nepavat de țară, Maria gândi astfel pentru că a avut în noaptea asta un vis: Se făcea că era din nou o copilă în Malta, unde tatăl ei, prințul Alfred, duce de Edinburgh, era comandantul Navei Britanice staționate pe această insulă din mijlocul Mării Mediterane. I-au apărut în minte locurile minunate de acolo, grădinile, parcurile și plaja, unde ea cu sora ei mai mică, Victoria Melita, căreia toți o numeau Ducky, galopau nebunește pe mânji la fel de neastâmpărați ca ele însele. Doamne!... ce frumos a fost acolo! În deplină libertate, fără nici un gând urât, fără nici o opreliște, zburdând cât era ziua de mare ca și cum întregul univers era a lor! Au fost anii cei mai frumoși ai vieții ei. Cine și-ar fi putut imagina că toate acestea se vor sfârși într-o bună zi, și că toate se vor schimba atât de mult? Câtă tristețe reînvie de fiecare dată când își amintește cu ce inimă frântă s-a despărțit de familia, surorile și părinții ei în momentul în care a trebuit să se rupă de toți, când a urcat treptele vagonului regal trimis din România de Unchiul Karl, după nunta cu Nando. În iarna asta s-au împlinit 20 de ani de atunci.

Viața e un iureș! 20 de ani, șase copii și ea, acum femeie de aproape 38 de ani abia se recunoaște... Înțelege că acum nu mai este la fel cum a fost, că s-a schimbat, că au intervenit lucruri noi în viața care au făcut-o să vadă altfel oamenii și întâmplările prezente și din trecut, dar toate acestea au intervenit așa de repede, ca și cum zilele s-ar fi scurtat. Pe atunci nu era decât o copilă naivă și prostuță. Iureșul, acest iureș al

vieții în care s-a lăsat să plutească fără știința unor consecințe, i-au dat alți ochi și alte unități de măsură ca să judece mai bine ce s-a petrecut în ea și în jurul ei.

Câmpia largă a holdelor cu străluciri aurii în bătaia soarelui se desfășura înaintea ei pe acest drum nepavat, ales la întâmplare. O cumpănă se profilă, suplă pe deasupra grânelor cât un stat de om și Maria, încetiniți puțin viteza ca să vadă unde se află. În spate era pădurea dinspre care venise; în dreapta, câmpia mărginită de copaci și turla unei clopotnițe de biserică care domina cerul. În față ei, de partea opusă drumului, cumpăna și câteva vite rumegând tacticos. Plimbarea asta, un fel de capriciu matinal după o ceașcă de cafea cu lapte și un croasant, o făcu să aleagă drumul înspre sat din curiozitate și nevoia unei acțiuni diferite pentru că niciodată nu s-a sfiit să descopere ceva nou. La fel s-a întâmplat și atunci pe Bistrița când s-a urcat pe o plută ce a venit aproape de mal. Asta a fost cu mulți ani în urmă. Amintirea a făcut-o să zâmbească acum, pentru că scena astăzi pare hazlie, dar atunci, neștiind ce se putea întâmpla, nu a avut nici un haz. Noroc cu Nando și Brăteanu care au avut prezența de spirit s-o scoată din impas.

În aceea perioadă aproape de început, în primii ani după ce poposii în noua ei țară ca soție celui destinat să devină următorul rege al României, Principele Ferdinand, viața ei nu era deloc veselă și satisfăcătoare. Din motive greu de înțeles atunci, Unchiul Karl, regele, nu le-a dat voie celor tineri, Ferdinand și Maria, să se

împrietenească cu alte persoane de vârstă apropiată cu a lor din înalta societate locală și nici să călătorească fără supravegherea cuiva dintre persoanele lui de încredere. Mai târziu au înțeles motivul: Familia regală nu trebuia să arate nici o înclinație spre favoritism unora dintre localnici printr-o prietenie care ar putea stârni invidia altora. Este primejdios să lași să se formeze în jurul unui prinț un clan; nu doar regii sunt lingușiți, dar și cei jurul lor. Experiența l-a învățat pe rege că un suveran ascultă prea multe „adevăruri” de la supuși și nu este ușor să decidă care dintre ele trebuie îndreptat. Totuși în acești primi ani în țară, Maria, se simțea nefericită de izolarea care-i fusese impusă și cu greu și-a reținut revolta contra excesului de tiranie regală. Până la venirea ei în țară, Ferdinand - Nando cum îl numea ea - nu văzuse nimic din țara lui, cu excepția unor orașe mai de frunte pe care le-a vizitat în ocazii oficiale făcând parte din suita Unchiului. Când depresia Mariei a devenit fapt vădit la curte, regele sfătuit de Consiliul de Coroană, a decis să ducă perechea princiară să viziteze unele din mănăstirile din jurul capitalei care în ochii tinerei prințese au avut farmec, atât prin stilul de viață al călugărilor, cât și prin frumusețea liturghiilor la care a fost prezentă. Ioan Kalinderu, unul din sfinții cei mai apropiați ai Unchiului, învrednicit de rege cu administrarea Domeniilor Regale, era în același timp folosit ca purtător de cuvânt al Unchiului Karl când acesta era nemulțumit de purtarea unuia sau amândurora dintre prinți. Ca să filtreze cumva asprimea unor muștrări, Kalinderu a propus regelui că poate nu ar strica o mică plimbare a tinerei perechi la unele din Domenii ale Coroanei de pe Valea Bistriței, în Moldova. Cum regele nu se împotrivi s-au făcut pregătirile de cuviință și Ferdinand și Maria au plecat să viziteze acele locuri despre care au zis că erau atât de frumoase erau. Întovărășiți de Kalinderu și Ionel Brăteanu, pe atunci un bărbat plin de veselie și optimism ce nu împlinise încă 40 de ani, fiu al fostului Prim-Ministru Ion C. Brăteanu și președinte al Partidului Liberal decedat în 1891, au pornit la drum. Au poposit la una din casele→

DAVID KIMEL

domeniilor împodobită după gustul nu prea rafinat al lui Kalinderu, cu fotografii și gravuri ale familiei regale împodobind pereții, dar mai ales nelipsite fotografii înfățișându-l pe Ion Kalinderu călare, Ion Kalinderu la vânat, Ion Kalinderu la culesul recoltei și multe alte fotografii cu aceeași persoană.

În zilele următoare au străbătut kilometri în trăsuri de țară, sau uneori călare, pe cărări și drumuri de țară prăfuite, printre munți și păduri și când făcură un popas la malul Bistriței în răcoarea unei poiene, Maria, privind apa de la mal, și-a scos pantofii și și-a înmuind piciorul în apa de munte rece ca gheața, trăgându-l repede înapoi. Nando a râs în spatele ei, amintindu-i că a fost avertizată. Apa nu era numai rece, dar și foarte repede. Câțiva peștișori argintii înotau în apropierea malului în apa străvezie prin care se deslușea ca printr-o lupă de cristal, fundul cenușiu acoperit de pietre de munte. Din susul râului venea spre ei o plută alungită cu mai multe remorci, cârmită de un bărbat vânjos cu ajutorul unei bârne care se pivota pe centrul plutei. La cotul râului, vijeliosă, în plină viteză, pluta se izbiră de marginea malului întărit cu bârne lungi culcate de-a lungul cotiturii, care o făcu să-și schimbe direcția pe noua direcție a apei. Aflată la numai un pas de acest loc, Maria a sărit pe una din secțiunile de la urma plutei. Luat prin surprindere, Nando, a sărit și el în spatele ei, supărat, și acum amândoi, erau călători fără voie pe buștenii descojiți care lunecau pe luciul apei. Cineva de pe mal, văzând că perechea princiară se depărtează cu pluta, s-a repezit la docarul staționat la marginea drumului și dând bice cailor, a plecat în urmărirea lor pe uscat. Maria, care până atunci nu a mai văzut o plută, nu știa că aceasta nu putea fi oprită din drum la cerere.

-Ce faci acum? A întrebă-o Nando supărat. - Asta nu oprește. Trebuie să sărim în apă!

-Cum nu oprește? De ce nu oprește?

-Oprește doar la Vatra Dornei, la fabrica de cherestea. Trebuie să sari în apă!

În acest timp Ionel Brăteanu venea gonind în urma lor și le-a făcut semn că el îi urmărește pe uscat. Maria cuprinsă de teamă nu se putea hotărî: Cum putea să sară așa

îmbrăcată în apa asta repede, adâncă și atât de rece? La o nouă cotitură a apei, ciocnirea plutei de mal le-a dat prilej lui Nando și Mariei să sară înapoi pe pământul pietros al malului. Nando, nu-și putea ascunde furia că a fost pus într-o situație atât de copilărească.

-Cum de-ți venii să faci una ca asta? De ce nu mi-ai spus ce vrei să faci?

-Nu am știut. A fost un act instinctiv, o experiență...

-O experiență care putea să te coste scump! Nu numai pe tine, pe amândoi...

-Știu...

-Acum are să afle Unchiul, și iar are să se supere, adăugă Nando îngândurat.

Slavă Domnului, toate s-au sfârșit bine. Nando era încredințat că Ionel Brăteanu nu va duce mai departe știrea acestei pățanii, dar în privința bătrânului Kalinderu nu era sigur. Când găsi prilejul, îl trase de-o parte și ia zis:

-Cred că și dumneavoastră veți fi de acord cu mine că nu ar fi necesar să adăugăm regelui un motiv nou de îngrijorare aducându-i la cunoștință întâmplarea de astăzi cu pluta...

- Definitiv! a răspuns bătrânul curtean, -dar nu am să pot nega dacă altcineva va comunica Măriei Sale acest lucru. Ferdinand a avut impresia că a deslușit în privirea lui Kalinderu o strălucire plină de șiretenie care l-a făcut să regrete că a deschis această discuție.

La mulțumirile Mariei, Brăteanu a promis că va organiza o adevărată plimbare cu pluta pe Bistrița, înaintea părăsirii acestor locuri pitorești. Și nu doar atât, în zilele care au urmat au vizitat mănăstirile de la Agapia, Văratec, Bistrița și Neamț, au petrecut o noapte la una din aceste mănăstiri în care plutea încă atmosfera vremurilor de alta dată și au fost petrecuți peste tot cu flori, urale, îmbulzeală de oameni veniți din comunele apropiate, bucate alese și clopote care vesteau lumii sosirea marilor oaspeți...

-Da, plimbarea aceea cu pluta a fost o experiență unică... gândi Maria. -Un iureș ca viața însăși. Când te afli pe valurile ei, nu i te mai poți împotrivi. Devii, ca și pluta însăși, o surcea purtată din loc în loc de ape, fără putere de împotrivire.

PISICICA

Chiar dacă unul dintre filozofii antichității considera că fericirea aparține doar celui care își este sieși suficient, la nivelul omului preocupat mai puțin de aspectele teoretice ale profunzimii trăirilor umane, singurătatea este greu de suportat. Izolarea personalității proprii față de grupul căruia ar dori să-i aparțină, sau chiar trăiește în mijlocul unui anturaj cu ale cărui atitudini și convingeri nu se identifică, adică ceea ce se întâmplă la începutul tinereții și uneori se caracterizează prin nonconformism, chiar spirit de frondă. Vârsta la care se conștientizează diferența numerică dintre zilele tot mai puține rămase în comparație cu cele trecute, aduce resemnarea și acceptarea capitulării.

Adică omul care are posibilitatea retragerii din aglomerație spre natură și își poate amenaja un spațiu locativ, chiar modest, dar în intimitatea căruia se poate susține pe sine în lupta cu povara zilelor grele și a nopților lungi, s-ar putea considera fericit.

Oare așa să fie?

Nu trebuie decât o cât de mică fisură în edificiul solitudinii și ceea ce era refuzat a fi recunoscut să-și dezvăluie adevărata față.

Bătrânul privea de pe prispa căsuței sale distracția unui grup care ocupase malul pârâului și alunga mirosul pădurii de brad cu fumul grătarului. Bucurie, apetit, râsete stridente și muzică specifică, dar la plecare, voit sau nu, în urma lor a rămas o pisică. Cum nu era prin preajmă o altă locuință, iar rămânerea ei fără acoperiș și protecție pentru noaptea care se apropia nu era de dorit, a pătruns cu sfială în curtea străină, dar în care spera să afle prezența omenească necesară. S-a apropiat, a ridicat privirea ochilor ei albaștri către singuratecul locatar al casei în curtea căreia se găsea, nu a scos nici un fel de sunet, nici nu ar fi fost necesar, privirea spusese totul.

Numai atât?

Nu, și bătrânul a înțeles ce lipsea în curtea, în casa și în viața sa. A adoptat pisica? Nu, Pisicica l-a adoptat pe el.

Mirosul pădurii de brad și-a reîntrat în drepturi, iar când foșnetul coroanelor în bătaia vântului va face loc viscolului și nopților geroase, în căsuța izolată va mai fi cineva, un suflețel mic care să suplinească, desigur fără a fi conștient de asta, pe cei care nu mai au de multă vreme vreun motiv de a bate la ușa lor.

IOAN MUGUREL SASU

SINGUR ÎN ȚARA MEA

*Singur sub soare, singur sub lună,
Voie la nimeni nu cer să rămân,
Aici, veșnicia mă ține de mână
Și dorul îmi este singur stăpân.*

Mă doare gândul de o vreme-ncoace
Și noaptea dorm ca un străin stingher,
În râuri Dunărea se reîntoarce,
Carpații au înnebunit de ger.

Un ger haihui ce-n inimi ne zâmbește,
În case doar bătrânii stau la foc,
Ungaria, Ardealul îl răvnește,
La Cernăuți se-nvârte cazacioc.

La Chișinău și pâinea-i mai amară,
Un ultimatum plânge-n buzunar,
Mă simt bolnav ca și această țară,
Pe care-o cumpără străinii ca-n bazar.

Sunt tot mai singur de o vreme-ncoace,
Ograda din strămoși a degerat,
Nici Mioriței gura nu-i mai tace,
Crăciunul ne colindă c-un Diktat.

Pe trupul țării-o rană lăcrimează,
Și nimeni nu-i găsește vindecare,
Un singur leac, durerea i-o tratează,
El se numește România Mare!

Am buletin de România-ntreagă,
Mi l-a lăsat Viteazul pe mormânt
Și chir de par sărac și fără vlagă,
Hotarul țării n-am de gând să-l vând.

O iarnă multă din Siberii vine,
Mi-e sufletul un steag în trei culori,
E ger în Țara care e în mine,
Chiar dacă Prutul e un pod de flori.

Sunt tot mai singur în această țară,
Atât de singur c-am uitat să mor,
Mi-e dor de frații mei uitați afară,
Prea i-am lăsat la vrerea tuturor.

Cât Dumnezeu în grija lui ne ține
Și cât deasupra de Carpați e cer,
O spun deschis să știe orișicare:
Români, chiar de-s despărțiți, nu pier!

**Cântec de țară
(de 1 Decembrie)**

*Țara mea cu doine sfinte,
Azi de a ta sărbătoare,
Cheamă-ți fiii tăi să facă,
Din nou, ROMÂNIA MARE!*

Vin români iar la Alba,
Sufletul mi-e clopotar,

Țară, dragă, prea des ruptă,
Sângele-ți mai e hotar.

Vreme-și plânge destrămarea,
De amar e plin paharul,
Mihai stă de strajă-n Turda,
Nimeni să nu ia Ardealul.

Basarabia te-așteaptă,
S-o pețești, s-o faci mireasă,
Bucovina, fata mică,
Vrea și ea să vină-acasă.

Să stăm toți la masa mamei,
Dacia ne fie hartă,
Să nu mai plecăm prin lume,
Tot cerșind din poartă-n poartă

De la Tisa pân-la Nistru,
Să colinde iarăși dorul,
Iar pe buze, rugăciunea,
Să ne fie Tricolorul.

La Mulți Ani, frumoasă țară,
Te iubim că ești a noastră,
Și-o să te păstrăm în inimi,
Țară, chip de floare-albastră!

Țara mea

Țara mea cea mult prea tristă,
Țara mea cea mult bolnavă,
Trădătorii te vândură
Europei ca pe-o sclavă.

Iar plătim tribut pe pace,
Alții sunt fanarioții,
Noi răbdăm ca-ntotdeauna
Și-o facem pe patrioții.

Ne-au luat fabrici pe nimica,
Glia-i toată arendată,
Ne-au închis multe spitale,
Poate vom muri o dată.

Corneliu Drăgan-Târgoviște

Trăim rău, de azi pe mâine,
Parc-am locui în gară,
În ogradă-s doar bătrânii,
Tineretul pleacă-afară.

România-i colonie
La cheremul tuturor,
Chiar și stema ne-o luară
De pe-al nostru tricolor.

Unde-i Dacia străbună,
Unde-i România Mare,
Ne-au furat-o din istorii,
Ne-au modificat hotare.

Chiar și codrul ni-l luară,
Să ne pierdem noi de noi,
Sufletul e-n carantină,
Noi cu noi avem război.

Și ne macină o boală
Boala-ntregii noastre firi:
Suntem doar uniți în cuget,
În trăire și-n simțiri.

Dar nu-i bai, or trece toate,
Și ce-i rău și ce-i urât,
Vom fi iarăși ce am fost
Și mai mult decât atât.

Țara mea în sine tristă,
Mulți te vor în grija lor,
Ca să tot umblăm prin lume,
Fără doină, fără dor.

Să nu ne mai știm strămoșii,
Odihnindu-se sub brazdă,
Să dăm sufletul chirie,
Fiindcă stăm la noi în gazdă.

Țara mea, țară frumoasă,
Domnul fie-ți pază bună,
Cât mai e pe ceruri soare,
Cât mai e pe ceruri lună!

GEORGE BACIU

9 noiembrie 2022

TOCILAR

Tocilarul
învârtea o roată,
ascuțea cu ea
aerul subțire din gura săbiilor,
a cuțitelor.
Tocilarul spunea povești
despre tășuri și mânere încrustate,
despre tășuri
împlântate uneori
chiar în inimi,
la câte un ospăț al dragostei.

MORAR

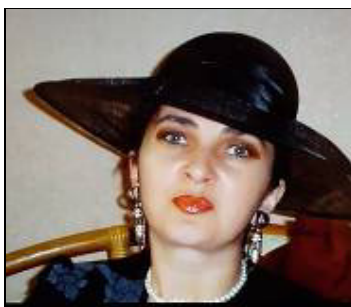
Moara
cu petalele ei uriașe
învârtea apa,
roua prăfoasă a aerului,
măcinând
boabele de grâu, de porumb,
boabele purtând în ele,
câmpuri rebele.
Sacii așteptau.
Morarul era omul
întotdeauna grăbit...

SACAGIU

O saca cu soarele
și apa în ea.
Apa cânta, zbura, plângea,
uita,...apoi iar cânta...
Soarele o urma și el.
Sacagiul aducea sacaua pe uliță.
Se oprea
în locul unde sălciile
își plimbau
argintul și frunzele
pe pereții calzi ai unei case.
Apa mai cânta încă o dată
învăluită de răcoarea propriei ființe
și apoi se dăruia
cum numai ea știa să o facă
spre galeți, căni, ulcioare,
guri însetate.

LUSTRAGIU

Gândaci roz
treceau pe lângă bocancii lui
și-i ocoleau încet umbra picioarelor.
Un scaun cu spătar înalt
pentru client,
un scaun mic pentru el,
perii de toate mărimile,
crema de ghete,
maron, neagră,
o alta transparentă,
parfumată...
Ca un stăpân, clientul stătea
în jilțul înalt,

lustragiul, pe scaunul mic.
El nu privea în sus.
Peria, ștergea, peria, ștergea,
dădea luciul.
Ghete, bocanci, pantofi,
un zâmbet,
o strălucire a ochilor.
Uneori timpul se oprea în fața lui.
Numai a lui.
Atunci el se vedea stând
pe jilțul înalt
privind cum la picioarele sale
un înger de foc
îi lustruia pantofii.
Uneori.

PLUGAR

Felii lucioase și netede
ieșeau în lumina dimineții
în urma plugului lui
tras de boi.
La o palmă pe deasupra acelui ogor
se simțea aburul ușor
al unor sfinți cuvântând
rugăciuni ale cartofului,
rugăciunea aurie a porumbului,
rugăciunea unui cuib
cu ouă mari
ale unei primăveri din alte timpuri,
rugăciunea grâului,
veselul
și curatul grâu
plin de zborul păsărilor
și de aer plin de fluturi.

PREOT

Se odihneau în inima lui
cuvinte sfinte,
slove deschizătoare de drumuri,
cântări.
Era mereu printre sfinți
șiaurele lor îl urmau
ca o trenă de aer strălucitor,
afară, în lume,
peste ramuri cu frunze și flori,
peste case trecând...
Când poarta bisericii
se închidea în urma lui,
un fior de înger

îl călăuzea până departe, cântând.

LĂPTAR

Lăptarul
adăpostea în oalele lui
bătăile unor inimi albe,
mici unduiri.
Un mare trecător, lăptarul,
lăsând în urma lui
o ființă a stelelor
și un cer ascuns
în oale pământene.

UN MESERIAȘ AL PĂDURII

Un cioc bătând,
o înroșită și ultimă rază
a soarelui
atingând trunchiul unui copac bătrân.
Un cioc bătând,
un meseriaș al pădurii,
o înroșită și ultimă rază,
trunchiul unui copac bătrân...

PĂLĂRIER

Dintr-o mică vitrină
câteva pălării priveau curtenitor
strada principală a orașului.
Una era mov,
alta azurie,
una era neagră și avea o pană,
alta era roșie și avea o floare.
Pălărierul aștepta uneori
și o dungă de lumină
ce intra pe crăpătura ușii
îi mângâia nasul,
barba,
calapodul cu pălăria
ce urma să o încheie.
Un murmur venind
din înaltul cer al amintirii
trecea peste inima pălărierului
ce visa la panglici, agrafe,
și corăbii cu fetru.
Pe stradă,
o femeie
își arunca întregul covor al privirilor
spre vitrina pălărierului.

MĂCELAR

Pe masa măcelarului
inima unui animal al ploii,
caldă încă,
trecea prin tăișul cuțitului,
sclipind
ca un suflet prins de tristețe,
un suflet al unor ninsori atât de
repezi...

**CHRISTINE BERNADETTE
ROUSSEAU**

Starea prozei

Ceasul cu capace de aur

Printre pietrele late, adevărate lespezi verzi de granit crescuse iarbă, încât covorul vegetal acoperise aproape cu totul dalele bine rostuite cu care fusese pavată curtea bătrânei case clădită cu multă pricepere și migală de meșterii pietrari tocmiți de Toma Cocoș, imediat după ce-și ridicase casa în buza văii și își durase pod sănătos, trainic peste apele Cerniței. Trecuseră câteva luni bune, poate să tot fie un an de când nimeni nu mai intrase în curtea și grădina casei lui Toma Cocoș. Primul care venise fusese Golguț curios să dea printre hăineturile așezate alandala în șifonierul cu patru uși a tatălui sau peste ceasul acela mare și gros cât o ceapă ce-l purta la lăibăruț când mergea la biserică sau luna la oraș, ceas care ticăia de zeci de ani fără să fie tras vreodată și briciul adus din capitala imperiului de bunicul său Andronic cu care își răsuseră barba trei generații de bărbați.

Golguț trecuse mai întâi pe la Eufimia care avea cheia de la casă, trăind spaima ascunsă că se găsisse vreun hoț care să spargă ușa casei și să ia tot ce era de preț: icoane, ceasul cu pendulă, lodenele de barșon, hainele de piele pe care Toma Cocoș le adunase din vechiul regat unde făcuse armata la artilerie, poate dibuiseră și ceasul cu aurituri și chipul lui Franz Joseph pe el. Spre bucuria lui găsisse și ceasul și haina aceea de piele lungă pe care o primise tatăl său de la un căpitan la care fusese ordonanță și pentru că îl servise cu multă obediență și în plus îl informa de pașii greșiți pe care soția acestuia îi făcea când el era plecat în misiuni departe de București, întâlnindu-se cu celebrul tenor Zavaidoc la grădina de vară Boema, dar mai descoperise un lucru mult mai de preț: un caiet gros cu spirale în care tatăl său ținuse un fel de jurnal, notând diferite întâmplări, evenimente, impresii din viața de zi cu zi de pe faimosul „Deal al Cocoșului”, dar și orașul apropiat Rovina care pe vremea lui trăia o viață plină de peripeții. Purta și un titlu scris cu cerneală lila: „Viața unui om pândit de fantome”. Și avea și un subtitlu: „Revenirea la visuri”. L-a răsfoit, trecându-și firele cotorului

printre degete, părea să aibă peste două sute de file. Și filele erau așternute de un scris citeț, chiar cu o ortografie frumoasă, litere rotunjite. Și-a zis cu înverșunare în sinea lui? ” Îl voi citi ca pe o Biblie. De unde o fi auzit el de fantome? Aici în satul ăsta uitat de lume se poate spune vâlve, știrme sau năluci. Hmm... Fantome... Fantome sunt în Scoția, Irlanda, Spania, Franța unde sunt castele, o droaie de castele, la noi doar râpe, peșteri, văgăuni, răstoace, hrube...

Au luat la puricat toate dulapurile, lădoaiele, lăzile de zestre rămase de la Bălăuca, sertarele meselor, credențurile, lădițele cu nasturi, papiote, bijuterii, fotografii, scrisori vechi îngălbenite, agrafe, bani vechi, monede cu regele Mihai. Au dat la o parte pânze de păianjeni, fluturi morți, omizi, șopârle, lilieci, în colțuri întunecate au găsit nevăstuici, șoareci care au prins a chițcăi, în hambarele în care se mai găseau resturi de grâu o mulțime de gărgărițe – ființe ale derizoriului, ale unor timpurii uitate, ale întunericului, spațiilor pustii.

În caietul-jurnal erau lipite cu amidon sau cu pap fotografii de-ale tatei din armată, poze cu mama la bulciurile de la Rovina, era și una înfățișându-i miri când ieșeau din biserică, tata foarte jovial, Bălăuca cu o privire austeră, suspectă de-a dreptul, nu cred că Bălăuca știa să râdă, era mereu tăcută, întoarsă în sine, poate de aceea și copiii sunt niște ființe tăcute, Toma Cocoș care avea mereu arborate cuvintele de buze, de colțurile lor era mai mult plecat și în plus de asta toți cei cinci copii semănau cu mama lor.

Corneliu Drăgan-Târgoviște

Au mai dibuit, au mai căutat prin tot felul de unghere, de polițe, pe sub hainele stivuite prin șifoniere, pe sub saltele, sub grinzile casei, mai căfneau din cauza prafului, s-au uitat prin terfeloaie, prin octoihuri, Biblii vechi, psaltirile scorojite de trecerea anilor, te miri pe unde nu și-au vârât nasul, ochii avizi de a găsi ceea ce nici ei nu bănuiau, dar a căuta înseamnă a spera; au cotrobăit și prin ferestrele grajdurilor care aveau perdeluțe de tifon, Bălăuca cât trăise fusese o zeiță a curățeniei, a lucrurilor bine rânduite, puse la punct, s-au uitat în săculețe unde-și țineau grăunțele... Și apoi le-au apărut ceea ce era foarte ușor de văzut; litografiile, fotografiile înrămate, ilustrate de munte ce înfățișau păduri albastre, verzi, roșietice, stânci abrupte tăiate parcă cu fierăstrăul, copacii singuratici, cocori plutind alene pe apele văzduhului, tufe mici de scaieți, jnepeni, câini ai pământului ieșind sau intrând în vizuini, poieni pline de flori, mă rog lucruri insignifiante. Ochii li s-au oprit asupra unor figuri cu fețe grase, mustăți stufoase, sfârcuri în cozi de rândunică, îmbrăcați în lodene cu lăntuguri de care atârnavă ceasuri sclipitoare, centuri late cu cataramă sclipitoare erau moșii și strămoșii acestora duși acum într-o altă împărăție. Stop! Într-una se afla Toma Cocoș, tânăr soldat abia încorporat într-un detașament de honvezi, undeva pe granița cu Ungaria, fercheș, tuns la zero, o tunică verde, privirea semeață se vedea cât-acolo că era scoborător din munții de Apus. „Pe ăsta o să-l iau eu, prea simt că vrea să-mi spună ceva”. L-a luat din cui, l-a învelit într-o hârtie de celofan și l-a băgat în „Diplomatul” ce-l avea la el. „Ei, Eufimia din câte am văzut, s-au perindat prin mâinile noastre, pe →

GHEORGHE JURCĂ

sub ochii noștri, tu surioara ce-ai vrea să păstrezi amintire despre bravul nostru tată, despre buna și blânda noastră mamă”? „Eu frățioară dragă o să iau mașina asta de cusut Singer și lampa asta de petrol cu butea asta de porțelan în formă de bufniță”.

„Dar ar trebui să-i întreb și pe ceilalți frați, dâșii ce vor să ia ca amintire?”

Mai sunt atâtea lucruri, obiecte interesante. Ar trebui să vină și ei și să-și aleagă”. „Eu, Golguț dragă i-am invitat pe fiecare, cheia de la casă e la mine, să poftescă când vor ei și-i însoțesc”. „Asta-i una la mână”, a zis Golguț. „Va trebui să facem succesiunea, poate că unii dintre noi frații vor să vândă casa, celelalte acareturi, coasta de la deal, pământurile celelalte. Eu, unul dragă surioară nu accept să vindem nimănui casa, casa asta și grădina și limba aceasta de pământ care o înconjoară n-o să fiu de acord să fie înstrăinată niciodată, nimănui nici pe-o căldare cu aur.

Va voi plăti cota aparte fiecăruia și va rămâne casa mea atâta timp cât vor mai rezista oasele mele, carnea mea sub vânturile vremii”.

După ce Eufimia s-a dus în pivnița casei și a adus o glajă cu cider de mere făcut de taica Cocoș și și-au stâmpărat setea căci era căldură mare, Golguț a zis oarecum în șoaptă, ca și cum prin preajmă se mai aflau și alte urechi.

Stăteau pe o bancă din lemn de salcie. „Eufimița dragă, aici mai e de dezlegat un mister, o taină de care poate voi nu știți”.

„Măi Golguț dragă, te rog nu umbla cu misticisme.

Ce taine să mai ascundă casa asta? Poate șerpii de sub pragul de la intrarea în târnaț, că eu de când a plecat tata dincolo le-am dat mereu căre un sîstar cu lapte, altfel pleacă și rămâne casa fără păzitori, poate veni oricine și s-o prade.

Zi-mi și mie la ce te-ai gândit cu misterul ăla, că doar casa asta nu-i cetate în care să fi pus la baza zidirii ei comori, talgere, cocoșei de aur ori cine știe ce diamante”. „Măi sorica mea cea faină și bună, eu când eram școlar printr-a patra primară și dormeam în camera de-alături, voi erați duși la câmp cu vitele, l-am văzut pe tata cum număra niște stele de aur pe care le găsisse în grădina de zarzavat, pe sub napî și morcovi.

Nu s-ar fi prins dacă nu ar fi văzut un șarpe mare tot inelat numai în cercuri de aur ieșind și intrând sub pământ. Tata s-a nădăit că acolo trebuie să fie ceva și a lăsat celelalte treburi ale casei de-o parte și a luat un hârleț și a început să sape.

Nu știu cât o fi săpat, am crezut și eu că e glumă, dar cum spun, în noaptea aceea, abia trecuse de ora douăsprezece și crăpând ochii din cauza luminii lămpășului numai ce-l văd pe tata, întinzând un țol mare, luat de pe un perete, l-a întins pe vatra camerei și a început să scoată dintr-un sac bucăți mari de aur, erau cum să spun, plate ca niște stele și a numărat cât am putut să țin minte vreo douăzeci de bucăți, unele mai mici, altele mai mari, biata mamă era cu mirarea, cu spaima în ochii mai mai să-i sară din orbite.

Au împăturit bine lepedeul și s-a dus cu hârlețul și un crampăn undeva la rădăcina unui stejar, știi că noi aveam, și mai avem destui goruni la hotarele ogrăzii, undeva spre Livada cu maci. Ce-au făcut ce nu, nu mai știu că am adormit buștean.

Niciunul n-a suflat o vorbă despre comoară și iacă că s-au dus amândoi în lumea umbrelor și-a tăcerii și n-au spus nimănui nimic. Te întreb dragă surioară de ce să aibă haznă străinii de ea și nu noi, urmașii tatălui și-a mamei să rămânem cu buza umflată”. „Buun, a zis Eufimia și ce-ai de gând să faci, că tu ești om cu multă carte, avocat, știi să umbli la legi și să le înțelegi rostul”. „O...hm, o să tocmeșc un specialist în detectarea comorilor și-o să vedem ce-a ieși. De-o fi înghițit pământul comoara e bună înghițită, iar de-o să dăm de ea, oameni ne-am făcut. Da, rămâne deocamdată vorba între noi, iar de s-o adevări totul vom împărți frățeste, așa cum se cuvine.

Până una-alta cheamă-i și pe ceilalți trei frați să-și ia ce cred ei de cuviință, iar dacă vor să vândă casa și tot ce-i pe lângă ea, livada cu meri, ogoarele de cartofi, lanul de cucuruz, o să le dau eu cât vor pe partea lor, eu voi face aici pe locul casei bătrâne o vilișoară, ce mai un conac de stă mîța – n coadă. Mai cu seamă dacă o să dîbui și comoara lăsată de tata.

Bate palma cu Golguț și mucles! Pace bună tuturor. Pace în cer și pace pe pământ. Ce e în cer nu se știe, noi să ne vedem de cele terestre”. zise Golguț!

ȘLEFUITĂ DE TRENURILE DIN LAGĂR...

Șlefuită de trenurile ce-au pășit peste șinele noilor lagăre ale inteligenței artificiale moartea pare acum lipsită de importanță demonetizată perfect croită în haine pentru pitici de către regizorii noii clipe

făcute anume să orbească suinele programate din naștere pentru plonjonul în mare

ele ascultă acum la unison și adulmecă gâlgăitul sângelui tocmai când viața din jurul lor începe să capete o nuanță orgasmică în falsa lumină a flăcărilor ce-au cuprins concertul de muzică death-metal

deși acolo în spelunci blajinii încă respiră prin trestii bine camuflați sub apă știu deja ce anume contează cu adevărat: nu purpura ascunzând inteligența mașinăriei ci surâsul blând al resemnatului și tocmai când se vor închipui învingătoare suinele se vor trezi cum lucrurile o iau razna le scapă brusc din mâini le-nnebunesc le fac să țâșnească lovite de streche

pregătesc și ele cum pot sosirea celui cu moartea pre moarte călcând
SORIN GRECU

Poeme pentru un viitor de unică folosință

Flacăra verde și câmpia Șinear...

Până la urmă toate capetele
vor ajunge pe o tavă a Salomeii,
capetele bărbaților asudați,
cu lumina în bărbile grele.

E aceeași tavă în orice loc, în orice
timp,
bărbații sunt alții și nu știu nimic
despre femeia aceasta tânără și
seducătoare,
care dansează până i se face trupul
flacăra verde.

Unele capete mai clipesc din ochii
obosiți,
altele au un zâmbet ca o tăietură,
altele vorbesc într-o limbă numai de
ei știută,
altele și-au pierdut trupul la Torda,
unele memoria gri.

Medicii au descoperit o tehnică de a
transplanta
capetele obosite pe trupuri tinere,
așa că se organizează periodic câte o
revoluție,
tineri curajoși ies în stradă, în fața
tancurilor,
cu trupuri fragile de sticlă,
privesc glonțul în ochi,
dansează cu o flacăra verde într-o
seară cu roșii lumini.

Toți cei reîntorși pe trupuri tinere
vorbesc între ei,
au congresul lor, biserica lor,
muzeu lor de tăvi de argint.

Într-o zi Dumnezeu i-a adunat și i-a
pus să construiască Turnul Babel
și, de atunci, ei duc fericți cărămizi
din pământ roșu
tot mai sus, mai sus...

Unii ajung în vârf
și-n plină orgie își amestecă
trupurile între ei,
privesc de acolo, din înalt, câmpia
Șinear,
lacrimile lor picură în cer și
șoptesc: etemenanki, etemenanki...

Un neuron între pământ și lună

Ceea ce ne susține este rațiunea unui
sfârșit,
privești sfeșnicul de aur cu șapte
brațe și
înțelege că soarele s-a sinucis,

sângele lui negru a intrat
în fructele măslinului,
verdele din frunze
este învierea în care s-a cuibărit
infinutul...

Ascultă soarele,
muzica lui sugerează că el crește în
sine,
un foc intens care face din întuneric
un neuron între pământ și lună,
un foc ce arde neviețile noastre,
dacă nu am căuta să-l privim cumva,
s-ar stinge,
privirile sunt rațiunea lui de a crește
în sine,
altfel s-ar stinge,
ar fi un punct pus de Dumnezeu
la sfârșitul zicerilor sale...

Calendare imperfecte

Când oamenii speră,
Dumnezeu știe răspunsul,
când ei plâng,
El a și pregătit fericirea,
când se cred săraci,
izvoarele le spală picioarele,

când se pregătesc să meargă la
război,
pe câmpul de bătălie este o altă zi,
soldații se fac, brusc, bărbați maturi,

o zi nescrisă-n calendare, plutind în
ochiul vrăbiei,
când oamenii mor, atunci începe
totul:
dintr-o rădăcină umilă
se avântă noile universuri, plus
infinutul...

Întră-n poveste cu toate slăbiciunile
tale,

fă-te gând, omule de gând...

Gura ierbii

Brusc, Dumnezeu trimite iarba
să acopere nimicurile zilei:
piroanele, trestia subțire, picăturile
de sânge,
ștergarul alb,
lemnul din care se fac mereu cruci și
juguri pentru animale...

...și iarba este atât de fragedă
pentru că nu-i pasă de noi,
suntem muritori în uniforme de aer,

ea se înalță spre cer nemuritoare și
duce ficatul nostru în gura ei
verde...

Bicicleta lui Picasso

Negru pe negru și Nichita Stănescu
stând
lângă porțile luminii cum a scris,
nonsensul ca sens,
direcția printr-o lume păstoasă,
miracolul poeziei ca o bicicletă
furată de Picasso,
plus bestia de la colțul străzii care
râde de poezii uitați...

Materia precum o hemoragie în
spirit,
suntem dependenți de cenzor, de
magistrat, de copist,
plus femeile cu o mie de sâni,
compensând cei o mie de ani de
singurătate.

Mamele poezilor nasc imagini,
mamele dascălilor teme aburind în
criza sinelui –
mama moarte naște poeme...

Uși de sânge

Uși de sânge, ferestre din sângele
altuia,
trece nimicitorul mai departe...
Uși de aluminiu, ferestre de sticlă,
termopane, trece nimicitorul, intra:
clipa de sânge...

Un om scrie cu degetul pe nisip
numele său: Moise...

Dumnezeu scrie cu degetul în carnea ta,
în sângele tău, în sângele altora...

Altundeva filozoful scrie pe perete:
Dumnezeu a murit!
Din când în când, la douăzeci-
treizeci-cincizeci de ani,
trece Dumnezeu, citește, dă din cap
și trece prin zid...
...au rămas cărțile filozofului,
peretele este altul, transparent,
virtual...

Îngerul dă și el din cap și râde...

CONSTANTIN STANCU

PROTOCOALELE DE LA TORONTO (XIII)

Intercălăm comentariile și o imagine din montajul **MISTERELE AEROPORTULUI DENVER**, montaj realizat de **DIEGIS «diegis @ yahoo.com»**:

«Imaginea de ansamblu a noului aeroport a șocat mulți oameni. **Pistele** aeroportului din Denver sunt poziționate în așa fel încât să se asemene izbitor cu o **ZVASTICĂ**. Nu numai forma aeroportului a fost pusă sub semnul întrebării. Dar și ce se afla în **interiorul său**. Dar cine este responsabil de detalii ciudate din acest aeroport? Consensul general atribuie **responsabilitatea „NOII ORDINI MONDIALE”**».

«Dar cine este **NOUA ORDINE MONDIALĂ?** Este un grup elitist din care fac parte majoritatea **bogaților planetei precum lideri politici cunoscuți și cei având legături cu Monarhia Britanică**. Scopul lor principal este **CREAREA UNUI GUVERN MONDIAL care nu are granițe regionale**. Dar **planul** lor poate fi realizat într-un singur fel: **prin GENOCID**. Să reducă populația planetei la 2 miliarde de oameni. Astfel își vor facilita controlul asupra Pământului. Aeroportul din Denver conține o **multitudine de simboluri asociate „NOII ORDINI MONDIALE”**».

«De asemenea există o plăcuță pe podea care conține simbolurile **Au Ag**. Unii ar presupune că are legătură cu **Aurul și Argintul**. Totuși unul dintre sponsorii aeroportului a descoperit o **noastră tulpină mortală**, de **HEPATITĂ**, cunoscută ca **Antigen Australian**, de asemenea simbolizat prin **Au Ag**. Înspăimântător este faptul că simbolul **Au Ag** este localizat în fața unei **imagini murale care reprezintă GENOCIDUL**».

Internet: MISTERELE AEROPORTULUI DENVER

«Site-ul oficial al aeroportului spune că denumirea picturii murale este **„pace și armonie cu natura”**. Serios? În centrul piesei, copii întristați cu **animale și specii de plante dispărute**. În fundal, o **pădure în flăcări** și mai în spate, un **oraș arzând**».

«Un fapt interesant despre acel oraș este faptul că acesta a fost retușat și pictat de mai multe ori pe parcursul anilor, ca și cum ar reprezenta ceva important pentru creatori. Pare înconjurat de o **ceață de culoare bolnavă**, ca și cum ar fi fost atacat de **ARME BIO-CHIMICE**».

«Unul dintre copii ține o tăbliță Maya. Aceasta ne duce cu gândul la **21.12.2012**, din calendarul Mayaș, care prezice că lumea va trece printr-o **RENAȘTERE**».

«În partea de jos, din această pictură pașnică, vom vedea **TREI SICRIE DESCHISE**, conținând femei moarte aparținând unor **culturi diferite**. În stânga este o femeie neagră (de culoare), în centru fiind o femeie nativ indiană. De ce sunt ele acolo împreună cu alte animale? Se prezice dispariția acestor rase? Se știe deja că **ARMATA a dezvoltat ARME CHIMICE SPECIFICE FIECĂREI RASE**. Iată ce are de spus despre asta unul din capii „Proiectului pentru New American Century” (PNAC), care definește politica externă și de apărare a SUA:

„... **Arta războiului... va fi cu mult diferită decât este în prezent ... „Lupta” probabil va avea loc la noi dimensiuni ... formele avansate ale RĂZBOIULUI BIOLOGIC care pot „finti” GENOTIPURI SPECIFICE pot face din războiul biologic atât un instrument al terorii cât și un instrument util din punct de vedere politic**”. (cumva **Au Ag?**) Fata din dreapta ține o Biblie și o stea galbenă „iudaică” utilizată de către naziști pentru a-i identifica pe evrei. Pare a simboliza **MOARTEA CONVINGERILOR IUDEO-CREȘTINE**. Principalul înțeles al acestei picturi este **DISTRUGEREA**

LUMII, dar nu totală (scăderea populației, amintită anterior)».

«Grupul care stă la originea imaginilor de pe acest aeroport **NU SUNT** în mod cert **CREȘTINI sau EVREI**».

Intercălăm acum și „**INSTRUC'IUNILE DE LA VATICAN**” care fuseseră transmise la „**Institutul Internațional de Afaceri Religioase**”.

Începem cu documentul intitulat: „**CELE ȘAPTE CERCURI ALE INFERNULUI**”.

«În interiorul acestui nou „**Criteriu**” al Bisericii Mondiale rezidă **Minciunile Noii Reguli a Lumii Noi**. În consecință devine posibilă **ARESTAREA, CONFISCAREA BUNURILOR și ÎNSTRĂINAREA COPIILOR**, în cazul tuturor creștinilor care vor fi suspecți de a respinge „**Criteriul Noii Biserici**”. În această calitate, **presupuzii creștini falși vor suferi tratamente psihiatrice și terapii de reabilitare**. Dacă aceste terapii nu sunt eficiente, noii infractori vor fi **internați cu forța în UNITĂȚILE SUBTERANE ALE NAȚIUNILOR UNITE**, unde vor fi catalogați în conformitate cu „**CLASIFICAREA CURCUBEU AL NOII ORDINI MONDIALE**”, **CURCUBEUL** fiind considerat simbolul podului care duce spre **UNIVERSUL SATANIC SUBTERAN**.⁹

EUGEN MERA

⁹ De asemenea, **simbol al GayPride și al NewAge**. (n.a.)

Istorie și artă

HILMA AF KLINT: dincolo de vizibil

Hilma af Klint, o precursoră în pictura abstractă, o pionieră radicală pentru o artă care s-a îndepărtat de realitatea vizibilă, cu o colecție unică de picturi – și toate în secret. Deja în 1906, artista vizuală suedeză a pictat lucrări abstracte monumentale, cu mult înaintea avangardei ruse și franceze, cu câțiva ani înainte lui Wassily Kandinsky (1866–1944), a lui Piet Mondrian (1872–1944) și a lui Kazimir Malevitch (1878–1935), care încă sunt considerați precursori ai artei abstracte în secolul al XX-lea. Însă multă vreme arta ei a fost ignorată. Abia în zilele noastre este expusă la Moderna Museet Stockholm, Louisiana, Guggenheim în New York și alte muzee de renume. Când Muzeul Guggenheim din New York expune lucrările Hilmei af Klint, în toamna anului 2018, expoziția are un succes de neimaginat. „*Hilma af Klint: Paintings for the future*” (*Picturi pentru viitor*) bate toate recordurile și devine cea mai vizitată expoziție din istoria muzeului. Astfel, af Klint primește în sfârșit recunoașterea sa ca pionieră a abstracționismului, la aproape 75 de ani de la moartea sa.

Dar haideți să ne cufundăm în povestea Hilmei af Klint și a operei sale unice, pline de mister și spiritualitate.

Hilma af Klint s-a născut la Castelul Karlberg din Stockholm în 1862. La vârsta de cincisprezece ani, a început să studieze pictura (portret) și a devenit parte a primei generații de femei care au fost educate la Academia Regală de Arte, absolvind studiile în 1887 cu nota maximă. După opt ani de studii de artă, Hilma și-a câștigat existența pictând portrete, peisaje și ilustrații pentru revistele de Crăciun. Pentru o perioadă a fost secretară a Asociației Artiștilor Suedezi. Deja de la o vârstă fragedă a devenit interesată de spiritism și mai târziu și de filozofie, teosofie și rozicrucianism. Aceste orientări spirituale au făcut parte din *zeitgeist*-ul de la începutul secolului trecut și foarte populare în Europa, în special în cercurile artistice și literare. A fost o perioadă în care credința religioasă a încercat să se împace cu progresul științific și cu o conștientizare nouă a altor credințe. Picturile convenționale i-au oferit Hilmei af Klint un venit, dar ceea ce ea a numit „marea ei misiune” a rămas o activitate separată. Ea era convinsă că realitatea nu se limitează la dimensiunea fizică și că, în paralel cu lumea naturală, există o

lume interioară reală, care este la fel de adevărată și concretă ca și lumea exterioară. Astfel, după 20 de ani de pictură tradițională, ea a început să lucreze cu un limbaj de design abstract și simbolic, inspirat de teosofie, de filozofia lui Christian Rosenkreuz și antroposofie. Simbolurile, literele și cuvintele transmiteau că „totul este unul”. Ambiția ei a fost să dezvolte o abordare artistică a materialului ei ezoteric prin atingerea unei maturități interioare, spirituale, și să lase acest lucru să se manifeste în picturi. Hilma af Klint se afla într-o zonă limită, unde era important să echilibreze impulsurile interioare și, în același timp, să le ofere o expresie artistică.

Tocmai picturile ezoterice pentru care o cunoaștem astăzi – lucrări abstracte gigantice, monumentale sunt expuse acum într-o expoziție captivantă la Moderna Museet din Stockholm în toamna și iarna 2022. Picturile sunt prezentate împreună cu o selecție de acuarele și o serie de fotografii colorate manual ale „*De tio största*” („*Cele mai mari zece*”) din seria „*Picturile pentru templu*” care nu au fost niciodată până acum prezentate în întregime.

S-ar putea spune că totul a început în 1896 când Hilma împreună cu alte patru femei (Anna Cassel, Cornelia Cederberg, Sigrîd Hedman și Mathilda Nilsson), au format societatea „*De fem*” („*Cele cinci*”) care a explorat lumea spirituală prin meditație și ședințe de spiritism. Ele se simțeau conectate la o dimensiune spirituală și ghidate de spirite numite Gregor, Clemens, Esther, Amaliel și Ananda. În timpul ședințelor, femeile intrau în contact cu aceste ființe spirituale numite „*Cele Înalte*”, care le transmiteau viziuni dintr-o lume spirituală, viziuni mediate, în principal, prin Sigrîd Hedman care era un

medium dar și folosind psihografe și desene executate automat. Spiritul Amaliel este cel care, după zece ani de ședințe de spiritism, îi va spune Hilmei că ea are misiunea să facă picturi pe planul astral. Mesajele de la aceste spirite și experiențele din timpul adunărilor sunt documentate în caiete. „*Cele Cinci*” scriu și desenează automat iar Hilma af Klint continuă de-a lungul întregii vieți să noteze, să documenteze totul cu multă atenție în caiete.

În același an, 1896, August Strindberg începe să scrie „*Jurnalul Ocult*”. Pe fața manuscrisului scrie el însuși: „*Acest Jurnal nu trebuie niciodată tipărit!*”.

În același timp în care ședințele spirituale a grupului „*De fem*” s-au încheiat în 1906, Hilma a intrat într-o perioadă intensă și inovatoare pentru arta ei, a trecut acum prin ceea ce putem numi o revoluție artistică. Fără nicio tranziție treptată, ea a trecut brusc de la o pictură tradițională la un mod unic non-figurativ, pictând într-un ritm rapid picturi gigantice, explodând de culoare și încărcate de simboluri. În cei zece ani dintre 1906 și 1916, ea a pictat aproape două sute de lucrări într-un mod pe care ea însăși l-a caracterizat drept automat. Ea a numit aceste lucrări „*Det centrala verket*” (*Opera centrală*) sau „*Målningarna till templet*” (*Picturile pentru templu*). Potrivit Hilmei, primele tablouri au fost pictate în întregime sub îndrumarea forțelor spirituale: „*Tablourile au fost pictate direct de mine, fără desen prealabil și cu mare forță. Habar n-aveam ce vor reprezenta imaginile și totuși am lucrat rapid și cu siguranță, fără a schimba o singură tușă de pensulă.*” Dar de-a lungul anilor ea a devenit mai independentă și în ultima serie de tablouri ea însăși a contribuit cu cincizeci la sută, în timp ce cincizeci la sută proveneau din lumea spirituală.

Între noiembrie 1906 și aprilie 1908 a fost creată prima parte a „*Picturilor pentru Templu*”, constând din 111 tablouri de diferite dimensiuni. Abstracția din această primă parte a lucrărilor se bazează adesea pe forme preluate din natură. Lucrul la cele zece tablouri, „*Opera centrală*” cum le numește Hilda, durează 40 de zile, iar rezultatul este unul dintre cele mai magnifice din întreaga operă. Formatul enorm al „*De tio största*” le diferențiază de celelalte lucrări ale Hilmei af Klint. În formate gigantice (3,28x2,40 metri), sunt descrise aici cele patru vârste ale omului: →

DORINA BRÂNDUȘA LANDÉN

„Barnaåldern” (Copilăria),
 „Ynglingaåldern” (Tinerețea),
 „Mannaåldern” (Bărbăția) și
 „Ålderdomen” (Bătrânețea). Tema centrală în „De tio största” este evoluția. Dar mai degrabă decât dezvoltarea fizică de la o formă de existență la alta, tematica Hilmei af Klint se concentrează pe dezvoltarea în sfera spirituală. De altfel încercarea de a înțelege și de a da formă acestei realități invizibile a ocupat-o pe Hilma af Klint pentru tot restul vieții.

După o pauză între anii 1908–1912, lucrării au fost adăugate alte 82 de picturi. Din octombrie 1914 până în martie 1915, ea a pictat seria „Svanen” („Lebăda”), care constă din 24 de tablouri mai mult sau mai puțin abstracte care înfățișează lupta dintre o lebădă albă și una neagră. Picturile Hilmei af Klint nu sunt doar opere de artă estetică, ci sunt pline de simboluri care pot fi descifrate. Lucrările pot fi astfel „citite”, ca mesaje de la, sau ca „portale” către o altă dimensiune. Lebada, de exemplu, reprezintă suprasensibilul și reprezintă împlinirea în tradiția alchimică. „Duvan” (Porumbelul), o altă serie din *Picturile pentru Templu*, reprezintă Duhul Sfânt și iubirea. Motivele recurente sunt melcul și spirala, care reprezintă evoluție și dezvoltare. Chiar și alegerea culorii este simbolică: albastrul reprezintă „femininul” și galbenul „masculinul”. Între, sau în jurul, aceste două culori apar adesea roz sau roșu, ceea ce reprezintă iubirea senzuală/spirituală. Cele 193 de lucrări care compun *Picturile pentru Templu* constau dintr-un număr mare de serii cu elemente figurative și nonfigurative.

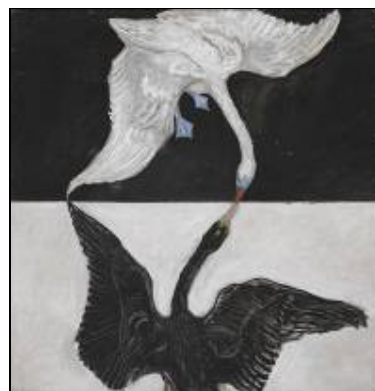
De-a lungul carierei sale de pictoriță, Hilma af Klint se gândește la mesajele pe care le transmite arta ei. Ea caută în mod activ răspunsuri prin varii studii filozofice, participând la diferite direcții religioase - dar își dă seama că timpul ei încă nu a sosit. Hilma af Klint a căutat contextul potrivit pentru picturile sale și le-a arătat doar unui număr foarte limitat de oameni, așteptând ca lumea exterioară să fie pregătită să le primească. De asemenea, spune că primise ordine stricte de la maestrul ei spiritual să nu arate lucrările nimănui din afara cercului societății „Cele cinci”. La începutul secolului trecut, Stockholm a fost vizitat de personalități importante din diferite mișcări spirituale. Hilma af Klint a participat la prelegeri ale teosofilor Annie Besant și Rudolf Steiner, iar în biblioteca ei avea scrieri teosofice importante ale lui Madame Blavatsky,

precum și un număr mare de cărți ale lui Steiner. Dar se pare că nici măcar fondatorul antroposofiei, Rudolf Steiner, nu i-a putut interpreta lucrările. La prima lor întâlnire din 1908, el o sfătuește să nu arate lucrările timp de cincizeci de ani. Ei aparțineau viitorului și, în cele din urmă, vor fi înțeleși de tot mai mulți oameni și nutreau speranța ca schimbarea societății să dea viață viziunii Hilmei.

Când misiunea de a executa „*Picturile pentru Templu*” a fost finalizată, îndrumarea spirituală a încetat. Cu toate acestea, Hilma af Klint a continuat să exprime dimensiunea spirituală prin arta ei. Folosind motive din plante și animale, organisme și materie, ea a redat esența lor ezoterică sub formă de grafice simbolice. Formatele acestor picturi sunt semnificativ mai mici decât înainte. Limbajul design-ului și tehnologia execuției este de o mare varietate.

Hilma af Klint era convinsă că realitatea nu se limitează la dimensiunea fizică. Ea credea că există o lume interioară paralelă și că arta ei transmite mesaje de acolo. Pentru a ajunge la o perspectivă mai bună, Hilma af Klint s-a cufundat în studiul artei, filozofiei și religiei. Astfel, în 1921, ea a studiat Teoria culorii a lui Goethe, pe care Rudolf Steiner a reeditat-o. Ea nu a pictat un tablou oficial anul acesta, dar în anul următor, 1922, a început să picteze în acuarelă cu „culori lichide”. Această tehnică a fost inspirată din arta antroposofică, dar ea și-a dezvoltat propriul stil – printre altele prin folosirea vopselei negre, nepermise în arta antroposofică.

Hilma af Klint a participat la mai multe expoziții cu picturile sale convenționale, dar lucrările non-figurative

au fost prezentate doar în contexte antroposofice și teosofice. A trebuit să treacă încă câteva decenii după moartea ei până când arta lui af Klint a început să fie observată. În 1986, Muzeul de Artă din Los Angeles (LACMA) a expus picturile Hilmei af Klint în cadrul expoziției de grup *The Spiritual in Art: Abstract Painting 1890-1985*.

Când Hilma af Klint moare în toamna anului 1944, ea lasă în urmă aproximativ 1.300 de lucrări nonfigurative care nu au fost niciodată arătate străinilor, precum și peste 125 de caiete.

În testamentul ei, se precizează că opera vieții ei nu poate fi prezentată public decât după douăzeci de ani de la moartea ei. Ultima dorință a Hilmei af Klint a fost ca picturile din seria templului să nu fie niciodată dispersate sau expuse separat.

Hilma af Klint a pictat pentru viitor. Acel viitor este acum.

Dar în afara prezenței muzeale a ceea ce mulți experți numesc cea mai importantă operă de artă a Suediei și cu o cerere internațională ca nimeni alta, practic nu există urme ale Hilmei af Klint.

Niciun muzeu propriu, niciun memorial sau statuie. Nici la locuința ei de pe Hamngatan, nici la cea din urmă de pe Munsö, nici la vreunul dintre apartamentele ei sau măcar în Djursholm, unde locuia la momentul accidentului care i-a luat viața în 1944.

Dar magneți, postere, cărți, tăvi și o gamă de alte produse umplu magazinul Moderna Museet. Toate cu motive de Hilma af Klint.

Soarta ei fascinantă și accesibilitatea picturilor monumentale au cules în scurt timp un mare succes și au devenit o mică industrie globală. Literatura academică, împreună cu colaborări prestigioase și o multitudine de zeci de articole din magazinele muzeelor din întreaga lume, a stabilit brandul Hilma af Klint la un nivel fără egal în istoria artei suedeze.

FESTIVALUL INTERFERENȚE

Definiție pentru cea de a opta ediție a festivalului „Interferențe” (17-27 noiembrie 2022), cu tema „Teamă/Speranță”, organizat de Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca, avându-l ca director pe regizorul Tompa Gábor, managerul respectatului așezământ de cultură, președinte al Uniunii Teatrelor din Europa (la al doilea mandat de la alegerile din 4 decembrie 2022 de la Cracovia), a fost diversitatea spectacolelor din România, Ungaria, Luxemburg, Franța, Serbia, Portugalia, Elveția, Korea. Ele s-au înscris totuși pe câteva coordonate: preeminența teatrului absurdului, cu prelungirile sale în epoca actuală, care a străbătut ca un ax central viziunile și opțiunile repertoriale și, la celălalt pol, ca un zvâcnet de regenerare, un puternic teatru de atitudine. Din alt punct de vedere, festivalul a relevat, în spectacole, noi raporturi între arte și între limbajele scenice, precum și prezența dominantă a muzicii înscenate cu deosebită vigoare.

Deschis sub zodia lui Shakespeare, prin remarcabilul *Hamlet*, în regia lui Tompa Gábor, avându-l ca protagonist pe tânărul actor Miklós H. Vecsei, festivalul, ca și spectacolul, s-a dovedit din plin — o oglindă a timpului, impregnată de viziunea sceptică, versatilă și relativistă a oamenilor de astăzi. Dar totodată a dezvăluit că, în negură, izbucnește nădejdea unei regăsiri a contemporanilor, a unei noi integrări, prin flacăra identității, conștiinței și rezistenței împotriva manipulării, ai cărei mesgeri s-au făcut tinerii creatori ai spectacolelor *În numele Domnului* (regia András Urbán, Teatrul „Kostolányi Dezső”, Subotica, Serbia), o montare îndrăznească, demontând clișee păgubitoare continuu vehiculate și asumându-și răspicat opoziții tranșante. Din aceeași categorie a reacției ferme, expansiva montare *Tinerii barbari* (Teatrul Maghiar de Stat din Cluj-Napoca, regia Attila Vidnyánszki jr., inspirat din viața muzicienilor Béla Bartók și cea a lui Zoltán Kodály, realizat pe baza unui text de Miklós Vecsei H. și a improvizațiilor echipei de creație) - un etno-spectacol tineresc, plin de imaginație, în care atașamentul pentru tradiția umanistă, folclor și sentimentul național debordează.

Au fost prezenți în festival și regizori foarte tineri, aflați la început de carieră. Alături de cei doi pomeniți mai sus, Diana Mititelu, care a pus în scenă

cu naturalețe, precizie și nuanțată pătrundere, piesa Ednei Mazya, *Jocuri în curtea din spate*, la Teatrul de Stat din Constanța; și Catinca Drăgănescu, cu mai modestul spectacol *Aici Moscova* de Iulia Pospelova, la Unteatru, București.

Se regăsesc în repertoriu mari regizori din România, Andrei Șerban (*Oedipus*, de Robert Icke, după Sofocle) și Silviu Purcărete (*Macbett*, de Eugen Ionescu), care au o mare considerație pentru recunoscuta profesionalitate a trupei Teatrului Maghiar clujean, transformând montările lor în noi reconfirmări de anvergură ale valorii acesteia, dar și în veritabile antrenamente de măiestrie și rezistență. Ele sunt în conformitate cu strategia colaborărilor majore, urmărită cu tenacitate, mai cu seamă sub aspect regizoral, de șeful trupei, Tompa Gábor, de mai bine de trei decenii, de când se află la conducerea teatrului, având ca țință desăvârșirea, împrăștierea și diversificarea artei actoricești. La rândul său, Tompa montează consecvent în propriul teatru, în același spirit al performanței, realizând, de curând, *Prometeu '22*, după Eschil, spectacol care a reunit actori ai Teatrului Maghiar de Stat, cu interpreți ai SNT Drama Ljubljana și ai Teatrului de Stat din Constanța, demascând erodarea și pulverizarea marilor mituri și idealuri ale umanității, sub presiunea degradării oamenilor, a cinismului și răstălmăcirilor aleatorii ale media.

Maestrul al punerii în scenă a teatrului absurd, prin flexibilitatea viziunilor, apetența pentru joc și detașarea lucidă, Tompa Gábor a realizat, de astă dată, pentru prima oară, în limba originală, *Scaunele* de Eugen Ionescu, la Teatrul Național din Luxemburg, cu Patrick Le Moffet și Oana Pellea (spectacol reprezentat, cu mare succes, în două seri). Parabolă a deșertăciunii, spectacolul a dezvăluit potențialul actoricesc al acțiței, excepțională în rolul devotatei, patetice și înduioșătoare Sémiramis. După cum a dezvăluit imensa elocință a textului ionescian, restructurat într-o nouă unitate expresivă de parcurgerea și asumarea nimicniciei, veleitarismului și descompunerii interioare. Deoptrivă, în mod special

atașat de creația lui Samuel Beckett, din care a realizat o integrală a celor mai importante piese, în repetate rânduri, fascinat de sonoritatea lor în diferite limbi (franceză, engleză, germană, maghiară, română etc.), Tompa a montat de astă dată *Așteptându-l pe Godot*, la Teatrul Național São João, Porto, Portugalia, într-o lumină de noapte mirifică, în care eroii nu conțin să spere și să pândescă minunea epifaniei, într-o nedesmițită armonie lirică.

În plin război nimicitor, irațional, sângeros, pe teritoriul Ucrainei, montarea lui Silviu Purcărete cu *Macbett* de Ionescu aduce o denunțare amară și necruțătoare a violenței dirijate și alimentate continuu, în care șarja și grotescul descoperă absurdul țărilor lumii contemporane, înverșunată în cursa neîntreruptă a puterii, din aviditatea insașiabilă a indivizilor.

Tot din sfera absurdului, coproducția ungaro-ucraineană, a Teatrului Cetate din Gyula și a Teatrului Național „Illyés Gyula” din Bereg, *Familia Tót* de Örkény István, în regia lui Attila Vidnyánszky, urmărește, pe fundalul războiului pe frontul rusesc, în 1943, tribulațiile acestor nefericiți, care suportă până la exasperare, capriciile maiorului sub comanda căruia se afla fiul lor, în dorința zadarnică, de a-l salva astfel, neștiind că el deja murise.

În aceeași categorie a dramelor de familie, *Zilele bucuriei* de scriitorul norvegian Arne Lygre, în regia lui Stephane Braunschweig, Odéon - Théâtre de l'Europe, Paris, examinează, printr-un dialog dramatic insolit, amestec de autoanaliză detașată și comunicare defectuoasă, înstrăinarea omului în zilele noastre, singurătatea și nefericirea sa, incapabil să se regăsească prin sentimente firești față de rude, de parteneri și de semenii, și chiar față de sine însuși.

Foarte interesant spectacolul *Viață? sau Teatru?* al teatrului Collectif A, Paris, Franța, în conceptul și regia Astridei Bas, care e și protagonista. Regizoarea a început în 2014, un ciclu de spectacole de teatru-dans, în colaborare cu actori, dansatori, coregrafi și muzicieni, inspirate din picturile și textele pictoriței germane de origine evreiască, Charlotte Salomon, moartă în deportare, la numai 26 de ani. Astrid Bas a continuat ciclul în 2017 și 2018, în Statele Unite, această a patra creație, cu titlul omonim, datând din 2020, fiind alcătuită din poeme, sunete, elemente video și fragmente din celelalte spectacole. Legate printr-o lungă scrisoare →

DOINA MODOLA

Literatură și film

Jinpa și Tibetul

Haideți la 5000 de metri înălțime, pe un podiș sterp în Tibet, pe urmele unui camionagiul stilat, cu ochelari fumurii, care ascultă în neștire *O, sole mio* – singurul element care-l leagă de lumea noastră. În cabină e atârnată poza fetei sale, adică „soarele” vieții lui. Deodată, calcă o oaie. Nu, nu e ca la noi, un fapt banal. E ceva de proporții. Trebuie mers la un călugăr budist, la un *lama*, ca să se roage, ca să fie posibilă dezlegarea.

Suntem într-un film oarecum exotic, cu aer de western, adică *Jinpa* (2018), regizat de Pema Tsenden (tibetan de cetățenie chineză), care ne-a mai delectat cu filmele *Ballon* și *Tharlo*. Pe camionagiul îl cheamă Jinpa, iar autostopistul e tot Jinpa.

Oare...sufletul unuia trece în celălalt? Tăcere. Unde merge, deci, noul Jinpa? Să se răzbune pentru moartea tatălui.

A așteptat 10 ani, iar acum știe în ce localitate se ascunde făptașul. Legea talionului.

Producătorul filmului e regizorul Wong Kar-wai. Umbra stilului său adie în acest film, în manierismul imaginii. E un estetism preponderent, cu imagini unice, onirice, magice, cu cadre studiate, lumini estomplate, apoi inundă pasajele în alb-negru.

Parabola se conturează discret în acest *road movie* inițiat, misterios. Nu poți evada din acel univers, din cerul brăzdat de vulturi. Nu voi uita barul ireal, îndepărtat, cu patroana frumoasă, lascivă, provocatoare, cu clienții zgomotoși, cu camionagiul obsedat de celălalt Jinpa, a cărui răzbumare îl preocupă, îl duce într-un

subliminal tenebros. Apoi se duce acasă la acel presupus ucigaș... Nu mai povestesc, nu strivesc *corola de minuni*, filmul te reține în mreaja lui de *hic et nunc*, presărat cu iz ezoteric. Preferăm eclerajul uimitor, cu efecte ce potențează suspansul. Apoi ne bucurăm că, deodată, Jinpa camionagiul își scoate ochelarii. Ce înțelegem? Vede altfel? Înțelege? Un film ce trebuie revăzut, așa cum ascultăm mereu altfel *O, sole mio!*

ALEXANDRU JURCAN

FESTIVALUL INTERFERENȚE

→de dragoste, inedită, a artistei către iubitul său, citită de protagonistă în fața fundalului, pe care sunt proiectate picturile artistei (influențate de Matisse și Chagall), aceste instantanee sunt acompaniate delicat, cu intermitențe, de doi violoniști, Ami Flammer și Paul Serri, așezați în penumbră de o parte și de alta a scenei. Scrisoarea dă naștere unei dinamici de neînchipuită sensibilitate a sufletului, în mișcările de mimoză ale dansatoarei Anna Chirescu.

Exceptional spectacolul coreean *Bătrânul și marea* după Ernest Hemingway, transformat în *pansori*, în regia lui Jihye Park (de la Yangson Project, Seul, Coreea de Sud), în care interpreta Jaram Lee (care semnează și muzica), este un soi de rapsod polivalent, care izbutește, cu o uimitoare putere de transfigurare instantanee, punctată deopotrivă corporal, gestual, vocal, performanța de a fi și bătrânul, și povestitorul, și marea, și zbciumul, și soarele, și elementele naturii, și rechiniul hulpavi, umplând scena cu universul nuvelei. Lunga și impresionanta evoluție a artistei, înarmată doar cu un evantai, alături de toboșarul Jun-hyoung Lee, a fost un regal de teatralitate exotică tradițională și de măiestrie a iradierii scenice.

Spectacolul de dans, al lui Jozef Nadj, *Omma*, Atelier 3+1, Paris, Franța, tot o coproducție a unor importante festivaluri, teatre, centre culturale, din Franța, Luxembourg, Bruxelles, a reunit opt dansatori din Mali, Senegal, Coasta de Fildeș, Burkina Faso, Congo Brazzaville și Republica Democrată

Congo, a căror energie dinamică debordantă a dezvăluit forța, expresivitatea și armonia trupurilor în dialogul lor intercultural.

N-am idee al Teatrului Vidy-Lausanne, coproducție franco-elvețiană, realizată de regizorul elvețian Christoph Marthaler (care semnează și conceptul) cu actorul scoțian Graham F. Valentin și muzicianul Martin Zeller, interpret de viola da gamba și de violoncel baroc, e un spectacol de teatru comic absurd, în care umorul sec al instantaneelor se îmbină amuzant, distins și fantezist cu teatrul instrumental. Ritmul calm, așezat, al mersului eroilor, care se incomodează constant, repetitiv, în ciuda discreției afișate, narațiunile năzdrăvane, tehnica declamării și decompoziției vorbirii și a comunicării (pe texte, fragmente de traduceri, poezii, proză) rimază insolit cu secvențele muzicale din Bach, Léo Ferré, Antoine Forquerey, Camille Saint-Saëns, Schubert, Richard Wagner (muzica Martin Zeller) și cu decorul geometric, neutral, de coridor de bloc cu garsoniere și birouri (scenografia Duri Bischoff, light design Jean-Baptiste Bouette).

Concertul de pian solo jazz *Ways of Disappearing* al lui Lucian Ban, sosit din Statele Unite, a încântat prin faimoasa lui măiestrie, apreciată pe mai multe continente. Cultura sa muzicală, profunzimea concepției, adeviziunea la jazzul radical fac casă bună cu impetuositatea și virtuozitatea interpretului.

Cuceritor a fost concertul *Nica's Dream*, al cunoscutului ansamblu de jazz a capella *Jazzision*, alcătuit din trei fete și doi băieți, care au încântat prin

vocile lor și prin veselia lor tinerească interpretarea inventivă și proaspătă a cântecelor populare prelucrate și a vechilor cântece actualizate.

Festivalul s-a încheiat cu concertul *Libertate de acțiune* al Teatrului Național din Luxemburg, creat în colaborare cu teatre, festivaluri și formațiuni din Germania. Pornind de la textul omonim, din 1945, al pictorului și poetului Henri Michaux, compozitorul Heiner Goebbels a scris muzica și și-a înscenat el însuși partitura, încredințând protagonistului, actorul David Bennent, multipla și dificila misiune de a declama nuanțat și susținut textul, împletit cu partitura interpretată energic, la două pian, de Hermann Kretzschmar și Sophie Patey (de la Ensemble Modern). Concomitent cu rostirea sa intensă, contrastantă, pe mai multe registre, în franceză, germană, engleză, David Bennent manipula cu efort, în ritm susținut, cheltuind o forță impresionantă, uriașele pian și amplificatoare, amplasându-le felurit, organizând astfel scenic sonoritatea, integrând vizual și auditiv mișcarea amplă în procesul însuși al desfășurării concertului (concepția sonoră Willi Bopp/Paul Jeukendrup). Lumina nopții conferea și ea irizări și nuanțe surprinzătoare, un albastru mereu evocator și schimbător (ecleraj Heiner Goebles/Marc Thein).

Manifestare de anvergură, ca de fiecare dată, Interferențe '22 a prezentat la Cluj-Napoca o suită de spectacole europene, a căror valoare și varietate au fost apreciate în mod deosebit de public, care a umplut sălile, seară de seară.

Cartea zilelor noastre

Un roman despre nebuni

Scris priceput, curajos. Secvențial, ca un film. Satiric vădit. Cu umor d-ăla negru și vioiciune. Cu echilibru, ingenios. Amestecând adecvat experiența profesională cu literatura. Realitatea cu fantezia. Oameni și destine contorsionate. Din zilele noastre. Din patria noastră. Doldora de hoți și bolnavi la cap. De prin instituții postdecembriste care mai de care. De prostie, minciună, parvenitism abundent. Corupție, sex, dopaje, depresii, la greu. Decădere morală. Promiscuitate. Nefericire cruntă. Morbiditate. Alienare crescândă, clar ireductibilă. Vizibile cotidian pretutindeni în jur și tot mai intens...

Cine le-a strâns nimerit, atractiv, inventiv în file de tom? O profesoară-n psihologie, cândva jurnalist niște ani. Nu puțin documentată-n domeniu. Vrând a-și respecta o promisiune familială dramată asumată. Cartea* e redactată alert, fluent, coerent. Cu dialoguri duim, la obiect, utile din

plin. Cu portrete uluitoare, da` convingătoare nespuse. Cu exemple din viață, neîndoios. Transpuse isteț și ilustrative neexagerat pentru mersul lumii de azi spre dezintegrare...

Camelia Popa, temerară autoare, punând morala-n prim plan. Îndreptățit, cuvenit. Că dac` cinste,

corectitudine și modestie nu vor mai fi, s-alege praf` curând. Dacă rațiune, dreptate, justiție nu mai avem spre a le-ntreține corespunzător, ne ducem de râpă rapid. Nu doar în România, ci oriunde pe glob. Că probleme similare apar și-n est, și-n vest, și-n sud, și-n nord. Și oameni fără păcate îs din ce în ce mai rari. Așa că poveștile bucureștenei, înlănțuite cu rost și atracție ușor polițistă trebuie citite fără prejudecăți. Au ingrediente potrivite, dozate bine și dau de gândit îndreptățit. Alcătuiind, în fond, un tablou postdecembrist realist precum ne e dat să trăim, înfiorător. Poate, pentru unii, chiar ispititor. Pentru mine însă, deloc de dorit. Deși-n pandemie multe-s de-ntâlnit. Corpu` medical, nicidecum ideal în totalitate. De acord cu doamna Popa, o spun ca sfârșit...

ADRIAN SIMEANU

*Camelia Popa, *Regina nebunilor*, Ed. TREI, 2019

Muzica zilelor noastre

Între Tomescu și armeni

Așa se desfășură o seară faină de joi. În mijloc de toamnă, întrutot adecvat. Când îl urmării, aplaudai apăsat pe Alexandru Tomescu. Venit la Filarmonica Pitești cu splendidu` concert pentru vioară compus inspirat de Felix Mendelssohn-Bartholdy. Are conaționalu` nostru o măiestrie pe corzi de săltă sala-n picioare până la unu. E un virtuoz, categoric. Cu energie din plin și siguranță-n interpretare de invidiat. Cuceritoare enorm. De-asta se și află printre cei de vârf în domeniu. A ales nimerit, a cântat iscusit și mă-ntreb când o mai veni iar cu indienii. Fac laolaltă team original și interesant. Pe deplin convingător în ideea că muzica bună n-are frontiere. Ci valoare doar, reală, perenă și impact garantat în spațiu și timp...

Cum a demonstrat apăsat și duduku` în care-a suflat adecvat Rafael Cosmin Bălean. Fagotist la filarmonica timișoreană, Cosmin face din acest vechi instrument armean o minunăție sonoră. Ce te pătrunde-n suflet și-ți aduce lacrimi în ochi...

Rafael a suit pe scenă, la Teatrul „Davila” cu patru echipieri de nădejde. Soprana Ana Maria Stănoaia, de la Opera municipiului de pe Bega. Alexandra Satnoianu, violonistă. Norbert Dumitrescu, orgă. Adrian Sînmartinean, percuție. Dând glas împreună unor cântece de pretutindeni. Într-o armonie desăvârșită. Copleșitoare puternic. Deoarece *tsiranapogh-ul* (cum i se mai spune acestui fluiet cu ancie dublă și timbru de caval), în combinație cu cetera, sună intens tânguitor și te mistuie de dor. Liric și răscolitor adânc...

Spectacolul ăsta fu organizat de Sucursala Pitești a Uniunii Armenilor din România. Araxy Negoșanu, juristă de profesie, cândva colaboratoare a parlamentarului Vosgianian, s-a ocupat de eveniment onorabil. Ba chiar a dansat alături de muzicieni pe ritmurile iscate de ei. Cărora le-am mulțumit călduros la final pentru munca lor. Dând de știre deja conducerii filarmonicii locale despre dâșii. Cu sugestia întemeiată de a fi fi invitați și aici cât mai curând. Meritat însutit. Ce fac acești oameni e o raritate aproape pe plai românesc. Mai cu seamă că Bălean a

ținut să amintească elegant că premiera mondială a unui concert armenesc pentru duduk și orchestră simfonică a fost la această instituție culturală argeșeană. Ce trebuie, clar, să răspundă pe măsură, relaționând fructuos. În beneficiu unanim, îndrăznesc a crede...

Îndreptățit, dezvălui și-n scris surpriza de a o regăsi printre auditorii pe colega publicistă de la revista băcăuană „Plumb”, Ozana Kalmuski-Zarea. Susținătoare a acestei etnii. Pianistă, cu experiență, la instituția de profil din urbea moldavă. Și cu orchestra piteșteană, cândva, în concert. Atăta, succint, despre-o joie anume, la ceas de Râpciune...

ADRIAN SIMEANU

Interviu

Rozalia Pataki

„Harpa m-a ales pe mine !”

Pe mine mă interesează oamenii care fac ceva deosebit, ce mai care sunt speciali și mai ales artiști, îi caut ! Așa am descoperit un instrumentist care este din Bocșa.

Considerându-mă și eu din Bocșa, am dorit neapărat să mă întâlnesc cu Rozalia Pataki, a fost doar problemă de timp. Oamenii desosebiți sunt cunoscuți pe strada, cartierul sau chiar orașul lor. Așa că nu mi-a fost greu.

Plimbându-ne prin Bocșa, eu și soția mea, fiind în vizită la biserica ortodoxă nou construită din Cartierul Româna, nu departe de fosta Școală profesională, am întrebat o femeie dacă știe unde locuiește Rozalia Pataki. Mi-a spus că da și ne-a îndrumat în care parte să mergem. Am găsit ușor.

Spre bucuria mea, după câteva zile a fost la noi în vizită ca să ne cunoaștem mai bine.

Rozalia Pataki este o artistă aparte între instrumentiștii din România, este un om minunat, cu suflet bun, ce interpretează cântecele cu multă dăruire și sensibilitate, cu execuțiile ei la harpă transmite o mare bucurie care ne merge direct la suflet la cei care o ascultăm .

Adalber **GYURIS**: - De unde pasiunea pentru muzică ?

Rozalia **PATAKI**: - Pentru a vorbi despre pasiunea despre muzică, mai întâi trebuie menționat faptul că talentul pentru muzică îl moștenesc de la mama mea. Cum toate artele s-au dezvoltat pe langa Biserică, așa și eu am prnis drag de muzică tot acolo, la biserica catolică din Bocșa Română. Mama ne ducea, pe mine și sora mea, în fiecare duminică și sârbătoare la Biserică, unde am cântat în cor. A ajutat și faptul că am avut-o cantoriță pe doamna Sassi, care avea o voce foarte frumoasă și combinată cu abilitățile dumneaei la orgă, rezultatul a fost unul minunat. În concluzie, totul se leagă de părinți și de Dumnezeu.

-Când ți-ai dat seama că nu mai este cale de întoarcere și că muzica e totul pentru tine ?

-Cred că nici nu am conștientizat faptul că nu mai e cale de întoarcere. Talentul este o menire, un scop în

viață. Dar, totuși cred că mi-am dat seama de asta când am ajuns la master și îmi făceam planuri de concerte și recitaluri.

-Crezi că familia poate juca un rol în formarea unui artist ? Cine te-a descoperit și îndrumat ?

-Familia are rolul cel mai important, mai ales când ești în formare, când ești copil. Ajută foarte mult să ai susținerea morală și financiară a familiei; iar eu am avut toate aceste lucruri. Părinții mei au făcut eforturi colosale să mă țină în școală, să îmi ofere un viitor. Am avut parte de mulți îndrumători. Doamna mea învățătoare, Birta Felicia, a fost primul îndrumător, datorită dumneaei am auzit de Liceul de Muzică „Ion Vidu” din Timișoara, apoi a urmat domnul Mircea Petruț, de la care am luat lecții de pian, cam un an de zile. Ajungând la vârsta de 10 ani, am mers la „Ion Vidu”, unde am avut-o ca profesoară pe doamna Stela Dinulescu, cu care am continuat și facultatea; iar la master am fost sub îndrumarea doamnei profesoare doctor Grațiana Ștefania Negruțiu.

-Cum ai ajuns să alegi harpa ?

-La această întrebare răspunsul e simplu: harpa m-a ales pe mine!

-A fost un moment că ai regretat alegerea acestui instrument ?

-Nu a fost regret, dar ca toată lumea voiam să câștig bani, iar la momentul respectiv mi se părea că cu harpa nu o să am sorți prea mari de izbândă.

-E greu de interpretat la harpă, la propriu știu că e un instrument greu ?

-Niciun instrument nu este ușor, dacă dorești să faci performanță.

-Când ai debutat ? Consacrarea a venit ușor ? Cum ai ajuns la Craiova ?

-Debutul meu a început după ce am terminat studiile, iar consacrarea a venit, la câțiva ani de la angajare. La Craiova, am ajuns după terminarea studiilor, am văzut că e post vacant, am dat concurs și am fost angajată.

-Ce înseamnă muzica pentru tine?

-Muzica este totul. Este un stil de viață.

-Cum e să stai departe de locurile copilăriei și de cei dragi ?

-Obişnuința e a doua natură, loc nou, oameni noi. Sigur îmi e dor de cei de acasă, dar m-am obișnuit.

-Ce transmiți celor care au vocație pentru muzică ?

-Să nu își ignore chemarea. Este foarte important și să faci totul cu muncă multă și perseverență. Rezultatele vor apărea în timp.

-Ești o femeie frumoasă, inteligentă, ce mai ascunzi ce noi nu vedem ?

-Vă mulțumesc pentru complimentele pe care mi le-ați făcut ! Dar eu mă consider un om simplu care face tot ce ține de el pentru a ajunge cât mai departe. Mă consider un om binecuvântat de Dumnezeu. „Nihil sine Deo”, adică „Nimic fără Dumnezeu”!

-Dragă Rozalia îți doresc să rămâi mereu optimistă, cu multă putere de muncă și să ne bucuri pe mai departe cu interpretarea ta la acest instrument de legendă !

Mulțumesc tare mult pentru acest interviu !

A consemnat cu mare drag,
ADALBERT GYURIS

CATRENE SPUMOGENE

Cei trei purceluși se încurajează

Nu ne temem noi de lup:
Îl dăm în groapă: huzdup!,
Darmite de-o goangă-n zbor:
Olandezul zburător!

Armata – unul, independența - altul

Când unul se retrage din Herson
Ca să-și salveze, salutar, armata,
Un altul e-acuzat de talion,
Că-și salvgardează, rezonabil, hata *).

*Hata (ucr.) – casa; aici, prin
extindere: țara.

La un moment rușii se suspendaseră din Acordul de export de cereale

Să privim precum veriștii
Faptele, realele:
Ai ce ai tu cu „naziștii”,
Dar cu cerealele?!

Tunarului luând la țintă cargoul cu cereale

Să nu scapi, tunare, frâul,
Că nu-i loc de alte drame.
Nu pentru fasciști e grâul:
Pentru cei ce mor de foame!

Rușii au revenit în Acodul de export de cereale

Nu c-ar fi trecut nedeia
Ori li-i dert de Ucraina.
Să-și mai ia și șugubina
De-a stârpi și lumea 'treia?!

Ca să nu mai confundăm în plină zi Cambodgia cu Columbia

Ne jenam că-n România
Șefii-și cată șerpași lari.
Sunt certați cu geografia
Și la case mult mai mari.

Neliniște la Castelul Bran în seara de Halloween

Nici Jolie la chef, nici Musk...
I-a băgat cine la apă?
Cine să-i fi dat la teasc?
I-o fi tras Dracula-n țepă?

Noului patron al platformei de socializare Twitter

Te joci cu soarta unor oameni
vrednici
Și-n fața legii chiar nimic nu riști:
Întâi îi dai afară ca netrebnci,
Apoi îi chemi ca profesioniști?!

Angajări la stat înghețate pentru cine?

S-au deschis posturi fertile
Pentru rude și pupile.
Nu treci chiar și Olofern,
De n-ai șpate la guvern.

Salarii ca-n UE numai pentru demitari?

V-ați luat bani onorabili.
Pentru alții nu-s. He-he!
Nouă nu ne-ați da, stimabili,
Măcar pensii ca-n UE.

Criteriu – puterea de cumpărare

Când vorbim de majorare,
Trebuie luată-n seamă
Nu inflația ca flamă –
Puterea de cumpărare!

Întâi indexați pensia conform puterii de cumpărare și numai după aceea majorați-o

Ajustați-o – mică, mare –
Cu forța de cumpărare,
După care, văităreți,
Majorați-o cât puteți.

De ce PSD-ul se opune indexării pensilor la cota reală a inflației la zi?

Premierul prin rotire
Are alte înțelegeri:
Pentru-o mică iar mărire
Înainte de alegeri.

Care-i șpilul?

Pensiile speciale...
Cât le-ar rade de ușor,
Doar că vine-alert din vale
Și progenitura lor!

Nici în momente de crize nu suntem toți egali în fața legii?

Pensiile speciale
(Lângă cele generale)
Ce-s, în crizele cumplite,
Decât pensii nesimțite?

Ca să nu bstă la ochi, să le schimbăm denumirea?

Pensiile speciale
Nu-s! Sunt pensii de serviciu.
Atunci cele generale,
Astea ce-s? De sacrificiu?!

Pensiile seniorilor și lefurile celor din sistem nu-s din același buget?

Câtă vreme nu-i bugetul,
Nu pot stabili procentul.
Dar cum cresc fără buget

Simbriile din baronet?

Făgădăului bunicilor noștri

În opoziție veneai cu patruzeci,
La guvernare poți numai cu șase
S-o indexezi. La buni nu mai treci
S-o-nveți firu-nvârtelii să-l descoase?

Promisa majorare a pensiilor s-a spart ca beșica porcului

Anvelopă mizantropă,
Creșteați cât o antilopă.
Antilopa gnu mâncată,
Anvelopă – dezumflată.

După controlul pornit la bănci de Consiliul concurenței, ROBOR-ul ar fi luat-o de-odată la vale

Care-o fi oare pricina
(O fi dat pesta, porcina?)
Că, de cum vine controlul,
Pe loc scade și ROBOR-ul?

Întrebare fără răspuns?

Eólo-, hidro-, nuclear-, electrice
Și alte avuții, o, Românie,
Cu-acestea, dar, resurse energetice
S-avem și-un maxim preț la energie??

Și aici recordmeni?

Am ajuns, pân' la contrariu,
Să plătim de ce, repent,
Noi, cu cel mai mic salariu,
Prețul maxim la curent?!

Hoție la drumul mare sau taxă mascată, tot pe ghebul sârmanului cetățean

O piață liberalizată
Hoție e legitimată,
Iar un plafon mare fixat
E-o taxă-ascunsă, da-i ... de stat.

Comisia universitară pentru depistarea plagiatului

Cât o fi de etică,
Totuna-i eretică,
Că doar n-o să-ntine
Mâna care-o ține.

De ce nu merg bine treburile-n țară

La post călduț de tinzi a ancora,
Nu tre' să fii persoană talentată,
Docilă, -n schimb, cu nuri și vino-
ncoa',
Pile-n partid și foarte tare-n tată.

În fruntea filialelor ICR din străinătate n-ar trebui să se afle reputații oameni de cultură, literatură și artă?

Instituții de cultură,
N-ați fi cunoscut alt ritm,
De nu erați sinecură
Pe bază de algoritm?

NICOLAE MĂTCĂȘ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA DECEMBRIE

ULTIMA LUNĂ DIN AN

Decembrie, o lună albă,
A prins bilanțul tot în salbă,
Trecut-a pe neașteptate,
Dar ne-a și pus un an în spate!

A VENIT IARNA!

Zăpada este tot mai mare,
Ne bate crivățul în uși,
Vom pune ghetе în picioare
Și ne-om purta mai... cu mânuși!

UNUI SOȚ LA CUMPĂNA DINTRE ANI

Când s-o stinge brusc lumina
Nu te avânta subit
Și ai grijă că vecina
Are-un ruj deosebit!

PROVERBIALĂ

Faptele-s adevărate
În etapa actuală:
Că un „cui pe cui se scoate”,
Dar și ban pe ban se spală.

PAZNICUL DE NOAPTE

Doamne, mare ghinion,
Cine să mai înțelegeă;
Dânsul de revelion
Trez a stat o noapte-ntreagă!

UNUI SOȚ ÎN PRAG DE REVELION

Zicea nevasta într-un mod
Ironiс, scumpului bărbat:
Cârnații-s afumați în pod,
Iar tu vii afumat din sat!

PAȘI SPRE VIITOR

Când e românul la răscruce
Timid el creierul și-l stoarce
Și neștiind ce drum s-apuce,
Ori stă un timp ori se întoarce.

URARE NOUĂ

Când pentru masă se adună
Românii cei cu șapte vieți,
Nu-și mai urează: Poftă bună!,
Ci doar: La poftă să aveți!

LA REVELIONUL SĂRACULUI

Când împărțea în șapte-un ou
Săracul, fără de pereche,
Zicea: mâncați, e Anul Nou,
Doar sărăcia ne e veche!

CUGETARE DUPĂ ANUL NOU

Am afirmat de multe ori,
Dar mai ales în clipe grele:
Ușor se intră-n sărbători,
Dar greu e de ieșit din ele!

CRIZA ȘI MOȘ CRĂCIUN

Vine *Moșul* pe-nserate
De pe dalbele platouri,
Dar cu sacul gol în spate ...
Să primească el cadouri!

Corneliu Drăgan-Târgoviște

MINI-FABULĂ

Vulpea zis-a spre găină,
Chiar în plină vijelie:
Dacă vii în vizuină,
Tare bine o să-mi fie!

DISTIH

Printr-o cale tare-ngustă
Trece numai cea ... cu fustă!

CRONICĂ DE SFÂRȘIT DE AN

Cu visuri, dar și cu elan
Ne-am strecurat prin zeci de grile,
Iar pe al timpului ecran
A mai trecut un an de zile.

Ne-am mai trezit la câte-un duș
Ori la vreo aprigă surpriză,
Iar pe al timpului urcuș
A mai trecut un an de criză.

Românul muncii nu-i fidel
Și n-are bani decât de clipsuri,
Iar pe al timpului tunel
I-a mai trecut un an de lipsuri.

Cum este mult prea guraliv
În public face numai valuri
Dar i-a trecut pe portativ
Un an de bârfe și scandaluri.

Necazurile vin șuvoi,
Se scurg așa ca la poruncă
Și toate se opresc la noi
Când trece anul fără muncă.

Vă spun la toți mulți ani și buni,
Noroc pe-a timpului aripă,
Să fiți la greutăți imuni
Și mult iubiți în orice clipă!

Dar totu-i clar, măreț, frumos,
Iar viața riscul și-l asumă,
Când iei umoru-n serios
Și greutățile, în glumă.

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

Petre-Paul Dimitriu
(1900-1979)

UNUI TÂNĂR

Te-avertizez: eu nu te sap,
Dar ai greșit a doua oară
Deși-ți bagi mințile în cap,
Tot mai rămân pe dinafară.

ÎN TRAMVAI

Stând jos, un tânăr oarecare,
Spunea cu multă politețe:
Eu stau acum, că în picioare
Voi sta destul la bătrânețe!

CONȘTIINȚA

Te-ai spovedit așa cum ești,
Ai conștiința nepătată:

De teamă să n-o murdărești,
N-ai folosit-o niciodată!

UNUI ACTOR

La teatru mulți vin să te vadă,
Faci pe bețivul magistral
Dar evident e că pe stradă
Joci rolul mult mai natural.

VIOLENȚA ÎN FAMILIE

Un măgar văzu-ntr-o zi
Cum înjuri și-ți bați nevasta,
Și-a zis: eu măgar oi fi,
Dar nu fac una ca asta!

Selecție VASILE LARCO

Curier
**De la „Vatra” veche,
la noua „Vatra veche”**

Iată că se încheie anul 2022, un an cu „Vetre” pline de materiale deosebite, din multe domenii de activitate. Felicitări redactorului-șef, maestrului Nicolae Băciuț, tuturor colaboratorilor și transmit un gând curat cititorilor dragi și fideli! Așadar:

La mulți ani cu sănătate,
Mult noroc, succes în toate,
Fericiti mereu să fiți
Și s-aveți ce vă doriți!

Vasile Larco

Stimate Nicolae Băciuț,
Stimat colegiu și colaboratori!
Felicitări și mulțumiri pentru acest nou număr al revistei „Vatra veche”, un număr la fel de reușit ca toate celelalte primite, realizată cu un deosebit profesionalism, rafinament și multe pagini valoroase. Evident că lecturarea a fost o revelație deosebită. Sunt convins că și numerele următoare vor menține nivelul cu care ne-am obișnuit!

Cu stimă,

Acad. Christian W. Schenk
Dionysos Verlag, Boppard am Rhein
Germany

Stimate dle redactor-șef Nicolae Băciuț!
Vă mulțumesc din suflet pt găzduire generoasă în nr. 10/2022 al revistei, pentru revistă și „Cadran...”.

Mă grăbesc să vă trimit grupajul de catrene pentru nr. 12 (din decembrie), sper să nu fi întârziat prea mult.

Aceeași admirație pt conținutul dens și variat al revistei și pentru capacitatea dvs. de muncă. Bunul Dumnezeu să vă înzilească mulți ani înainte și să vă ajute a vă menține energia creatoare.

Cu respect,

N.M.

Mulțumesc mult!...încă un număr deosebit, cu articole interesante și ilustrații ce-ți încântă ochiul!

Cu respect,

Andra

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru acest nou număr al revistei „Vatra veche” pe are mi l-ați trimis. Abia aștept să-l citesc așa, pe-ndelete, pentru că știu că voi găsi în paginile sale articole deosebit de interesante din istoria și cultura română, și nu numai. Mii de mulțumiri și vă doresc un weekend prelungit minunat.

Nicolette Orghidan

Domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru revista „Vatra veche”, nr. 11/2022. Onorat pentru textul publicat și pentru toate.

Vă trimit câteva poeme pentru un viitor de unică folosință. Sper să fie utile revistei.

Ne ancorăm mereu într-o literatură care aduce bucurii și frumusețe într-o lume mișcată. Spor în toate și sănătate!

Toate cele bune!

C. Stancu

Felicitări din inimă! Mereu cu surprize culturale valoroase, și pentru care munciți necondiționat, ne aduceți noutăți literare, ne deschideți Ferestre spre lumea frumoasă.

Melania Cuc

Felicitări pentru încă un număr de adevărată cultură!

Carolina Baldea

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc pentru revista *Vatra veche* din octombrie, 2022. Citesc ca întotdeauna cu deosebit interes multe din articolele publicate și dacă nu le pot citi pe toate, se datorează timpului care mă înghesuie într-un colț, de unde nu mai pot mișca.

Nu de puține ori, pe calea gândului, stau de vorbă cu autorii despre cele scrise. Acum îmi vine în minte să-i spun domnului Dumitru Hurubă că are multă dreptate în cele afirmate, dar ar mai fi ceva de luat în considerare, ceea ce au mai spus și alte minți luminate despre literatura mediocră. Cu toate acestea, sunt scriitori și oameni de cultură care consideră că literatura mediocră își are contribuția ei în cultura unui popor. Filosoful de aleasă cultură, Constantin Noica, sublinia: „O cultură nu se judecă numai după operele mari, de incontestabilă valoare, ci și după

operele mici, de trudă laborioasă și vrednică, prin care se realizează cadre, se deschid câmpurile și se delimitează interesele în mijlocul cărora va trebui să apară opere autentice.”

Emil Cioran spunea: „Nu există artă adevărată fără o mare doză de banalitate. Aceea care recurge în mod constant la insolit obosește repede, nimic nefiind mai insuportabil decât uniformitatea excepționalului.”

Vă doresc multă sănătate și mult succes în continuare!

Elena Buică

Vă mulțumesc foarte mult!

Felicitări pentru numărul interesant!

„La mulți ani!” - de Ziua Națională și, curând, de Sfântul Nicolae!

Cu urări de bine și bucurii,

Ela Cosma

Mulțumesc pentru revista densă și viguroasă, ca de fiecare dată, dar și pentru generosul spațiu acordat!

Prețuire și respect!

Emilia Amariei

Felicitări din inimă, dragă Nicolae!!!

Mulțumesc din tot sufletul pentru frumoasa surpriză!

La Mulți, Sănătoși, Creativi și Fericiti Ani!!! de Sfântul Nicolae, din 6 decembrie!!! Te îmbrățișez cu drag,

Adriana

Mulțumesc mult pentru revistă!

O minivacanță reușită, de 1 Decembrie!

Gânduri bune, de la Timișoara!

Cu drag,

Corina Costea

Domnule Prof. Nicolae Băciuț,
Mulțumiri MARI și multeeee, pentru tot ce faceți în Ardeal la Vatra neamului, ținând mereu treaz jarul iubirii de țară, de prietenie cu toți locuitorii din acest lăcaș Sfânt, exemplu de trăire în Carpații Maicii Domnului! Să va dea Dumnezeu multă sănătate și putere de creație armonioasă! Să nu va lăsați pradă vânturilor și valurilor deznădejdiei trecătoare, ci celor aducătoare de iubire și dragoste perenă în comunitate și familie!

Sf. Nicolae să va aducă Dvs. și tuturor Vătrarilor și cititorilor, multă sănătate, pița coaptă pe vatra cuptorului iubirii, dragostei și prieteniei! Sărbători Fericite!

Nașterea Mântuitorului Iisus Hristos să ne readucă la o nouă viață! Îl așteptăm să vină iar printre noi, fără ura, fără foc și sabie, numai cu iubire și armonie universală! Doamne Ajută!

La mulți ani fericiți!

Prof. L. Ioan,

un bătrân ardelean din București →

Bună dimineața, domnule Băciuț! De apreciat marea diversitate tematică și calitatea textelor cuprinse și în numărul 11/2022 al revistei „Vatra veche”. Felicitări, domnule Băciuț și un an 2023 cu sănătate și spor în toate!

Ghiță Nazare

Un număr reușit, dens, o panoramă a literaturii de azi..

Constantin Stancu

Mulțumesc pentru publicarea poemului meu și calde felicitări pentru revistă!

Sorin Grecu

Stimate Domnule Băciuț,
Mulțumesc foarte mult pentru noul număr al revistei.

Calde felicitări pentru excelența sa realizare.

Vă propun alăturat un articol din două părți.

Vă rog scrieți-mi dacă credeți că se potrivește profilului și cerințelor revistei și dacă îl veți publica.

Cu multă stimă și mulțumiri,

Horia Ion Groza

Vă mulțumesc foarte mult pentru oportunitatea de a vă citi această minunată revistă!

Mult succes în continuare!

Cu stimă,

Lilioara Macovei

Vă mulțumesc mult! Sărbători minunate! Revistă minunată!

Ion Fercu

Dragă Nicolae,

Îți trimit un gând bun de Sf. Andrei și de Ziua Națională.

Aurel

Mulțumim pentru darul spiritual de ziua Sfântului Apostol Andrei!

L.V.

Mulțumesc! Se prezintă foarte consistent revista. Felicitări! Sărbători fericite și pline de Har!

Gabriela Stanciu Păsărin

Mulțumesc mult! Sunteți, ca întotdeauna, la datorie! Splendid număr!

Să ne fie de bine cu ocazia Zilei Naționale a României! Dea bunul Dumnezeu un nou 1 Decembrie, la care noi, basarabeni, bucovinenii din Bucovina de Nord, herțenii, hotinenii să ne reunim definitiv, pe vecie, cu Țara! Așa să ne ajute Dumnezeu!

N.M.

Cu multumiri și cu binecuvântare.

+Serafim

Îmi place! Indiferent de nori la orizont, cu promptitudine, lunar este momentul luminos de lectură a revistei „Vatra Veche”! Numărul recent chiar m-a luminat cu prietenie și parcă m-am simțit acasă cu fiecare pagină: prin ilustrația revistei cu lucrările pictorului Mihai Teodor Olteanu, artistul boem cu care mă intersectez uneori pe străzile Timișoarei (e drept, mai mult în grabă decât în tihnă), într-o tușă de culoare a zilei. Mulțumiri pentru acel „Rendez-vous” pictural și de suflet, la o „Fereastră în lumină” cu „Maci și flori sălbatice într-o vază albastră”, în prispa de „Biserică veche de lemn”!

Cu solidaritate,

Maria Nițu

Domnule Băciuț,
Am citit cu mare interes revista trimisă. Interviu cu Eugen Simion rămâne un document valoros pentru concepția unui mare om de cultură, patriot, cu o largă deschidere spre universalitate. Felicitări pentru ținuta ridicată a revistei și linia editorială. Vă așteptăm cu materiale și în revista UZP.

Cu prețuire,

Dan Constantin

Vă mulțumesc, Stimate Domnule Nicolae Băciuț, pentru Revistă. Pentru generoasa prezență - case, flori, biserici - a Pictorului Mihai Teodor Olteanu.

Aș reține în special **amforele**. Mi-aș permite să le văd ca un adevărat simbol al Revistei ce conduceți. Cum anume? Asemeni mobilei Monte Testaccio din Roma, care păstrează urmele (cocci) a milioane de amfore,

Colecția Revistei *Vatra veche* ar reuni, în trecerea anilor, „amforele” „vinului, uleiului de măsline, grânelor” din atâtea bune idei, inițiative, și Semnături.

Cu admirație,

Doina Curticăpeanu

Dragă Domnule Băciuț,
La mulți ani de Sf. Nicolae!

Mulțumim frumos pentru revistă.

Sănătate și succes!

Livia și Alexandru Andy

Corneliu Drăgan-Târgoviște

Stimate Domnule Băciuț, Pictorul român Radu-Anton Maier a fost distins cu Ordinul și Medalia „Meritul Cultural” în grad de Comandor, în semn de recunoștință și apreciere pentru remarcabila sa carieră cultural-artistică, acordat de Președintele României, domnul Klaus Iohannis. Festivitatea de premiere a avut loc la 3 noiembrie 2022, în sala festivă a Consulatului României la München.

Vă suntem recunoscători pentru distribuirea acestei informații sau relatarea despre acest eveniment într-un cadru mai amplu. De asemenea, Radu-Anton Maier vă stă cu drag la dispoziție pentru interviu.

Vă mulțumim anticipat pentru colaborare.

Cu deosebită stimă,

Dr. Svetlana Maier

Am primit. Vă mulțumesc și vă felicit!

Vavila Popovici

Excelență, talentul nu are limite, excelent număr al publicației. Vii mulțumiri, calde felicitări, mult succes în continuare.

V. Tudor

Mulțumesc frumos pentru darul lunar în paginile căruia sunt multe motive pentru a uita frigul de afară.

Atașez un textuleț, se referă la „Jumea celor care nu cuvântă”, dar fără care ar fi mai mult pustiu prin preajmă.

Cu stimă și apreciere pentru activitatea pe care o desfășurați și datorită căreia „în vatră arde focul”.

Ioan Mugurel Sasu

Am primit-o și mulțumesc pentru ea! Să fie cu noroc și pentru următoarele!

Ecaterina Țărâlungă

Mulțumesc frumos! Ca întotdeauna, o voi citi cu multă bucurie.

Cu stimă,

Ileana Popescu Bâldea

Îți mulțumesc, dragă prietene. Te felicit din suflet pentru ceea ce faci, pentru primirea titlului de Cetățean al Bistriței. Să fii sănătos să le poți duce pe toate.

Îți doresc sărbători fericite.

Ioan Groșescu

Cea mai înaltă distincție pentru pictorul Radu-Anton Maier – Ordinul „Meritul Cultural“ în grad de Comandor Am primit, am citit. Felicitări ! În plus: Trăiască România Dodoloată! Zile frumoase, senine și spornice ! Cu prețuire,

Ioan David.
Director

Biblioteca Academiei Române

Mulțumim frumos pentru revistă. Ne bucură că menținem contactul. În curând Livia vă va mai trimite o serie de picturi recente. Poate le veți putea folosi.

Toate cele bune, sănătate și succes.

Alexandru Andy și Livia Kessler

Stimate dle Băciuț,
Cu întârziere, dar din toată inima, vă urez LA MULȚI ANI, de ziua numelui. După cum Sf. Nicolae are același chip, în toate icoanele, tot așa și publicația dvs. are aceeași calitate, în toate numerele. Poate că nu e cea mai bună exprimare, deh, sunt inginer, dar așa gândesc și simt.

Cu mult respect, succes în continuare,

Radu D. Urma

Vă mulțumesc pentru Revistă. O citim de fiecare dată cu plăcere. Ne cucerește prospețimea spirituală a autenticității românești.

Sănătate, pace și succese !

Ludmila Băltatu
dr., conf. univ.

Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu”
din Cahul R.M.

La mulți ani, Domnule Băciuț ! Mulți ani cu multa sănătate și putere de muncă, astfel ca revista *Vatra veche* să continue să apară încă mulți, mulți ani sub conducerea dvs. ! Să vă mai citim poeziile și recenziile pe care le publicați și să vedem noi cărți de-ale dvs. în librării.

Nu m-am prea manifestat în ultimul timp, dar să știți că la fiecare număr al revistei scot cam o pagină de notițe din articolele citite, în speranța că, într-o bună zi, voi găsi timp ca să scriu o scrisoare completă. Ba chiar am scris totuși o scrisoare prin luna iunie, dar cum nu am terminat-o pe moment, nu am mai trimis-o, căci se perimase între timp. Da ! La unele numere de revistă, îmi formulez chiar și frazele pe care vreau să le scriu, încep și unele recenzii de articole, dar nu reușesc să găsesc timp ca să aștern pe hârtie un articol complet. Promit că voi face asta în curând !

Încă o dată vă felicit pentru frumoasa ținută a revistei „Vatra veche” și pentru toate activitățile pe care le organizați în slujba culturii românești.

Și chiar dacă nu se obișnuiește să se ofere flori bărbaților, eu vă trimit și anul acesta un buchet de flori din producția mea proprie, însoțit de cele mai bune gânduri.

Cu multă prețuire,

Simina Lazăr

Domnule Nicolae Băciuț,

Am scris câteva note la cartea primită la Deva, *Fragmente din Babylon*, de Silvia Urdea. O carte nu numai bună, o carte importantă. Felicitări autoarei, editurii, dumneavoastră pentru prefață.

Notele sunt cam lungi, dar cuprinsul a impus această analiză. Se mai puteau reține și alte aspecte literare și sociale, dar am punctat ceea ce am considerat important la acest moment. Sunt bucuros pentru că am primit-o!

Toate cele bune!

C. Stancu

Vă mulțumesc pentru cadoul dvs.

Cu ales respect,

Viorel Nicula,

Sacramento , California , USA

Doresc, prestigioasei reviste „Vatra veche”, un An Nou cu bucurie, cititori cu carul, articole cât mai dense și mai valoroase, iar redactorilor, un an mai bun, mai roditor, mai plin de iubire și sănătate maximă! La mulți ani!

Cu stimă,

Emilia Amariei

Stimate Domnule Nicolae Băciuț

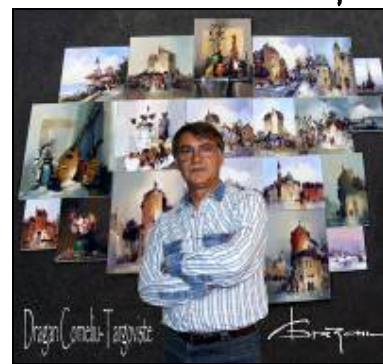
Cu ocazia sărbătorilor de iarnă și a noului an vă rog să primiți cele mai sincere urări de bunăstare, sănătate și mulți ani fericiți pentru dumneavoastră și cei pe care îi iubiți, putere de muncă și noi realizări pe tărâm literar în fruntea Editurii și a Revistei *Vatra Veche*. Vă urez să continuați în viitor încă mulți ani această muncă grea și atât de necesară pentru cultura românească și să reușiți tot ce v-ați propus pentru viitor.

Vă mulțumesc, o dată în plus, pentru tipărirea eseurilor mele în revista *Vatra Veche*. Prezența alături de ceilalți scriitori îmi oferă, pe lângă bucuria de a fi prezent într-o revistă de prestigiu, certitudinea că răspund corect la cerințele impuse de revista pe care o conduceți și la temele majore impuse de literatura mereu în schimbare.

La mulți ani !

Alex Măroiu

CORNELIU DRĂGAN-TÂRGOVIȘTE

Născut la București pe 3 martie 1956.

În 1981 absolvă cursurile Facultății de Instalații București.

A făcut studii libere de pictură cu maestrul Horea Cucerzan și desen cu sculptorul Iorgos Iliopolos.

1981-1991, a publicat grafică satirică și publicitară în ziarele și revistele vremii: *Urzică*, *Albina*, *Flacăra Rebus*, bandă desenată pentru copii în „Revista Cutezătorilor”.

În 1988, semnează scenografia și decorurile piesei *Inșir-te mărgărite*, de Victor Eftimiu, pusă în scenă de trupa de teatru a Colegiului Medicilor din Spitalul Dealu, susținută pe scenă Casei de Cultură a Sindicatelor din Târgoviște.

Din 1990, se dedică exclusiv picturii.

În 1990, membru fondator al ziarului „Glasul Cetății” din Târgoviște, unde în prima perioadă s-a ocupat de partea grafică a ziarului

În perioada 1991 – 2002, are o strânsă colaborare cu galerii de artă din Franța și Germania.

În septembrie 2009, participă la Tabăra de pictură organizată de Asociația „Soleil de l’Est” la Collioure, Franța.

Are zeci de expoziții personale de pictură în România și străinătate. Lucrări de ale sale se află în colecții de stat și private din România și străinătate.

În 2009, inclus în *Enciclopedia Artiștilor Români Contemporani*, Editura ARC2000 - Vol. VI, autori Alexandru Cebuc, Negoită Laptouiu.

Date despre pictor se găsesc în albumul personal de acuarelă – *Corneliu Drăgan-Târgoviște / acuarelelă-watercolour* – (ediție bilingvă română/engleză), apărut în 2019.

Panoramic cultural 2022

„Cetățean de Onoare al Județului Bistrița-Năsăud”

Laureat

Laureați

Susținători

Titlul de „Cetățean de Onoare al Județului Bistrița-Năsăud” este cea mai înaltă distincție conferită de Consiliul Județean Bistrița-Năsăud unor persoane române sau străine, indiferent de domeniul în care își desfășoară activitatea, în semn de apreciere și recunoaștere a carierelor de excelență, a unor fapte, acte și performanțe notabile”. În 2022, au fost distinși:

Nicolae Băciuț (poet, jurnalist, critic și istoric literar) – „în semn de apreciere și recunoștință pentru eleganța și finețea scriiturii, remarcabila activitate literară, publicistică, cultural-artistică și pentru promovarea imaginii județului Bistrița-Năsăud, în țară și străinătate”, **prof.univ.dr. Ioan Bolovan** (istoric român, profesor universitar și fost prorector al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca), **prof. univ. dr. Ioan Sbârciu** (artist plastic), **Virginia Linul** (creatoare de costume populare), **Mircea Popa**, cunoscut ca Mircea Bravo (actor și creator de conținut în mediul online și cinematografie), **Traian Larionesi** (administratorul Grupului de firme „Frasinul”), **Iosif Ciunterei** (etnolog), **Pele Gavril Balint** (jucător și antrenor de fotbal), **dr. Vasile Lechințan** (istoric, arhivist și prozator, personalitate marcantă a județului Bistrița-Năsăud) **Emanuel Babici** (director general al Întreprinderii de Mașini Grele București..)

Târgu-Mureș, vernisaj de expoziție a Anei Sălăgean

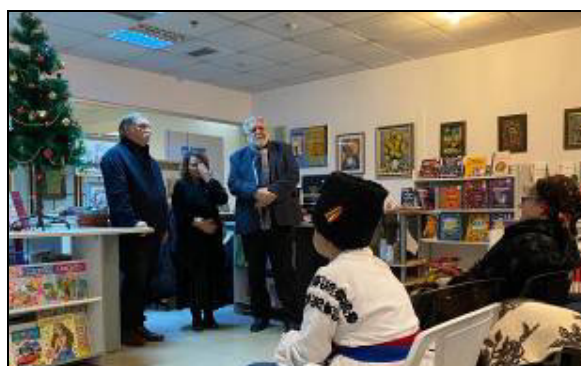
Sângeorgiu de Mureș, aniversare sfințire a bisericii

Târgu-Mureș, evocare Nichita Stănescu (1933-1983)

Târgu-Mureș, Reuniune Culturală „Rugăciune pentru Sfinții Închisorilor”

Târgu-Mureș, Expoziție de icoane ale Nataliei Stoica

OCHIUL CICLOPULUI

„Este prin excelență un acuarelist. A ales această tehnică și nu a ales-o pe cea mai ușoară, ba dimpotrivă. Astăzi, când privim o acuarelă poate că ni se pare că-i un lucru ușor de realizat, pentru că avem tendința să o comparăm cu alte tehnici în care lucrează artiștii, însă făcând acest lucru este posibil să ne înșelăm. Uneori este chiar mai dificilă decât uleiul, pentru că, spre deosebire de acesta, asupra acuarelei nu se mai poate interveni. Deci, ce ai făcut rămâne bun făcut. Prin urmare, eu cred că artistul care selectează această tehnică și își dorește să lucreze astfel trebuie să aibă o anumită structură interioară ca artist și trebuie să fie un om suficient de bine motivat și de cerebral, încât să știe exact ce își dorește să facă. Asta, în pofida faptului că acuarela este atât de diafană. (...)

Fără îndoială, domnul Drăgan este un maestru al acuarelei și asta nu o spun eu acum, căci artistul a primit deja o astfel de distincție la o expoziție recentă, care a avut loc în acest an, în Mexic.“

(Expoziția „ContempL`art 13”, Casa de licitații GOLDART, 2016, Luiza Barcan – critic de artă)

Corneliu Drăgan-Târgoviște

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Doina Bălțat, Florin Bengean, Valeria Bilț, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Aurel Buzincu, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan,

Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Loruțiu, Ioan Marcoș, Eugen Mera, Simona Mițuțiu, Cristina Sava, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suciuc, Titus Suciuc, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), Dumitru Ichim, (Canada), Bianca Marcovici (Israel), Dorina Brândușa-Landen (Suedia) Simina Lazăr (Paris), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2023 • Email : nicolaebaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

